

II
TALIJANSKI I USTAŠKO-DOMOBRANSKI
DOKUMENTI

1. p o d a c i o b o r b a m a

BR. 84

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 31
SVIBNJA 1941 GOD. O STRIJELJANJU DUŠANA ZELENBABA
ZBOG NAPADA NA USTAŠKU PATROLU¹

PRESUDOM PRIJEKOG SUDA
USTRIJELJEN SRBIN ZELENBABA

KOJI JE IZ ZASJEDE PUCAO NA USTAŠKU OPHODNJU
NA KUPSKOJ CESTI U ZAGREBU.

Ministarstvo unutrašnjih poslova pod brojem 2488-1941. objavljuje sljedeće:

Dne 26. svibnja 1941. u 24 sata na Kupskoj cesti ispaljeno je nekoliko hitaca protiv ustaške ophodnje, koju je predvodio ustaški poručnik NIKOLA OREŠKOVIĆ.

Redarstvenim izvidima ustanovljeno je, da je napadaj izvršio DUŠAN ZELENBABA, sin TEODORA I ANE rođene KEZIĆ, rođen 1. VII. 1912. u Kninu, po zanimanju je kuhar hotela Esplanade. Nakon dovršenih redarstvenih izviđa predan je DUŠAN ZELENBABA Sudbenom stolu u Zagrebu radi sudbenog postupka. Nakon dovršene rasprave održane dne 28. i 29. svibnja 1941. osuđen je na smrt.

Smrtna kazna izvršena je dne 30. svibnja 1941. u 5 sati u jutro.

¹ Preštampano iz glasila »Hrvatski narodi od 31 svibnja 1941 god., broj 106.

BR. 85

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 27
LIPNJA 1941 GOD. O STRIJELJANJU MATE MEDAČA ZBOG
SKRIVANJA ORUŽJA¹

MATO MEDAC JE STRIJELJAN

Po osudi pokretnog prijekog suda jer je pronađeno da sakriva oružje.

ZAGREB, 27. lipnja. Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ravnateljstvo za javni red i sigurnost, izdalo je slijedeći OGLAS:

Vlasti su otkrile, da Mato Medač, 34 godine star, rimokatolik iz Bereka, kotar Garešnica, drži sakriveno oružje.

Izvidima povedenim na licu mjesta pronađene su kod istoga četiri bombe, a istragom u mjestu utvrđeno je, da se optuženi Medač prijetio, da je jedna od tih bomba određena za Poglavnika.

Na temelju podnesene prijave provedena je dne 26. o. mj. rasprava pred pokretnim prijekim sudom, te je isti osuđen na smrt.

Osuda je izvršena istoga dana strijeljanjem u 23 sata.

BR. 86

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 28
LIPNJA 1941 GOD. O STRIJELJANJU ČETIRI HRVATA ZBOG
RASTURANJA LETAKA¹

IZVRŠENJE SMRTNE KAZNE
NAD OSOBAMA KOJE SU ŠIRILE LETKE KOMUNISTIČKOG
SADRŽAJA

ZAGREB, 28. lipnja. Ministarstvo unutrašnjih poslova. Ravnateljstvo za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske izdalo je danas ovaj oglas:

Dana 24. o. mj. zatečeni su od redarstvenih vlasti IVAN ŠIKIČ 30 god. star, rkt. rodod iz Murtera, kotar Šibenik, IVAN SUTLARIČ

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« od 28 lipnja 1941 god., br. 134.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« od 29 lipnja 1941 god., br. 135.

22 god. star, rkt. rodom iz Zagreba, STJEPAN ŠKRNJUG 21 god. star, rkt. rodom iz Krap. Toplica, VILIM GAŠPAROVIC 19 god. star, rkt. rodom iz Podsopolja kotar Crikvenica, STJEPAN KRZNARIĆ 18 god. star, rkt. rodom iz Brinja, kako bacaju na ulici letke komunističkog sadržaja. Letci sadrže najpogrdnije izraze po hrvatsku državnu vlast, lažne i alarmantne vijesti, narod se poziva na vršenje sabotaže, a vojska na odkaz poslušnosti, kao i najpogrdnije izraze i uvrede za savezničke države i njihove vojske.

Redarstvene vlasti su nakon dovršene istrage predale optužene na postupak pokretnom prijekom sudu, koji ih je nakon provedene rasprave dne 27. o. mj. osudio na smrt.

Poglavnik je STJEPANA KRZNARICA pomilovao, pretvorivši smrtnu kaznu na kaznu od 20 godina teške tamnice.

Nad ostalima izvršena je osuda istoga dana u 17 sati strijeljanjem. (Iz Ministarstva unutrašnjih poslova. Broj 7395/1941.)

BR. 87

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDn
OD 7 SRPNJA 1941 GOD. O STRIJELJANJU IVANA BUĆICE¹

STRIJELJANJE KOMUNISTE
ZBOG POKLIKA SOVJETSKOJ RUSIJI

Dana 24. lipnja 1941. je IVAN BUCICA, rodom iz Blata, 20 godina star, rkt., na šetalištu dr. Ante Pavelića u Dubrovniku za vrijeme davanja radio-vijesti viknuo »Živjela Sovjetska Rusija«!

Isti je predan Pokretnom prijekom sudu u Zagrebu, koji ga je nakon održane rasprave dne 5. o. mj. osudio na smrt.

Osuda je izvršena istoga dana u 16.30 sati strijeljanjem.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Broj 8.678-41.

¹ Preštampano iz »Novog lista« br. 69.

OGLAS MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDH OI) 10
SRPNJA 1941 GOD. O STRIJELJANJU BOŽIDARA ADŽIJE,
OGNJENA PRIČE I JOŠ OSAM DRUGOVA'

STRIJELJANO JE DESET KOMUNISTA

koje je, kat. uglavljene duhovne začetnike zločina nad redarstvenim
činovnikom Ljudevitom Tiljkom, osudio na smrt pokretni prijekli sud

Zagreb, 10. srpnja

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova izdan je danas ovaj oglas:

Dana 4. VII. 1941. izvučen je mrtav i iznakažen iz jedne bare
Petruševačke šume kraj Radničke ceste redarstveni činovnik Ljudevit
Tiljak 37. god. star, rmkt., rodod iz Gračaca. Provedenim izvidima
ustanovljeno je, da je taj zločin djelo komunističkih agitatora.

Kao duhovni začetnici tog zločina- predani su: dr. Božidar
Adžija, 50 god. star, rmkt., rodod iz Drniša, kotar Knin, Ognjen
Priča, profesor, 41. god. star, pravoslavne vjere, rodod iz Ilidža,
kotar Sarajevo, dr. Ivo Kuhn, odvjetnik 38 god. star, Židov,
rodod iz Slav. Broda, Zvonimir Richtman, inžinir i profes-
sor, 39 god. star, Židov, rodod iz Zagreba, Ivan Korski, inži-
nir, 32. god. star, Židov, rodod iz Hrastovca, kotar Garešnica,
Viktor Rosenzweig, apsolutent agronomije, 27 god. star,
Židov, rodod iz Rume, Alfred Bergman, privatni činovnik, 39
god. star, Židov, rodod iz Visokog, Sigismund Kraus, ban-
kovni činovnik, 31 god. star, Židov, rodod iz Sarajeva, Otokar
Keršovani, novinar, 39 god. star, starokatolik, rodod iz Trsta,
Simo Crnogorac, 40 god. star, ličilac, pravoslavne vjere, rodod
iz Polače, kotar Knin, — senatu pokretnog prijekog suda, koji je
svu desetoricu osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je dne 9. o. mj. strijeljanjem.

Zagreb, 10. VII. 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Br. 9352-1941.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 147
od 11 srpnja 1941 godine.

⁵ Narodni heroji Božidar Adžija i Ognjen Prlica nisu bili organi-
zatori ove akcije, jer su se tada oni nalazili u zatvoru. Mačekova i Suba-
šićeva policija uhapsila ih je 31 ožujka 1941 god i kasnije predala usta-
šama. koji su ih, zajedno s -ostalima, ubili u znak odmazde.

KOGA
ALA
očavenu
trice

onja. Hava
amirrell iz
i povjeren
da će ra
povećanje
ti milijardu
si — kako
mural Ben
ovršeni go
(Velebit)

ODA
DI

SOF jav-
službeni
skoj nalazi
ssoba, koje
Ove tiho
me uzbune
sroplanima
zivaju sta-
e pojave i
nitije oba-

iovine pu-
gli sjajni
učuju ne
a snalaze-
e krovove
mnom bo
(Velebit)

ETSKE

KAŽNJEN NAPADAJ NA STRAŽU U KERESTINCU

UHVAĆENI KOMUNISTI OSUDJENI NA SMRT I STRIJELJANI

ZAGREB, 17. srpnja. Ministarstvo unutarnjih poslova izdalo je ovaj oglas:

U noći od 13. na 14. ov. mjeseca je jedna skupina komunista, zatočenih u sabirnom logoru u Kerestincu, napala stražu i potom pobjegla. Tom prilikom teško je ranjen nadzornik straže Mladen Horvatin.

U potjeri, koja je odmah organizirana sa strane redarstva, oružništva i jedinica Ustaške vojnice, sudjelovali su s uspjehom i mnogobrojni seljaci iz okolice. Pokušaji otpora sa strane pojedinih pobjeglih odmah su skršeni, te je tom prilikom

više njih poginulo. Sa strane organa državnih vlasti i Ustaša nema ni poginulih ni ranjenih.

Većina pobjeglih je uhvaćena i zbog pokušaja pobune proti Državnoj vlasti stavljena pred senat pokretnog prijekog suda, koji ih je osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je strijeljanjem.

Zagreb, dne 17. VII. 1941.

Iz ministarstva unutarnjih
poslova
Broj 10853-1941.

Sovjetski tankovi ne mogu izdržati vatrau njemačkog protutankovskog topništva

IZASLANSTVO HRVATA
IZ MACEDONIJE
kod ministra dra Dumandžića

ZAGREB, 17. srpnja
U Macedoniji živi u selima Janjevo
i Letnica oko 900 hrvatskih obitelji

SAVJE

Vojsk
godine
jedecu
Ovim
viteče l
bu, kor
vitič
ce za i
zeja

Za el
Mlar
nika i
Zagrebu
Ciru
sveuč li
natelia
Dr I
nika o
znanstv
stave;

Dr
Hrvatsk
zela u
Dr
vatskog
nost i r
Brun
greba
U Za
ravnate

N

BR. 89

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA POSADE SISAK OD 11 SRPNJA
1941 GOD. O RASTURANJU ANTIFAŠISTIČKIH LETAKA U SISKU
I CAPRAGU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO POSADE
SISAK

O. Broj 4

U Sisku, dne 11. VII. 1941

Komunistički letci
bacani u Sisku.

ZAPOVJEDNIKU VRBASKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
(STOŽER)

Na dan 8. ovog mjeseca pronašlo je ovdašnje redarstvo na periferiji grada Siska razbacane letke komunističke propagande.¹

Isti letci pronađeni su u tvornici Tanina i Drach u Capragu.

Raznosača tih letaka redarstvo nije do sada moglo pronaći.

Jedan primjerak dostavljam u prigibu².

Letci su navodno donešeni iz Zagreba.

Da bi se spriječilo širenje letaka predstojnik redarstva poduzeo je slijedeće mjere:

1. — Uveo je permanentnu službu na periferiji i zasjede.

2. — Zatvorio sve sporedne izlaze na kolodvoru i uveo strogu kontrolu dolaska i odlaska putnika.

3. — Dolazak u grad kod mitnica stavljen pod nadzor redarstva.

4. — Izvršio popis svih mašina za umnožavanje.

5. — Papirnicama zabranio prodaju papira nepoznatim.

Zapovjedniku Voj. Oružništva izdao sam lično upute radi kretanja voj. lica i nadzora nad istima.

Vojnicima letci nisu bili dijeljeni — niti su isti pred vojnim zgradama nađeni.

U prilogu letak — 1 primjerak.⁻¹

Zapovjednik posade
pukov'nk
Matagić

¹ Vjerovatno letci koje je štampao Okružni komitet KPH Sisak. On je od travnja do konca svibnja mjeseca, pored ostalog rada — prema direktivi CK KPH — štampao prvih šest glava Historije SKP(b) u 5.000 primjeraka i oko 20.000 letaka na njemačkom jeziku.

² U prilogu

³ Redakcija ne posjeduje ovaj letak.

6R. 90

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA KOPNE NE VOJSKE U ZAGREBU
OD 14 SRPNJA 1941 GOD. O BJEGSTVU GRUPE ZATVORENIKA
IZ LOGORA U KERESTINCU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNE NE VOJSKE

0. Br. 321

U Zagrebu 14. srpnja 1941

GLAVNOM STOŽERU VOJSKOVOĐE. —

Noćas 14. ovog mjeseca između 1 i 2 sata poslije ponoći, 70—80 komunista navalili su na stražara u Kerestincu, ranili ga i tom prilikom iz logora odnijeli 14 pušaka, 2—3 puškomitraljeza 30 bomba i pobjegli u nepoznatom pravcu.¹

Zapovjednik karlovačke posade poslao je za njima u potjeru jedan vojno-oružnički vod u selo Lijevi Štefanki na Kupi nizvodno od Karlovca, 30 km, južno od Zagreba; jednu satniju uputio je u selo Rječicu- na Kupi, polusatn ju u Draganiće, a jedan vod u s. Vukšin Šipak (3 km. zap. od Draganića), sa ciljem, da pohvataju pobjegle komuniste.³

Zapovjednik kopnene vojske
general pješačtva
S

BR. 91

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 17
SRPNJA 1941 GOD. O BJEGSTVU ZATVORENIKA IZ LOGORA
KERESTINEC¹

KAŽNJEN NAPADAJ NA STRAŽU U KERESTINCU

Uhvaćeni komunisti osuđeni na smrt i strijeljani.

ZAGREB, 17. srpnja. Ministarstvo unutrašnjih poslova izdalo je ovaj oglas:

U noći od 13. na 14. ov. mjeseca je jedna skupina komunista, zatočenih u sabirnom logoru u Kerestincu, napala stražu i potom

¹ Vidi V kongres KPJ, stenografske bilješke, str. 44, 140 i Drugi kongres KPH str. 115.

² Rečica

³ Vidi dok. br. 92 str. 269 i 270.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« broj 154 od 18 srpnja 1941 godine.

321 Sastav

321

U 14.srpnja 1

GLAVNOM STOŽERU VOJSKOVODJE.-

Noćas 14.ovog mjeseca između 1 i 2 sata poslije ponoći, 70-80 komunisti navalili su na stražaru u Kerestincu, ranili ga i tom prilikom iz logora odnijeli 14 pušaka, 2-3 puškomitraljeza 30 bombi i pobjegli u nepoznatom pravcu.

Zapovjednik karlovačke posade poslao je za njima u potjeru jedan vojno-oružnički vod u selo Lijevi Stefanici na Kupi nizvodno od Karlovca, 30 km. južno od Zagreba; jednu satniju uputio je u selo Rječicu na Kupi, polusatniju u Draganice, a jedan vod u s. Vukšići Sijak (5 km. zap. od Draganice), sa ciljem, da pohvataju pobjegle komuniste.

Zapovjednik kopnene vojske,
 general pješaštva.

5

pobjegla. Tom prilikom teško je ranjen nadzornik straže Mladen Horvatin.

U potjeri, koja je odmah organizirana sa strane redarstva, oružništva i jedinica Ustaške vojnice, sudjelovali su & uspjehom i mnogobrojni seljaci iz okolice. Pokušaji otpora sa strane pojedinih pobjeglih odmah su skršeni, te je tom prilikom više njih poginulo. Sa strane organa državne vlasti i ustaša nema ni poginulih ni ranjenih.

Većina pobjeglih je uhvaćena i zbog pokušaja pobune proti Državnoj vlasti stavljena pred senat pokretnog prijekog suda, koji ih je osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je strijeljanjem.

Zagreb, dne 17. VII. 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih
poslova
Broj 10853-1941.

BR. 92

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA KOPNE NE VOJSKE U ZAGREBU
O UNUTRAŠNJOJ I VANJSKOJ VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI
U VREMENU OD 10 DO 20 SRPNJA 1941 GODINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNE NE VOJSKE

O. Br. 383

U Zagrebu, 21. srpnja 1941

Obavještajni izvještaj
dostavlja. —

ZAPOVJEDNIŠTVU VOJSKE I MINISTARSTVU
DOMOBRANSTVA. —

Dostavlja se obavještajni izvještaj za drugu deseticu mjeseca
srpnja, a saobrazno naredbi V. T. Br. 527/41.

Zapovjednik kopnene vojske
general pješačtva,
Štanrer Slavko

IZVJEŠTAJ

O vanjskoj i unutarnjoj situaciji za drugu desetinu (10.—20.) srpnja 1941., sastavljen iz primljenih dopisa.

I. — POLITIČKA SITUACIJA:

a.) Vanjska:

— Čestitka vode njemačkog Reicha Poglavniku. »Prigodom Vašeg rođendana, koji prvi put doživljavate na čelu Hrvatske Države, šaljem Vašoj Preuzv.šenosti naj-srdačnije želje za Vašu osobnu sreću i za budućnost Hrvatske.«

— Hrvati iz Urugvaja izjavljuju odanost Poglavniku u slijedećem:

»S velike manifestacije Hrvati Urugvaja izrazuju Vam, kao osloboditelju, potpunu odanost, uvijek Za Dom Spremni!«

— Finska država priznala Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Ministar vanjskih poslova Dr. Mladen Lorković uputio je finskom ministru vanjskih poslova Roltu Wittingu brzojavku, u kojoj se zahvalio u ime vlade Nezavisne Države Hrvatske. Na tu brzojavku primio je naš ministar vanjskih poslova Dr. Lorković ovaj odgovor:

»Za vladu Finske bila je iskrena radost priznati Nezavisnu Državu Hrvatske, jer je Finski narod ponosan što se može zajedno s hrvatskim narodom boriti na strani Njemačke, uz moje najbolje želje za dobrobit Hrvatske.«

— Bugarski poslanik Jordan Mečkarov 15. ov. mjeseca primio je u salonu za primanje hotela »Esplanade« predstavnike zagrebačkih listova, kojima je jučer prilikom predaje vjerodajnica Poglavniku bio ob'ćao dat: za hrvatsku štampu svoju izjavu.

U datoj izjavi bugarski poslanik naglašuje važnost Nezavisne Države Hrvatske koja, kao i Bugarska, sudjeluje na izgradnji novog evropskog poretka.

Zagrebačkim novinarima govori o dubokom dojmu s jučerašnje nastupne audijencije kod Poglavnika.

— Na Rijeci, Milanu i Torinu piše po zidovima »Mussolini! gdje su tvoji sinovi i zašto ne idu na front.« Isto tako piše »Što smo dobili sa Sušaka. Dok nije bio naš, imali smo šta jesti, a sada kada je naš nemamo šta jesti.«

INIJI
oskva

tužnja
8. srpnja.
službeni iz
odje Reicha
celih riječi
mačke ora
točnoj Iron
Crnog mora
riječi znače
ih usvećena
i u pred
grada.
lavinu gra
one strane
Besarabije.
silku utvr
se, koja stiti
lišta, a koja
lučni ključ
najvažnijih

finke vje
rativni
e sada bore
s sa m Le
ev, dok su
e u tolu
kna što je
a glavna
prebije

ofne fronte
bore naj
velj zabucje
gno ofne st

STRIJELJANO JE DESET KOMUNISTA

koje je, kao uglavljene duhovne začetnike zločina nad redarstvenim činovnikom Ljudevitom Tiljkom, osudio na smrt pokretni prijevki sud

Zagreb, 10. srpnja
Iz Ministarstva unutrašnjih
poslova izdan je danas ovaj
oglas:

Dana 4. VII. 1941. izvučen
je mrtav i iznakažen iz jedne
bare Petruševačke kume kraj
Radničke ceste redarstveni
činovnik Ljudevit Tiljak, 37.
god. star, rmt., rodom iz Gra
čaca. Provedenim izvidima

ustanovljeno je, da je taj zločin
djelo komunističkih agitatora

Kao duhovni začetnici tog
zločina predani su: dr. Boži
dar Adžija, 50 god. star,
rmt., rodom iz Drniša, kotar
Knin, Ogujen Prica, pro
fesor, 41 god. star, pravoslav
ne vjere, rodom iz Ilidža, ko
tar Sarajevo, dr. Ivo Kuhn,
odvjetnik, 38 god. star, židov,

rodom iz Slav. Broda, Zvo
nimir Richtman, inžinir
i profesor, 39 godina star, ži
dov, rodom iz Zagreba, Ivo
Korski, inžinir, 32 god.
star, židov, rodom iz Hrastov
ca, kotar Garešnica, Viktor
Rosenzweig, absolvent
agronomije, 27 god. star, ži
dov, rodom iz Rume, Al
fred Bergman, privatni

činovnik, 39 god. star, židov,
rodom iz Visokog, Sigis
mund Kraus, bankovni či
novnik, 31 god. star, židov, ro
dom iz Sarajeva, Otokar
Keršovani, novinar, 39
god. star, starokatolik, rodom
iz Trsta, Simo Crnogor
ac, 40 god. star, ličlac, pra
voslavne vjere, rodom iz Po
lače, kotar Knin, — senatu

pokretnog prijevki suda, koji
je svu desetoricu osudio na
smrt.

Osuda nad njima izvršena
je dne 9. o. mj. strijeljanjem.

Zagreb, 10. VII. 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih
poslova
Br. 9352-1941.

SOVJETSKA ZLODJELA NAD UKRAJINCIMA

GROZOTE U »KUĆI STRAHA« U DUBNU

TUŽNA PRIČA UKRAJINACA, KOJI SU SLUČAJNO IZNIJELI ŽIVU GLAVU. — TEŠKE OPTUŽBE PROTIV SOVJETSKE VLADE PRED
CIJELIM ČOVJEČANSTVOM

TEŠKA ŽALOST U UKRAJINI

BERLIN, 10. srpnja, DNB Javlja.
(P. K.) U istom času, kad su njema
ci, ukralienska vojska, u Ukrajinu

su veliki svoj narod, jer su bili Ukra
jinci i jer su bijeli ostali ljudi.
OTVARAJU SE TEŠKA VRATA
TAMNOĆE

čelije ručne borbe, otkrivali
šnog djevojke i probadali djecu na
grudima njihovih majka

vu. Već osam mjeseci živim između
prorokskih rečenaka i okovatih vja
ta. Ali to više nije bilo ništa od

njen pod liječničkim nadzorom čeka
ozdravljenje, dao nam je potresan
izvještaj.

— Ruski emigrant Boris Valfrej, koji je bio interniran u logoru »Danica« u Koprivnici pušten je na slobodu. Imenovani je u logoru »Danica« bio među interniranim srbima od kojih je doznao:

1. — Da četnički vojvoda Košta Pećanac, Milisav Jelić i Mića Mihajlović¹ organiziraju u Srbiji četnike u cilju provođenja četničke akcije i gerilskog ratovanja u našim krajevima. Pravac te akcije bio bi navodno Srijem i Bosna.

3. — Da se navedene osobe skrivaju u blizini Banje Koviljače u planinama: Vučeva² planina, Prnjavor i Zminjak, a sa njima da jatakuju i obskrbljavaju ih sa potrebnim sredstvima veletrgovac Jovičić i bivši major Palošević³.

Navedeni emigrant moli, da se stavi u vezu s njemačkim Gestapom radi surađivanja u otkrivanju četničkih akcija.

(

b.) Unutarnja:

— Hrvatski narod sa velikim interesom prati događanje na istočnom frontu. Na istočni front naši prvi dobrovoljci su poslani, a i dalje se sa oduševljenjem javljaju mladići u legiju radi uputa protiv boljševika.

— Veliko negodovanje je zbog oduzimanja Međumurja, a odobravanje je isto tako veliko što je Poglavnik uložio protest kod savezničkih i prijateljskih vlada.

— Raspoloženje Hrvata prema vojsci je veoma dobro.

— Velika zabrinutost vlada kod Židova i Srba oko njihovog čišćenja iz naših krajeva.

c.) Akcija bivše jugoslavenske vlade:

— U proteklih 10 dana nisu objavljene nikakve deklaracije jugoslavenske vlade u emigraciji, niti ma kakav govor njezinih članova.

— Javljeno je, da su doputovali i ostali članovi bivše jugoslavenske vlade i vidjenije ličnosti u London.

¹ Pošto je Mića Mihajlović 18 travnja 1941 god. pao u ropstvo i odveden u logor Lamsdorf, vjerojatno se ovo odnosi na Dražu Mihačevića.

² Gučevo

³ Miodrag Palošević, poginuo u borbama protiv partizana koncem 1944 godine.

II. — RASPOLOŽENJE
NARODA:

Hrvati:

— Raspoloženje hrvatskog dijela stanovništva je veoma dobro.

— Muslimani iz Sandžaka bili su kod Poglavnika, koji su u svome govoru naglasili, da su oni uvijek bili i da će uvijek biti Hrvati.

— Sve biv. H. S. S. organizacije svakog dana prelaze uz ustašku organizaciju i odaju svoju vjernost Poglavniku, kao jedinom sinu obnovitelja Nezavisne Države Hrvatske. Jugoslavenski orijentisani Hrvati su se pritali i povukli.

— Među hrvatskim radnicima vlada veliko raspoloženje, a pogotovu kada se Poglavnik sa svojom vladom ovako stara o njima, pa je čak ovih dana izdat i Zakon za određivanje najniže radničke nadnice i plaće privatnih namještenika. Tako isto su poručene drvene kuće za radnike iz Njemačke.

Srbi:

— Srbi su utučeni i preplašeni radi seobe iz jednog kraja države u drugi i u Srbiju. Prelazi ih veliki broj u rimokatoličku i grkokatoličku ispovjest.

— Veći broj ima Srba koji se nadaju u pobjedu Engleske, Rusije i Amerike i željno očekuju spas, a ima ih i takvih koji zrelije prosuđuju opće stanje i mirno rade svoj posao, očekujući daljnji razvoj događaja u svijetu.

Zidovi:

— Zbog njemačkog napredovanja na istočnom frontu oslabilo je židovsko raspoloženje, koje je bilo vidno primjećeno prilikom ulaska Sovjetske Unije u rat.

— Primjećeno je, da je mnogo Zidova našlo zaštitu u Splitu, gdje se prikupljaju i slobodno žive u odstupljenim krajevima. Sigurno je, da tamo lakše sprovode svoju promičbu koju šire među našim življem u navedenim krajevima.

— Talijani ih za sada štite i ostavljaju i ako nisu njihovi državljani.

Komunisti:

— Iako je stroga mjera protiv komunista primjenjena, opaža se neki njihov pokret i stalno šire svoju promičbu među ostale nezadovoljne slojeve naroda, a koji su svakako potpomognuti od strane Zidova.

— Najživlju akciju razvijaju u Zagrebu i oko njega, kao i oko vojarni bacajući letke. Ne uspijevaju jer vojnici sami letke skupe i predaju stariješinama.

— Ovi komunisti sa četnicima pripremaju akciju na Hercegnovi.

— U Đakovu uhapšeno je nekoliko osoba u vezi sa komunizmom, a kod kojih je izvršenim pretresom pronađena komunistička literatura kao: 30 dana — koliko je jaka Španija — život u SSSR — 200 milijuna građana SSSR — padobranci — totalitarni rat — nova velika pobjeda SSSR — izraz 3 do 4 pitanja za kulturne časopise — savremeni pogledi — Lamonosov. Ove osobe uhićene su i istraga se vodi.

— I u drugim mjestima uhapšene su osobe komunistički nastrojene radi svake sigurnosti.

Sabotaža:

— U noći 6/7. o. mj. oko 11 sati nepoznato lice prerezalo je brzojavnu i željezničkog voda žicu, koja veže Zagreb—Ozalj i djelimično za Ogulin.

Sumnja pada na komuniste.

— 11. srpnja u noći potrgane su brzojavne i telefonske vodove između postaje Kamanje—Buhnjarci.⁴

— 12. srpnja oko 2,04 sata na glavnom putnom prolazu željeznice pri izlazu iz postaje Okučani, opaljeno je nekoliko hitaca na prolazeći vlak broj 7.⁵ Hitci su pogodili stroj i poštanska kola.

Ozleđenih nije bilo.

— 13. srpnja oko 22,30 sata izvršen je atentat na željezničkoj pruzi između Vrboskog—Moravica, koja je oštećena do jednog metra.

Žrtava nije bilo.

— 14. srpnja oko 1 sat izvršen je atentat na željezničkoj pruzi između Lekenika—Turopolja.

— 14. srpnja između 1—2 sata pobunili su se komunisti u zatvoru Kerestinec⁶ i njih 70—80 napali na stražu, ranili jednog stražara, drugi dio straže razoružali i uzeli 14 pušaka, 2—3 puškomitraljeza i 30 bombi, koji su poslije razbjegli u nepoznatom pravcu.

Potjera je upućena na sve pravce za istima.

⁴ Buhnjarci

⁵ Na voz su pripucali ustanici iz okoline Novske. To su bili ljudi izbjegli pred ustaškim terorom, koji su kasnije vršili male diverzantske akcije.

• Vidi dok. br. 90 i 91.

— 15/16. srpnja oko 1,40 sati bacilo je nepoznato lice⁷ na kamaru mjesnog vojnog senjaka u Vrapču bombu, od koje su izgorjele dvije kamare sijena.

Ovo je sjeno vlasništvo njemačkog vojnog erara.

— Razbježani komunisti iz Kerestince; pravci zatvoreni i odposlata je za istima potjera, u potjeri za komunistima u okolini s. Obrež ubijeno je 8. i 10. živih uhvaćeno.

— Iz Jastrebarskog javljeno, da je 1. komunista ubijen, a 2. su živa uhvaćena. Isto tako javljeno iz Poduseda, da je 1. ubijen i 1. živ uhvaćen.

— Kod Stupničke šume ubijeno je 8. i 12. živih uhvaćeno komunista.

— Od naših potjernih odjelenja nije ni jedan ubijen niti ranjen.

Manjine:

— **Njemačka manjina:** Njemačke manjine uživaju sva prava kao i Hrvati.

Ove manjine su stavljene u službu Njemačke i izvještavaju svoje zapovjednike o svim incidentima, postupcima i kretnjama naših organa, a naročito vode računa o ostacima ratnog materijala bivše jugoslavenske vojske.

— **Mađarska manjina:** Mađarske manjine su također zaštićene u našoj državi. Djelatnost manjine u korist Mađarske nije u velikom opsjegu.

— Mađari podmuklo rade na svojoj promičbi u našoj državi. Tako je u Vinkovcima primjećen natpis po kućama sa: >2. M.« — Živjela Mađarska.

— Velika zabrinutost vlada našeg življa u Međumurju, koji se boji da će biti anektiran od strane mađarskih vlasti.

— Zapovjednik posade u Varaždinu pukovnik Markulj izvjestio je 14. srpnja u 18,15 sati da Mađari istaknu objave u Međumurju, prema kojima je Međumurje pripalo definitivno Mađarskoj i to kotar Čakovec i Prelog.

III. — ČETNIČKA AKCIJA:

— Akcija čišćenja četnika sprovodi se sistematski 1 po planu sa vojskom, oružništvom i ustašama.

U glavnom akcija protiv pobunjenika vodi se još na području Vrbaskog, Bosanskog i Jadranskog divizije.

⁷ Diverziju je izvršio drug Stjepan Malek, koji je kasnije uhapšen. **Pri** hapšenju na ulici, uzvikivao je razne antifašističke parole; stoga **je** u zatvoru strahovito tučen i pod batinama je podlegao.

ali je tu znatno popustila i svakog dana se sve više stišava.

— 11. srpnja izjavio je Dušan Konjović trgovac, kao i Dr. Ing. Eugen R. Zorattia — Genie-Oberleutnant D. R. koji živi u Plav-Gusinje, a bavi se ribolovom na Plavskom jezeru, da se priprema jedna veća četnička akcija sa komunistima, koji su dobro naoružani radi upada u našu državu. Ovo je poznato čak i talijanskim vlastima, koji ništa protiv ovih ne preduzimaju.

— 23/24. lipnja noću izvedena je jedna grupa Srba iz zatvora u Trebinju, koji su bili uhićeni kao članovi četničke udružbe i zbog njihovog rada protiv hrvatsko-muslimanskog življa odvedeni su u s. Pridvorce njih 17. radi strijeljanja, od kojih je trojici uspjelo da pobjegnu u nepoznatom pravcu.'

Za odbjeglih četnicima upućena je potjera.

— četničku akciju u okolini Livna—Glamoč, provodi biv. jugoslavenski kapetan Janković Hranislav, koji je rodom iz Vranje (Srbija).

U ovoj akciji ima oko 200 četnika.

— U Kistanju se formira četnička akcija u cilju preduzimanja akcije protiv hrvatskog stanovništva i vlasti na našem području.

— U kvadratu Glamoč—Grahovo—Ključ—Petrovac sprema se neka četnička akcija.

U šumskom predjelu ist. Glamoča vidjen je 1. jugoslavenski major sa 3. oficira, vidio ih je lugar. Vršiti se prikupljanje lica pod oružjem.

— Mnogi Srbi nestali ispod evidencije, a naročito iz situiranih krajeva, i to iz doline Vrbasa oko Donjeg Vakufa, Bugojna i Kupresa.

— Talijanski pukovnik zapovjednik talijanske vojske u Gackom izvijestio je u slijedećem:

»1. — Dasu braća Popovići vođe četnika iz s. Dražljeva nalaze u s. Dramešini sa oko 150 naoružanih četnika.⁹

2. — Vođa četnika Aćim Grgur,⁹ profesor iz s. Berušice, nalazi se u s. Berušici sa oko 150 četnika.

⁸ Odnosi se na Marka Popovića, poznatog četnika iz Hercegovine, koji je 1945 god. osuđen na smrt od suda 29 divizije, a Milorada Popovića, koji je poginuo 1945 god. kao četnik u borbama protiv jedinica JA. Oni su imali tada oko 50 svojih pristalica, a ostali su bili ustanici iz jednog dijela naselja Gatačke Površ, pod komandom Mlilenka Okljevića sada pukovnika JA.

⁹ Poginuo kao četnik.

3. — Vođa četnika crnogoraca Radojica Nikčević,^{1*} nalazi se na Krstaču sa oko 200 naoružanih četnika.

4. — Baja Stanišić,¹¹ pukovnik-zapovjednik četnika, nalazi se na Krstaču.

5. Grupisanje svih četnika vrši se ka s. Zanjevici.¹²

6. — Eventualna akcija četnika vrši se ka Gackom, trebala bi: da uslijedi iz s. Dramešina—Berušice i Lipnika.

7. — Pokraj navedenog broja naoružanih četnika nalazi se do 2.500 nenaoružanih izbjeglica, muškaraca, žena i djece, sa stokom, koji su se tamo sklonili.

8. — U reonu Stolac—Plana ima oko 3000 naoružanih izbjeglica sa stokom, koji se žele vratiti kućama.

9. — Talijani su poklonili 35 kvintala brašna za pogorelce iz Avtovca i s. Mulja. Tražili su spis od Kotarskog predsjednika, te izgleda, da će oni i podijeliti to brašno.

Vlada uvjerenje, da se sprema neka akcija u kojoj bi prvo stradala s. Međulići kod Zborne gomile, s. Cernica i s. Ključ. Ova se nalaze sjeverno-istočno i južne strane Gackog.

— Srbi se u okolini Petrinja prikupljaju i bijegaju u šume, kako bi se okupljeni mogli dignuti i napasti Petrinje.

— Uslijed akcije preseljavanja pravoslavnog življa u prostoru pravca željezničke pruge Petrinja—Glina i sjev. zapadno do Kupe razbjeglo se u šume. Oni se prikupljaju radi šire akcije.

Poslata je jedna satnija u Petrinju za odbjeglih življem.

—Zbog spremanja četničke akcije u Bos. Grahovu i Glamoču poslata je u Livno 1. satnija, 2. bojnice, 15. pješ. pukovnije i u Grahovo 1. vod 1. bojnice 15. kješ. pukovnije.

— Naoružani četnici iz okolice Boke (Sasovići, Gjenovići, Bijela i gornja s.) imaju namjeru napasti talijanske posade u Boki."

O ovome je obavještena talijanska vojna vlast.

¹⁰ Četnički vojvoda u Crnoj Gori, saradnik Talijana, poginuo u borbi protiv partizana na Bršnu kod Nikšića 10. veljače 1942. godine.

¹¹ Jedan od glavnih četničkih komandanata u Crnoj Gori, poginuo u borbama protiv partizana u Manastiru Oštrog (gdje je bio utvrđen) 18. listopada 1943. godine.

¹² Odnosi se na ustanike iz Gatačke Površi.

¹³ Odnosi se na partizane sa teritorija Grahovskog, Bokokotorskog i Cetinjskog kotara.

— U planinama između Ljubinja i Popovog polja navodno se prikupljaju pobunjenici u grupama.

Talijanske trupe u Boci Kotorskoj od 14. o. mj. stoje u borbi sa pobunjenicima Crnogorcima (komunistima).¹⁴

U akciji sudjeluju pored pješadije i topništvo, mornarica i zrakoplovstvo. Navodno je jučer Cetinje bombardirano iz zraka, a borbe su vođene i kod Budve.

Talijani su blokirali puteve od Budve prema Dubrovniku i Trebinju.

Na traženje zapovjednika talijanskih trupa u Trebinju naša 1. bojnica 14. pješ. pokuvnije primila je osiguranje varoši prema istoku na liniji Golo-Brdo Arslagića most — Jovanović baterija. Bojnici je pridata jedna talijanska bitnica.

— Talijanske čete na području Gacko—Avtovac—Korito povući će se počevši od 17. o. mjeseca. Sve talijanske trupe su u pripravnosti. Dopusti su obustavljeni.

— 30. lipnja dočekali su četnici u s. Krajpolju 5. km. od Ljubinja Jakića Hasana i Zeletrovića Džafera, te ih odveli sobom nepoznato kuda.

— Istoga dana dočekali su u s. Vrhpolju" Malohodžića Halila i Krahicu Mustafu, te ih odveli prema Iliji planini.

— 1. srpnja dočekali su također kod Krajpolja Talasmana Hahila i odveli ga nepoznato kuda.

— 3. srpnja krenula je ophodnja od 3. oružnika i 4. ustaše u s. Kruševicu, gdje su ih napali četnici. Oružnik Salko Sadžak zarobljen je. Četnika je bilo 40—50, svi naoružani.¹⁶

— 9. srpnja četnik Dragiša Jakšić iz Veljeg Polja,¹⁷ kotar Višegrad, napao je oružnika Džemaila Kadića sa postaje Bijelo Brdo sa namjerom da ga razoruža, kad se je ovaj vraćao sa pošte u Dobru.¹⁸ Oružnik Kadić u od-

¹⁴ Od 13 do 16 srpnja mjesni partizanski odredi iz Paštrovića, u jačini oko 100 boraca, vodili su borbe za oslobođenje Miločera.

13 srpnja 70 gerilaca iz Paštrovića izvršili su iznenadne napade na karabinjerske stanice u Petrovcu na Moru, u Gradištima : Reževićima. Ukupno su razoružali 56 karabinjera.

¹⁶ Vrpolje

Napad na oružnike i ustaše izvršili su ustanici iz gornjih naseija Popova Polja.

¹⁷ Velepoltje

Dobrun

brani svog života sa 4 uboda nožem ubio je četnika Jakšića.

— Prema podacima uzduž cijele naše granice Srbi spremaju komitske napade na naše područje.

IV. AKCIJA NAŠIH SNAGA:

Za asistenciju iseljavanja davato je u razna s.¹⁹ po 1. vod domobrana, koji nisu stupili u akciju. Isto tako zapovjednik posade u Prijedoru dat je 1. vod za čišćenje šuma kod s. Božići.

— Za čišćenje planine Plješivice po zahtjevu Velikod Župana u Bihaću, zapovjednik posade u Bihaću formirao je odjelenja, koja se sada nalaze na terenu.

— U Gospiću od strane naše i talijanske vojske preduzete su sve mjere predostrožnosti uslijed dopreme 1.500 ljudi u koncentracione logore.

— U mjesto Gračac, a na zamolbu ustaškog povjerenika iz Gospića, uputilo je postajno zapovjedništvo iz Gospića 1. odred od 30. domobrana kao pojačanje ustašama. jer je navodno tamo došlo do izgređa. Nedostaju izvještaji kakve su prirode ti izgređi.

— Naše snage vode akciju oko Gackog i Avtovca u manjem opsegu sa ophodnjama,²⁰ pošto se još prilike u tom kraju nisu potpuno umirile.

— Upotrebljavaju se pojedini vodovi i satnije u Lici i Bosanskoj krajini kako nebi došlo do ustanka, zbog preseljavanja srpskog življa iz tih krajeva.

— Za odbjeglih komunistima iz Kerestinca upotrebljena je vojska za zatvaranje pravaca.

V. — ODNOSI SA SAVEZNICIMA:

a) — Sa njemačkom vojskom odnosi sa njemačkom vojskom u svakom pogledu su vrlo dobri i korektni.

b) — **Sa talijanskom vojskom** nisu na zavidnoj visini, jer Talijani čine dosta smetnje našim vojnim vlastima u prigraničnom pojasu.

— 16. srpnja naše vojne vlasti i građanske vlasti su morale da napuste Sandžak, kao i postaju Priboj na Limu, jer su iste preuzete od strane talijanskih vlasti i okupirane.

" Sela
> Patrola

Cjelokupni promet je obustavljen u ovom području. Putnički i robni promet odvija se do postaje Uvac.

— Kod pučanstva vlada prema talijanskoj vojsci veliko negodovanje iz slijedećih razloga:

1. — što se u svakom mjestu gdje su nastanjene talijanske jedinice dešavaju česti incidenti između naših službenika i njihovih vojnih vlasti, a sve u cilju zaštite Hrvatske imovine, koju talijanske vojne vlasti smatraju svojim plijenom, i što su u materijalnom pogledu pristrasni, što narod sve vidi i smatra u njima svoga materijalnog neprijatelja.

2. — što talijanski vojnici nanose narodu štetu po voćnjacima, pašnjacima, poljima i t. d. Ima se izvještaja od pouzdanih lica, da su talijanski vojnici na pojedinim mjestima preko noći kopali iz zemlje krompir, koji je predhodnog dana bio posađen.

3. — Što šoferi motornih vozila ne vode dovoljno računa o upotrebi brzine na više prometnim mjestima, tako da uslijed toga dolazi do sudara i gaženja pojedinih lica koja često podlegnu ranama.

4. — što talijanski vojnici sa gordošću govore između pučanstva, kako neka mjesta pripadaju Italiji i ako ta mjesta po provizorno povučenoj granici pripadaju našoj državi.

Pored toga ne odaju počast našim časnicima pri susretu i ako su ovi po svojim oznakama stariji.

c) — **Sa mađarskom vojskom:** odnosi sa mađarskom vojskom nisu u najboljem stanju, jer je veliko neraspoloženje vojnih i građanskih vlasti za naše Međumurje, koje namjeravaju Mađari da okupiraju od strane svoje vojske.

— Mađari traže od nas, da se odredi jedna komisija, koja da bude u Legradu 14. o. mj. radi predaje Legrada.

ŠPIJUNAŽA:

— U Osjeku se nalazi njemačka Gestapo Abteilung.

— Pojedini odmetnici po planinama obavještavaju se o događajima preko pojedinih stanovnika koji su ostali u selima. Ovakvu špijunažu sprečavaju ophodnje vojske i oružništva.

— Inače špijunaža u drugom pogledu nije primjećena.

VII. — STRANA PROPAGANDA:

— Strana propaganda vrši se preko krugovalnika neprijateljskih raspoloženih zemalja sa prilično dosta uspjeha kod nehrvatskih, t. j. jugoslavenskih orijentiranih elemenata, Zidova i Srba.

— Od kako u Zagrebu ima manje Zidova i Srba ima i manje alarmantnih glasova.

VIII. — PROPAGANDA PROTIV VOJSKE:

— Propagatori protiv naše oružane sile za sada nisu primjećeni.

— U koliko ima osoba koje izbjegavaju vojnu obavezu za istima se traga.

— Jedan domobran iz virovitičkog konjaničkog odjela, koji je trebao biti upućen u Hrvatsku legiju prema zapovjedi nadzorništva konjaništva, saznajući za to, preko noći je pobjegao i za njim se traga.

— Primjećuje se propaganda protiv vojske preko krugovalne postaje »Zrinjski«, ²¹ koja se iz nepoznatog pravca u 20,30 sati javlja i daje upute hrvatskom narodu, da se ne javlja u dobrovoljce protiv Rusije, jer da će svi takovi dobrovoljci koji budu zarobljeni biti djelom ubijeni, a djelom upućeni na najteže poslove u predjele koji su izloženi bombardiranju.

IX. — PREHRANA:

— Kod pučanstva naročito po selima, prehrana je vrlo otežana. Narod u pojedinim selima formalno gladije, jer nema brašna, a nova ljetina još nije pristigla.

— Upravne vlasti interveniraju skromnim sredstvima, da se poboljša prehrana pučanstva. Zbog nestašice pšenice i kukuruza, narodu se dijeli u nekoliko zob.

— U pasivne krajeve potrebna bi bila najžurnija pomoć.

— U primorskom dijelu područja Hrvati očajavaju, jer im talijanske vlasti nasilno sprečavaju ribolov.

— Ovo pitanje ribolova trebalo bi što prije riješiti, jer je životno pitanje za prehranu našeg naroda na Primorju.

²¹ Radio-stanica izbjegličke Jugoslavenske vlade, pod kontrolom bivšeg ministra Krnjevića i dr.

X. — PROMET-

— Promet se odvija normalno i u redu i neprestano se poboljšava u svim pokrajinama.

— Na području Savske divizije u posljednje vrijeme bilo je nekoliko djela sabotaze u manjem opsegu.

— Ceste na cijelom području države nalaze se većim dijelom u slabom stanju.

XI. — ODNOSI USTAŠA
I VOJSKE:

— Odnosi se poboljšavaju svakim danom.

— U posljednje vrijeme dogodio se je u svemu jedan incident u Zagrebu između dvojice ustaša i bojnika Hinka Pavelića, na dan 12. srpnja oko 8 sati u več u slijedećem:

Na prilazu pred kućom br. 4 stajao je jedan ustaša, koji ga je izazovno fiksirao i bez da ga je pozdravio. Prišao je k njemu bojnič-- Pavelić i upitao ga tko i što je on. Nato mu je odgovorio »Pustite me na miru, ja sam danas dobre volje i idite dalje.« Nato je došao drugi ustaša star 40 god. brkonja, koji mi je kazao: »Vi ste za mene ništa, ja sam stariji od Vas i marš, odmah da se udaljite.«

XII. — STANJE KOD
VOJSKE:

— Vojska živi i radi u duhu propisanih naredaba i zapovjedi. Radi se na temeljitom otklanjanju od domobrana svega onoga što je Srpsko, ali pored svih napora svih starješina, vojnici još uvijek nemaju onu disciplinu koju bi trebali imati. Sa njima ide vrlo teško. Ovo iz razloga, što u bivšoj jugoslavenskoj vojsci nisu dobili temeljitu naobrazbu.

— Disciplina i red su povoljni. Nedostatak djelatnih nadčasnika ipak nepovoljno utiče na izobrazbu momčadi, jer pričuvni časnici nemaju dovoljno stručnog znanja i okretnosti. Detaširanje pojedinih satnija i polusatnija u unutrašnjosti otežava normalan rad tih jedinica zbog njihovog slabijeg brojčanog stanja i specijalne službe.

— Vojnici se žale da im je malo kruha. Ostala hrana prema današnjim prilikama je dobra.

^M Major

ZAKLJUČAK:

— Politička situacija se poslije Poglavnikove zakonske odredbe poboljšava.

— Normalno stanje otežavaju nedorasli ustaški dužnosnici kao i samovoljni izgređi ustaša uopće.

— Osobito se osjeća da pojedine upravne vlasti nisu na potpunoj visini dorađene situaciji.

— Nedostatno organizirano iseljavanje Srba i Židova pogoršava raspoloženje i otežava smirivanje političkih prilika.

— Trebalo bi putem tiska i krugovalnih emisija²³ stvarati promičbu⁻⁴ i suzbijati razne vijesti koje se šire, a osobito one o uspjesima četničkih akcija prema kojima su navodno cijeli kotarevi u Bosni i Hercegovini u rukama četnika.

— Osobitu akciju u ovom pogledu trebalo bi povesti prema Srbiji, gdje su se skupili mnogi nepoćudni elementi iz Hrvatske pa odatle šire najraznovrsnije glasine o vrlo teškim prilikama u Hrvatskoj.

— Prikriveno nezadovoljstvo u redovima do sada neprimljenih časnika i dočasnika raste i dalje, pa bi trebalo njihovu situaciju žurno rasčistiti, jer bi u protivnom moglo imati teških posljedica po red i disciplinu u vojsci.

²³ Radio emisija
" Propaganda

BR. 93

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 20 SRPNJA 1941 GOD. O RUŠENJU ŽELJEZ-
NIČKE PRUGE KOD KAŠTEL STAROG OD STRANE PARTIZANA

i

ZAPOVJEDNIŠTVO
2 HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Taj Br. 181/J. S.

Teretni vlak na pruzi
Labin—Kaštel Stari is-
kliznuo zbog vađenja
šine.

ZAPOVJEDNIŠTVU HRVATSKOG ORUŽNIŠTVA

Z A G R E B

Knin, 20. srpnja 1941. god.

Noću od 18-19. ov. mjeseca između željezničke postaje i Kaštel Stari, na kilometru 301, koje područje drže Talijani, navodno komunisti iz Kaštel Starog izvadili su jednu željeznu šinu, uslijed čega je ma tome mjestu iskočila lokomotiva sa 3 vagona teretnoga voza Br. 1082 koji je dolazio iz Knina.¹

Ljudskih žrtava nema. Sama pruga oštećena je u dužini oko 400 metara, ali je ubrzo popravljena i saobraćaj se normalno odvija.

Uništena su tri vagona i oko 400 sanduka masti od po 25 kg. namenjene Ustaškom povjereništvu u Sinju.

Za nepoznatim saboterima se traga.

Svima jedinicama je najstrožije zapovjedjeno, da se željezničke pruge, kao i brzojavne linije najefikasnije osiguravaju kako danju tako i noću.

23. VII. 1941

Zapovjednik pukovnik:
Boić

DOSTAVLJENO: Zapovjedništvu Hr-
vatskog oružništva i Ravnateljstvu
za javni red i sigurnost N. D. H.

¹ Diverziju su izvršili kaštelanski diverzanti iz Kaštel Kambe-
lovca i Lukšića, pod rukovodstvom mjesnih partijskih organizacija

BR. 94

IZVJEŠTAJ STOŽERA SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA U
ZAGREBU OD 21 SRPNJA 1941 GOD. O RUŠENJU ŽELJEZNIČKE
PRUGE KOD MRZLOG POLJA

STOŽER
SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
HRVATSKE VOJSKE

V. T. V. Br. 2437

21-VII-1941 godine
u Zagrebu

Predmet: izvještaj da je
na dva mjesta razorena
željeznička pruga.

ZAPOVJEDNIŠTVU KOPNENE VOJSKE. — (VOJNI URED). —

Od zapovjednika posadnog zapovjedništva u Karlovcu primljen
je izvještaj da se je sinoć — 20. ovog mjeseca — u 22.45 sati desilo
slijedeće:

Kod Mrzlog Polja razorena je na dva mjesta željeznička pruga
i to u širini od jednog metra.¹

Osim toga presječene su brzoglasne žice za vezu između straže
kod Jama Dola i vojarne u Karlovcu.³

Zapovjedniku posade zapovjedbano je da postavlja zasjede, kako
bi se pronašli krivci za ovo.

Predlažem radi uvida i izdavanja daljnjih zapovjedi.

Zapovjednik,
Balley

³ Ovo je jedna od prvih akcija u Karlovačkom kotaru. Izvele su
je udarne omladinske grupe iz Karlovca, mladi radnici, članovi SKOJ-a
i Partije, pod rukovodstvom Vječeslava Holjevca.

³ Telefonske

389/41
STOŽER
SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
HRVATSKE VOJSKE
V.T.V. Br. 2437
24-V-1941 godine
U ZAGREBU

Predmetni izvještaj da je
na dva mjesta razorena
željeznička pruga.

ZAPOVJEDNIŠTVU KOPNENE VOJSKE.-/Vojni Ured/-

Od zapovjednika posadnog zapovjedništva u Karlovcu
primljen je izvještaj da se je sinoć - 20. ovog mjeseca - u 22.45 sati
desilo slijedeće:

Kod Mrzlog Polja razorena je na dva mjesta željez-
nička pruga i to u širini od jednog metra.

Osim toga presječene su brzoglasne žice za vezu iz-
među straže kod Janka Dola i vojarnje u Karlovcu.

Zapovjedniku posade zapovjedbene je da postavlja za-
sjede, kako bi se pronašli krivci za ovo.

Predlažem radi uvida i izdavanja daljnjih zapovjedi.

U T M
NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVU KOPNENE VOJSKE
O. Br. 389
U Zagrebu, 22. srpnja 1941

Po prijemu radi znanja i uzetim
podacima za evidenciju,-

a. a.

Glavar, pukovnik,
Glavar

ZAPOVJEDNIK,
V.T.V. 24.
VII. *Glavar*

BR. 95

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA U GOSPIĆU
OD 27 SRPNJA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽANDAR.
MERIJSKU STANICU MANASTIR RMANJ

**ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNJE**

Broj 1438/J. S.

Rezanje brzojavno-brzoglas-
nih¹ žica u Gračacu i pojava
četnika sa crvenim zastavama.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB

Zagreb, 28. srpnja 1941.

Zapovjednik cručničkog krila iz Gospića brzoglasno 27. VII. u
19 sati javlja:

»U Gračacu prekinute brzojavno-brzoglasne žice sa željezničkim
stražarama. Iz Gospića upućeni g. nadporučnik Bačić sa 10 oružnika
za Doljane u Gračacu stupio u borbu sa četnicima.²

Iz Donjeg Lapca upućena ophodnja za Srb, srela je kod Suvaje
50 četnika sa crvenom zastavom, koji su na njih pripucali. Ophodnja
se vratila. Velika Župa izvještena.

Oko 100 četnika sa crvenom zastavom napali su oružničku
postaju Rman Manastir³ i zapalili ju.⁴ Dva oružnika pobjegla u Kulen
Vakuf, dva u nepoznatom pravcu, a jedan ostao ranjen.

Iz Gospića će još ove noći otići jedna do dvije satnije⁵ domo-
brana u Gračac. Polusatnija nalazi se već u Gračacu.

Pukovnik Bojić iz Knina preko Gospića izvješćuje, da je upućena
jedna satnija i 16 oružnika za Drvar, sve drugo da je na terenu.«

Dostavlja se prednje na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigur-
nost Nezavisne Države Hrvatske i

Zapovjednik pukovnik:
Čanić

¹ Telefonsko-telegrafskih

⁵ Vidi dok. br. 100.

³ Manastir Rmanj

⁴ Odnosi se na napad na žandarmerijsku stanicu Martin Brod,
koji su izvršili ustanici iz okolnih sela kotara Donji Lapac.

⁶ Ceta

BR. 96

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA POSADE U KARLOVCU OD 27
SRPNJA 1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA U OKOLINI
KARLOVCA

**ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNENE VOJSKE
U ZAGREBU
TAJNIŠTVO**

V. T. Broj T 465
1941.

VOJNOM UREDU

Zagreb, dne 27. srpnja 1941.

Zapovjednik posade u Karlovcu izvjestio je brzoglasno: Nečas je opet prerezana brzoglasna veza od Karlovca kod Vojnića. U posljednje vrijeme gotovo svaku noć se vrše ovakova djela sabotaze u okolini Karlovca.¹ Sa političkim vlastima preduzimane su do sada sve potrebne mjere za sprečavanje, ali bez uspjeha. —

Tragajući povjerljivim putevima za počiniteljima opetovano dobiveni su podatci koji vode na ishodište u Fiumi—Sušaku, i Ljubljani.³ Izgleda da duhovni vođe svih ovih čina sabotaze se nalaze u označena dva mjesta i to:

Ustanovljeno je pozitivno da su Talijani veliki broj srbskog življa iz Hrvatskih Moravica¹ uzeli pod svoju zaštitu i što željeznicom, što pak automobilima preselili na prostor iRjeka-Sušak, gdje se i inače nalaze dosta veliki broj izbjeglica srba sa našeg teritorija. Talijani im tamo omogućuju zaposlenje s tim, da svoju zaradu predaju u jednu zajednicu, koja se brine za izdržavanje svih tamo skupljenih srba. U ovom logoru organiziraju se grupe sabotera, daje im se sve potrebno za izvršenje zadatka i krišom se prebacuju na naše teritorije, te se istim putem po izvršenom zadatku opet vraćaju. —

U Ljubljani nalazi se tobože u jednom koncentracionom logoru oko 300 bivših srpskih časnika,⁵ koji su defacto slobodni, idu kuda hoćeju. i rade šta žele. Ovaj logor je centar konstilacije protiv naše države, koji održava jake veze sa istomišljenicima u našoj državi

¹ Diverzije u kotaru Karlovac vršili su partizani iz odreda Babina Gora, koji je u to vrijeme formiran i brojao do 16 partizana. Kasnije se odred povukao u Debelu Kosu i zato promijenio ime.

⁵ Rijeka

¹ Na Rijeci, Sušaku i Ljubljani nisu postojali nikakvi centri odakle bi se rukovalo diverzijama na Kordunu.

¹ Ustaše su nazivali Srpske Moravice Hrvatskim Moravicama.

³ U ovom logoru nije postojao nikakav pokret otpora protiv okupatora, niti su se spremale grupe ljudi za vršenje diverzija.

preko Karlovca \ Zagreba. Iz toga logora spremaju se i opremaju se družine za vršenje sabotaže na našem području slično kako je rečeno za grupu u Fiumi. —

Zapovjednik mjesta misli, da bi putem Njemačkih i talijanskih vlasti trebalo najenergičnije nastati, da se oba pomenuta logora što prije premjeste iz Fiume i Ljubljane u Italiju toliko daleko od granice, da bi im rad na «našem području bio onemogućen. Ma kakove mjere mi preduzeli za zatvaranje granice i sprečavanjem sabotaže, one neće voditi k cilju sve dotle, dok se ova dva centra ne-rasprše i onemoguće. —

Prednje izvješće predlaže se na daljnje uređivanje sa mišljenjem, da bi po istome trebalo poduzeti predložene energične mjere. —

Zapovjednik kopnene vojske:

General pješništva:

Štancer

(M.P.)

Dostavljeno:

Ministarstvu domobranstva,

glavni stožer,

Vojnom uredu Poglavnika,

Vojnom uredu ovog zapovjedništva

BR. 97

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ IZ OTOČCA OD 28 SRPNJA 1941 GOD.
O AKCIJAMA USTANIKA U KOTARU SRB¹

TELEFONSKA OBAVJEŠT IZ OTOČCA u 7.20 sati.

Pobočnik nadporučnik Kogovac, nema vijesti jer nema veze a niti tražio jer nije dobio od nikoga naloga.

Vidim da je potpuno neupućen jer ne zna odgovoriti ništa.

GOSPIĆ Potpukovnik Pihler dobio izvještaj Gračac.

7.27

Gračac puškaranje jedan mrtav i jedan ranjen od ustaša. Pohodni bataljon 22 sa 7 časnika 235 vojnika 2 strojnice i 9 strojopušaka² sa ustašama oružanim narodom i oružnici nalaze se u Gra-

¹ Datum ove telefonske obavijesti ustanovljen je prema dok. br 101 koji govori o istim akcijama.

čacu i vrše službu. Javljeno na stražarnici Br. 11 uništena sisaljka,³ kod stanice Molovan nađena prazna lokomotiva bez osoblja tamo stala. Kod stanice Pribudića uništena pruga, cesta prokopana prema Zrmanji i Srbu.⁴ Naše patrole koje su išle takođe i automobili bili su napucani. Žice i brzojavi prekinuti. Na stanici Oštrić³ pojavljeno od četnika pod vodstvom trgovca Rađenovića iz Srba sa crvenim barjakom oko 500 ljudi među [kojima] nema ne naoružani.⁶ Zlostavljali i odveli željezničke činovnike, ubili oružnike, finance i 2 ustaša, javlja činovnik željezničke pruge koji je utekao bio vezan. Zapovjednik ustaša pobjegao ali prema granici. Od Drvara, Srba, preko Zrmanje kreću četnici prema granici. Javljaju i ustanovljeno, danas ide krilni zapovjednik u Gračac motociklima jer druge veze nema.

BR. 98

TELEFONSKI IZVJEŠTAJI OD 29 SRPNJA 1941 GOD. O NAPADU
PARTIZANA NA USTAŠKI AUTOMOBIL KOD DONJEG LAPCA
I RUŠENJU MOSTA KOD STAROG SELA

GOSPIĆ

29. VII. 1941. g.
u 21.30 sati

Posadni zapovjednik potpukovnik Pihler javlja:

Momentalno u Gospiću nema ničeg novog.

Pohodni bataljon nalazi se na predstraži. Poslao sam 60 ljudi za pojačanje samog mjesta Gračac, koji je u našim rukama.

Kod Donjeg Lapca krenulo je automobilom 8 ustaša u pravcu Udbine; oni su putem napadnuti od četnika,¹ ostavili su automobil na putu i vratili se u Lapac, jer nisu imali dovoljno municije. Napad je uslijedio kod brda Tuk.²

* Puškomitraljeza

³ Sisaljku su uništili ustanici iz sela Glogova i okolice.

⁴ Cestu su prekopali ustanici iz Otrića i Male Popine.

³ Otrić

¹ Napad na Otrić izvršili su ustanici iz Srba i okolice, pod rukovodstvom Doke Jovanića i ostalih rukovodilaca iz Srba i okolice. Bilo je oko 80—90 ustanika naoružanih puškama i sa 3 puškomitraljeza, a ostali su bili naoružani ragljama, toljagama i sjekirama.

¹ Napad na ustaški automobil izvršili su ustanici iz sela Dopolja, Virovače i okolice Lapca.

³ Kuk

Telefonska, željeznička i automobilska veza Gospić—Gračac uspostavljena. Putnički vlak još ne saobraća, ali vojnički vlak ide Pruga do Gračaca ispravna. Talijani poslali nešto vojske ka Zrmanji.

Preuzeo bojniki Pilić

KARLOVAC

29. VII. 1941. g.

u 22.15 sati

Pukovnik Tomašević javlja:

Kotarski predstojnik iz Topuskog izvještava, da je most kod Starog Sela demoliran.³

Preuzeo bojniki (potpis nečitak)

BR. 99

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ IZ GRAČACA OD 29 SRPNJA 1941
GOD. O PREPADIMA PARTIZANA NA PRUZI GRAČAC—KNIN

**HRVATSKE DRŽAVNE ŽELJEZNICE
BRZOJAVKA**

Gračac
29/VII 1941

Primio: Horvat

bez broja

MD. MP. Drž. taj. Rav. Pom. II. n/2
II/2b, II/2c, HL IV. V. Ust. red.

10/28 telefonski.

Rav. Ustaškog redarstva Zagreb.

Potrebna hitna vojna pomoć zbog četničkog prepada na želj. prugu između Malovana i Zrmanje¹ i u samo mjesto Gračac nalazi se u opasnosti broj četnika oko 1000 pošaljite avijonske izvidnice.

Susović agent ustaškog redar.

¹ Narod iz sela Perne, Pecke i Crnog Potoka, pod rukovodstvom članova KPJ, oštetio most za promet.

² Napade na pruzi između željezničke stanice Malovan i Zrmanje vršili su ustanici iz Malovana, Velike i Male Popine, Zrmanje, Vučipolja, Glogova i Gračaca. 28 srpnja zauzet je Ma'ovan, pruga je bila sva srušena, a željezničke stanice od Cerovca do Bendera bile su oštećene.

lirzc-javka br. 1410 F iz Gračaca

Stanje još nepromjenjeno za sada svaki promet nemoguć te bi ga trebalo obustaviti, od Gračaca do Knina.²

Danas je otišla izvidnica sa 20 vojnika i predstojnik postaje' Orešković, a za njim vlak 1052 sa 50 vojnika sa potrebnim oružjem. Do sada 9 sati nema obavijesti. Potrebna hitna vojna pomoć. Molimo za hitnu intervenciju.

Predstojnik postaje Mac

BR. 100

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ IZ GRAČACA OD 29 SRPNJA 1941 GOD.
O ZAUZIMANJU ZRMANJE, MALOVANA I SRBA I NAPADU
USTANIKA NA GRAČAC

GRAČAC

29. VII. 1941. g.

u 22.30 sati

Pozvat je Ustaški Stan, da izvesti o situaciji.

Javio se je tabodnik Juraj Bjelobrk, koji je izvjestio slijedeće:

»Sada sam došao iz Malovana. Gračac je napadnut od četnika.¹ Zrmanja je osvojena od četnika. Zrmanja, Malovan i Srb su u rukama četnika, koji se nalaze najviše po brdima. Ima ih oko 30.000, a nadiru iz Dalmacije, Like i iz Bosne.

Ima 15 mrtvih ustaša. U Malovanu 3 ranjena i 1 mrtav.

Molim, da se pošalje pomoć, najmanje 3 zrakoplova i topov3.

U Gračacu se nalazi 22. pohodna bojnica iz Gospića i jedna strojo-puščana polusatnija.^{2«}

Preuzeo boжник

Potpis nečitak

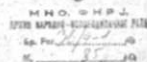
² Vidi objašnjenje br. 1 na str. 287.

³ Šef stanice

¹ Napad na Gračac izvršili su ustanici iz Gračačkog kotara, u kome su učestvovali i ustanici iz jednog dijela okoline Srba. Ustanika koji su učestvovali u napadu na Gračac, Zrmanju, Malovan i Srb bilo je ukupno 3—4 hiljade.

² Mitraljeski vod

Nezavisna Država Hrvatska
V R H O V N O
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 1429 /J.S.
Prilježeno 29-VII.1941.

ZAPOVJEDNIŠTVU VOJSKE I MINISTARSTVU
DEMOKRANSTVA -

Zagreb, 29. srpnja 1941.

Z A G R E B.

Krilno oružničko zapovjedništvo u Gospiću po brojem 3185 od danas,
dostavlja brzojavno izvješće slijedećeg sadržaja:

"Prometni činovnik željezničke postaje Zrmanja izvijestio je vodno
zapovjedništvo u Gračacu, da je on pobjegao sa željezničke postaje Zrmanja
zato, što su dana 28. ov. m. došli sto a možda i više četnika, naoružanih, noseći
crvenu zastavu. Ovi četnici u Otrću poubijali i poklali tamošnje oružnike
oružničke postaje Otrčić i finance i dva ustaše, a sa sobom odveli željezničke
služenike, a on da je uspio pobjeći za Gračac. Ovo je bilo 28. ov. m. oko 5
sati kada je izvršen po četnicima ovaj iznenadni napad. Sve veze brzojavne
i brzoglasne prekinute, a željeznička pruga demolirana kod Pribudića. Četnici
našli pravac: Tiškovac - Popina - Srb a za Kistanje, pravac granica prema
Italiji. Pomoć upućena iz Gospića danas po domobranstvu, a cjelokupnom akciji
jom u cilju uništenja rukovodi ravnatelj županijskog redarstva iz Gospića.
Po završenoj akciji izvješće slijedi."

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. Ovo zapovjedništvo ne ras-
polaze ljudstvom, koje bi kao pomoć u ovu akciju uputiti moglo.

Mišljenja sam, da bi trebalo obavjestiti Talijanske vlasti, da četnici
cima sprječavaju prelaz preko granice prema Kistanju i pomognu oko uništenja
četnika.

DOSTAVLJENO:

Zapovjedništvu vojske i Ministarstvu
Demobranstva, Zapovjedništvu Kopnene vojske
te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost.

ZAMJENIK ZAPOVJEDNIKA,
GENERAL:

Toulaquis

P
29. VII. 1941
PREDSJEDNIŠTVO VOJSKOVODJE U ZAGREBU

Prilježeno dan 29. VII. 1941

Broj 1429 sa 2 pril.

Br. 101

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U
GOSPIĆU OD 29 SRPNJA 1941 GOD. o NAPADU USTANIKA NA
ŽELJEZNIČKU STANICU z r m a n j a

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 1429/J. S.

Primljeno 29—VII. 1941.

ZAPOVJEDNIŠTVU VOJSKE I MINISTARSTVU
DOMOBRANSTVA —

ZAGREB

Zagreb, 29. srpnja 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo u Gospiću pod brojem 3185 od danas, dostavlja brzojavno izvješće slijedećeg sadržaja:

»Prometni činovnik željezničke postaje¹ Zrmanja izvijestio je vodno zapovjedništvo u Gračacu, da je on pobjegao sa željezničke postaje Zrmanja zato, što su dana 28. ov. mj. došli sto a možda i više četnika, naoružanih, noseći crvenu zastavu². Ovi četnici u Otriću pobijali i poklali tamošnje oružnike oružničke postaje Otrić i finance i dva ustaše, a sa sobom odveli željezničke službenike, a on da je uspio pobjeći za Gračac. Ovo je bilo 28. ov. mj. oko 5 sati kada je izvršen po četnicima ovaj iznenadni napad. Sve veze brzojavne i brzo-glasne prekinute, a željeznička pruga demolirana kod Pribudića. Četnici naišli pravac: Tiškovac-Popina-Srb a za Kistanje, pravac granica prema Italiji. Pomoć upućena iz Gospića danas po domobranstvu, a cjelokupnom akcijom u cilju uništenja rukovodi ravnatelj županjskog redarstva iz Gospića. Po završenoj akciji izvješće slijedi.«

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. Ovo zapovjedništvo ne raspolaže ljudstvom, koje bi kao pomoć u ovu akciju uputiti moglo.

Mišljenja sam, da bi trebalo obavijestiti Talijanske vlasti, da četnicima spriječe prelaz preko granice prema Kistanju i pomognu oko uništenja četnika.

DOSTAVLJENO: ZAMJENIK ZAPOVJEDNIKA
Zapovjedništvu vojske i Ministarstvu General
Domobranstva, Zapovjedništvu Kopnene vojske Tartaglia
te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost.

(M.P.)

¹ Željezničke stanice

² Napad su izvršili ustanici iz Zrmanje i okolice.

BR. 102

UPUTSTVO KOMANDE TALIJANSKOG ŠESTOG ARTILJERIJSKOG KORPUSA OD 29 SRPNJA 1941 GOD. ZA BORBU PROTIV USTANIKA

Kopija 20 A
B. F. 12

**KOMANDA VI ARTILJERIJSKOG KORPUSA
ŠTAB — OPERACIJSKO ODJELJENJE**

Br. 3650 prot. op. V. P. 39, 29 jula 1941 — XIX

Predmet: Situacija u Dalmaciji

Komandantu pješadijske divizije »Sassari« = V. P. 86
Komandantu pješadijske divizije »Bergamo« = V. P. 73
Komandantu pješadijske divizije »Marche« = V. P. 32
i na znanje:
Komandi 2-ge armije = V. P. 10
Guverneru Dalmacije = Zadar

Sadašnja situacija nosi ova obilježja:

- 1) Snažan ustanak u Crnoj Gori komunističkih i četničkih elemenata; žitelju su zavedeni. Postoji logičnost, obzirom na čišćenje koje izvode u Crnoj Gori znatne naše snage, da se ovi elementi prebace sa crnogorskog teritorija u Hrvatsku u jednu ili više od ovih oblasti: Foča, Avtovac, Gacko, Bileća — Trebinje — Dubrovnik.
- 2) Komunističke agitacije, poduprte od eventualnih nacionalističkih formacija dalmatinskih Hrvata protivnih ustupanju Dalmacije Italiji; postoji jaka propaganda protivna našoj akciji; propagandu razvijaju plaćeni agenti anglofili, komunisti, nazovi germanofili i drugi, svi povezani jednim ciljem — radom na našu štetu.
- 3) Pobuna naroda u Lici, koji naoružan dovodi u opasnost saobraćaj između Gračaca i Knina, i rekli bi da teži prema Kninu, a možda ima u vidu i druge ciljeve.

Ovi su nam elementi izjavili da nisu protivnici Italijana — i doista oni pokazuju poštovanje prema našim oficirima i pomažu im za uspostavljanje saobraćajnih veza itd. — već da samo žele da ih naše trupe zaštite.

I ove elemente, kod kojih nema nikakvih komunističkih težnji, mogu pridobiti vođe koji hoće pošto poto da dižu pobunu

ili siju nemir da bi odvratili naše snage i spriječili konsolidaciju hrvatske države, da bi održali živ duh uzbune i vrenja na Balkanu.

Moja uputstva:

- a) pratiti sa vel'kom pažnjom, koristeći se brojnim informativnim elementima (ako se ukaže potreba neka se od mene zatraže novčana sredstva za takav cilj), spoljne događaje, da bi se moglo pratiti i, ako je moguće, spriječiti razvoj akcije protiv nas;
- b) spriječiti po mogućnosti ustanicima prelaz sa crnogorske teritorije na hrvatsku teritoriju — oblast južno od Bileće — more — od strane divizije »Marche«.;
- c) budno paziti u Dalmaciji da bi se iskorijenila sa krajnjom strogošću svaka agitacija ili pokret bilo koje boje ili vrste; neprestanom oprežnošću sarađivati sa policijskim snagama da bi se spriječila kretanja opasnih elemenata, djela sabotaze itd.; izbjegavati svako rasturanje snaga i držati na raspolaganju mnogo trupa spremnih za pokret;
- d) u garnizonima koji se nalaze izvan Dalmacije biti u stanju da se pod svaku cijenu spriječi zauzimanje od nas posjednutih mjesta od strane ustanika bilo koje boje.
Prikladni planovi za odbranu prema snagama i zadatku, izbor mjesta, građevina, koje omogućavaju, prema potrebi, i krajnji otpor, sa odgovarajućim zalihama vode, živežnih namirnica i municije. Ali nadasve odlučan napad protiv ustaničkih snaga, koristeći se nadmoćnošću naših sredstava i sposobnošću njihovih korišćenja;
- e) — biti u stanju da se iz Dalmacije uzme učešća, u pravcu koji će se pokazati prikladan, sa odgovarajućim snagama da bi se poduprla akcija naših garnizona i da bi se suzbile ustaničke snage.
Zato i podesno ešaloniranje snaga; pripreme za njihov prevoz; proučavanje potrebnih snaga da bi se osigurala glavna središta Dalmacije i načinila odjeljenja i kolone podesne, po snazi i sastavu, za zadatke;
- f) — u slučaju da hrvatske snage zatraže našu saradnju u operacijama širokog obima ili udaljene od mjesta naših garnizona, ako je moguće, zatražiti preventivno odobrenje od komande divizije; ako se smatra da je naše sudjelovanje neophodno, ne smiju se rasparčavati snage, nego se pažljivo moraju izabrati komandanti, ne smiju se dati dijelovi naših snaga kao pojačanje hrvatskih odreda, nego se mora preuzeti komanda i nad hrvatskim jedinicama i djelovati odlučno.

Sa ovim uputstvima neka komandanti divizija, na čiju sposobnost i inicijativu mogu da se potpuno oslonim, usklade svoja proučavanja i izdaju, ako je potrebno, naređenja i odluke; neka se ne zaboravi da ova situacija, dok može da potraje, može i da zahtijeva brže rješenje.

Uza sve to neka se nastavi sa obukom i neka se materijalna priprema za korišćenje jedinica, naročito moralna priprema kadrova, razvije intenzivnom djelatnošću i prema tačnim uputstvima.

General
Komandant artiljerijskog korpusa
potpisan: R. Dalmazzo

Za tačnost prepisa:
Kapetan, načelnik operacijskog odjeljenja
(Giorgio Ercolani)

(M.P.¹)

BR. 103

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 30 SRPNJA 1941 GOD. O PREKIDU ŽELJEZNIČKE
PRUGE GOSPIČ—KNIN I NAPADU USTANIKA NA USTAŠKI
AUTOMOBIL

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE

ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Broj 1529/J. S.

Željeznički promet Gospić—
Knin prekinut, usljed napada
četnika na Gračac.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB

Zagreb, 30. srpnja 1941.

Zapovjednik oružničkog krila iz Gospića brzojavno pod Br. 3221 od 30. srpnja 1941. — javlja slijedeće:

»Željeznički promet Gospić—Knin prekinut usljed jačeg nadiranja i napada četnika na Gračac¹. Iz Gospića polazi jedna satnija

¹ Okrugli pečat: Komanda VI armijskog korpusa.

¹ Vidi dok. br. 100.

domobranstva. U šumi Kuk na putu Udbina—Donji Lapac danas prije podne napadnuti su ustaše u automobilu po četnicima, pri povratku iz Donj. Lapca za Udbinu¹. Oružnici postaje Udbina upućeni na lice mjesta radi pružanja pomoći.

Brzobjavne i brzoglasne veze sa Donjim Lapcem, Cvirgam³ i Zrmanjom sve u prekidu.

Rezultat rada kao i gdje se- sada nalazi nadporučnik Bačić sa oružnicima i automobilom nepoznato, a upućene ophodnje oružništva do sada nisu uspjele ove pronaći.

Istraga se vodi. Pismeno izvješće slijedi.

Dostavlja se prednje na znanje, savezno sa izvješćem ove pukovnije J. S. Br. 1437 i 1438 od 28. ov. mj. i 1438 od 29. ov. mj.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

BR. 104

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ OD 30 SRPNJA 1941 GOJ), O BORBAMA USTAŠA PROTIV PARTIZANA NA PADINAMA PETROVE GORE

KARLOVAC
30. srpnja 1941.
u 14.45 sati

PUKOVNIK TOMAŠEVIĆ izvještava:

Pobunjenici demolirali prugu Caprag—Karlovac kod s. Vrelo Utinja.¹ U blizini s. Krstinja na padinama Petrove Gore vode se neke borbe između oružnika i pobunjenika². Oko s. Tušilović zapažena je naoružana banda od 6 ljudi. Prema tome izdao slijedeće zapovijedi:

— 1. polusatnija kreće u 15 sati vlakom za s. Utinju, odavle pješke pravcem s. Kartalija—grebenom Medveđak za s. Vojnić. Sutra dan produžava hod pravcem: Radmanova Poljana—Miholjska kosa—s. Krstinja.

* Ustaški automobil napali su ustanici iz kotara Donji Lapac.

³ Vjerojatno se odnosi na Srb.

¹ Diverziju je izvršila grupa članova Partije sa tog terena.

² Tad su ustaše provalile u Petrovu Goru, i pred njima je narod bježao i pružao otpor. Borbe su vođene kod s. Perne i Žute Lokve.

— 1 motorizovana kolona od polusatnije kreće pravcem Karlovac—Tušilović—s. Rijeka—s. Kotarić³ i sutradan produžava pokret pješke pravcem: s. Kolarić—s. Miholjsko—s. Rijeka.

Molim da mi se što prije kamionom dostave barem 500 l benzina i 200 l nafte.

Primio:
glavnostožerni satnik,'

BR. 105

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ OD 30 SRPNJA 1941 GOD. O AKCIJAMA
USTANIKA U JUŽNOJ LICI

OTOČAC
30. srpnja 1941.
u 16.59 sati

PUKOVNIK PAIČ izvještava:

Stožer gospićskog odreda stigao u 14 sati u Gospić. Konjanička pukovnija i 1 ustaška satnija upućene u Gračac. Potpis pukovnik Bišćan.

Osim toga predaju se još 4 izvještaja koji su primljeni u Otočcu :

1) Iz Donjeg Lapca u 12.30 sati: »Hitno pošaljite što veću pomoć, po mogućnosti teške strojnice. Jučer protivnik zarobio 2 kamiona, 2 mitraljeza, sanduk bombi i sanduk municije. Oružničke postaje od Zrmanje do D. Lapca razoružane. 3 oružnika spasili se u Kulen Vakufu. Protivnik nalazi se oko 10 km pred s. Boričevac i svakog časa prijeti opasnost napada. Ima nas svega oko 40, a protivnika oko 400—600, naoružanog mitraljezima i bombama.¹ Potpis satnik Veber.«

2) Iz Bosanskog Petrovca potpukovnik Matković u 13.10 sati javlja: »Južno od Petrovca na 4 km u širini od 8 km, nalazi se četnički odred oko 3000 ljudi.² Baziraju na Drvar. Namjera im je da preko Srnetice opkole B. Petrovac. Nalazim se na prostoru 4 km. južno od Petrovca. Kulen Vakuf slobodan.«

¹ Kolarić

¹ Original dokumenta nije potpisan.

¹ Napad na ustaške kamione izvršili su ustanici iz sela Neteke, Donje i Gornje Suvaje, Brezovca, Doljana i Dobrosela. Zaplijenjeno je 25 pušaka i 11 sanduka municije, a jedan teški mitraljez je uništen pored ceste.

⁵ Odnosi se na ustanike iz okoline Drvara, koji su bili pod rukovodstvom Štaba gerilskih odreda za kotar Bosansko Grahovo i okolinu.

3) Iz Gospića redarstveni upravitelj u 14.15 sati javlja: »Pukovnik Juco Rukavina je u Gračacu. Napad se vrši na pojatu prema Udbini, četničke trupe povlače se od Blumno³ prema Lovincu. Cijeli taj pojas je jačine 10 do 15 hiljada ljudi« Potpis potpukovnik Pihler.

4) Iz Gračaca podpukovnik Pihler u 15 sati javlja: »Nikakvih promjena. Nalazimo se u rojnoj pruzi⁴ ispred jedne čistine. U pričuvi" je Varaždinska bojnica. Očekuje se dolazak Otočacke i Osiječke boj-
n'ce i topništva radi razbijanja utvrđenih mitraljeskih gnjezda na pošumljenom kršu ispred nas.«

Primio
Nehić

BR. 106

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE GOSPIĆ OD 31 SRPNJA
1941 GOD. O DIVERZIJI USTANIKA NA PRUZI ZAGREB—GOSPIĆ

HRVATSKE ŽELJEZNICE
TELEGRAM

Gospić
31/VII 1941 god.

br. 92

Primio: Budak
Otpremio: Grismaj«r

13.45

Službene primjedbe
M. D. M. P. M. U. P. D. T. Rav. Dom.
n. II-2 II-2-c Vojni

Ravnateljstvo Zagreb

U noći dne 30/31/VII u Km 120/78 dignuta je pruga u dužini 10 metara u visini 25 do 30 cm. Nađeno je oko 3 Kg mješanog ekra-
zita i dinamita koje nije eksplodiralo. Na istom mjestu porušena su
tri telefonska stupa. Pruga i teleg. stupovi popravljeni. Vlak 1014
produžio za Gračac, zastoj u prometu vlak 1012 vratio se iz Gospića
u Zagreb kao vlak 1013.¹

Vojne i sudske vlasti obaviještene. Pismo slijedi

P. P. Stopić

³ Bruvno

* Streljačkom stroju

⁵ Rezervi

¹ Diverziju su izvršili ustanici iz kotara Gospić.

BR. 107

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJI OD 31 SRPNJA 1941 GOD. O BOR-
BAMA PROTIV PARTIZANA KOD CEROVCA I BOSANSKOG
NOVOG

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROMETA
I JAVNIH RADOVA

31. 7. 1941
broj V. T. 4.

ZAPOVJEDNIŠTVU CJELOKUPNE ORUŽANE SILE
na ruke g. generala štancera

Z a g r e b

Dana 31/VII. 1941. primljen je iz Ličkog Lešća u 10 sati prije podne slijedeći brzojav: »Prema današnjim incidentima koji se događaju u Lici ova postaja izložena je opasnosti. Molimo naslov da odredi putem vojnih vlasti da se ovoj postaji još danas osigura život službenika kao i imovina željeznička. Borčić.

Dana 31/VII. 1941. u 10,20 sati primljen je iz Bos. Novog slijedeći brzojav: »U vezi brzojava broj 3328 i 3349 od 30/VII javljam da su danas odaslana pomoćna kola za dizanje vagona i lokomotiva vratili se u postaju Bos. Novi neobavljena posla, budući je ponovno otvorena na istom mjestu paljba na lokomotivu i Ustaše te o daljnjem razvoju nemogu reći jer se borbe i dalje vode.¹ Moli se sa strane naslova požuriti odaslanje vojne pomoći ovom mjestu. P. P. Erbabović.

Dana 31/ VII. 1941. primljen je iz Gračaca u 10,30 sati slijedeći brzojav: »Situacija još nepromjenjena. Vojska vrši operacije, četnici² se nalaze kod prve sisaljke prema Cerovcu. Sve telefonske i telegrafske veze su bile prekinute između Bilaj Ribnika i Gospića, veza je ponovno uspostavljena u 9,50, isto tako je bila i pruga poremećena na istom mjestu koja je isto već popravljena. Vlak 1014 vraća se iz Gračaca kao vlak 1009 a vlak 1010 iz Gospića kao vlak 1011 P. K. Mac.«

Po nalogu:

Pomoćnika Ministra i Državnog tajnika
za promet i javne radove:

TAJNIK POMOĆNIKA MINISTRA

za promet i javne radove:

(M.P.)

Borislav Peckić

¹ Odnosi se na ustanike sa Kozare, koji su tog dana otpočeli sa ustankom. Tada su vršene akcije na željezničke pruge i stanice. Tako su od Bosanskog Novog do Prijedora napadnute posade na svim želj. stanicama, a želj. stanice Svodna, D. i G. Dragotinja bile su zauzete i pruga porušena na nekoliko mjesta.

* Odnosi se na ustanike iz Gračačkog kotara.

BR. 108

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA DRUGE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE U KNINU OD 31 SRPNJA 1941 GOD. O POVLAČE-
NJU DOMOBRAHA KA DRNIŠU I POLOŽAJIMA PARTIZANA
OKO KNINA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 1470/J. S.

Primljeno 31-VII. 1941.

ZAPOVJEDNIŠTVU VOJSKE I MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA

ZAGREB

Zagreb, 31. srpnja 1941.

Zapovjednik 2. Hrvatske oružničke pukovnije u Kninu sa Taj.
Br. J. S. 220 od 30. srpnja 1941. dostavlja brzojavno slijedeće
izvješće:

»Pred opasnošću da budu otsječeni vojska i oružništvo povukli
se sinoć do Drniša i jutros opet povratili u Knin. U Kninu je mir.
Četnici se nalaze kod Padejna¹ i na obroncima sjeverno i istočno
kod Knina.«²

Prednje dostavljam s molbom na znanje, time da sa Kninom
nema brzoglasne veze.

Zapovjednik general:
Mizler

DOSTAVLJENO:

Zapovjedništvu vojske i ministar-
stvu domobranstva, te Ravnatelj-
stvu za javni red i sigurnost
N.D.H. — Zagreb.

(M.P.)

¹ Padjene

² Ove položaje držali su ustanici iz sela: Plavno, Strmica, Golubić,
Padjene i Oton.

BK. 109

**NAREDBA KOMANDANTA TALIJANSKE DIVIZIJE »SASSARI«
OD 1 KOLOVOZA 1941 GOD. STANOVNIŠTVU KNINA O PREDAJI
ORUŽJA I OGRANIČENOM KRETANJU¹**

PRIJEPIS

O G L A S

Zapovjedništvo pješadijske divizije »Sassari«.

Po zapovjedi Ekselencije Zapovjednika II Talijanske armije preuzimam svu vojnu i građansku vlast grada i Župe Knina. Hrvatske vlasti podložene su mojim izravnim zapovjedima.

ZAPOVIJEDAM:

1. — Zabranjuje se svima građanskim licima kretanje po ulicama od 21 do 5 sati ujutru; svatko tko kroz to vrijeme bude zatečen bez moje izričite dozvole biti će uhapšen; ako pokuša pobjeći na poziv organa javne igrnosti biti će strijeljan.

2. — Svatko tko ne pripada regularnim Hrvatskim oružnim snagama, a ima oružje, eksplozivnog materijala i municije, dužan je predati kroz dan 2 kolovoza tek. godine odnosnim Hrvatskim oružničkim vlastima.

3. — Svatko tko ne pripada regularnim oružnim snagama ili tko nije proiđen mojom izričitom pismenom dozvolom, bude zatečen da se kreće sa oružjem, biti će smjesta strijeljan.

4. — Svatko tko počini nasilje na osobu ili stvari biti će smjesta strijeljan.

5. — Zabranjeni su privatni i javni sastanci, izuzetno onih u mjestima Bogoslužja.

6. — Zabranjeno je svako kretanje bilo kakovih motornih vozila, koji nisu proiđjeni mojom izričitom dozvolom.

Dan u Kninu 1 kolovoza 1941.

GENERAL

Zapovjednik divizije
Furrio Monticelli s. r.

(M.P.²)

¹ Redakcija posjeduje domobranski prijepis naredbe.

³ Okrugli pečat: Zapovjedništvo Jadranskog Divizijskog područja, Mostar.

BR. 110

**IZVJEŠTAJ DOMOBRANSKOG MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U
SINJU OD 1 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTI-
ZANA OKO SINJA I GLAMOČA**

DOMOBRANSKO
MJESNO ZAPOVJEDNIŠTVO

V. T. O. Br. 25
1. kolovoza 1941. godine
u Sinju
u 24 sata

ZAPOVJEDNIKU JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA

» V «

Današnji dan protekao mirno iznim puškaranja na položaju sjeverno od Uništa, gdje jedan ustaša teško ranjen iz lovačke puške i prevezen u Mostarsku bolnicu. —

Jedinice Sinjskog posadnog zapovjedništva drže položaj:¹ Čelebić—Uništa—Klijevo. —

Vod pješaka 4. satnije ojačan sa vodom strojničke satnije pod zapovjedništvom nadporučnika g. Nališa Krunoslava, koji je branio položaj Glamočki raspršen je pri navali pobunjenika³ i od toga voda pronađeno je 6 liješeva domobrana i preneseno u Livno i tom prilikom je indentificiran samo domobran Modrić iz 4. satnije 15. pješачke pukovnije, a ostali će biti fotografirani. Za ostalo se ljudstvo još ne zna. — Navodno su svi časnici poginuli, a pored 2 časnika iz 2 bojnice i 2 časnika iz ustaške bojnice. —

Telefonski spoj sa Glamočem je već uspostavljen. —

Glamoč je po letećem odredu podpukovnika g. Metzgera 1. VIII. o. g. u 11 sati ponovno zauzet i odred se nalazi na 4 km. sjeverno od Glamoča, gdje ostaje na položaju do 2. VIII o. g.

Talijanske vlasti u Kninu pod svoju vlast podvrgle, kako vojne tako i građanske vlasti na području Bribirske Županije. — Pukovnik

¹ Domobranske jedinice držale su ovaj položaj protiv grupica partizana na Dinari i uslijed opasnosti dolaska partizana preko Dinare.

² Kijevo

³ Napad na domobrane izvršili su ustanici iz Glamoča i okoline, koji su kasnije ušli u sastav Drvarske brigade. Vidi »Zbornik«, tom IV, knj. 1 dok. br. 77.

g. Čordaš:ć protestirao je brzojavom na Poglavnika, na naše Ministarstvo, kao i na Zapovjedništvo Kopnene vojske (vidi prilog 1.)⁴

Nadalje pukovnik g. čordašić moli, da se ni kakvi brzojavi ne upućuju na Knin, pošto sve to dolazi u Talijanske ruke, a za brzglasne razgovore treba posredovati kod vojnih Talijanskih vlasti u Sinju, jer on bez dozvole Talijanskih vlasti ne može razgovarati. —

Izvršiti će se prenos zapovijedi podmaršala g. Laxe, da pukovnik g. čordašić zauzme ranije određeni položaj sjeverno od Knina i da protestira kod Talijanskih vojnih vlasti radi smenjivanja pukovnije sa položaja i stavljanja u pričuvu, odnosno podređivanja pod Talijansko Zapovjedništvo.

Zapovjedio sam jedinicama na području Bribirske Velike Županije, da nitko nesmije napustiti položaj, kojim se sada zauzima i brani, bez pismene zapovijedi dole potpisatog, kao i to, da nitko od domobrana nesmije dati iz ruku svoje oružje, pa ni saveznicima, bez predhodnog odobrenja potpisatog a starješinama stavio u dužnost, da o važnosti našeg oružja u sadanje vrijeme vojnike poduče. — Zapovjednik jedinica na Vrličkom položaju, koji se nalazi na teritoriji Bribirske Velike Županije je satnik g. Viktor Marković, upućen danas sa svojom satnijom, koje su ranije duže već bile na položaju. —

Ustaškom logorniku u Vrlici naložio sam, da u slučaju dolaska Talijanskih trupa na položaj Vrlički, predhodno obavijesti i pripremi Ustašku neodjevenu bojnicu i povuče u Sinj. U sporazumu sa Talijanskim vojnim vlastima u Sinju dao sam izraditi oznaku od žutog platna sa utisnutim crnim slovom »U« i utisnutim okrugl'm pečatom Mjesnog zapovjedništva u Sinju, a da nebi došlo nepotrebnog hapšenja i interniranja ustaša. —

Pomenute oznake izradiće Ustaška organizacija u Obrtnoj školi u Sinju, na kojem se poslu već radi počev od 31. srpnja o. g.

59 zarobljenih pobunjenika u Bosanskom Grahovu i dotjerani po ustašama u Vrliku 28. srpnja o. g. otpremiće se za Livno, po ustašama, a dalje za Bugojno. — Odbio sam po traženju Ustaškog logornika u Vrlici, da se staram o njihovom smještaju i ishrani, pošto ovo ne spada u djelokrug domobranstva jer se tiče taoca koji su pohvatani u Bosanskom Grahovu. — Ovako odredio u sporazumu sa kotarskim predstojnikom u Sinju. — Njihovo interniranje u Sinju izazvalo bi velike reperkusije. —

Pregledao sam lično domobrane stožerne satnije 15. pješačke pukovnije, koji izjavljuju da su ih Talijani u Kninu razoružali i ustanovio, da su strahovito isprebijani po čitavom tjelu kundacima i

⁴ Ovaj prilog nije sačuvan.

raznim tupim predmetima, po pobunjenicima, koji su ih uhvatili 4—5 km — kod Knina i uspjeli od istih jedva da spase gole živote bjegstvom. — Prilog zapisnici domobrana. —

Molbom na dalje uredovanje. —

Jedan ranjeni domobran na položaju kod Grkovci, umro u Livnu u bolnici. —

Prilog tri zapisnika.⁵ —

Zapovjednik podpukovnik,
Buble v. r.

Daje prepis vjeran svome originalu tvrdi:

GLAVAR STOŽERA
Glavnostožerni podpukovnik
Klišanić
(M.P.«)

BR. 111

IZVJEŠTAJ DOMOBRANSKOG MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA u
SINJU OD 2 KOLOVOZA 1941 GOD. O ODNOSIMA SA TALIJAN-
SKIM VOJNIM VLASTIMA U SINJSKOJ KRAJINI

DOMOBRANSKO
MJESNO ZAPOVJEDNIŠTVO

O. V. T. Br. 25
2. kolovoza 1941
U Sinju
U 24 sati

ZAPOVJEDNIKU JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA. —
»V«

Današnji dan na području Sinjskog popunidbenog zapovjedništva protekao mirno.

Zapovjednik pješadijske divizije »Sassari« izdao proglas za Veliku Županiju Bribirsku, koji se u prilogu prilaže.

U selu Kijevu po talijanskim vojnicima razoružane su tri ustaše iz Vrlike koji nisu bili odjeveni ni u domobranskom ni u odjelu ustaške vojnice i ako Kijevo pripada Cetinjskoj¹ Velikoj Županiji.

⁵ Redakcija ne posjeduje ova saslušanja.

⁶ Okrugli pečat: Zapovjedništvo Jadranskog divizijskog područja, Mostar.

¹ Cetinjskoj

Najavljen kamion iz Mostara sa hranom za leteći odred podpukovnika Metzgera nije još stigao u Glamoč (kod Hana Vrbice između Glamoča i Korične bilo je puškaranja). Trebalo bi iz Mostara redovno doturati hranu za Glamoč, jer u Sinju nema dovoljno hrane izim za 2 bojnicu² 15 pješačke pukovnije. Još ima za Glamoč hrane za oko 5 dana.

Upućeno 7 kamiona hrane za 15 pješačku pukovnicu u Knin, stigli su u Knin.

Uručena je zapovjed podmaršala g. Laxe pukovniku g. Čordašću, zapovjedniku 15 pješačke pukovnije u Kninu, po kojoj zapovjedjeno da zauzme ranije određeni položaj sjeverno od Knina i da protestira zbog podređivanja 15 pukovnije pod Talijanske vojne vlasti. Odgovor povodom toga zapovjednika 15 pješačke pukovnije V. T. Br. 213 od 2 kolovoza o. g. prilaže se.³

Iz razgovora Talijanskog kapetana i pobočn'ka ovdašnjeg zapovjednika talijanskih trupa, dobijam utisak, da bi Talijanske trupe rado intervenirale u ugušivanju pobune sa izvjesnom političkom tendencijom u Sinju i okolici. On se propituje nadalje da li će doći maršal g. Laxa u Sinj i gdje e sada nalazi, pa me izvještava, da se za njega interesira njihov zapovjednik divizije u Splitu, koji bi u slučaju dolaska gore spomenutog našeg podmaršala rado sa njim došao u kontakt u Sinju.

U Livniju uhapšeno je jedno sumnjivo naoružano lice, navodeći da se zove Marijan Mandić i da je domobran 2 satnije, rodом iz Zemunа, 42 godine star i navodno došao u Livno po zapovjedi zapovjednika Mjesta u Sinju. Ovo lice je pritvoreno nad kojim se vodi istraga.

Poručnik Dujšin, koji je bio odbačen po pobunjenicima u Varcar Vakuf⁴ i za koga sam izvijestio da sam zapovjedio da se vrati u Livno, sa 11 ljudi doputovao je kamionom u Livno, a otale će biti prebačen u Sinj i ući ponovo u sastav 2 bojnice, 15 domobrana je bio ranije ostavio u Glamoču pod zapovjedništvom poručnika Delača.

Poručnik Dalač, koji se borio u prvim danima pobune kod Glacča gdje se je vrlo dobro držao sa 9 domobrana, prisajedinio se 6 satniji kod čelebića. Izjavljuje da ne zna gdje se ostali domobrani nalaze. Tražit ću kako od njega tako i od poručnika Dujšina iscrpan izvještaj o toku borbe kod Glamoča i Mliništa, gdje su se oba nalazila.

Satnik Petričević izvještava, da su mu domobrani dosta zamo-reni i da ima 11 bolesnih. Smjena mu se za sada ne može poslati, jer nema, pa mu je zapovjedjeno, da za svu spoljnu službu (za zviđanje i osiguranje) upotrebi naše mještane, te kako bi se vojnici mogli dobro odmoriti i nahraniti.

² Bataljon

³ Redakcija ne posjeduje ovaj odgovor.

* Mrkonjić Grad

Organizirana je jedna leteća ambulanta u jednom putn'čkom automobilu, u kome će liječnik povremeno obilaziti sve jedinice na ovom području, i pružiti im potrebno ljekarsku pomoć.

Hrana se vrši svuda pravilno.

Održao sam sastanak sa predstavnicima ustaške organizacije radi razoružanja mladih ustaša, koji nemaju vojničkih podobnosti ni sprema, pa sam se sa njima dogovorio, da bi uz vojsku trebali da se bore samo stariji i iskusniji Ustaše, koji su prošli kroz vojničku obuku, te kako bi se na taj način izbjeglo eventualno nezakonita djela protiv stanovništva i sačuvao ugled te organizacija.

Zapovjednik, podpukovnik,
Buble v. r.

BR. 112

IZVJEŠTAJ ČETE KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA
OD 2 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA USTANIKA PROTIV
USTAŠA K.O.D OBROVCA

TERITORIJALNA LEGIJA KR. KARABINIERA
U ANCONI — ČETA ZADAR

N 1/56 prot Pov.

Zadar, 2 augusta 1941-XIX

PREDMET: Vijesti s one strane granice. —

KR. GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet ZADAR

KR. PREFEKTURI

KR. GUVERNATORATU DALMACIJE Glav. ins. javne
sigurnosti „

KR. KVESTURI

i, radi znanja:

KOMANDI KR. KARABINIERA GUVERNATORA

KOMANDI GRUPE KR. KARAB.

•

Jučer poslije podne 1. ov. mj. u selu Krupa (Obrovac), oko četiri kilometra od naše granične linije, sukobili su se Srbi i Hrvati.¹

Ubijen je 21 ustaša i jedan Srbin, a ranjena 4 Srba, od kojih jedan teško; bio je prenesen u Obrovac.

¹ Nije vođena nikakva borba između Srba i Hrvata. To su bile ustaničke grupe naroda koje su davale otpor ustašama.

Na našu granicu nadolaze Srbi, koji traže pomoć i zaštitu moleći aneksiju Krupe Italiji.

Prošle noći 7 vojnika i 2 žandarma redovnih hrvatskih trupa probalo se je na naš teritorij, odlomak Zegar (Obrovac), da bi izbjegli Srbima.

Komandant mitraljeskog bataljona dao ih je razoružati i zatvoriti u tamošnju tamnicu.

Kapetan komandant čete
Umberto Bt, \oia&sis

(M.P.²)

BR. 113

IZJAVA STOŽERNOG POBOČNIKA BALJKAS JOSIPA OD 2 KOLOVOZA 1941 GOD. O RAZORUŽAVANJU DOMOBRAHA OD STRANE TALIJANA I BORBAMA PROTIV PARTIZANA U SELU POLAČI

Z A P I S N I K

Sastavljen u kancelariji opć. ureda u Vrlici dana 2. VIII. 1941 god.

Baljkas Josip Antin rodom iz Šibenika na službi stožerni pobočnik Stožera Knin, Velike Zupe »BRIBIR SIDRAG« i za vrijeme borba sa četnicima, u koje sam se ja sa mojom grupom ljudi stupio dana 29. VII. 1941. dajem slijedeću izjavu:

»Došao sam iz Uništa općine Grahovo kao pojačanje u borbu protiv četnika u Kijevo, odakle sam bio otpremljen u Polaču opć. Knin sa 40 pričuvnika.

Primivši zapovijed, istoga dana oko 7 sati uputio sam se za Polaču u svrhu rastjerivanja Četnika. Oko 9 sati izjutra postavio sam skupa sa tabornikom tabora Vrlika Stipom Slavićem ophodnje u Polači. U isto vrijeme dok sam postavljao ophodnju, opazio sam u daljini od nekoliko stotina metara jednu grupu četnika sa crvenom »krpom« na čelu.¹ Ne oklijevajući na iste sam otvorio paljbu i borba

* Okrugli pečat: Četa kraljevskih karabinjera, Zadar.

¹ Noću 28 srpnja 1941 god., ustaše iz hrvatskog sela Kijeva izvršili su napad na srpsko selo Polača. Mirno stanovništvo našli su na spavanju i nemoćno da se odupre ustaškom nasilju, te odveli 48 ljudi 1 žena i zaklali ih.

Nakon toga digao se ustanak u s. Polači. Stanovnici su organizirali obranu svog sela od ustaša. Sa jednom grupom ustanika držan je položaj prema Kijevu, a sa drugom grupom izvršen je napad na ustašku žandarmerijsku stanicu u s. Polači. Uhvaćeno je i razoružano

je sa četnicima trajala do 11 sati prije podne. U 11 sati mi je uspjelo da ih potpuno protjeram a oni su se na uzmaku povlačili u selo Polaču. Povlačeći se došli su četnici u selo Polaču i sa zvonom na Pravoslavnoj crkvi zvonili su i time pozivali ostale u selu na ustanak.

Oko li¹/., sati usp o sam napredujući prema selu doći do prvih kuća sela Polače. Došavši tu našao sam nekoliko mrtvih četnika koji su pali u borbi s nama. Idući naprijed prema središtu sela, opazio sam pred pravoslavnom crkvom jednu veću grupu četnika pomiješanih sa ženama i djecom i čuo poklike od te sakupljene grupe »živio«. Neznam komu su klicali. Nije su se poklici potpuno ni stišali ugledao sam Talijanski kamion koji je išao prema toj skupini i među njima se je zaustavio. Malo poslije toga talijani su gledali mene i moje pričuvnike i napustivši grupu četnika uputili se kamionom prema nama uperenim puškama.

Na izvedenom sa strane talijanske vojske naredio sam mojim pričuvnicima da se povuku natrag, a ja sa još dvojicom pričuvnika u susret prema talijanskom kamionu i kamion se je zaustavio došavši do mene i ove dvojice, čim se kamion zaustavio iz njega su izašli: 1 oficir sa oko 30 vojnika naoružanih puškama, mitraljezima, revolverima i na talijanskom su jeziku zavikali »ruke u vis«. Tada su se svi talijani okupili oko mene i ove dvojice te nas potpuno razoružali. Odnijeli su nam puške, municiju, opasače, pa i moj vlastiti revolver kao i vlastiti dvogled koji sam bio posudio za posmatranje u borbama. Poslije su se približili i ostalim našim ljudima, među kojima je bilo 6 momaka regularne Hrvatske vojske, istu stvar učinili kao i s nama potpuno ih razoružali.

Osim što su svima oduzeli puške, bombe, municiju i opasače, svih su stali pretresati i odnijeli čak i žepne nožice kod kojeg su našli. Dok su nas razoružavali i pretresali osim što su svi Talijani uperili na nas puške iz kamiona su izvadili 2 mitraljeza te i njih uperili na nas. Na takav postupak sam ja kao Ustaški časnik pokazao svoju legitimaciju i intervenirao tražeći, da se snama saveznički postupka, ali mjesto savezničkog postupka oni su bili prema nama još drskiji.

Saveznički postupak kojega sam tražio po-pratili su i ovi sa slijedećim riječima: »Vama ne treba oružje ni municija, mi ćemo u

12 žandara; prema njima "su pravilno postupili: zlikovce izveli pred narodni sud, a ostale žandare pustili.

Ustanici su se borili pod crvenom zastavom. Na kapi su imali znak: crvena zastava sa petokrakom zvijezdom, srpom i čekićem. Bilo ih je oko 300, naoružanih sa više od 50 pušaka. Komandir ustaničke Polačke čete bio je Milivojević Jovan, (krojačku radnik, poginuo prosinca 1941 god. kod Vrlike u borbi protiv ustaša).

Tada su se digla na ustanak i obližnja sela Biskupija i Vrbnik, ali nisu vodila borbe, nego su se grupe naoružanih ljudi nalazile kod svojih kuća, spremne da brane svoja sela od ustaškog pokolja.

Hrvatskoj držati red, a Vama Hrvatima ne treba oružje.« Nakon svega toga su mi rekli: »Sad idite u Kijevo, a mi ćemo i tamo doći i pokupiti Vam oružje«. Najčudnovatije od svega mi je bilo i veoma sumnjivo, kad sam među Talijanskom skup nom vojnika opazio jedno lice obučeno u građansko odijelo, koje je govorilo narječjem Hrvatskog jezika ovog kraja, po čemu se je moglo ustanoviti da je to lice četnik i da je isti sa njima putovao dajući im informacije o našem kretanju.

Razoružani, uputili smo se u Kijevo a odatle u Vrliku i Sinj.

Iz Sinja smo se ponova vratili u Vrliku, gdje sam se stavio na raspolaganje našoj ustaškoj vlasti i gdje sam ispričao navedene činjenice za vrijeme borbe sa četnicima.

Zapisničar:
Ivan Lelas
Opć. pisar s. r.

P. P. P.
Josip Baljkas s. r.

Prisutni bio
51. Babin s. r.

Saslušao
Mav. M. s. r.

Da je prepis vjeran svome originalu
ovjerava:

GLAVAR STOŽERA
Glavno stožerni podpukovnik,
Klišanić

BR. 114

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI U UDBINI OD 2 KOLOVOZA
1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U KOTARU UDBINA

KOTARSKA OBLAST U UDBINI

Broj: Pr. 111-1941

Udbina, dne 2 kolovoza 1941

Predmet: Izvješće o izvanrednoj situaciji. —

VELIKA ZUPA GACKE I LIKE

GOSPIĆ

Jučerašnjim danom prekinute su sve brzoglasne, brzojavne i poštanske veze između Udbine i ostalog svijeta. To je učinjeno sa strane četnika.¹ Današnji poštanski auto, koji je krenuo za Lovlnac

¹ Sve telefonske i telegrafske veze koje su vodile iz Udbine poki-
dali su partizani iz kotara Udbina.

pod jakom pratnjom od deseterice ustaša, napadnut je na osmom kilometru od Udbine prema Lovincu i ubijeno šestorica, a trojica su ranjeni. To se dogodilo jutros oko pola osam sati.²

Srpsko stanovništvo iz sviju sela napustilo je svoje domove i otišlo u šumu, a Hrvatsko žiteljstvo bježi sa djecom i stokom te najnužnijim stvarima u Udbinu. Okolne šume prema kleničkom,³ Donjo-Lapačkom i Gračačkom kotaru, sve su pune četnika.⁴ Put prema Donjem Lapcu na svom najopasnijem dijelu zvanom Kuk, neprolazan je radi četnika. Isto tako neprolazan je put prema Lovincu u najvećem svom dijelu.

Svi poljski radovi naročito oni, u vezi sa žetvom potpuno su stali. Žito je zrelo i treba ga pokositi, ali nitko ne usudi se u polje.

Stanje je tako, da sliči ustanku u pravom smislu riječi. Ako se najžurnije ne poduzmu potrebne mjere, stanje koje je sad sasvim neodrživo postat će beznadnim, tako da imovina i životi naših ljudi neće biti nikako osigurani.

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, u Zagrebu.
2. Velikoj Zupi Gacke i Like
u Gospiću. —

Upravitelj kotarske oblasti
Kotarski pristav III razreda:

Potpis nečitak

(M. P.⁵)

² Napad na ustaše u poštanskom automobilu izvršili su partizani iz Srednje Gore i Kurjaka.

³ Koreničkom

⁴ U ovim šumama nalazili su se partizani spomenutih kotareva.

⁵ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska Kotarska oblast Udbina.

BR. 115

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDH
OD 4 KOLOVOZA 1941 GOD. O STRIJELJANJU 102 LICA U
ZAGREBU ZBOG NAPADA NA STRAŽU USTAŠKE SVEUČILIŠNE
VOJNICE¹

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA
O KOMUNISTIČKIM NEREDIMA U ZAGREBU

Streljano 4 komunista napadača i 98 Židova i komunista, intelektualnih
začetnika.

Danas dne 4. kolovoza u 11,45 sati prije podne jedna skupina
komunista skrivena iza živice Botaničkog vrta bacila je 4 bombe na
stražu Ustaške sveučilišne vojnice pred đачkim domom u Runjanino-
voj ulici.² Tom je prilikom ranjeno 28 ustaša sveučilišne vojnice.

Na licu mjesta uhićeni su pojedini napadači i to:

Vinko Šonjara, profesor

Tvrtko Seljan, student rudarstva

Anđelko Berislavić, postolarski pomoćnik

Pero Rukavina, slastičar.

Isti su predani senatu pokretnog prijekog suda, koji ih je osudio
na smrt.

Osuda nad njima je izvršena strijeljanjem.

Osim toga su osuđeni na smrt po senatu prijekog pokretnog
suda kao saučesnici i intelektualni začetnici tog napadaja 98 Židova
i komunista, te su streljani.

Zagreb, 4. kolovoza 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Broj 16548-1941.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Novi list« od 5 kolovoza
1941 godine. Objavljeno je i u drugom izdanju »Hrvatskog nareda« br.
172 od 5 kolovoza 1941 godine.

² 4 kolovoza Slavko Komar sa šest drugova napao je ustašku četu
studenata kod botaničkog vrta.

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA O KOMUNISTIČKIM NEREDIMA U ZAGREBU

Strijeljano 4 komunista napadača i 98 židova i komunista, intelektualnih začetnika

Danas dne 4. kolovoza u 11.45 sati prije podne jedna skupina komunista skrivena iza živice Botaničkog vrta bacila je 4 bombe na stražu Ustaške sveučilišne vojnice pred dječkim domom u Runjaninovoj ulici. Tom je prilikom ranjeno 28 ustaša sveučilišne vojnice.

Na licu mjesta uhićeni su pojedini napadači i to:

Vinko Šonjara, profesor

Tvrtko Seljan, student rudarstva

Anđelko Berislavić, postolarski pomoćnik

Pero Rukavina, slastičar

Isti su predani senatu pokretnog prijekog suda, koji ih je osudio na smrt.

Osuda nad njima je izvršena strijeljanjem.

Osim toga su osudjeni na smrt po senatu pokretnog prijekog suda kao saučesnici i intelektualni začetnici tog napadača 98 židova i komunista, te su strijeljani.

Zagreb, 4. kolovoza 1941.

IZ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA
Broj 16548 — 1941.

400 NORVEŠKIH ČASNIKA

prijavilo se u Norvečku legiju

Oslo, 4. kolovoza. (Stefani): Četiri stotine norveških časnika prijavilo se u norvešku legiju za borbu na istočnoj fronti. Značajno je tom prilikom spomenuti da

SVEČANE IGRE U SALZBURGU UNUTARNJA MANIFESTACIJA SNAGE REICHA

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE O AKCIJAMA PARTIZANA U JUŽNOJ LICI U VRE-
MENU OD 27 SRPNJA DO 4 KOLOVOZA 1941 GODINE

**ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE**

Broj 1683/J. S.

četnička akcija na području
krila Gospić od 27. VII. do 4.
kolovoza t. g.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB.

Zagreb, 6. kolovoza 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije J. S. Br. 1573 od 1. kolovoza 1941. — zapovjednik oružničkog krila iz Gospića sa dopisom Br. 3407 od 4. kolovoza t. g. javlja slijedeće:

»četnička akcija na području ovog krila stvarno je izbila 27. srpnja t. g., kada sam primio izvješće o prekidu brzoglasne linije na području postaje Doljani, kao i rušenje drvenog mosta na rijeci Uni kod Martina Broda, kotara Donji Lapac.¹

Istog dana uputio sam vodnog zapovjednika voda Gospić g. nadporučnika Nikolu Bačića teretnim samovozom — ovog krila i sa 10 oružnika postaje Gospić na lice mjesta, da preduzme mjere i kontraakciju ovom nedjelju.

Nadporučnik g. Bačić sa samovozom i oružnicima krenuo je iz Gospića 27. srpnja t. g. u 17 sati. Sa njim su pošli oružnici sa postaje Gospić i to: Adem Čemalović, Ante Budimir, Josip Orelj, Anton Samson, Anton Kezić, Pavao Barišić, Mijo Mikulić, Mato Bičanić, Ivan Blašković i Martin Gracalo, a samovozom upravljao je oružnički razvodnik-šofer Milan Vidaković.

Istoga dana u 19 sati primio sam brzoglasno izvješće od zamjenika vodnog zapovjednika u Gračacu narednika Boškovića, da je nadporučnik g. Bačić sa samovozom i oružnicima prošao kroz Gračac oko 18 sati i produžio u pravcu Otrića za Srb.

Doljani. Istovrijemeno me je izvijestio, da je kratko vrijeme zastao kod oružničke postaje u Gračacu, zapovjedio da svi oružnici odmah izađu na teren i stupe u borbu sa četnicima, jer da je u pravcu

¹ Ove diverzije izvršili su ustanici iz Lapačkog kotara.
Automobilom

željezničke pruge kod Gračaca bilo tada puškaranja između naših ustaških formacija i nekih četnika.

Od ovog vremena pa do pisanja ovog izvješća nemam nikakvih podataka gdje se sada nalazi g. nadporučnik Bačić, samovoz kao i oružnici, pa postoji pretpostavka da su svi od četnika ubijeni, no s obzirom na činjenicu da četnici još i danas drže cijeli prostor od Gračaca do Zrmanje — Srb — Doljani — Donji Lapac — Nebljusi — Bruvno — Gornja Ploča,³ nisam u mogućnosti da vodim istragu dok vojni Zdrug generala g. Lukića koji na ovom prostoru operiše, ovaj prostor ne rascisti uz suradnju domobranstva, ustaških formacija i oružništva.

27. srpnja t. g. odmah po prijemu izvješća o prekidu brzojavno-brzoglasne linije kod Doljana, obavjestio sam o ovome sve oružničke postaje vodnog zapovjedništva u Gračacu, kao i posadno zapovjedništvo domobranstva u Gospiću, te zamolio pomoć u domobranstvu kod postajnog zapovjednika g. potpukovnika Pihlera.

Istog dana upućeno je iz Gospića jedna satnija domobranstva za Gračac, jer se tamo počela voditi borba sa četnicima⁴ između tamošnjih ustaških formacija i jedne polusatnije domobranstva, koja se je tamo toga momenta našla.

28. srpnja t. g. na lice mjesta t. j. u Gračac izišao je Ravnatelj županijskog redarstva iz Gospića g. Rubinić sa izvjesnim brojem članova ustaške formacije, kao i poslata je još jedna satnija domobrana.

U toku ovog dana vođena je borba sa četnicima oko Gračaca kao i u toku 29. srpnja t. g.

29. srpnja o. g. saopćio mi je postajni zapovjednik u Gospiću g. potpukovnik Pihler, da je imenovan od strane Ministarstva domobranstva zapovjednikom da rukovodi cjelokupnom akcijom čišćenja od četnika na području ovog krila, što je on bio i preduzeo sa domobranstvom, ustaškim formacijama i oružničkim postajama. Istoga dana imao sam namjeru da izađem i ja na lice mjesta radi organizacije službe, ali mi je zapovjedbno od tog zapovjedništva da ostanem u sjedištu krila.

30. i 31. srpnja t. g. četnička akcija širila se od Gračaca na sjever ka Gornjoj Ploči, Bruvnu i Gospiću preko sela Vrebca i Bunića. Ova akcija četnika je ugušivana od strane naših snaga na svim pravcima.

1. kolovoza t. g. došao je u Gospić zapovjednik vojničkog zdrug g. general Mihajlo Lukić iz Zagreba sa svojim načelnikom stožera g. podpukovnikom Redlsteinom, koji je preuzeo zapovjedništvo ovog

³ Teritorij oslobođen od ustanika iz kotara Gračac. Lapac i Udbina.

⁴ Borba je vođena protiv ustanika iz Gračaca, Srba i okoline, koji su vršili napad na Gračac.

Gospićskog zdruga i do danas rukovodi cjelokupnom akcijom ovog čišćenja, a podpisani mu samo pruža potrebne informacije i podatke, pa od ovog dana do danas prema planu ovog zapovjedništva akcije se izvode na svima pravcima područja ovog krila u cilju uništenja četnika.

Zapaženo je, da je prosječno mali broj četnika koji u ovoj akciji sudjeluju, nego da je veći broj seljaka okolnih sela Srba, koji sa svojim porodicama, ženama i djecom sudjeluju u ovoj akciji i to čisto kao reakcija čišćenja njih od strane naših ustaških formacija. Pod čišćenjem treba razumjeti uništenje — ubijanje i klanje Srba bez obzira na pol i dobu, kao i uništenje njihove pokretne imovine.

Detaljnije izvješće o radu četnika, o akciji naših snaga, te o radu crkvištva, kao i žrtvama kod oružništva podnijeti ću naknadno, a pošto se prilike na području krila srede.»

Dostavlja se prednje na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

9. VIII. 1941.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

BR. 117

IZVJEŠTAJ DOMOBRANSKOG MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA
SINJ OD 4 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTI-
ZANA U OKOLINI SINJA

DOMOBRANSKO
MJESNO ZAPOVJEDNIŠTVO

V. T. Br. 34
4. kolovoza 1941. g.
Sinj

ZAPOVJEDNIKU JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
»V«

Opća situacija na cijelom frontu protekla je mirno. —

Na Kamnešci¹, jugoistočno od Vagnje pojavio se je jedan manji odjel pobunjenika, gdje je po saznanju izvršeno umorstvo 12 seljaka. — Uputio sam dva odjela u poturu za istim kombiniran od

¹ Kamešnica

oružnika i ustaša i to: sjeverni odjel, pod zapovjedništvom Sinjskog oružn ckog voda, nadporučnika g. Skuka na pravcu: Han-s. Voštane, a južni odjel pod zapovjedništvom ustaškog tabornika iz Trilja pravcem: s. Tijarica, koji će se odjel sjediniti sa odjelom nadporučnika g. Skuka u Voštanima i krenuti u potjeru prema Voštanima. — Prebacivanje ljudstva izvršeno je kamionima u koliko komunikativnost puteva dozvoljava. — Prema svemu izgleda da su se pobunjenici prebacili sa Dinare planine prema Vagnju da pobune sela koja naginju komunizmu i to: Gala-Otok-Udovičići². — Poznati komunista Buljan Vice već nekoliko dana fali iz Sinja i vjerovatno se tamo nalazi skriven.

Opaženo je da se talijanski vojnici koji zatvaraju Sinj prema Obrovcu razgovaraju sa seljacima iz spomenut h sela koji im prilaze. Povodom toga upozorio sam Talijanske vlasti u Sinju, čiji prepis dopisa prilažem. —

Organizirao sam osiguranje između s. Hana i s. Prologa pomoću tri oružničke postaje i to: Han-Vaganj 10—15 oružnika, Poljana 6 oružnika i Bili Brig 6 oružnika (većim djelom a ostalo ustaše). — Radi sprečavanja prelaza pobunjenika sa Dinare planine na dalmatinskoj teritoriji. — Ove postaje biti će postavljene vjerovatno 4 ovog mjeseca u 8 sati. —

Izvjestio sam zapovjednika Talijanskih trupa u Sinju pukovnika G. Gay-a da će Njegova Ekselencija podmaršal g. Laxa sutra oko 18 sati doći u Sinj, te da bi se rado upoznao sa zapovjednikom Talijanske divizije u Splitu. — Pukovnik g. Gay je rekao da će ga odmah izvijestiti, jer se isti i ranije interes'rao radi viđenja i upoznavanja sa Njegovom Ekselencijom u Sinju. —

Raspored trupa na svima položajima nepromenjen. —

U borbi koja se vodila između pobunjenika³ i 6. satnije 2. bojnice na dan 28. srpnja ove godine poginuo je još i jedan šofer koji je vozio auatomobil a sam pak automobil je ostao na položaju oštećen. —

Ishrana teče normalno a kamion hrane upućen iz Mostara stigao je u Glamoč. —

čobani kod Vagnja vidjeli su jednu pobunjeničku čet⁴u jačine od 5 ljudi a između njih i jednog ranjenog kojemu je curila krv iz ruke, a isti su se propitivali gdje su naše Ustaše i gdje mogu slobodno preći na dalmatinsku stranu. — Bez sumnje akcija pobune prenaša se sa Dinare na Dalmatinsku teritoriju u pravcu Trilja i Muća. —

Zadnji izvještaj oko 24 sata: Kod Muća se čuje puškaranje. Župnik u Muću traži vojničku pomoć (Muć ima samo 4% pravoslavnih). —

² Udovičić

³ Borba je vođena protiv partizana iz Sinja i okolice.

⁴ Odnosi se na grupu partizana iz Sinja i okolice.

Dodatak: šef komunističkog pokreta, koji je po zauzimanju Glamoča po pobunjenicima uputio prijeteće pismo Ustaškom logoriku u Glamoču, posle ponovnog zauzimanja po našim trupama, isti šef pokreta Dimitrije Ninković vojni referent u Glamoču ubijen je sa cjelom njegovom obitelji.

Zapovjednik potpukovnik,
Buble v. r.

Da je prijepis vjeran svome originalu, —

Tvrdi:
GLAVAR STOŽERA
Glavnostožerni podpukovnik,
Klišanić

BR. 118

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA KOMANDE DRUGE
ARMIJE O DIVERZIJAMA PARTIZANA U SLOVENIJI, LICI I
DALMACIJI OD 6 SRPNJA DO 5 KOLOVOZA 1941 GODINE

KOMANDA 2. ARMIJE
— OPERATIVNO ODJELJENJE —
Br. 7419

Predmet: Sabotažne akcije.

GENERALŠTABU KRALJEVSKE VOJSKE

— Operativno odjeljenje —

VOJNA POŠTA 9

U vezi s izvještajem koji su slati ovome Generalštabu s vremena na vrijeme, prenosim jednu rekapitulaciju sabotažnih akcija koje su izvršene na teritoriji ove Armije i koje, zbog male važnosti, nisu posebno javljene. —

Sabotažne akcije protiv željeznica:

28 juli — Nepoznata lica digla u vazduh dio pruge između škofljica i šmarje, prekinuli telefonsku vezu Novo Mesto, Karlovac, Ljubljana; željeznički saobraćaj obnovljen za dva časa.

- Nepoznata lica odnijela nekoliko šarafa za prugu i otšarafili djelimično druge šarafe na dijelu pruge Ljubljana—Zalog.
- 1 avgust — U prvim jutarnjim časovima nepoznata lica odnijela su neko ko šarafa sa pruže na liniji Ljubljana—Karlovac, na dijelu Semič—Črnomelj i presjekli poštanske, telefonske i telegrafske kablove kao i željezničke. Popravak izvršen u toku dana.
- 5 avgust — U blizini željezničke stanice Draga (3 kilometra 'stočno od Sušaka) pronađena je neeksplozirana mašina vrlo male dimenzije; u blizini tačke gdje je pronađena ova eksplozivna maš na radilo je prije par dana nekoliko radnika, određenih za popravak pruge.
- 8 avgust — Na pruzi Ljubljana—Karlovac, između Metlike i Črnomelja, usljed eksplozije jedne mine, postavljene od nepoznatih lica, željeznička pruga je prekinuta.
 - U mestu Vič (zapadno od Ljubljane) na dva razna mjesta nepoznata lica otšarafila su mnogo šarafa na željezničkoj pruzi.
 - U mjestu Primostek (južno od Metlike), odmah nakon prolaza voza, nastala je eksplozija dva stroja, koji su bili položeni na pruzi: dvije vilice su slomljene: opravka izvršena odmah.

Sabotažne akcije protiv telefonskih i telegrafskih linija:

- 6 juli — Nepoznata lica presjekla sve direktne veze koje od pokretne telefonske centrale 2. armije u Karlovcu idu prema Zagrebu i Ljubljani¹. Veze obnovljene u roku jednog dana.
 - Nepoznata lica presjekla kablove i posjekla nekoliko stubova na telefonskoj liniji Karlovac, Ljubljana.
 - Nepoznata lica oštetila nekoliko stubova telegrafskih i fonografskih linija u zoni Kistanje.
 - Nepoznata lica prekinula jednu kružnu telefonsku vezu u blizini Gradca (jugozapadno od Metlike).

¹ U Karlovcu i okolini djelovale su diverzantske partizanske grupe, pod rukovodstvom Vječeslava Holjevca. One su tada pokidale telefonsko-telegrafske veze Karlovac—Zagreb, Karlovac—Ljubljana i vojnu telefonsku liniju koja vodi iz Karlovca za barutanu Jamadol.

- 14 juli — U mjestu Rupotina (oko 4 km od Solina—Split) nepoznata lica posjekla 10 stubova i nekoliko sprovodnika linije Split—Otočac².
- 18 juli — U blizini Kaštel Staroga nepoznata lica presjekla na više mjesta snop sprovodnika na liniji Šibenik—Split, posjekla stubove i presjekla sprovodnike između Šibenika i Trogira³.
- 19 juli — Nepoznata lica presjekla su sve veze između Splita i Trogira, Trogira i Zadra⁴.
- 20 juli — Na željezničkoj pruzi Karlovac—Ogulin, usljed eksplozije mina koje su bile postavljene na prugu, bile su prekinute sve veze koje idu iz Karlovca prema zapadu i prema jugu⁵.
- 25 juli — Nepoznata lica su presjekla cjelokupan snop sprovodnika na stubovima između Sinja i Vrljike (Knin)⁶.
- Poslije podne, u mjestu Križiće, nakon opravke gorepomenutih kvarova, nepoznata lica ponovo su presjekla veze između Kl'sa (Split) i Sinja.
- 26 juli — Nepoznata lica posjekla su nekoliko stubova telefonske linije Zemunik—Kašćan (S. Casciano).
- 29 juli — U blizini Ježiće, nepoznata lica presjekla su 24 telefonske i telegrafске žice duž pruge Ljubljana—Kamnik (na nemačkom teritoriju), prekinuvši svu telefonsku i telegrafsku službu sa njemačkom Slovenijom.
- U noći 29, nepoznata lica posjekla su jedan telefonsko-telegrafski stub, prekinuvši veze između Karlovca i Zagreba.
- 30 juli — Između željezničke stanice Siska i granice sa njemačkom Slovenijom, nepoznata lica su prekinula telefonske i telegrafске veze, poštanske i željezničke.
- U noći 30, nepoznata lica presjekla su potpuno telegrafске i telefonske veze između Splita i Dalmacije (sa otocima). Ova — zbog veličine štete — jeste jedna od najtežih sabotažnih akcija⁷.

* Diverziju su izvršili solinski diverzanti.

³ Ove diverzije izvršili su kaštelanski i trogirski komunisti, pod rukovodstvom mjesnih partijskih organizacija.

⁴ Veze su presjekli diverzanti — članovi KPJ iz Segeta i Trogira.

⁵ Diverziju su izvršile udarne omladinske grupe iz Karlovca. Vidi dok. br 93.

• Diverziju su izvršili komunisti iz Sinjskog kotara.

⁷ Ovu akciju izvršili su diverzanti sa otoka Brača.

- 1 avgust — Nepoznata lica presjekla su vojničke veze između Benkovca i Šibenika.
- 2 avgust — U noći 2, nepoznata lica prekinula telegrafsku l'niju duž željezničke pruge u blizini Kaštel Gomilice (zapadno od Splita).
- Nepoznata lica prekinula telefonske veze između Zadra i Splita u blizini Kaštel Staroga⁸.

General komandant Armije
(V. Ambrosio)

BR. 119

OBAVIJEST MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 5 KOLOVOZA 1941 GOD. O STRIJELJANJU 87 LICA U VEZI S NAPADOM NA STRAŽU USTAŠKE SVEUČILIŠNE VOJNICE¹

ODKRIVENI SU I STRELJANI DALJNI SAUČESNICI I INTELEKTUALNI ZAČETNICI

zločinačkog napadaja na stražu Ustaške sveučilišne Vojnice

U vezi s komunističkim napadajem na stražu Ustaške sveučilišne vojnice dana 4. kolovoza o. g.- otkriveni su daljnji saučesnici i intelektualni začetnici tog zločina.

Isti su predani senatu pokretnog prijekog suda, koji je 87 Židova i komunista osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je streljanjem.

Zagreb, 5. kolovoza 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Broj 17070-41.

⁸ Vezu su prekinuli članovi KPJ iz Kaštel-Starog.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Novi list« br. 100

* Vidi dok. br. 115,

BR. 120

IZVJEŠTAJ ČETE KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA
OD 6 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU USTANIKA NA ŽAN-
DARMERIJSKU STANICU PLAVNO

TERITORIJALNA LEGIJA KR. KARABINIERA
U ANKONI — GRUPA ZADAR

N 1/146 prot. Pov. od Zadar, 6 augusta 1941-XIX

Predmet: Vijesti s one strane granice. —

KR. GUVERNATORATU DALMACIJE - Kabinet ZADAR
KR. PREFEKTURI
KR. GUVERNATORATU — Glav. inspektoratu
javne sigurnosti ”
KOMANDI KR. KARAB. GUVERNATORATA
KR. KVESTURI

Doznaje se iz vjerodostojnog izvora da su u Plavnom, koje leži
oko 10 km sjeverno od Knina, ustanici¹ opljačkali mjesto nakon što
su poubijali sve žandarme.

Dana 4 ov. mj. nastavljen je odlazak iz Kistanja useljenih Srba.
Tvrde da su mnogi od njih krenuli u Hrvatsku da povećaju broj
ustanika.

KAPETAN PRIVR. KOMANDANT GRUPE
Umberto Buonassisi

(M. P.²)

¹ Napad na Plavno izvršila je Plavanjska ustanička četa i razo-
ružala 15 žandara.

² Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera, Zadar.

BR. 121

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA OD 6
KOLOVOZA 1941 GOD. O IZVRŠENIM STRIJELJANJIMA U
BENKOVCU

Inv. Br. 6453

KOMANDA KR. KARABINIERA GUVERNATORA DALMACIJE
ČETA ZADAR

Br. 28/103 prot. div. III.

Zadar, 6. avgusta 1941 - XIX

Predmet; Izvještaj

M nistarstvo unutrašnjih poslova	—	Rim
Glavna komanda karabinijera	—	Rim tele-
Komanda druge armije	—	VP. 10 graf-
Komanda šestog armijskog korpusa	—	VP. 39 ski
Karabinijeri šestog armijskog korpusa	—	VP. 39
Kr. Guvernatrat Dalmacije-Kabinet	—	Zadar
Kr. Prefektura	—	Zadar
Komanda garnizona	—	Zadar
Kr. Guvernatrat Dalmacije — Gl. ins.		
jav. bezb.	—	Zadar
Karabinijeri guvernatrata	—	Zadar
Kr. Kvestura	—	Zadar
Grupa karabinijera	—	Zadar

Noću između 1 i 2 tek. nepoznati su pri dnu prepilali telegrafske i telefonske stubove na putu Benkovac—Obrovac prouzrokovavši prekid veze¹.

Nakon izvršenih izviđanja od strane karab'nijera ustanovljeno je da su izvršioci dela sabotaze poreklom Hrvati: Verkić Milan, od oca Toma, od 29 godina; Verkić Šimun, od oca Toma, od 17 godina; Verkić Marko, od oca Ante, od 23 godine i Verkić Rade, od oca Ante, od 20 godina, u čijem su stanu pronađeni: pištolj koji se Spređa puni (kubura), jedna kama, razasuti metci za vojničku pušku i jedan par makaza za obrezivanje voćki.

Gore spomenuti uveče 4 tek. bili su uhapšeni i danas u zoru 6 tek. bili su strijeljani od strane garnizona Benkovac, zajedno sa grčko-pravoslavnim seljacima: čupaz Ilijem pok. Stevana, od 30 godina i Stenjajić Spasom pok. Simeuna od 45 godina. Prilikom izvr-

¹ Diverzije na komunikacijama su tada vršile seoske partizanske grupe, koje su se stvarale za borbu protiv ustaškog terora i okupatora. Formirane su razne desetine i svako selo imalo je svoga komandira.

šene premetačine od strane karabinijera i vojnika napred rečenog garnizona, pronađeno je kod svakog po jedna vojnička puška sa municijom.

Kratki izvještaj u gornjem smislu telegrafski je dostavljen prvima pet od označenih vlasti.

Komandant čete — kapetan
Umberto Bionassiti '

BR. 122

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG VODA U KARLOVCU
OD 6 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
USTAŠKE MOTOCIKLISTE U SELU KUPLENSKO

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 1707/J. S.

Dva ustaša motorciklista u
selu Kuplinjsko¹, po nepoznatim
tim napadačima ubijeni.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB.

Zagreb, 6 kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda z Karlovca brzoglasno pod Br. 354 od 6. kolovoza 1941. — javlja:

»Danas oko 11 sati dva ustaše motorciklisti Karlovačke postrojbe vozili su se na motorima kao izvidnica pred ustaškim cdjelom iz Vojn'ća prema Krstinji. U selu Kuplinjsko su po nepoznatim osobama srušeni sa motora i zaklani¹. Odjeljenje ustaša na licu mjesta. Zapovjedništvo Karlovac izvješćeno.«

Dostavlja se prednje na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske
i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

6. VIII. 1941.

¹ Kuplensko

* Napad na ustaše izvršili su partizani iz odreda Debela Kosa.

BR. 123

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ OD 6 KOLOVOZA 1941 GOD. O OSLOBOĐENJU SELA METKA I OPKOLJAVANJU SELA PLOČE OD STRANE PARTIZANA

GOSPIĆ 6-Vni o — g — 22 sata

P.pukovnik Redlštajn javlja:

»Selo Međak opkoljeno i napušteno od naših vlasti. 2. st. Međak napadnuta i napuštena¹.

Selo G. Ploča opkoljena, vodi jaku borbu, s naše strane 3 mrtva².

Potrebno je poslati: 1 bojnu sa 1 bitnicom 37 mm, 10 ispravnih automobila, jer je potrebna pokretna rezerva. Automobili, koji su stigli, stari su i slabi. Zatim su potrebne sekcije Gospić, Knin, Bihać i Novigrad.

General Luke javlja: kod građanstva u Gračacu mir. Ostalo će javiti pismenim izvještajem.

Primio
Satnik
Jelača

BR. 124

OBAVIJEST BR. 1 POGLAVNIKOVOG UREDA OD 7 KOLOVOZA 1941 GOD. O BJEGSTVU ZATVORENIKA IZ LOGORA KERESTINEC, AKCIJAMA PARTIZANA NA KORDUNU I NAPADU NA USTAŠKU VOJNICU U ZAREBU¹

KOMUNISTIČKO-ČETNIČKI IZGREDI

Obavijest broj 1.

Oko 10. srpnja o. g. počele su neke engleske krugovalne postaje širiti glas, da će na dan 14. srpnja buknuti ustanak u svim zemljama, koje su se svojedobno bile upustile u rat protiv silama osovine, a koje su bile munjevitom brzinom pobijeđene ili pokorene. Nekoliko su

² Ove napade izvršili su partizani iz kotara Gospić.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 174 od 7 kolovoza 1941 godine.

dana te krugovalne postaje pozivale pučanstvo posebice u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i u balkanskim zemljama, da se priredi i da dne 14. srpnja na po tim krugovalima dani znak, podigne ustanak.

Neposredno prije 14. srpnja javljale su međutim te krugovalne postaje, da se ustanak odgađa za dan 20. srpnja.

Vjerojatno neznajući za tu odgodu pobunio se je u noći od 14. na 15. srpnja jedan dio zatočenika u zatočeničkom logoru u Keresincu, i to oko 80 komunista, te je većem djelu istih bilo uspelo i pobjeći, no slijedećih su dana po državnim organima i seljačtvu pohvatani i predani nadležnim sudovima dočim su neki od njih, davši oružjem otpor, prigodom hvatanja poginuli.

Između 14. i 20. srpnja opaženo je na tako zvanom Kordunu, te na području Velikih Zupa Sana i Vrbas, te Krbava i Psat izvesno gibanje sumnjivih osoba po šumama.

Dne 20. srpnja začulo se je po šumama na tim područjima puškaranje, a oboružane osobe počele su u skupinama iz šuma napadati na mirna sela, zlostavljati i ubijati mirno pučanstvo, čak žene i djecu, napose muslimanske i katoličke vjeroispovesti, te oštećivati željezničke, brzoglasne i brzoglasne naprave.

Državna je vlast odredila smesta potrebite mjere, da se taj zločinački pokušaj suzbije, te su na ugrožena područja poslale jedinice hrvatskog domobranstva i odjeli Ustaške vojnice, a mjesne su vlasti pozvane, da organiziraju u svom djelokrugu potrebnu zaštitu života i imovine pučanstva. Državna je vlast na taj način energično poduzela mjere, i uspješno, i sustavno ugušuje taj zločinački pothvat.

Prigodom zaštitne protuakcije protiv tome pokušaju službeno je ustanovljeno slijedeće: Na gore navedenim područjima pojavili su se naoružani tako zvani četnici, koji su zaostali na tom području od časa sloma jugoslavenske vojske i koji su se do toga časa skrivali u šumama, a i u kućama jednog dijela pučanstva. Oni su naoružani oružjem bivše jugoslavenske vojske te predvođeni nekolicinom častnika bivše jugoslavenske vojske, nekoliko svećenika i učitelja pravoslavne vjeroispovesti i istaknutim prvacima bivše komunističke stranke Jugoslavije. Oni su pozivali pučanstvo pravoslavne vjere, odvodili ga sobom u šume, tamo mu dijelili oružje, te ga predvodili napadima na sela i na oružničke postaje i na naprave javnoga prometa.

Svagdje gde su tako nastupili, išli su pod crvenom zastavom, i proglašivali se »Crvenom armijom«. Rasparčavali su letake komunističkoga sadržaja, pozivajući pučanstvo na ustanak i na borbu protiv silama osovine, navodeći lažno, da bi pučanstvo zaveli, da se crvena vojska Sovjetske rusije već nalazi u Zagrebu, u Banja Luci i ostalim središtima Nezavisne Države Hrvatske.

Očito u vezi stom neistinitom promičbom, a da bi se istu prikazalo, vjerojatnom, nekoliko komunističkih grupica, koje su već

pohvatane i djelimično već osuđene i justificirane, počinile su nekoliko manjih atentata na željezničkim prugama u blizini Zagreba, te bacile nekoliko bomba u Zagrebu na jedan odjel sveučilišne ustaške vojnice, kada je isti bio na putu, da nastupi svoju stražarsku dužnost.

Gore spomenute četnike-komuniste na spomenutim područjima vojničke i ustaške jedinice su opkolile, četnici se sakrivaju i bježe, a pučanstvo koje su oni bili nahuckali povraća se kućama i predaje se vojničkim jedinicama i nadležnim upravnim vlastima.

Ustanovljeno je, da su židovi-komuniste u rečenim njihovim pothvatima podupirali novčano i pružanjem skrovišta.

Ovom prilikom ustanovljuje se, da su neprijateljski elementi raširili glasove, kao da rečene komunističko-četničke bande podupiru napose naoružavanje i podstrekavanje službene vlasti i neslužbene osobe nama prijateljske i savezničke Kraljevine Italije, a to zato da bi širenjem tih neistinitih glasina s jedne strane podstreknuli židovsko-komunističke i četničke elemente na zločinačke akcije, a s druge strane da bi kod pučanstva Nezavisne Države Hrvatske izazvali negodovanje i time pomutili prijateljske i savezničke odnose između Kraljevine Italije i Nezavisne Države Hrvatske.

Ovim se službeno ustanovljuje i izjavljuje, da su te neprijateljske glasine potpuno i zlonamjerno izmišljene i stoje potpuno u protimbi sa držanjem koli Kraljevine Italije toli njezinih organa i pučanstva prema našoj državi i hrvatskom narodu, koje je držanje savezničko i prijateljsko. Što više hrvatska državna vlada može imati i ima svaku pomoć od Kraljevine Italije kao i od prijateljskog i savezničkog Velikog Njemačkog Reicha, u svakom slučaju, kada bi trebala u obrani državne nezavisnosti i novog poretka.

Upozoruje se stoga pučanstvo, da takvim i sličnim neprijateljskim lažnim glasinama ne nasjeda, a dužnost je svakoga da širitelje takovih lažnih glasina smjesta prijavi nadležnim vlastima radi postupka protiv njima.

Dano u Zagrebu, 6. kolovoza 1941.

Iz poglavnikova ureda
Krilni pobočnik, Glavnostožerni pukovnik
A. Sabljak, v. r.

BR. 125

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 9 KOLOVOZA 1941 GOD.
O DIVERZIJAMA PARTIZANA U OKOLINI KLISA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ZUPA CETINA

Pov. br: 212/41.

OMIŠ, 9 kolovoza 1941.

Predmet: Eksplozija i oštećenje
brzajavnih stubova u Rupotini.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA

ZAGREB

Oružnička postaja u Klisu pod brojem 396/41. od 7 kolovoza 1941 god. javlja slijedeće:

»4 kolovoza 1941 god. oko 21.15 sati odjeknule su dvije detonacije eksploziva u kratkom razmaku u Rupotini, općina Klis.

Iste večeri oko 21.45 sati razvodnik ove postaje Paladin Jure sa jednim talijanskim časnikom-kapetanom i oko 20 vojnika, krenuli su iz Klisa cestom kroz Rupotinu prema Solinu. Obzirom što je bila noć, nije, prilikom patroliranja, ma gdje primjećeno, da su ceste, most ili propust oštećeni, nego se je tek sutradan utvrdilo da je na 4 mjesta kod km. 22.4 u svod jednog propusta bio podmetnut dinamit uslijed čega je eksplozija nastupila¹.

Iste večeri oko 23.30 sati, kada je rečena patrola došla na položaj ceste kod 23.5 km. u blizini Vučića kuća u Rupotini, primijetila je da je 5 brzajavnih stupova prepilano i između dva stupa sve brzajavne žice (10) presječene i odnešene. Ujutro, kada je svanulo pomenuta je patrola izvršila pretres svih stanova komšiluka Žižića i Vučića, koji se nalaze uzduž ceste i bliže okolice. Ovom prilikom patrola je našla kod niže navedenih Žižića 5 testera-pila, koje su i zaplijenjene. Od skinute i odnešene žice nije se ništa moglo pronaći, kao ni drugog kakovog kompromitirajućeg materijala.

Istog dana žice i stupove bili su postavljeni i brzajavni saobraćaj uspostavljen. Žice je odnešeno oko 500 metara.

¹ Akciju je izvršila grupa partizana iz Klisa. Istog dana izvršeno je oko 20 raznih diverzija u Solinskom bazenu, koje je organizovao Mjesni komitet KPH Solin. U ovim diverzijama je učestvovalo oko 300—350 ljudi, a sastojale su se u rušenju ceste Split—Sinj, pruge Split—Sinj i Split—Knin, te svih telefonsko-telegrafskih veza koje su vodile iz Splita u unutrašnjost.

Talijanska patrola je u zaseoku Zizići i Vučići (Solin) uhapsila i sprovela u Split sljedeća lica:²

Zižić Juru pok. Stipe, te njegove sinove Stipu, Spira i Ivana, Žj-
žić Živka pok. Mate, Zižić Spira pok. Martina, Zižić Matu pok. Duje
i sina mu Marinka, Zižić Barišu pok. Stipe, Vučić Vjekoslava Iva-
nova, Vučić Ljubu Nikolina i Katić Matu Spirova, svi iz Rupotine
— Solin. —

5 kolovoza 1941 g. u 7.30 sati na povratku iz službe iz Dugo-
polja³ predstojnik kotarske oblasti g. Rajević pošao je odmah i utvr-
dio na licu mjesta gdje se je eksplozija desila sljedeće: U svod pro-
pusta kod 22.4 km. na cesti Klis—Solina u Rupotini podmetnut je bio
dinamit na 4 mjesta na taj način, što su bile iskopane dvije rupe u
zidu svoda sa južne strane a dvije sa sjeverne strane, u koje je rupe
bio stavljen dinamit. U rupama sa južne strane dinamit je eksplo-
dirao i učinio neznatnu štetu, dok u zidu svoda sa sjeverne strane
bilo je postavljeno u svaku rupu po 10 komada dinamita (fišeka)
dugih po 20 centimetara, a za upaljenje ovih postavljena je bila mića-
korda, ali na ova dva mjesta dinamit nije eksplodirao, nego je tamo
pronađen neeksplodiran sa kordom. Propust je širok 7.70 metara,
2.80 visok i 2 metra dug. Smjesa u fišecima je bijelo-žute boje.

Saobraćaj na ovom putu uslijed eksplozije nije bio prekićan,
jer je šteta neznatna i opasnost za prolaznike preko rečenog pro-
pusta nema.

Patrole ove postaje osiguravale su brzojavnu prugu na pome-
nutoj cesti naročito noću od sumraka do svanuća, ali komandant ova-
dašnje talijanske posade dana 3 kolovoza 1941 godine pozvao me je
i zamolio u cilju zajedničke suradnje, da mu stavim 3—4 oružnika
na raspolaganje, koji će svaku večer od 22 do 4 sata patrolirati sa
njegovim ophodnjama na spomenutoj pruzi. Kao što sam i napred
istakao oružnici ove postaje sa talijanskim patrolama kojima je na
čelu po jedan oficir, pošli su 4. VIII. 1941. u 21.45 sati iz Klisa, a
događaj koji se napred spominje, dogodio se prije nego su patrola
pošle iz Klisa. Pored Paladina Jure sa drugom talijanskom patrolom,
bio je narednik Bartalin Felicije. Ostale večeri (tj. prije događaja)
talijanske patrola patrolirale su cestom iz Solina do sredine Rupo-
tina, dokim kritične večeri talijanske patrola nisu bile primjećene na
cesti od Solina prema Rupotini.

Do sada vođena potraga za počiniteljima ostala je bez uspjeha,
premda su se događaji dogodili dosta rano u večer i razumljivo je,
da su seljaci, koji su se nalazili u blizini mjesta gdje su stupovi pi-
lani i žice sječene, mogli čuti, ali, naravno počinitelje neće nitko da
otkrije.

² Uhapšena su ona lica koja su se nalazila u svojim kućama u
blizini mjesta gdje su se desile diverzije. Od partizana i diverzanata nije
nitko uhvaćen.

³ Dugo Polje

Za počiniteljima će se i dalje voditi potraga i pozitivan rezultat javiti».

Prednje se dostavlja s molbom na znanje, te s obzirom da je posljednj h dana učestalo oštećivanje željezničkih pruga i brzojavnih te brzoglasnih stupova na području u neposrednoj okolici Splita, na kome se nalaze, na kome se također nalaze i talijanske oružane snage i talijanski karabinijeri uz našu vojsku, oružnike i ustaške postrojbe, žurno je potrebno da se izdadu tačni nalozi, komu sve spada osiguravanje pomenutih pruga, dosljedno tome tko je sve odgovoran za strogo izvršenje odnosnih naloga.

Ova Velika Župa nalazi se u delikatnom položaju u pograničn'm mjestima, pa se stoga meli, da bi se sa talijanskim vlastima izradio bar privremeni sporazum o sigurnosnoj službi nad pojedinim javnim i saobraćajnim objektima, i to s razloga što naši javni organi ne znaju, što imaju poduzimati i raditi u ovako nepročišćenoj situaciji. Ujedno se moli dostaviti sve dosadašnje naredbe i okružnice, koje su u prvo vrijeme izdate za osiguranje željezničkih i brzojavnih pruga pošto je ova Velika Župa počela radom 25 lipnja 1941 god.

O rezultatu istrage u gornjem slučaju javit će se naknadno. —

Za Vel'kog Župana
Podžupan:
Stanojević

BR. 126

IZVJEŠTAJ SPLITSKOG PROMETNOG KONTROLORA OD 11
KOLOVOZA 1941 GOD. I SASLUŠANJE VLAKOVOĐE DRAGI-
ČEVIĆ RUDOLFA O UNIŠTENJU TALIJANSKOG ŽELJEZNIČKOG
TRANSPORTA NA PRUZI KNIN—SPLIT

Prilog k spisu Ravn. drž. želj. Zagreb broj: pov. 177/41. I.—

Prijepis:

Prometni kontrolor Split
U Gračacu dne 11. kolovoza 1941. god.
Broj 3311.

RAVNATELJSTVU II., ZAGREB.

Dne 9. kolovoza o. g. sa vlakom 1009 povratili su se preko Splita-Metkovića-Sarajeva-Zagreba vlakoprtno osoblje vlakova 1078 od 28. VII. te vlakova 1062 II. od 29. VII. o. g: Od svakog odreda prilažem jedno saslušanje. Iz iskaza istih može se slijedeće utvrditi:

Vlak 1078 transport talijanske vojske, koji se sastojao iz lokomotive, 4 putnička kola i 27. Is. natovarenih automobilima iskliznuo je u km. 198.5 iza postaje Pribudić i survao se u dolinu sa 16 kola.

Isti vlak se danas još nalazi tamo. Na licu mjesta ostao je mrtav ložač Juras, a teže su ranjeni strojovođa Cuculić Bruno, vlakovođa Luić Miloš, zavirači Ivezić Frane, Tomičić Ivan i Uzelac Mate. Od istog vlaka usmrćen je jedan vojn.k i 6 do 7 talijanskih vojnika 1 ranjeno oko 20 talijanskih vojnika¹.

Vlak 1062 i 1062/11. na 29 VII. stigli su do mjesta nezgode pred Pribudićem i tamo ostali stajati. Osoblje tih vlakova krenuli su pomoćnim vlakom, koji je došao iz Knina u Knin.

Na 31. VII. krenuo je pomoćni vlak iz Knina i pokupio sva kola od vlaka 1078, koja su se mogla podignuti te vlakove 1062 i 1062/11. u Knin.

Prema iskazima ovog vlakopravnog osoblja prometni ured u Zrmanji je polupan, blagajna razvaljena i cjelokupno postajno osoblje od Zrmanje do Knina napustilo službu.

Prema iskazu vlakovođe Sijerčića talijanski vojnici su sjedili sa četnicima u postaji Plavno, gdje su skupa jeli i pili. A prema iskazima ostalih svugdje se talijanski vojnici druže sa četnicima tako, da se danas četnici bez oružja slobodno kreću u Kninu.

2 priloga.

Prometni kontrolor:
Matz v. r.

ZAPISNIK.

sastavljen na postaji Gračac dne 11. VIII. 1941. g., saslušava se vlakovođa Dragičević Rudolf, zvan. II.

1.) Vi ste bili na izvidnici vi. 1062 dne 28. VII. u pravcu Knina. Opišite kakovo je bilo Vaše putovanje. —

Ad 1.) Bio sam vlakovođa vlaka 1062 izvidnica. Lokomotiva i dva vagona, sa nama je bio predst. postaje g. Orešković i predstojnik sekcije, njegov zamjenik i nadziratelj signala. Došli smo sa vlakom u Malovan. Iz Malovana smo krenuli na traženje talijanskih vlasti, koji su se vozili skupa sa nama u vlaku. Kad smo stigli u Zrmanju, nismo našli nikoga od služben ka. Sišao sam sa vlaka unišao u postaju i našao sve polupano i razvaljeno. Na nas nitko nije napao, te smo dalje krenuli, jer za nama je išao vlak 1062/11. transport,

¹ Diverziju su izvršili partizani iz Srba i okoline i kotara Gračac
* Vidi dok. br. 101.

koji se sastojao od vojnika i automobila talijanskih. Došli smo do stražar. 114 i opazili da je pruga izdignuta, te smo zaustavili vlak i predstojnik seke je otišao na lice mjesta i ustanovio da vlak može oprezno i lagano preći, što smo i učinili. Došli smo do postaje Pribudić, signal nam je bio slobodan. Unišli smo u postaju Pribudić. Dočekala su nas dva skretničara. Pitali smo ih da li možemo ići dalje, oni su nam odgovorili, da je predstojnik postaje i prometnik pobjegao i da oni ne znaju ništa. Na to smo krenuli oprezno dalje. Kad smo došli do km 198.5 opazili smo da stoji vlak pred nama na pruzi. Na to smo zaustavili vlak i pošli do ovog vlaka, koji je nastradao. Naš je vlak bio zaštićen po kočničaru Dragičeviću Juri da zaustavi vlak 1062/IL, koji ide za nama. Vlak koji je nastradao bio je talijanski vojni vlak, koji se sastojao od natovarenih vojnih automobila. Ustanovili smo, da je lokomotiva iskliznula i srušena u provalijsku sa još 16 kola, a na pruzi smo našli iskliznutih i poprečnih 5—6 kola. Kod lokomotive našli smo blizu strojovođe Cuculić Brune i saznali smo, da je strojovođa, vlakovođa Luić M:loš, kočničar Ivezić Franjo i Tomić Ivan prevezeni u bolnicu Knin. Kod vlaka su bili talijanski oficiri i vojnici. Vidio sam nekoliko talijanskih vojnika mrtve ležati pokrite sa celtovima, među kolima našli smo i jednog našeg vojnika mrtva. Tu je poginuo i ložač Juras. Na to smo naš vlak kao vlak 1062/11. natrag rivali u postaju Pribud'ć, gdje smo na zahtjev talijanskih vlasti okrenuli strojeve i rivali vlak na ugroženo mjesto. Tamo smo mi ostali, a talijani su popravljali telefon. Nato je došao pomoćni vlak iz Knina, t. j. kola koja su se mogla dignuti digli, a ostali rušili. Mi smo ostali na pruzi dok su strojevi imali vode to je bilo oko 16^h. Nato smo krenuli sa lokomotivama i dva vagona u Zrmanju po vođu u pratnji nekoliko talijanskih vojnika. Došli smo u postaju Zrmanja i bili napadnuti. Kad smo uzeli vođu predstojnik postaje g. Orešković da idemo probiti prugu prema Malovanu. Krenuli smo prema Malovanu i videli između stražare 108^c i 108 srušen cijeli niz pruge sa podvalama. Nato smo se vrat'li natrag prema postaji Zrmanja, gdje smo vidjeli, da su nam htjeli kod stražare 109 presjeći prugu, četnici su pobjegli, ali su pucali na nas skroz do postaje Zrmanja. U postaji Zrmanja smo stali već kraj izlazne skretnice, te smo uzeli predstojnika postaje Zrmanja, njegovu suprugu i djecu, koji su bili sakriveni. Tom zgodom su na nas otvorili jaku vatru i krenuli prema postaji Pribudić.

Došli smo do ugroženog mjesta i onda smo prešli na pomoćni vlak i otišli za Knin. Dolje u Kninu je bilo cijelo naše kretanje pod nadzorom talijanskih vlasti.

Dragičević Rudolf v. r.
zvan. II. 2.

BK. 127

IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U OGULINU OD 11
KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA USTAŠKI
KAMION

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 1828 J. S.

Primljeno 12. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 12. kolovoza 1941.

Krilo Ogulin, od 11. kolovoza 1941. u 20 h. brzoglasno javlja:

»Postaja Vojnić izvješćuje, da je danas u 14.45 h. pošao kamion sa ustašama iz Krstnje u Vojnić.

Na 3. km. od sela Prišeke,¹ pripucali četnici na kamion i ubili ustašu Kovačić Nikolu, teže ranili ustašu Dukovčić Miju, a lakše ustašu Pižar Marka, sva trojica iz ustaške satnije Karlovac.²

Četnici ispalili oko 80 naboja.

Samovoz oštećen.«

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

Zapovjednik, general:

Mizler

(M. P.)

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva za (Glavni stožer) i
»Predsjedništvo O« kao i Ravna-
teljstvu za javni red i sigurnost
N. D. H. Zagreb.

¹ Prisjeka

² Jedna od prvih akcija partizanskog odreda Kestenovac, koji je tih dana formiran u jačini 14 boraca, pod rukovodstvom Miloša Dejanovića.

BR. 128

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG KRILA U PETRINJI OD 12. KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA SELO BOVIC

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 1857 J. S.

Primljeno 12. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 12. kolovoza 1941.

Oružničko krilo Petrinja sa Brojem službeno od 12. kolovoza 1941. u 17.30 h. dostavilo je brzoglasno izvješće u slijedećem:

»Danas 12. VIII. 1941. između 11 i 12 h. oko 300 naoružanih Srba, napalo je selo Bović, kotara Vrgin Most.¹

U privatnom stanu razoružan oružnički vodnik Blažević Ivan. Zapečaćenu Grčko-istočnu crkvu silom otvorili.

Napali općinsku zgradu i opljačkali iz kase 100.000 kuna, odveli blagajnika Mihov'la Bjelića i redara Jovana Mraovića, a potom silom otvorili zapečaćenu trgovinu Nikole Radanića i ovog postavili da dalje radi.

Zatim su pred općinskom zgradom počeli pucati.

Zapovjednik postaje narednik Mesć Tomo sa jednim oružnikom povukao se da ovo izvjesti i traži pomoć iz Vrgin Mosta, a na postaji je ostao samo razoružani vodnik Blažević.«

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

Zapovjednik, general:
Mizler

(M. P.)

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni stožer) i »Predsjedništvo O« kao i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H. Zagreb. —

¹ Napad je izvršio partizanski odred iz Kirina, uz pomoć stanovništva. Odred je brojao oko 11 boraca pod rukovodstvom Nikole Vidovića. Za razliku od ostalih odreda, on nije bio vezan samo za svoj teritorij. Vidi dok. br. 30, akcije Četvrtog rajona.

Rajoni su jedan od početnih oblika partizanske vojne organizacije na Kordunu. Vidi dok. br. 11 i 18.

BR. 129

**IZVJEŠTAJ VELIKOG ŽUPANA KNIN OD 14 KOLOVOZA 1941
GOD. O TEŠKOJ SITUACIJI U KNINU POSLIJE OPKOLJAVANJA
GRADA OD STRANE USTANIKA**

14-VIII-1941 u 19.25 sati

Veliki župan iz Knina javlja preko ravnateljstva za javni red i sigurnost:

Situacija u Kninu očajna. Opkoljeni smo sa svih strana od četnika i pobunjenika.¹ Talijanska vojska drži se rezervirano. Iz čitave okolice nagrnulo je stanovništvo na Knin bježeći pred četnicima i pobunjenicima. U Kninu nemaju hrane za ovu masu. Traže hitnu pomoć.

(Izvjestaj je odmah pokazat generalu Mariću)

(Glede prehrane pisao ministarstvu za udružbe i predao ppuk Dragojlovu u 19.50 sati)

U 20.15 sati stupio u vezu sa glavarom stožera u Mostaru ppuk Klišanićem i priopćio mu gornji izvještaj velikog župana iz Knina, s tim da u svojoj nadležnosti preduzme što treba. Ovo po nalogu podpuk Helbiha. Klišanić odgovorio, da mu je situacija poznata, ali da se ništa preduzeti ne može zbog držanja Talijana, od čije se strane akcija ograničava.

Primio i predao bojnič
Nekić

¹ Na položajima oko Knina nalazili su se ustanici iz sela: Plavna, Padjena, Strmice, Golubića, Zagrovića, Polača, Kovačića, Kninskog Polja i Vrpolja. Vidi dok. br. 137.

BR. 130

**TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 16 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV
PARTIZANA U SINJSKOJ KRAJINI**

Dešifrirano od ¹ otvoreno	Primljeni telegram iz Splita 381	Šef odjelenja Šifre
---	--	---------------------------

Šalje: Komanda VI armij. korpusa.

otp. 16. VIII. 41. 9.55 čas.
pr. 16. VIII. 41. 12.30 čas.

Guverneratu Dalmacije

Oznaka: J. S.	Predmet:
Na uvid: Kab. Kr. Karb.	Akcija čišćenja —
Preko: Kom. trup. Zadar	Sukob između komunista i cr. košulja.

N 4324. — Skupina komunista,-- dolazeći izgleda iz zone Split, koji su izbjegli čišćenja prošlih dana, u jačini od 100 naoružanih ljudi, sukobila se je u zoni Turjake sa odred ma 97-og bataljona Cr. Košulja dana 14 ov. mj. ranivši dvojicu i pretrpivši gubitke.

Jučer je naređeno da se zapriječi prilaz u Dalmaciju. Danas se vrši čišćenje zone Sinj—Trilj—Bisko—Dicmo (Karta 1:100.000). Već je zarobljeno 26 ustanika.³

General Dalmazzo

¹ Ove riječi su odštampane na formularu originala, međutim ovaj telegram nije predat šifrirano nego otvoreno, što je naznačeno ispod toga.

* Odnosi se na Splitski partizanski odred, koji je tada imao u svom sastavu 44 partizana. Vidi dok. br. 31.

³ Vidi dok. br. 131.

BK. 109

**IZVJEŠTAJ VOJNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U SINJU
OD 16 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA
U OKOLINI SPLITA I SINJA**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO**

Broj 2201 J. S.

Izvještaj o toku borbe
protivu komunističke
akcije.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB

Zagreb, 22. kolovoza 1941.

Vodno oružničko zapovjedništvo Sinj, sa V. T. Brojem 114 od 16. kolovoza 1941. dostavilo je sljedeće izvješće:

»12. kolovoza 1941. oko 12 h. na oružničku postaju Dicmo, javili su se seljaci sela Šušci, općine i kotara Sinj, da iznad borove šume »Jaršice« kod sela Šušci, nalaze se oko 50 naoružanih komunisti. Povodom ovoga izašla je na lice mjesta oružnička ophodnja sa oružničke postaje Dicmo i ustaše sa Dicma i otpočeli borbu.¹ U toku borbe su se komunisti počeli povlačiti prema selu Muću, kotara Omiškog i prema planini Kozjak.

Oko 18 h. došle su u pomoć dvije satnije domobranaca iz Sinja, koji su započeli daljnje gonjenje komunista u pravcu Muća.

12. kolovoza u 1 h. 30 došao je potpisati u Dicmo. Prije ovoga bio je u krilnom zapovjedništvu u Omišu po beriva za oružnike, sa oružničk'm narednikom Anićem Petrom i zapovjedio sam oružnicima da ponovno pretraže teren gdje je vođena borba sa komunistima, da bi se koji živi pronašao od komunista.

Oružnici i ustaše pretražili su cijeli teren i pronašli najprije živog komunistu Čerina Tonka- iz Blaca, općine Solin, kotara Splita radnika u majdanu kod Splita. Pri ispitivanju isti je izjavio, da je njihova četa brojala 32 komunista, svi iz Solina i okoline. Od ovih imali su 22 puške a još 8 pušaka su dobili od seljaka-trgovca Stojanca Šme, iz sela šušaka,³ općine i kotara Sinj, kao i municiju i hranu. Vodiči⁴ su im trebali biti: Stojanac Ilija, Miloš Sušak, Šerbo Božo, Đuro Radoš i Mirko Denić, svi pravoslavci iz sela šušaka. Ovi

¹ Vidi dok. br. 31 d dok. br. 133.

³ Vidi dok. br. 133.

⁵ Šušci

* Za vodiče nisu bila predviđena lica koja se spominju u dokumentu.

su uhićeni. Vodnik komunističke čete bio je Grubišić Mile sin Mijin iz Solina, star 32 godine, po zanimanju bravar tvornice Salonit u Vranjicu kod Splita, a njegov zamjenik bio je Cikatić Vicko Dujin iz Solina, 40 godina star, radnik tvornice Sv. Kajo kod Solina.

Isti je izdao sva imena komunista u njegovoj jedinici. Osim toga kazao je, da postoje 4 komunističke čete i to: Kućinska⁵ koju predvodi neki Marković, Mravinska⁶ koju predvodi neki Vice Jukić, Splitska koju predvodi Bruno Borovčić zvani kurir iz Splita i Solinsku koju predvodi Milan Grubišić. Zadatak im je, da se svi sastanu 14 i 15 ovog mjeseca na planini Vaganj na istom mjestu gdje se rasula biv. Jugoslovenska vojska na Prologu kod Trnove Poljane. A od ovdje da imaju zadatak da napadaju na Hrvatsku i talijansku vojsku, a naročito fašiste i ustaše.⁷

Njihov vođa Grubišić, održavao je već mjesecima vezu sa pravoslavcem Stojanac Šimom,⁸ koji je njima komunistima priskrbio pušaka, municiju, hranu i vodiče do mjesta sastanka kod Vagnja.

Poslije ovoga ispitivanja pošao sam u selo Sušce, gdje sam zatekao oružnike sa postaje Dicmo, kako nose jednog mrtvog komunistu Grubišića Vjekoslava⁹ i ranjenog Katića Antuna, koji su bili u borbi 12. kolovoza ranjeni i ubijeni. Na ispitivanju komunista Katić Ante, isto je izjavio kao i komunist Čeri Tonko. Ostali komunisti koristeći se mrakom razbjegli su se.

Videći ovo kako pravoslavci naoružavaju komuniste za borbu protivu Hrvata i Talijana želio sam, da se ovo predoči Talijanskom zapovjedniku u Sinju, i zato sam ih odvezao u Sinj, oba komunista.

14. kolovoza znajući, da je Splitska komunistička četa prešla područje oružničke postaje Dicmo prema Vagnju, to sam odmah zapovjedio postajama Trilj, Sinj i Dicmo da izvrše pretres terena do mjesta Vojnića.

U 8^h 30 oružnici postaje Trilj, sukobili su se sa komunistima kod sela Košute na južnoj strani brda Sudoje.¹⁰ Odmah sam zatražio pomoć kod mjesnog zapovjednika u Sinju, koji je odmah poslao 3 samovoza domobranaca i sam se uputio u Trilj. Pošto sam vidio, da se borbe sve bliže približavaju, odmah sam izvijestio zapovjednika

^{5, 6} Nije postojala ni Kućinska ni Mravinska četa, niti su bili neki komandiri Marković i Jukić. Vjerojatno se odnosi na Mirka Kovačevića, koji se nazivao »Marković«, a bio je komandir Splitskog odreda. U Splitskom odredu bile su samo grupe boraca iz Kućina i Mravinjaca.

⁷ Kod s. Dicma Solinski odred imao je zadatak da se spoji sa Splitskim odredom, a zatim u Kamešnici sa Sinjskim odredom, pa da se ispod Dinare nađu sa ostalim odredima (Kaštelansko-trogirskim i Sjevernodalmatinskim), te da započnu oružanu borbu, pomognu ustanak oko Livna i razviju ga u Dalmaciji.

⁸ Odred se nije snabdijevao oružjem i ostalim potrebama preko Sime Stojanca, koji je strijeljan u Sinju 1941 god., (vidi dok. br. 143), već je oružje bilo ranije prikupljeno.

⁹ Tada borac Solinskog odreda; danas je oficir JA.

¹⁰ Borba je vođena protiv Splitskog partizanskog odreda.

Talijanske vojske Kolonela g. Gau, koji je sa svojim pobočnikom i jednim tumačem došao u moju vojarnu i sam se lično osvjedočio, da zaista pravoslavci potpomažu komunističku akciju protivu Talijanske i Hrvatske vojske i na temelju ovoga, odmah je izaslao 3 odreda Fašista, koji su se zajednički borili sa našom vojskom protivu komunista. Borba je trajala do 20.30 h noću između 14. na 15. ovog mjeseca, komunisti su se izvukli i razbjegli na sve strane.

U borbi poginulo je i to: od domobrana 2 bojnice 15 pješadijske pukovnije u Sinju 4 domobrana, jedan ustaša i zapovjednik 15 ustaške bojnice u Sinju Miroslav Belobrk, rodom iz Hana, kotara Sinj. Od fašista su dvojica teško ranjena, a jedan od ovih bori se sa životom.

Od komunista ubijeni su u toj borbi petorica kod Košuta, 12. ovog mjeseca, kod Sušaka jedan, a 16. ovog mjeseca još jedan komunista.

Kako su ove komunističke čete i to: Solinska i Splitska četa bili u biježanju, to sam zapovjedio svima postajama da drže zasjede radi hvatanja ovih bjegunaca i to: Dicmo, Trilj, Klis i Han, u čemu je ukupno 44 komunista iz raznih krajeva, a sada se vrši istraga od strane domobranskog zapovjedništva u Sinju.

Od u čemu komunista saznalo se još i to — da Splitska komunistička četa sakupila se je 11. kolovoza u Splitskom Polju na mjestu zvanom Plckite, gdje im je njihov organizator Bruno Borovčić zv. Kurir izdao oružje i odatle su krenuli pravcem brda Mosora, preko Dugog Polja, preko Dicme, do mjesta borbe, gdje su stigli 14. kolovoza u 4^h. Borbu pod Košutama upravljao je, jedan Crnogorac¹¹ bivši Jugoslovenski oficir nepoznatog imena.

Solinska četa se kretala pravcem Gredja¹² kod Solina. Blatac,¹³ Konjsko, Prugovo, do sela Šušci kod Dicma, gdje je bila borba 12. ovog mjeseca.

Imena komunista za koje se saznalo a nisu uh^ćeni, a spadaju pod okupirane krajeve dati su Italijanskim vlastima radi pronalaska istih a za ostalo sa našeg područja raspisati će se tjeralica dok se ne uhite.

Oružje i municija potječe od biv. Jugoslovenskog naoružanja i to su imali: Puške, puškomitraljeze (strojne puške) i strojnice, bombe i revolve.

16. ovog mjeseca od 16. do 18^h bio je pogreb našim palim domobranima i ustašama na polju časti za slobodu Hrvatske protivu komunista.

To je pogreb bio veličanstven, u kome su sudjelovala sva Hrvatska vojska i Talijanska vojska, kao i sve vlasti i cjelokupno građanstvo.

¹¹ Mirko Kovačević

" Grede

" Biaca

Grad je bio okičen crnim zastavama, a hrvatske zastave su bile na polak stijega u znak žalosti.

Ovo izvješće dostavljam izravno Zapovjedniku oružništva u Zagrebu, po telefonskoj zapovjedi zapovjednika 2. Hrvatske oružničke pukovnije u Kninu.

Prednje dostavljam s molbom na znanje. —

(M. P.)

DOSTAVLJENO:
Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni Stožer) i »Predsjedništvo O« kao i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H. Zagreb.

Zapovjednik, general:

BR. 132

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE OD 16 KOLOVOZA 1941 GOD. O ZLOČINIMA USTAŠA
I AKCIJAMA PARTIZANA U KORDUNU¹

**ZAPOVJEDNIŠTVO 1. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE**

PRIJEPIS

Taj. Broj: 484/j. S.

Izvješće o općem stanju na području voda, obzirom na komunističko-četničku akciju.

Srbi

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE,

ZAGREB
Dordićeva br. 4

Zagreb, 16. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda u Slunju dopisom Taj. Broj. 89 od 13. kolovoza 1941. javlja slijedeće:

Do 27. VII. t. g. stanje je još bilo u glavnom zadovoljavajuće obzirom na udarac za srpsko stanovništvo, koji je dobilo osnovanjem Nezavisne Države Hrvatske. Dobar dio ovog žiteljstva bio se je već pomirio sa sudbinom. Mnogi su već bili zatražili prelaz u katoličku vjeru. Točno je, da ovo nije bilo kod mnogih sa uvjerenjem, ali kada

¹ Redakcija posjeduje prepis izvještaja kome nedostaje završetak.

bi se ostvarilo ono što pravi četnici misle — ovi Srbi što su prešli na katoličku vjeru bili bi izloženi većoj opasnosti nego sami katolici, jer bi se smatrali kao izdajnici ne samo narodni već i vjerski, dakle opet bi se moglo uzeti, da su imali dobre namjere. Što je najvažnije, ne bi većina radila djelatno protiv države, dapače bi i u vlastitoj koristi radila na njenom očuvanju.

Nakon slučaja kvara b. b. linija-pruga na području kotara Vojnić dne 27. i 30. VII. t. g. što je bilo djelo komunista, a misao je potekla od komunista iz Karlovca, dočim je vršenje ovih djela bilo kod domaćih ljudi, ali naklonjenih komunizmu, srpsko stanovništvo se je uplašilo znajući, da će ljaga pasti na njih kao zajednicu i ako ogromna većina nije za ovo ništa znala, a ni željela da se to dogodi. Ovo možda ne iz ljubavi prema državi Hrvatskoj već u vlastitoj koristi, jer su svjesni bili, da će za ovo oni ispaštati.

Od 29. VII. počelo je »čišćenje« od strane ustaša. Ovo je izazvalo paniku kod srpskog stanovništva tako, da je sve pobjeglo u šumu od straha pred čišćenjem. To je trajalo do 8. VIII. t. g. ali zadnjih dana nije uspjelo, jer je narod znao pravo stanje i krio se po šumama. Nastao je opći strah. Psihološki promatrano s jedne strane, puz/inja i kukavičluk, a s druge strane zvjersko ogorčenje.

Rad ustaša pored ostalog bio je netaktičan, jer su očišćeni manje opasni i manje krivi kao i mnogi starci, žene i djeca do najniže dobi, dočim su oni sa mračnom savješću, mladi i jači pobjegli u šume. Sa jednom rečenicom kazano: »NEBORCI SU OČIŠĆENI, A — BORCI OSTALI U ŠUMI«. Naivniji i sa čistom savješću nisu ni bježali u prvi mah, jer su mislili, da se njima neće ništa dogoditi.

Čišćenje je podpuno izvršeno u gradu Slunju i uspješnije oko Slunja, dočim je u udaljenim mjestima manje uspjeha u tome postignuto.

Sadanje stanje ne može se za sada navesti sa točnim podacima jer je preostali narod u šumi, ali je svakako veliki broj obitelji ostalo bez člana.

Rad ustaša na čišćenju bio je skoro javan, što je baš jedan od glavnijih uzroka za bježanje naroda u šume. »Čistilo se je u kući, dvorištu na putu, u prisustvu roditelja, djece ili obratno. Pljačkale su se kuće i imovina ljudi tako, da su se jagmili ko će u bogatiju kuću moći i bogatijeg očistiti. Prilikom zadnjeg čišćenja, uzimala su se odijela, dolazilo se do svađe između ustaša zbog toga. Pijančevalo se je, bilo je divljačkih prizora kod »čišćenja« djeteta u kolijevci, staraca, čitave obitelji zajedno, sadističko uživanje užasnih mučenja prije konačnog čišćenja. Ovakovi postupci izazivali su i kod čestitih i čeličnih Hrvata negodovanje čulo se je šaputanje: »OVO JE SRAMOTA ZA NARODNOST HRVATSKU, KULTURU U KATOLIČKU VJERU«. Jame su se većinom ranije kopale. Bilo je sluča-

P r i j e p i s

Zapovjedništvo I. Hrvatske
oružničke pukovnije
Taj. Broj: 484/J-S.

Intervju o općem stanju na
području voda, obzirom na
komunističko-četničku akciju.

KATOLIKIZMU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B

Zagreb, 16. kolovoza 1941.

Djordjeva br. 4

Zapovjednik oružničkog voda u Slunju dopisom Taj. Broj. 89 od
13. kolovoza 1941. javlja sljedeće:

Do 27. VII. t.g. stanje je još bilo u glavnom zadovoljavajuće
obzirom na udarac na srpsko stanovništvo, koji je dobilo osnovanjem Hema-
tiske Države Hrvatske. Dobar dio ovog katalikizma bio se je već pomirio sa
sudbinom. Mnogi su već bili zatražili prelaz u katoličku vjeru. Točnije je,
da ovo nije bilo kod mnogih sa uvjerenjem, ali kada bi se ostvarilo ono
što pravi četnici misle - ovi Srbi što bi prešli na katoličku vjeru bili
bi izloženi većoj opasnosti nego sami katolici, jer bi se smatrali kao
izdajnici ne samo narodni već i vjerski, dakle opet bi se mogla ustati, da
su imali dobre namjere. Što je najvažnije, ne bi većina radila djelotvorno
protiv drжаве, dapače bi i u vlastitoj koristi radila na njenom očuvanju.

Nakon slučaja kvara b.b. linija - pruga na području Kutara (ve-
će dno 27. i 30. VII. t.g. što je bilo djelo komunisti, a misao je potek-
la od komunisti iz Karlovca, dočim je vršenje ovih djela bilo kod domaćih
ljudi, ali naklonjenih komunistima, srpsko stanovništvo se je uplašilo smje-
njući, da će ljaga pasti na njih kao zajednicu i ako ogromna većina njih, sa
ovo ništa radila, a ni želila da se to dogodi. Ovo možda ne izljudi pre-
ma državi Hrvatskoj već u vlastitoj koristi, jer su svjesni bili, da će se
ovo oni ispaštati.

Od 29. VII. t.g. počelo je "čišćenje" od strane ustaša. Ovo je
izazvalo paniku kod srpskog stanovništva tako, da je sve pobjeglo u Šum
od straha pred čišćenjem. To je trajalo do 8. VIII. t.g. ali sadašnje dno
nije uspjetalo, jer je narod smao pravo stanje i krio se po šumama. Na-
stao je opći strah. Psihološki promatrano s jedne strane, puzanju i kuka-
višću, a s druge strane vjersko ogorčenje.

Rad ustaša pored ostalog bio je netaktičan, jer su očišćeni
manje opasni i manje krivi kao i mnogi usta- stari, žene i djeca to naj-
više dobi, dočim su oni sa sračnom savješću, mladi i jači pobjegli u Šu-
me. Sa jednom rečenicom kazano: "NEBORCI SU OČIŠĆENI, A NEBORCI OSTALI
U ŠUMI". Naivniji i sa čistom savješću nisu ni bježali u prvi mah, jer
su mislili, da se njima neće ništa dogoditi.

Čišćenje je podupno izvršeno u gradu Slunju i uspješnije oko
Slunja, dočim je u udaljenim mjestima manje uspjeha u tome postignuto.

Sadašnje stanje ne može se sa sada navesti sa točnim podacima
jer je preostali narod u Šumi, ali je svakako veliki broj obitelji osta-
lo bez života.

Rad ustaša na čišćenju bio je skoro javan, što je baš jedan
od glavnijih uzroka za bježanje naroda u Šume. "Čistilo se je u kući,
dvorištu na putu, u prisutvu roditelja, djece ili obratno. Pijaškale su

jeva, da su »čišćenici« sami nosili alat za kopanje jama i slično. Zakopavanje na pola živih, ostavljanje nezakopanih ili slabo zakopanih, tako da ih je rodbina, kao i oni što su pobjegli u šumu dolazila gledati.

Sve je ovo unijelo strah u narod a isto tako i ogorčenje da se na pomirenje ne može ni pomisliti. Kada bi postojali neki uvjeti još bi bilo mogućnosti, ali ovdje uvjeta nije bilo i do danas nisu priznate.

Ja — kao i ucpće oružnici — bio sam potpuno nemoćan. Radilo se je sve bez našeg znanja sa velikim nepovjerenjem prema nama. Ako bi progovorio ma što i beznačajnog, ugrožavao mi je život prijetnjama, bilo posredno ili neposredno, dapače je bilo riječi: »Sada dolaze žandarmi na red«.

Možda je bio glavni razlog nepovjerenja prema oružnicima što se ovi nisu isticali u čišćenju i ako su im šli na ruku. Ja sam objašnjavao istima, da smo mi organi vlasti i da moramo čuvati ugled državne vlasti.

Kod hrvatskog stanovništva (kod mnogo njih) je također primjećeno negodovanje protiv ovakvog načina čišćenja, jer su čišćeni mnogi, za koje se zna, da nisu ništa na žao učinili Hrvatima, dapače su bili prezirani od ranijih režima baš za to, što su zagovarali Hrvate. Ovi bi ljudi sada bili potrebni, jer bi se preko njih moglo uticati na one, koji su pobjegli.

Povodom naredbe da se prestane sa čišćenjem i da se narod pozove svojim kućama, od strane oružnika je narod pozivan i nastoji se to postići, ali je uspjeh u tome relativno slab. Izgubili su povjerenje a opet je strašan razlog zbog kojeg su pobjegli u šumu i svaki je svijestan, da jednom malom pogriješkom (vraćanjem) može da izgubi sve. Opet navodim da će potpuno vraćanje iz šume teško uspjeti.

Bilo je slučajeva da su oružnici pitali: »Zašto bježiš?« Odgovorio je: »Bježim gospodine, da pola sata više živim«. U nekim kućama su ostala samo djeca, dapače i po samo jedno nemoćno, u drugoj samo starac. Ovakvih i sličnih Drizora je mnogo. Plodovi su mnogo stradali stoka ispatila u koliko je ostala u kući. Mnogo je stoke odveženo i pokradeno. Neki bjegunci tvrde, da kako bi se i vratili, kada nemaju kome ni našto.

Narod je bio spreman na sve: Iseljenje, sabiralište, prisilan rad, pokrštenje, samo da se ne čisti, a najradije bi bio pristao da ostane kod svoje kuće i postane sve ono što se od njega traži (ovo naravno ne svi, ali većina). Najbolje bi bio uspio prelaz na katoličku vjeru pomoću misionera, jer bi se na taj način s uvjerenjem prešlo.

Onog dana, kada je počelo čišćenje u kotaru Vojnić, iz Vojnića je odlazila talijanska vojska, pa je bilo slučajeva, da su pri prolazu govorili stanovništvu: »Bježite Srbi idu ustaše i sve kolju«.

Stanje komunističko-četničkog djelovanja na području ovog kotara je slijedeće po postajama:

SLUNJ: Broj je neznatan, jer je većina očišćena, a ostatak je bezopasan i vraća se kućama. Opasnosti od domaćih nema, a vjerojatno strani neće djelovati. Ophodnje idu slobodno po mjestima.

RAKOVICA: Nije bio nijedan događaj. Oružnici imaju uticaja na njih i vraćaju se kućama. Čišćenje je svršeno, ali ne u velikoj mjeri.

NOVA KRŠLJA: Jsto stanje kao i kod Rakovice.

PRIMIŠLJE: Na području ove postaje bilo je nekoliko napada na oružnike, a 7. VIII. t. g. ubijen je oružnik Luka Perković i ranjen Mate Stankić.³ Jedan dio ovog područja je nešto očišćen, a ostalo se nalazi u šumi i slabo se vraćaju kućama. Oružničkim ophodnjama je nesigurno ići po selima ako su manje jač ne. U šumama su veće skupine, a vjerojatno ima ih i sa područja Plaškog. Ugrožena su katolička naselja. Ako ne uspije sa vraćanjem, stanje će biti sve to teže.

VELJUN: Kod ove postaje je za sada najkritičnije stanje u slunjskom kotaru. Stanovništvo je većinom grko-istočne vjere. Položaj je najopasniji između Veljuna i Cvijanović Brda. U ovom prostoru se nalaze veće skupine naoružanih, a vjerojatno da ih ima i iz Krstinje. Na ovom prostoru su bila tri napadaja⁴ na oružničku ophodnju i odveden je učitelj Ivan Šajfar i učiteljica Martinić. Ophodnje oružna ka ne mogu zalaziti u ovaj kraj bez opasnosti za život.

CETINGRAD: Područje ove postaje graniči sa postajom Krstinja i V. Kladušom, te stanje nije nikada sigurno i ako se za sada ništa ne događa. Ophodnje ove postaje ne mogu dolaziti u pojedina sela ovog područja, jer su u vlasti bjegunaca.

PERJASICA: Nije bilo nikakvih važnijih događaja, ali je i tamo stanovništvo izbjeglo. Oružnici imaju dobar uticaj na njih i postepeno se vraćaju.

KRSTINJA: Stanje na području ove postaje je najkritičnije. Sama vojarna bila je nekoliko dana napadana tako, da sa njome nije bilo veze kroz 5 dana. Sada je u glavnom oslobođena, ali uvijek stanje kritično. Ophodnje uopće ne mogu ići po selima, a narod je sav u šumi, ili u svojim selima, ali kada bi naišli organi vlasti u većoj jačini, bježe u šumu.

VOJNIC: Isto je stanje kao i kod postaje Krstinje, osim što nije napadana vojarna.

KRNJAK: Stanovništvo je sve grko-istočne vjere. Većina odbjegla, ali se je počelo vraćati sa nepovjerenjem. Stanje je teško i ako još nije bilo značajnih događaja.

VUKMANIĆ: Česti su bili događaji kvarenja b. b. pruga kao i bacanja bomba na poštu u Tušiloviću.⁵ Ovo je djelo komunista iz

³ Ove akcije vršili su partizani iz sela Primlšlja, pod rukovodstvom članova Partije Dušana Livade i Miloša Kukica.

⁴ Napade su izvršili partizani odreda Šljivnjak. uz podršku cijelog sela. Odred je formiran krajem jula u jačini do 14 boraca.

⁵ Akcije su vršili partizani iz odreda Debela Kosa. Vidi dok. br. 35. akcije Prvog rajona.

Karlovcu. Narod je kao i u ostalim mjestima odbjegao, ali oružničke ophodnje još imaju veze sa onima koji su kod kuće.

Na području ovog zapovjedništva (kotara Slunj i Vojnić) izdato je oko 350 vojničkih pušaka sa potrebnim brojem nabojâ ugroženim hrvatskim selima radi odbrane. Ovo je s jedne strane dobro, a s druge strane opasno, da ne bi četnici napali iste i razoružali ih te na taj način došli do oružja, koje im je potrebno. Oružje je izdato na zahtjev ustaškog stana u Slunju. Pored ovoga izdato je narodu i veći broj lova ...

BK. 133

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
U KNINU OD 18 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV
PARTIZANA KOD DICMA I DRNIŠA

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER
OPERATIVNI ODJEL

KNIN
18-00

Zagreb, dne 18. kolovoza 1941.

Pukovnik BOJIĆ zapovjednik 2. oruž. pukovnije u Kninu javlja: Jučer je krenulo iz Splita oko 200 komunista¹ preko Solina i Klisa za S nj, s namjerom da se prebace u Bosnu. Kretali su se podjeljeni u tri grupe. Kod Dicma i Trilja napali su ih djelovi naše i talijanske vojske i raspršili ih.

Isto tako krenula je iz Šibenika od 150 komunista- kod sela Oklaja i Širitovca; u blizini Drniša su dočekani i raspršeni od djelova naše i talijanske vojske.

Talijanska vojska učestvuje u borbama protiv komunista, jer za to ima nalog od svojih pretpostavljenih vlasti, dok u borbama, odnosno uništavanju pobunjenika (Srba) ne učestvuju, jer za to nemaju nalog pretpostavljenih starešina.

Knin je opkoljen od pobunjenika. Jedini slobodan izlaz je prema Drnišu.

¹ 12 kolovoza 1941 god. u blizini Dicma napadnut je od Talijana Solinski partizanski odred. Pred nadmoćnijim neprijateljem odred se povukao u pravcu Solina. U borbi su teže ranjena 4 partizana, od kojih su dvojica zarobljena i to: Ante Katić, član Mjesnog komiteta KPH Solin i Jerko Čerina, član Partije iz Solina: obadvojica su strijeljani u Sinju (vidi dok. br. 31, 131, 143). U blizini Trilja borba je vođena protiv Splitskog partizanskog odreda (vidi dok. br. 131).

⁵ Vidi dok. br. 135.

Talijanska vojska preduzela je mjere za odbranu Knina. Naša sredstva i snage za razbijanje buntovničke akcije, preslaba su. Treba ih pojačati.

Brzoglasnu vezu sa Kninom treba tražiti preko talijanskih vojnih djelova u Zagrebu.

Primio bojnik'

ER. 134

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U OGULINU OD 18. KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ODJEL ORUŽNIKA I USTAŠA KOD SELA MARKOVCA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2044 — J. S.

Primljeno 18. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O« —

ZAGREB.

Zagreb, 18. kolovoza 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo u Ogulinu, pod brojem Službeno, od danas u 8 h. dostavlja brzoglasno izvješće u slijedećem:

»Postaja Krstinja javlja: jučer 17-VIII. je odjel od 8 oružnika i 30 ustaša, pod vodstvom jednog ustaše natporučnika, pri pregledu zemljišta, u pravcu Pavića kuća i Markovice,¹ napadnut od četnika, kojom prilikom je jedan ustaša ubijen, jedan ranjen u desnu nogu.¹

Odjel nastavlja sa radom u šumi Markovica«.

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

Zapovjednik, general:

(M. P.)

Mizler

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni Stožer) i ^Predsjedništvo O« te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H.

* Na originalu nedostaje potpis.

¹ Markovac

³ Napad na žandare i ustaše izvršili su partizani odreda Kestonovac. Vid: dok. br. 35, akcije Drugog rajona, gdje je ova akcija uvedena pod datumom 15. VIII.

BR. 135

**TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 19 KOLOVOZA 1911 GOD. O BORBAMA PROTIV
PARTIZANA U ŠIBENSKOM KOTARU**

Dešifrirano od otvoreno	Primljeni telegram od Komande VI armij. korpusa	Šef odjeljenja šifre
----------------------------	---	----------------------------

Šalje: Komanda VI armij. korpusa
Komandi 2-armije
radi znanja:

otp. 19. VIII. 41 u 9.10 č.
Zadar 19. VIII. 41 u 12 č.

GUBERNERU DALMACIJE

Oznaka: Kab.

Na uvid. J. S. — Kr. Karab.

Predmet:

Sukob sa naoružanim komunisti-
ma — čišćenje — strijeljanje
triju lica.

N 4463 — Op. — U vezi i upotpunjujući 4450 od 18. ov. mj. Grupa naoružanih komunista,¹ dolazeći iz zcne Šibenik, sukobila se je jučer sa stražom stražarskog bunkera širitovci, zatim je napadnuta od odreda 152-og pješ. puka Drniš. Jedan je naš vojnik teško ranjen, 2 komun'sta su poginula i 2 teško ranjena. Jedan je zarobljen i strijeljan. Danas se nastavljaaju operacije čišćenja u zoni pl. Promina. Jutros je strijeljan Fantić Antun iz Šibenika. U stanu mu je nađen, uzidan, mitraljez, šaržeri i 15 bombi.

Noćas je patrola 34-og artiljeriskog na čuvanju telefonskih pruga zatekla jedno lice sumnjivog držanja, koje se dalo u bijeg. Bio je ubijen hicem iz mitraljeza.

General Dalmazzo

¹ G/upa partizana iz Šibenika, koja je sačinjavala dio prvih partizanskih odreda Dalmacije u jačini od 32 borca, sukobila se sa domobranima i talijanskim karabinjerima kod Siritovca. U borbi su ubijeni jedan talijanski brigadir i jedan domobran a ranjena dva domob^na. Partizani su imali tri mrtva i dva ranjena. Sedam partizana je zarobljeno 1 strijeljano u Drnišu. Ostalih dvadeset partizana produžilo je put za Bosnu, ali su ponovo upali u četničku zasjedu. Od cijele grupe stiglo je u Drvar dvanaest partizana, a ostali su se vratili u Šibenik.

BK. 109

**IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNICKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U OGU-
LINU OD 19 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
ŽANDARME KOD SELA KRSTINJE**

**ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE**

Taj. Broj 544/J. S.

Izvešće o napadu čet-
nika i komunista na op-
hodnju postaje Krstinja.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

ZAGREB

Zagreb, 22. kolovoza 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo Ogulin pod Taj. Br. 149 od 19. kolovoza 1941. dostavlja izvješće oružničke postaje Krstinja Taj. Br. 121 od 14. ovog mjeseca u slijedećem:

»Dne 14. kolovoza 1941. u 13 sati uputio se je potpisati sa 12 oružnika i 8 mjesnih ustaša radi pretresa područja i osiguranja pcšte od Krstinje prema Vojniću. Na trećem kilometru od Krstinje u pravcu Vojnića ispod sela Prisjeka, oružničko odjeljenje bilo je napadnuto od strane komunista i četnika.¹ Komunisti i četnici pripucali su iz utvrđenih položaja iz šikare, a. naročito se je pucalo iz dviju kuća. Odjeljenje je vatru prihvatilo i spriječilo, da se pošta po komun'stima otme.

Molim da se u Krstinju pošalje jedna satnija ustaške pukovnije ili domobranaca, jer se na drugi način redovan poštanski saobraćaj između Krstinje i Vojnića ne može osigurati. U pomenutoj borbi nije od ustaša ni oružnika nitko ranjen.

Ujedno prilažem dopisu pismo kojeg je primio od odmetnika-komun'sta ovdašnji povjerenik Jure Tominac.

Oružnička postaja Krstinja pojačana je sa 8 oružnika tako, da sada na licu ima svega 18 i 8 domaćih ustaša, koji vrše službu zajedno sa oružnicima«.

Dostavlja se prednje na znanje.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

¹ Zandare su napali partizani odreda Debela Kosa.

BR. 137

IZVJEŠTAJ IZASLANIKA ŽUPE K.NIN OD 19 KOLOVOZA 1941
GOD. O PREUZLI'IANJU VLASTI I RAZORUŽANJU USTAŠA OD
STRANE TALIJANA I O AKTIVNOSTI USTANIKA U KNINSKOJ
KRAJINI

Br. 217 od 19. VIII. 1943

Izvještaj izaslanika župe Knin o događajima u Kninu (Ante Vatavuk i nadporučnik Ante Brako) od 5. VIII. 1941 (pisano u Zagrebu).

Došli po nalogu naš'h vlasti iz Knina u Zagreb da izvieste i traže upute. Obći položaj 2. VIII. Cijela zona Knin infiltrirana i u rukama pobunjenika sve do neposredne blizine Kn'na.¹ Vojnu i građansku vlast preuzele talijanske vojne vlasti, a naše vlasti, koje su ostale na mjestu, imaju raditi po njihovom nalogu. Naša vojska ima da stoji u rezervi, van Knina je nema. Raspolaze s malo strijeljiva. Broj pobunjenika nepoznat, ali cieni se na 6—7.000.

Vojna akcija: 27. srpnja (nedjelja) dobivene vesti da je počela četničko-komunistička akcija na Plavnu, Drvaru, Grahovu i da je Drvar zauzet.² 1 satnija krenula je na izviđenje šipadovom željeznicom, ali je u planini naišla na odpor, povukla se do Strmice, naišla je na razoreni komad pruge (10 metara). 28. VII. i druge satnije stup'le u akciju, ali slabog broja, jer ie dobar dio domobrana bio rasturen u udaljenijim krajevima oko Knina, da sprieče nadiranje pobunjenika. 29. VII. naša linija bila je kod Golubića. Talijani zauzeli su položaje nepo-

¹ Redakcija posjeduje izvještaj kome nedostaje završetak.

² Ustanak koji je buknuo u Drvaru 27. srpnja 1941 god. naglo se prenio na mnoga sela Kninske Krajine. Seljaci, koji su dotada samo bježali od ustaškog klanja, počeli su napadati žandarmerijske stanice i voditi borbu protiv ustaša.

Prva su se digla na ustanak sela Plavno, Strmica i Golubić. 29. srpnja ustanici ovih sela sačekali su u s. Golubiću bataljon ustaša i domobrana, koji je imao zadatak da se probije ka Drvaru i Bos. Grahovu radi ugušivanja ustanka u Bosanskoj Krajini. Bataljon je u borbi razbijen i vraćen natrag u Knin.

Tada su od ustanika oformljene prve vojne jedinice — Golubička četa, sa oko 50 boraca naoružanih puškama i 2 puškomitraljeza.

U s. Plavno formirana je ustanička Plavanjska četa, koja je izvršila napad na žandarmerijsku stanicu u selu i razoružala oko 15 žandara (vidi dok. br. 120), a ustanici iz s. Padjena i s. Otona razoružali su žandarmerijsku stanicu u Padjenama. Nakon toga digla su se na ustanak i ostala sela: Vrpolje, Kninsko Polje, Kovačići (Topolje). Oni

sredno oko grada Knina. Tražena je pomoć talij. topni-
čtva, koje je došlo na položaj, ali se držalo pasivno us-
prkos traženja pukovnika čordašića, izgovorom da nema
nalog za pucanje. Tog dana vidila se, puna pasivnost
Talijana, koja je došla do izražaja i vješanjem talijan-
ske zastave na objekte i vozila.

Povlačenje iz Knina: 29. VII. stigle nepovoljne
viesti s fronte. Pukovnik Čordašić posjetio talij. pukov-
nika Leonardi-a radi dogovora i obrani grada.

Leonardi je rekao, da će braniti grad kao takav,
ali izrazio se je s jak m. negodovanjem o akciji ustaša i
da ne će trpiti opetovanje i da će pucati. Sastanak je bio
prekinut dolazkom vel. župana, a pukovnik čordašić nije
više izravno mogao doći u vezu s puk. Leonardiem. Upu-
tio mu je upit preko tal. satnika Rucci-a da li će Talijani
sudjelovati u obrani grada i da li (obzirom na raspršene
hrvatske snage) isključuje mogućnost da bi četnici mogli
prodrijeti u grad bar na kratko i da vrše pckolj vlasti i
građana. Odgovor je bio da tal. vojska hoće sudjelovati
u obrani grada i da ga može i sama držati, ali da se pro-
dor u Knin ne može izključiti. Poslije toga su Talijani na
sve svoje zgrade stavili tal. zastave isto kao i na vozila,
što je smatrano kao znak. da će se Talijani vjerojatno
pasivno držati. Zapovjednik grada Čordašić posjetio je
vel. župana i sazvani predstavnici vlasti saslušali su nje-
gov izvještaj da su naše čete rasturene po raznim polo-
žajima slabe, da se pobuna dalje širi a pobunjenici pri-

su se naoružali i izišli na položaje oko Knina. Ustanici s. Kovačića po-
rušili su telefonsko-telegrafske veze i propuste ni cesti Knin—Sinj—
Split. -

Pred navalom ustanika iz svih ovih sela, povukle su se ustaške i
domobranske jedinice iz Knina u Drniš. Knin je ostao prazan i nalazio
se nekoliko sat. u rukama ustanika iz Knina, dok nisu talijanske vojne
jedinice iz Kistanja provalile u Knin i preuzele vlast u gradu, Četnici
vođe Živko Brković i pop Momčilo Đujić. u dan'ma dizanja ustanka u
Kn'nskoj Krajini, nalazili su se sa Talijanima u Kistanju. Nakon dolaska
Talijana u Knin, oni su se vratili radi umirivanja ustanka i varali na-
rod kako će napasti Knin. Kasnije se vidjela njihova direktna saradnja
sa Talijan'ma i pop Đujić je otvoreno hvalio Talijane kako su oni spasili
narod od pokolja. Svojim lukavstvom uspjeli su momentano u 1941 god.
da smire ustanak u Kn'nskoj Krajini.

Uprkos Đujićevoj politici, ustanici iz s. Kovačića (Topolje), u jačini
5 partizana, napali su na cesti Sinj—Knin listopada 1941 god. ustaške
dobrovoljce za Istočni front. U borbi je ubijeno 10 ustaša i uništen jedan
kamion.

Od ovih partizana formiran je u siječnju 1942 god. na Koritima
Dinarski partizanski odred.

bližuju Kninu. Tražio je da vel. župan napusti Knin i da ide u Drniš. Na to je vel. župan odredio da se uređivanje vel. župe prenese u Drniš i odputovao je s glavnim izvijestiteljima (ostavio je 3 činovnika i 1 podvornika u Kninu) 29. VII. u 21 sat. On je krenuo u pratnji ust. poručnika Ik. ee i tainikom automobilom. Nakon toga prenio je puk. Čordašić zaDoviedništvo Dukovniie u Drniš a naložio je jedinicama da se povuku na periferiju grada i da se po potrebi i dalje taktički povuku.

Vel. šunan smatra da nije napustio vlast, već samo privremeno prenio sielo vlasti u Drniš po savjetu voj. zapovjednika. 1 bojnika ostala je u Kninu, a pukovnik Čordaš ć vratio se u Knin 30. VII. s vojskom. Veliki župan uređovao je u Drn šu. postavio predstojnika občine i vratio se u Knin 31. VII. u 15 sati. a u 16 sati nastavljen je rad u župi. Istoer dana bio je sastanak hrvatskih i talijanskih vlasti u Kninu radi obrane erada. Tal. pukovnik Leonardi je najprije pristao na to i načelno na plan akcije oko Knina, radi razoružanja pobunjenika. Dogovor nastavljen je 1. VIII. Najednom je prekinuo rad i rekao da je njegova zadaća samo braniti erad i da ne će moći nastupiti oružjem protiv pobunjen ka van pojasa grada, ni razoružati četnike, a-ko dobrovoljno ne predaju oružje. Pukovnici Čordašić i Bojić vidili su na odgovoru, da je svaka suradnja nemoguća.

Malo poslije toga (1. VIII.) bili su pezvani predstavnici naših vlasti u tal. zapovjedništvo, gdje je iz Šibenika stigao general Monticelli. Ovaj je Vel. županu predao pismo po kojem je on 1. VIII. preuzeo svu vlast vojnu i građansku u gradu i župi Knin, a sve hrvatske vlasti i vojne i građanske imaju ostati na svom mjestu »na njegove izravne zapovjedi«. Tražio je i odgovor naš h vlasti, ali mu je vel. župan odgovorio, da to ne može uzeti na znanje a za brzojavku, ko. iu je veliki župan htio uputiti Vladi u Zagreb, tražio je da mu se pokaže radi cenzure, što je učinjeno. Gen. Monticelli rekao je onda u 4 oka Velikom županu: da Italija ne može mirno gledati sve veće približavanje Hrvatske Njemačkoj i da to ne će dopustiti, da su Hrvati nezahvalni i da im nema druge politike osim oslona na Italiju.

2. VIII. pozvao je gen. Monticelli naše vlasti o podne i uručio im je pismo s upit. ma: 1) da li se hrvatske vlasti smatraju u stanju preuzeti vlast i od kada i da je zadrže, držeći talij. trupe samo za obranu Knina, 2) da li su hrvatske vlasti u stanju držati vlast bez prisustva talij.

snaga i to tako da osiguraju pošt. brzojavni, željeznički i putevni promet. Da je evazivan odgovor, koji nije od Armeje u Karlovcu bio smatran kao odgovarajući i onda je ponovno dat konačni odgovor: da u sadašnjoj situaciji nisu u stanju preuzeti vlast, držeći tal. čete samo za obranu Knina; ne mogu danas izjaviti kad će biti u stanju, ovisiće o nalogima vlade i od snaga, koje će biti stavljene na raspolaganje; ne smatraju se u stanju da drže vlast bez prisustva talijanskih snaga i da osiguraju promet, osim ako hrvatska vlada pošalje snage.

Sljede razni izvještaji o prilikama, da su Talijani uzeli oružje samo od Hrvata, da su na željeznici sjeverno od Knina vid li kako se Talijani sastaju sa četnicima, kako su četnici zauzeli postaje, a vlakovi Talijana i dalje voze kroz njih. 2. VIII. nije gen. Monticelli dozvolio velikom županu da odputuju i njegovi izaslanici bez odobrenja Armeje u Karlovcu, a kad je Armeja dozvolila odlazak uvjeravao je general župana da je put opasan, a na propustnici napisano da putuju na vlastitu odgovornost odnosno na one vlasti koje ih šalju.

Talijani su razoružali sve ustaše, osim stožernika Roše i rekli su, da će dozvoliti nošenje oružja uniformiranima od kojih će dobiti popis. Uhapsili su 2 ustaše i tuže se jako na prijašnju akciju ustaša i na one za vrijeme borbe; radi toga vrlo oštrim izrazima negodovanja napadaju velikog župana. Veliku aferu napravili su Talijani od toga, da su 29. VH. nakon odlazka hrvatsk'h vlasti u podzemlju zgrade divizije (velike župe) našli 15 lješina, ali o tome nisu znali ni veliki župan, ni zapovjednici vojске i oružništva, pa izvjestioci tvrde da se vjerojatno radi o četnicima koji su bili uhvaćeni i da to nisu učinili kninski ustaše, kojima je to bilo zabranjeno, već neki ljudi iz Grahova, bjegunci, koji su ogorčeni stigli u Knin.

BR. 138

PREGLED POGINULIH, RANJENIH I NESTALIH DOMOBRANSKIH OFICIRA, PODOFICIRA I VOJNIKA U VREMENU OD 18 DO 20 KOLOVOZA 19-11 GODINE

IZKAZ POGINULIH, RANJENIH I NESTALIH ČASNIKA, DOČASNIKA I MOMAKA OD 18. 20-VII 1941

26. pok. bojnica		Časnika		dočasnika i domobrana		
Konj. pukovnija	Mrtvih		1		i	
	Nestalih		2		14	121
	ranjenih		1			19
	ukupno		4		15	140
	Mrtvih		1		1	3
	nestalih		1		1	42
	ranjenih					3
	ukupno		2		2	48
22. pok. bojnica						
Haub. bitnica	Mrtvih		—			—
	Nestalih					—
	ukupno				—	—
Brdski vod	Mrtvih				—	1
	nestalih		z			1
	ranjenih					1
	ukupno		—		—	—
3 sat. 1 boj. 12 pj. puk.	Mrtvih		—		—	1
	nestalih					
	ranjenih		—			1
	ukupno		—			1
Gospić, satnija	Mrtvih		—		1	—
	nestalih				1	—
	ranjenih		—		1	—
	ukupno		—		—	—
	Mrtvih		—		1	1
	nestalih				1	1
	ranjenih				1	1
	ukupno		—		—	—
			6		17	189

Rekapitulacija

	Časnika	Dočasnika	Domobrana	Ukupno
Mrtvih	1	1	3	5
nestalih	3	15	163	181
ranjenih	2	1	23	26
Ukupno	6	17	189	212

BR. 139

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U PETRINJI OD 22 KOLOVOZA 1941 GOD. O PRELAZU USTANIKA PREKO UNE U KOSTAJNICU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2196-J. S.

Primljeno 22. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 22. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog krila u Petrinji, oružn'čki satnik g. Sačer, dostavlja brzoglasno izvješće danas u 15 h. sljedećeg sadržaja:

»Veći broj četnika¹ 4—5000 hiljada provalilo je iz Bosanske u Hrvatsku Kostajnicu.- Molim hitnu pomoć.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje. Ovo zapovjedništvo nemože traženu pomoć poslati, jer nema oružnika.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:
Mizler

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva: »Predsjedništvo O« i (Glavni Stožer) te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H.

(M. P.)

¹ Odnosi se na ustanike sa Kozare, koji su u to vrijeme držali pod blokadom sva važnija mjesta na području. Kozare, među njima i Kostajnicu.

¹ Ustaše su Kostajnicu na lijevoj obali Une nazivali Hrvatska Kostajnica.

BR. 140

OBAVIJEST VELIKE ŽUPE PRIGORJE OD 21 KOLOVOZA 1941
GOD. O POTJERI ZA GRUPOM PARTIZANA KOJA JE IZVRŠILA
NAPAD NA ŽANDARMERIJSKU PATROLU KOD SESVETE¹

TJERALICA
ZA KOMUNISTIČKO-ČETNIČKOM BANDOM
koja se pojavila na području občine Sesvete.

ZAGREB, 21. kolovoza. Veliki župan Velike župe Prigorje dr. Marko Lamešić izdao je pod brojem 604-pr-1941. ovu tjeralicu:

Dne 19. kolovoza 1941. god. poslie podne u šumi Divljača, občina Sesvete, pojavila se četničko-komunistička banda, oko desetak njih, koji su iz zasede pucali na oružničku obhodnju i ubili oružnika Milu Novakovića.

Redarstvenim i oružničkim izvidima je ustanovljeno, da je ta četničko-komunistička banda krenula u smjeru Sljemeni.

Velika Župa Prigorje sa sjedištem u Zagrebu raspisuje za navedenom četničko-komunističkom bandom tjeralicu i poziva oblasti, službenike i pučanstvo na vršenje tjeralice, kako bi se ta četničko-komunistička banda uhvatila.

Raspisuje se pojedno nagrada od 10.000.— Kuna za svaku glavu ove četničko-komunističke bande. Nagradu će dobiti onaj, koji uhvati ili doprinese uhićenju kojeg iz te bande.

Tko opazi tu četničko-komunističku bandu ili nešto o njoj dozna, dužan je to smjesta prijaviti najbližoj oblasti, odnosno najbližoj oružničkoj, ustaškoj ili redarstvenoj obhodnji.

Upozorava se stanovništvo, da će se svaki onaj, koji propusti učiniti prijavu, smatrati pomagačem te četničko-komunističke bande, kao i onaj koji bi dao sklonište, hranu ili inače bilo kakvu pomoć toj četničko-komunističkoj bandi. Protiv njega će se prema tome postupiti.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 189.

BR. 141

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U
OSIJEKU OD 25 KOLOVOZA 1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA
NA PRUZI DALJ—OSIJEK

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2296 J. S.

Primljeno 25. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer) •

ZAGREB

Zagreb, 25. kolovoza 1941

Krilno oružničko zapovjedništvo Osijek, sa Brojem 3484 od danas brzoglasno izvještava:

»Na željezničkoj pruzi Dalj—03'jek, kod sela Sarvaša, podmetnut je eksploziv koji je danas oko 4 l. prije podne eksplodirao i neznatno oštetio prugu koja je odmah opravljena.¹ Saobraćaj je normalan.

Za počiniteljima se traga.

Zapovjednik krila ot'sao je na lice mjesta i vodi istragu sa ustašama«.

Prednje dostavljamo s molbom na znanje. —

(M. P.)

ZAMJENIK. ZAPOVJEDNIKA,
GENERAL:
Tartaglia

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni stožer) i »Predsjedništvo 0« kao i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H. Zagreb.

¹ Ovu akciju izvršili su članovi Partije iz Osijeka i okolice, koji su se preko dana nalazili kod svojih kuća a po noći vršili akcije.

BR. 142

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA OSJEČKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA OD 26 KOLOVOZA 1941 GOD. O STRIJELJANJU 400 ZATVORENIKA U USTAŠKOM KONCENTRACIONOM LOGORU SLAVONSKA POŽEGA

OSIJEK

23 sata

Zapovjedništvo Osječkog divizijskog područja — časnički namjesnik Vereš javlja:

Zapovjednik mjesta Slav. Požega javlja:

Danas oko 19,30 sati pobunili su se u koncentracionom logoru u Slav. Požegi zatvorenici Srbi, kojih je bilo oko 400. Napali su stražu ustašku kojom je prilikom jedan ustaški stražar ranjen. Nakon toga su ustaše pobili: svih oko 400 zatvorenika. O ovome je upravna vlast iz Slav. Požege podnijela izvještaj u Zagrebu i istraga se dalje vodi od strane Kotarske oblasti i ustaša u Slav. Požegi.

Primio bojniki Pozder

BR. 143

IZVJEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA U ZADRU OD 26 KOLOVOZA 1941 GOD. O STRIJELJANIM I ZAROBLJENIM PARTIZANIMA SPLITSKOG I SOLINSKOG PARTIZANSKOG ODREDA¹

**SPISAK UHAPŠENIH ZA VREME SUKOBA
NA DAN 26 T. M. U SINJU**

UBIJENI

- 1.) Čerina Tonko pokojnog Tome iz Solina
- 2.) Katić Ante pokojnog Marina iz Solina
- 3.) Stojanac Simo pokojnog Petra iz Dicma
- 4.) Krstulović Josip Mar nov iz Splita
- 5.) Radetić Josip pokojnog Jure iz Sinja
- 6.) Rogulj Dragutin pokojnog Ivana iz Mravinaca
- 7.) Urlić Davor pokojnog Fausta iz Splita
- 8.) Duplančić Branko Lukin iz Splita
- 9.) Frua Dušan pokojnog Eurika iz Splita

¹ Vidi dok. br. 131 i dok. br. 144.

- 10.) Petrić Josip Dujkin iz Splita
- 11.) Dujmić Mirko pokojnog Stevana iz Splita
- 12.) Ozretić Vjekoslav iz Splita
- 13.) Borožan Nebojša pokojnog Ivana iz Splita
- 14.) Matković Ivan pokojnog Grge iz Kućina
- 15.) Matković Marin pokojnog Ivana iz Kućina
- 16.) Jeleska Petar Antin iz Splita
- 17.) Borovčić Bruno² Franjin iz Splita
- 18.) Santini Fredo Simin iz Splita
- 19.) Torkar Ante Josipov iz Makarske
- 20.) Antonini Ivan pokojnog Stipe iz Makarske
- 21.) Zelić Ante pokojnog Jere iz Splita
- 22.) Popović Ante N. N. i Kristine iz Splita
- 23.) Marković Josip pokojnog Ljubomira iz Splita
- 24.) Skopljanac Tadija Markov iz Splita

U zatvoru

- 1.) Radoš Jure pokojnog Marka iz Dicma
- 2.) Stojanac Dolija Jurin iz Dicma
- 3.) Šerbo Božo Jakovljević iz Dicma
- 4.) Stojanac Luka Simin iz Dicma
- 5.) Denić Mirko Ilijin iz Dicma
- 6.) Radoš Mirko Nikolin iz Dicma
- 7.) Stojanec Ilija pokojnog Marka iz Dicma
- 8.) Čerina Jerko Jozin iz Solina
- 9.) Gabrićević Martin Nikolin iz Splita
- 10.) Stolica Ivan pokojnog St'pana iz Dicma
- 11.) Matković Nikola Petrov iz Kućina

(M. P.³)

³ Kurir Đordano

³ Okrugli pečat: Komanda kraljevskih karabinjera Guvernatoi-ata Zadar.

BR. 144

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKE PREFEKTURE U SPLITU OD 27
KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBI PROTIV PARTIZANA KOD SINJA

Kr. Prefektura Split

Preporučeno

Br. 03391 ots. J. B.¹

Split 27. augusta 1941 — XIX

Predmet: Sukob sa komunistima
u blizini Sinja

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Kabinet

MIN. UNUTR. POSLOVA

Glavna direkcija javne bezbjednosti

RIM

GUVERNERU DALMACIJE

Z a d a r

Prethodne i represivne mjere energično primijenjene od strane te kvesture, na o&novu direktiva koje sam ja izdao a koje su primijenjene putem jedne organske i široke mreže pomoćnih službi upravljen'h ka cilju da se spriječi i uništi svaka bilo kakva subverzivna djelatnost, i mnoga sistematska hapšenja svih onih koji su bilo na koji način bili odgovorni ili su pripadali organizacijama hrvatske komunističke partije — natjerali su jače osumnjičene i sve one koji su osjećali da ih policija traži da napuste Split i da prebjegnu preko granične demarkacione linije na hrvatsku teritoriju, gdje su se organizovali u prave naoružane bande.

Vojna vlast, koja, kao što je poznato, upravlja i preko navedene demarkacione linije, sa svoje strane je preduzela opsežna čišćenja koja su dovela do jednog sukoba koji se desio u blizini Sinja na dan 14. t. m.,² i u kome su, kako je izvijestila komanda VI arm. korpusa, bili ubijeni dvojica komunista: neki Mirko zvani Crnogorac i Račić Andrija,³ smatrani za vođe bande; 7 je pobjeglo ili umrlo od rana, a 32 uhapšeno, od kojih 24 strijeljano.

Skoro svi strijeljani bili su komunisti već poznati ovome nadležstvu i koji su traženi zbog njihove političke aktivnosti.

¹ Javna bezbjednost

² Vid: dok. br. 31 i 131.

³ Borac Splitskog partizanskog odreda

Naročito između njih zaslužuju da budu spomenuti sljedeći:

1. — Antonini Ivan pokojnog Stevana iz Makarske, star 35 godina, tražen i prijavljen kao potstrekač i pokretač štrajka briačkih radnika 17 jula t. g.: vidi izvještaj br. 01402 P.S. od 16 t. m. upućen Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi Dalmacije po predmeti.: »Štrajk briačkih radnika u Splitu«.
2. — Santini Eduardo⁴ — zvani Edo — Simonov, star 23 god., iz sela Arbanasi — Zadar —, koji izgleda da je vršio funkciju političkog komesara bande, tražen kao organizator komunističkog pokreta splitske studentske omladine i radničke omladine: vidi raport br. 03341 P. S. od 21. avgusta t. g. upućen Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi Dalmacije po predmetu: »Federacija studentske komunističke omladine u Splitu«.
3. — Zelić Anton pokojnog Jerka, star 23 godine, tražen kao jedan od najaktivnijih propagandista među radničkom omladinom u Splitu.
4. — Jelaska Petar, Antonov, star 24 godine, tražen pošto se saznalo da je vođa komunističke omladine u poznatoj četvrti Veli Varoš.

Pored toga je navedena Vojna vlast dostavila imena članova jedne druge bande, svih rodom iz Splita, koji su još uvijek u bjegstvu na hrvatskoj teritoriji.

Preduzete su bile mjere da se ova lica pronađu i uhapse u slučaju povratka svojim kućama u ovoj provinciji.

Prednje se saopštava radi znanja, s obzirom na gore navedena akta prefektura.

Prefekt
Paolo Zerbino

* Misli se na Santini Alfredia, njegov brat Edo danas je pukovnik JA.

BR. 145

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE BRINJE
OD 27 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA POŠTU
U ŽUTOJ LOKVI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2383/J. S.

Primljeno 27. VIII. 1941.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 27. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Brinje brzoglasno pod brojem 664 od danas javlja:

»Danas u 15 h. napadnuta je državna razredna pošta u Žutoj Lokvi, kotara Brinje, po četnicima naoružan m vojničkim pištoljima.¹ Ovom prigodom poginuo je ustaša Janko Vuković vlasnik zgrade gdje je pošta smještena. Ranjen je Mile Đujić i Mile Biljan. Ranjenic ma je ukazana liječnička pomoć po talijanskim vojnim vlastima i otpremljeni u boln'cu Otočac. Četnici su iz pošte odnijeli četiri vojničke puške i 100 naboja. Četnika je bilo oko 25 među istima nepoznat Uzelac Slobodan- iz Brinja. Isti su pobjegli u pravcu Stubica,⁵ kotar Brinje. Potjera upućena za istima. Krilo i vod izvješteni.«

ZAMJENIK ZAPOVJEDNIKA

G E N E R A L :

Tartaglia

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni Stožer) i »Predsjedništvo O« te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H.

(M. P.)

¹ Napad su izvršili partizani iz kotara Brinje. Vidi dok. br. 16.

¹ Tada član Kotarskog komiteta KPH Brinje.

• Stubica

BR. 146

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA II
GOSPIĆU OD 27 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV
PARTIZANA U OKOLINI BRINJA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2388 J. S.

Primljeno 28. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 28. kolovoza 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo Gospić, sa Brojem službeno od 27. kolovoza 1941. dostavilo je brzoglasno izvješće u sljedećem:

»Dne 27. ovog mjeseca u 13 h. na mjestu Zupanjeva,¹ kotara Brinje, u borbi sa četnicima poginuo je ustaša Ivan Javor, 29 godina star, iz Brinja, kotara istog, a od četnika poginula dva, jedan ranjen i jedan živ uhvaćen.

Borba se i dalje vodi.²

Dne 27. ovog mjeseca oko 18 h. oružnička ophodnja postaje Medak, vodnik Gašparević i razvodnik Aladrović vraćajući se na postaju iznad sela Bilaj Ribnik, 2 km. od Metka, sačekani iz busije od četnika koji su na njih otvorili vatru.³

Razvodnik Aldarović poginuo, a vodnik Gašparević poslije puškaranja sa četnicima pod okriljem mraka stigao u Medak. Razvodnika Aldarovića, četnici mrtvog razoružali.

Detaljno izvješće slijedi.«

Prednje dostavljam s molbom na znanje.

(M. P.)

Zamjenik zapovjednika,

DOSTAVLJENO:

GENERAL:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva

Tartaglia

(Glavni stožer) i »Predsjedništvo O«

kao i Ravnateljstvu za javni red i

sigurnost N. D. H.

Zagreb.

¹ Zupanjol

² Borba je vođena protiv partizana iz Brinja i okoline. U borbi je učestvovalo oko 120 domobrana i ustaša. Od partizana nitko nije uhvaćen niti ubijen.

³ Napad na žandarmerijsku patrolu izvršili su partizani iz kotara Gospić.

BR. 147

SAOPĆENJE MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDH OD
26 KOLOVOZA 1941 GOD. O IZVRŠENIM STRIJELJANJIMA¹

STRIJELJANI ŠIRITELJI
KOMUNISTIČKE PROMIČBE

Pokretni prieki sud osudio je na smrt Kostu Vurdelju, Maksa Durjava i Dušana Bojata.

Ministarstvo unutrašnjih poslova objavilo je ovaj oglas:

Po pokretnim priekom sudu u Zagrebu osuđeni su dana 26. kolovoza 1941. na kaznu smrti strijeljanjem:

1) Košta Vurdelja, porezni činovnik, iz Ogulina, star 32 g. grčko-iztočne vjere, što je vršio ustmenu komunističku promičbu u zatvoru Sudbenog stola u Zagrebu izjavama, da novine pišu, kako Niemci pobjeđuju, a ne pišu ništa u korist Rusa, da će doći vrijeme, kako je rekao šubašić, kada za godinu dana dođu Rusi, da ne će biti ni jednog hrvatskog prvaka, jer će Rusi sve potući.

2) Maks Durjava, student tehnike iz Maribora, star 25 g., rkt., Slovenac, što je držao kod sebe razne knjige komunističke sadržine, te drugi materijal, koji sadrži promičbu komunizma.

3) Dušan Bajat, strojovođa iz Mostara, star 27. g., grčko-iztočne vjere, što je vršio ustmenu protudržavnu promičbu, naročito izjavama, da je nemoguće, da Niemci, tako napreduju, kako to novine donose, a da će Rusija u kratkom vremenu pobijediti i onda Zagreb biti pretvoren u prah i pepeo, kako izjavljuje šubašić i ostali emigranti, vlastodršci bivše Jugoslavije.

Osuda nad gornjim izvršena je istoga dana.

Zagreb, dne 26. kolovoza 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Broj: 24510-1941.

(HIS)^s

¹ Preštampano iz glasila »Hrvatski narod« br. 194.
² Hrvatska izvještajna služba.

BR. 148

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE ŠIROKA
KULA OD 28 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA
NA SELO LIČKI OSIK

**ZAPOVJEDNIŠTVO 1. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNJE**

Taj. Broj 624/J. S.

četničko-komunistički
napad na selo Lički
Osik.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

ZAGREB

Zagreb, 3. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Široka Kula dopisom Taj. Br. 108 od 28. kolovoza 1941. javlja sljedeće:

»Dne 28. kolovoza 1941. oko 23.30 sati napali su četnici i komunisti selo Lički Osik, kotar Gospić.¹ Napadač su izvršili pucajući iz pušaka i samokresa, sa svrhom da stanovnike zaplaše, te u nastalom metežu mogu paliti i pljačkati. Seoska straža je vatru uzvratila i napadače rastjerala. U odstupanju grozili su se napadači, da će jedne noći doći i do temelja porušiti selo, kao i selo Široku Kulu, a prvenstveno ovu postaju.

Sumnja se, da su napadači iz Hrvatskih sela Perušić, Mušaluk i Pazarište, koja vode mržnju na selo Lički Osik, radi njegove borbe za današnje stanje.

Po ovome su nadležne vlasti izvještene».

Dostavlja se prednje na znanje.

Zastupa
zapovjednika pukovnik:
Oljača

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i
s gurnost Nezavisne Države
Hrvatske i Vrhovnom oružničkom
zapovjedništvu

¹ Napad su izvršili partizani iz kotara Perušić.

ICA

tribu-
tu se
Sa-
nekih
et)
agen-
skom
ovom
ome-

a do

vez-
ema-
anas

za-
tepra
rga-

dsje-
vaz-
d)

«

II

ške
i, u
divši
će
rati
t)

~~~~~

A

ta

opo-
ačke
ko-
do-
alazi
ve-

ZRAKOPLOVA

NEW - YORK, DNB javlja: David Eldrer nestao, te da
— Prema vijesti »Associated vjerojatno poginuo prilikom
Press« objavilo je ministar- subotnje katastrofe jedno;
stvo mornarice, da je pomoć britanskog zrakoplova. Eld-
ni pomorski atache američ- red je bio dodieljenjen britan-
kog poklisarstva u Londonu skoj mornarici kao promatrač.

STRIELJANI ŠIRITELJI KOMUNISTIČKE PROMIČBE

POKRETNI PRIEKI SUD OSUDIO JE NA SMRT
KOSTU VURDELJU, MAKSA DURJAVA I
DUŠANA BOJATA

Ministarstvo unutarnjih poslova objavilo je ovaj oglaš:
Po pokretnim priekom sudu u Zagrebu osudjeni su da-
na 26. kolovoza 1941. na kaznu smrti strieljanjem:

1) Kostu VURDELJA, porezni činovnik iz Ogulina, star
32 g., grko-iztočne vjere, što je vršio ustmenu komunističku
promičbu u zalvoru Sudbenog stoia u Zagrebu izjavama, da
novine pišu, kako Niemci pobjedjuju, a ne pišu ništa u korist
Rusa, da će doći vrijeme, kako je rekao Šubašić, kada za go-
dinu dana dodju Rusi, da ne će biti nijednog hrvatskog pr-
vaka, jer će Rusi sve polući.

2) Maks DURJAVA, student tehnike iz Maribora, star
25 g., rki., Slovenac, što je držao kod sebe razne knjige ko-
munističke sadržine, te drugi materijal, koji sadrži promičbu
komunizma.

3) Dušan BAJAT, strojovodja iz Mostara, star 27 g., grko-
iztočne vjere, što je vršio ustmenu protudržavnu promičbu,
naročito izjavama, da je nemoguće, da Niemci tako napre-
duju, kako to novine donose, da će Rusija u kratkom vre-
menu pobiediti i onda Zagreb biti pretvoren u prah i pepeo,
kako izjavljuje Šubašić i ostali emigranti, vlastodršci bivše
Jugoslavije.

Osuda nad gornjim izvršena je istoga dana.

Zagreb, dne 26. kolovoza 1941.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova

Broj: 24510-1941.,

(HIS)

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE BRINJE OD 29 KOLOVOZA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA POŠTU U ŽUTOJ LOKVI

**ZAPOVJEDNIŠTVO I HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNJE**

Broj 2295-J. S.

Izvješće o napadaju na
državnu poštu u Zutoj-
Lokvi.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB

U Zagrebu, dne 4. rujna 1941.

Oružnička postaja Brinje svojim dopisom Br. 664 od 29. kolovoza 1941. javlja:

»Dne 26. kolovoza 1941. u 14 sati brzoglasno je od ove postaje zatražila pomoć upravnica pošte Žuta Lokva, Cop Ivka, jer su tog časa četnici napali poštu.¹

Obhodnja narednik Franjo Valić, razvodnik Nikola Pribanić i Rak Anton, te ustaše Vladimir Dasov'ć i Mile Pavlak, odmah je poslala u Žutu Lokvu te je usput kod sela Prokike, občine i kotara Brinje iz šume bila napadnuta vatrom iz samokresa. Obhodnja je mašinskom puškom napadače suzbila i šumu pretražila, ali nikog nije pronašla.

Došavši obhoda u Žutu Lokvu, ustanovila je: da su oko 14 sati istog dana došli na tamošnju poštu 3 nepoznata čovjeka i upitali upravnicu pošte, da li je došao autobus sa poštom za Brinje, pa kad su dobili nječni odgovor, sjeli su pred poštom na klupu i čekali. Čim je autobus došao i ot'shao, odmah su se ovoj trojici pridružila još dvojica nepoznatih ljudi i svi zajedno ušli su u kuću Janka Vukovića vlasnika poštanske zgrade, zatražili vode, te iznenada iz džepova povadili samokrese i stali pucati zaprijetivši upravnici pošte uperenim samokresom, da se nemiće, i u taj čas pokidali i razbili brzoglas i brzojav, bacivši ga na ulicu.

Za vrijeme ove pucnjave ranjeni su sluga Vukovića, Đurić Mile, Biljan Mile i Marija Biljan svi iz Žute Lokve, te vlasnik kuće Janko Vuković, koji je u taj čas pograbio svoju pušku sa 20 naboja i stao bježati prema šumi »Kamenita Draga« tu pao na leđa i od zadobivenih rana umro. Ophoda je od mrtvog Vukovića oduzela pušku sa nabo-

¹ Napad su izvršili partizani iz kotara Brinje. Vidi dok. br. 16 i 145.

jima i predala poručniku Matasiću 1. satnije 12. pješake pukovnije, a kod njega postavila seosku stražu. Vuković je 28. kolovoza t. g. sahranjen na groblju u Brinju.

Ovi su napadači odnijeli iz kuće Vukovića 5 vojničkih pušaka sa oko 150 nabojâ, radio aparat i baterije, zatim su pobjegli u šumu u pravcu sela Stubića,² kotara Brinje, napomenuvši prije odlaska da su oni komunisti a ne četnici.

Ranjeni Đurić Mile i Biljan Mile, odveženi su po talijanskim vojnicima u bolnicu u Otočac.

Izvidima od strane obhodnje moglo se zaključiti da je u obližnjoj šumi bilo sakriveno oko 25 napadača.

Knežević Miloš iz Žute Lokve tvrdi, da je u napadačima prepoznao Šmiljanića Danu³ zvani »Bata« iz Prokike i Smiljanić Iliju⁴ zvanog »Brešal« također iz Prokike.

Mlinar Mandekić Jure tvrdi da je prepoznao Slobodana i Srđana Uzelca⁵ oba iz Brinja.

Istoga dana u večer došli su 3 voda domobranaca iz otočackog zapovjedništva, koji su 27. kolovoza 1911. sa 60 ustaša iz Brinja i Senja izvršili pretragu sela Prokika i okolice, te su došli u sukob sa četnicima u šumi između Prokika i Brinja. U toj borbi ubijen je iz mašinske puške sa tri hitca, ustaša Javor Ivica iz Brinja.⁶

U ovoj borbi ubijen je još seljak Maljković Dane iz Zupanjola, kotar Brinje, a ranjen je seljak Maljković Simo iz Vodoteča, kotara Brinje jer su u to vrijeme bježali u šumu.

Ustanovljeno je, da se najviše ljudi nalazi u šumi iz sela Prokika, kotar Brinje.

Poginulog ustašu Ivicu Javor pregledala je sudsko-liječničko povjerenstvo i odredilo ukop.

Ranjeni seljak Maljković Simo odvežen je u bolnicu u Otočac.

Govori se, da će četnici biti pozvani od strane talijanskih vojnih vlasti na predaju.

Potraga se i dalje vodi za četnicima.«

Dostavlja se prednje radi znanja.

DOSTAVLJENO:
Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost i Vrhovnom oružničkom
zapovjedništvu.

Zastupa zapovjednika,
pukovnik:
Oljača

² Stubića

³ Ilija Smiljanić imao je nadimak »Bata«, a Dane Smiljanić — »Brešal«.

⁵ Poginuo u borbi kod Vrbovskog protiv Nijemaca 1944 god. kao komandant Prve brigade XIII divizije.

⁸ Borba je vođena protiv partizana iz kotara Brinje. Vidi dok. br. 16.

BR. 150

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE ŠIROKA KULA OD 29 KOLOVOZA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA SELO PODOVI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2471 J. S.

Primljeno 30. VIU. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(»Glavni stožer«)

ZAGREB

Zagreb, 30. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Široka Kula, sa Taj. Brojem 107 od 29. kolovoza 1941. brzoglasno javlja:

»Danas u 20 h. u selu Podovi, občine Lički Osik, kotara Gospić, svi odbjegli Srbi koji se nalaze u bjegstvu već mjesec dana koncentrisali su se i navalili na selo.¹ Selskog ustaškog povjerenika razoružali, a daljnja im je namjera da operišu na ostala sela, da dođu do oružja.

Imaju namjeru u najkraćem vremenu udariti na postaju.

O ovom obavješteno krilo Gospić i kotarska oblast u Gospiću«.

Prednje dostavljam s molbom na znanje. —

ZAMJENIK, ZAPOVJEDNIKA,
GENERAL:
Tartaglia

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni stožer) i »Predsjedništvo O« kao i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N.D.H. Zagreb,

(M. P.)

¹ Borbe su vođene protiv partizana Trećeg rajona.

BR. 151

**IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U OGU-
LINU OD 29 KOLOVOZA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV
PARTIZANA KOD PRIMIŠLJA**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2453 J. S.

Primljeno 30. kolovoza 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»Predsjedništvo O«

ZAGREB

Zagreb, 30. kolovoza 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo Ogulin, od 29. kolovoza 1941. u 21 h. 30 dostavilo je brzoglasno izvješće u sedećem:

»Zapovjednik oružničke postaje Primišlje javlja, da su danas oko 12 h. počele borbe između četnika¹ i oružnika. Četnici su zaposjeli šume od Primišlja prema Plaškom. Jačina napadača je oko 80 ljudi.

Pucnjava se čuje sa svih strana. Dvije oružničke ophodnje u jačini od 8 momaka razbijene su na terenu.

Vodnik iz Slunja krenuo je u pomoć sa 7 oružnika, ali je i on dobio vatru u Zečevoj Varoši. Potrebno je pojačanje sa jačim odrediva, pošto se namjerava napasti Slunj i manje postaje.

Na ovu obavijest upućeno je iz Ogulina pojačanje u 17 h. 30 od 55 domobrana i 5 oružnika sa 2 časnika (domob. satnik Dizdar i poručnik Stipac). U 18 h. 30 dobivena je posljednja veza sa Primišljem i tada je zapovjednik postaje javio, da se puškaranje čuje na 2. km. od Primišlja.

Od tada je sa Primišljem prekinuta brzoglasna i brzojavna veza. Do toga vremena pojačanje koje je upućeno iz Ogulina nije bilo st'glo do Primišlja. U 21 h. u pućeno je iz Ogulina 5 domobrana prema Primišlju, da donesu vesti.

¹ Borbe su vođene protiv partizana Trećeg rajona.

Molim da se najhitnije uputi pojačanje od 150 domobrana iz pričuve radi pojačanja oružničkih postaja.«

Prednje dostavljam savezno izvješću Broj 2454 J. S. od danas s molbom na znanje. —

ZAMJENIK, ZAPOVJEDNIKA,
GENERAL :
Tartaglia

DOSTAVLJENO: (M. P.)

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni stožer) i »Predsjedništvo O« kao i Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N.D.H. Zagreb.

BR. 152

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ OD 2 I 3 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU
PARTIZANA NA ŽANDARMERIJSKE STANICE BUNIC, ŠIROKA
KULA I PODLAPAC

Karlovac
9,00

Podpukovnik Redelstein iz grupe generala Lukića javlja situaciju po mjestima:

Široka Kula: 2. rujna četnici napali oružničku ophodnju između Široke Kule i sela Bunića, zarobili četvora kola i sav živež u kolima, 2 žene ubijene. Napad bio je bombama i puškama.¹

3. rujna, četnici napali oružničku postaju Bunić (kod Široke Kule), 7 oružnika napustilo posadu-postaju, za 2 se nezna gdje su.²

Udbina: opkoljena, činovništvo i oružništvo ne mogu doći po beriva-plaću.³

Vrhovine: četnici ugrožavaju poštanski saobraćaj.⁴

Gračac: četnici otjerali 2 konja sa opremom iz sela Čubelića.

Gračac: Vodniku oružničkog voda zapovjedio je zapovjednik Talijanske Pukovnije da se svo oduzeto oružje od naših mještana mora predati Talijanskom oružništvu u Gračacu, a ne u Kotarsko

¹ Napad na žandarmerijsku patrolu izvršila je grupa partizana iz Ljubova i okoline, pod rukovodstvom narodnog heroja Stanlše Opse-nice.

² Vidi dok. br. 153.

³ Udbinu su opkoljavali partizani iz Udbinskog kotara.

• Poštanski saobraćaj ugrožavali su partizani Vrhovina i okolice.

predstojništvo. Oružnička ophodnja sa željezničke postaje da se povuče, a samo po 1 oružnik da ide pred dolazak vlakova, radi kontrole.

3. rujna široka KiJa napadnuta. Selo Podlapac, kotar Udbina zauzeto po četničima/ Naših 10 domobrana kao posada sa oružnicima povukli se. Hrvatsko stanovništvo iz Podlapca se razbjegalo.

Na intervenciju kod zapovjednika Talijanske posade u Gospiću, pukovnik Sodu dao je mišljenje da se naše oružništvo iz sela Bunić—Podlapac i Medak povuče; jer su mještani izjavili, da će biti mirni, ali da ne žele da imaju kod sebe Hrvatsko oružništvo i vojsku. Stvarno je napuštena samo oružnička postaja Bunić, posle jakih borba.

Primio boжник Novosel

BR. 153

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA ŠIROKA
KULA OD 3 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
ORUŽNIČKU POSTAJU BUNIĆ

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2631/J. S.

Primljeno 3. IX. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O«

ZAGREB

Zagreb, 3. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Široka Kula danas brzoglasno javlja:

»2. rujna 1941. u 2 h. četnici u jakom stegu napali oružničku postaju Bunić, krila Gospić.¹ Oružnici pred nadmoćnim četnicima napustili postaju i razbjegli se. Četnicima uspjelo zarobiti oružnike: Josipa Vugrin, Valenta Blaguski, Tomu Kositera i općinskog bilježnika iz Ljubova, kotar Korenica. Oružnik Blaguski i bilježnik od četnika pobjegli, ali se do sada nisu nigdje javili, za njih se ne zna. Dvije žene iz Podlapca, kotar Udbina, ubijene a seljak Nikola Rastić

⁵ Napad na selo Podlapac izvršili su partizani iz svih sela kotara Udbina, jednog dijela kotara Korenice i nekoliko partizana iz Gračaca.

- Ove napade su izvršili partizani iz sela Ljubova i okolice.

iz Bunića ranjen. U Ljubovu na cesti četnici zarobili četvora kola sa 8 konja i obasuli pušcanom vatrom ophodnju: narednika Butkovića i oružnike Smolčića i Starčevića.² Krilo Gospić obavješteno.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:
Mizler

RAZASLATO:

Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva:
»Predsjedništvo O« i (Glavni Stožer)
te Ravnateljstvu za javni red i sigur.

(M.P.)

BR. 154

IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U GOSPIĆU OD 3
RUJNA 1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA I ODNOSIMA
IZMEĐU TALIJANSKIH I HRVATSKIH VOJNIH VLASTI U LICI

**ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE**

Taj. Broj 647 — J. S.

Izvješće o komunističko-
četničkoj akciji na pod-
ručju krila Gospić.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIČTVU

ZAGREB

Zagreb, 5. rujna 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije Taj. Broj 642-J. S. od 4. rujna 1941. dostavlja se naknadno prispjelo izvješće krila Gospić Taj. Br. 210 od 3. rujna 1941. u sljedećem:

»Oružnička postaja Široka Kula izvijestila je: oružnik Josip Vugrin, Valentin Blaguški i Tomo Kositer, sa oružničke postaje Bunić, 2. rujna t. g. prije podne krenuli su iz Bunića za Široku Kulu u cilju osiguranja ceste, te dočeka zapovjednika postaje Bunić narednika Ante Butkovića, koji je ovog dana došao u Gospić radi prijema beriva za oružne svoje postaje. Narednik Butković imao je suhodnika oružnika Ivana Smolčića. U društvu sa ophodnjom postaje Bunić, tj. oružnicima Josipom Vugrinom i drugima, išao je i bilježnik

općine Bunić za Široku Kulu i kad su evi bili kod sela Ljubova, kotara Gospić, napali su ih četnici, te tom prilikom zarobili ovu trojicu oružnika i bilježnika.¹ Bilježnik i oružnik Valentin Blaguski spasili su se iz zarobljeništva prema jednom izvješću, no do ovoga časa nisu se još nigdje javili. "Oružnik Josip Vugrin i Tomo Kositer, ostali su u zarobljeništvu i predpostavlja se da su ubijeni.

Zapovjednik oružničke postaje Bunić narednik Ante Butković, danas 3. ov. mj. u 10 sati u stajbini ovog krila izvjestio me je: 2. ov. mj. oko 13 sati krenuli smo sa 4 kola i to ja, moj suhodnik oružnik Ivan Smolčić, oružnik Mijat Starčević sa oružničke postaje Podlapac, koji je također kao i ja nosio beriva za oružnike svoje postaje. U našem društvu nalaz'o se načelnik obćine Podlapac Ivan Javor, domobran 2 bojne 12 pješačke pukovnije iz Gospića Milan Sertić, te još dva domobrana iz iste pukovnije i desetak građana iz Podlapca, te 2 žene iz Podlapca. U kolima smo vozili životne potrebe za Bunić i Podlapac kao, brašno, šećer, sol, duvan i drugo. Istoga dana oko 17 sati kada smo bili spram sela Ljubovo, napali su nas četnici i to tako, da su u prvom momentu bacili jednu bombu ispred samih konja od prvih kola, a zatim otvorili na nas vatru iz pušaka sa svih strana.² Poskakali smo svi iz kola i zauzeli mjesta za odbranu, te uzvratili vatru iz pušaka u koliko smo ih imali. Vidjevši da nas opkoljavaju, počeli smo se povlačiti ka širokoj Kuli, što nam je i uspjelo, no sva 4 kola sa konjima i stvarima ostala su na licu mjesta. Obe žene su poginule, a za muškarce, usljed povlačenja n'sam mogao zapaziti broj ranjenih ili ubijenih. Od nas oružnika nije nitko stradao, a tako isto nije stradao n'ti načelnik obćine Podlapac g. Javor. Novac t. j. beriva za oružnike u Buniću i Podlapcu nisu nam četnici uspjeli oteti.

Oružnička postaja Široka Kula izvjestila je: 3. ov. mj. oko 2 sata napali su četnici oružničku postaju Bunić, u kojoj se nalazilo 7 oružnika, koji su se nakon borbe sa četnicima a prije nego što su bili opkoljeni izvukli iz borbe, te se oko 10 sati istog dana trojica javila na postaji Široka Kula, a dvojica su se izgubila i stigla na oružničku postaju Perušić, dok se za dvojicu nezna što je sa njima.

Oružnička postaja Udbina izvjestila je: Po oružnička beriva postaja ne može uputiti nikoga od oružnika s razloga, što je mjesto Udbina opkoljeno četnicima, a talijanska vojna vlast na Udbini ne odobrava, da naša vojna lica putuju na njihovim teretnim samovozima. Također ista talijanska komanda ne odobrava ni građanskim licima prijevoz svojim samovozima.

Talijanski teretni samovozi svakodnevno dolaze iz Udbine u Gospić i odlaze iz Gospića na Udbinu, prenoseći poštu i životne potrebe za svoje vojnike.

*. ¹ Napade su izvršili partizani iz Ljubova i okolice.

Oružnici na postaji Udbina ostali su bez novčanih sredstava, jer u koliko su imali još novca, uslied promjene u Kune morali su predati radi zamjene Poreskoj upravi Udbina. Građanstvo neda nikakove životne potrebe na povjerenje.

Oružnička postaja Vrhovine izvjestila je: Noću od 30. na 31. kolovoza t. g. ponova su se pojavili komunisti u Gornjem Babinom Potoku, kotara Otočac u grupi od 25 vojničkim oružjem i bombama dobro naoružanih, te su tom prilikom napali kuću Đure Bige, odnešavši mu jedno odielo i cipele i tada se zaprijetili tamošnjim seljacima, da moraju sa njima da idu u šumu u protivnom da će doći jednoga dana, te ih sve pobiti, a njihove kuće popaliti.

Oružnička postaja Gračac izvjestila je: 2. ov. mj. dva naoružana četnika otjerali su dva konja sa opremom na štetu Nikole Čubelića iz sela Čubelića, kotara Gračac u pravcu Velebita. Talijanska vojna vlast o ovome obavještena, ali rezultat nj hovog rada nije poznat.

Vodni oružnički zapovjednik u Gračacu izvjestio je: 2. ov. mj. pozvat sam od zapovjednika talijanskih trupa u Gračacu sa kotarskim predstojnikom u Gračacu g. Špaljom, povjerenikom obćine Gračac g. Ivez ćem i starešinom odjelka financijalne straže g. Lukom Škrinjar i tom prilikom talijanski zapovjednik pukovnik Umberto Salvatores saopćio nam je da oružništvo i razdjel financiske straže podpada pod talijansko vojno zapovjedn'čtvo i moramo vršiti službu kako nam on bude zapovjedio. Isto tako zapovjedio je da oduzeto oružje, streljivo i opremu od stanovništva i »divljih ustaša« t. j. sve ono što pripada našoj vojsci, mora se predati talijanskom oružništvu u Gračacu, a n kako se ne smije čuvati kod kotarske oblasti u Gračacu ili kod oružničkih postaja. Također izdao je meni zapovied, zapovjednik talijanskog oružništva poručnik, čije ime neznam, da se oružn'čka ophodnja Hrvatskog oružništva nalazeća se na željezničkom kolodvoru Gračac odmah povuće, a da mogu svakodnevno samo prilikom odlaska i dolaska vlade uputiti po jednog oružnika radi kontrole putnika s tim, da o svim događajima i novostima obavjest'm uvijek zapovjednika talijanskog oružništva.

Oružnička postaja Široka Kula izvjestila je: 3. ov. mj. u 20 sati, četnici vrše napad na samo selo Široka Kula i to iz pušaka i strojopušaka.³ Vodimo borbu. Državnu opremu uputio sam kolima pod pratnjom za Gosp'ć.

Selo Podlapac, kotar Udbina, zauzeto je po četnicima, naših 10 domobrana, koji su se tamo još zatekli, pobjegli su i stigli u Široku Kulu.⁴ Hrvatsko stanovništvo iz Podlapca se razbježalo.

U Ličkom Os'ku kod župnika Dr. Biničkog nalazi se kao gost Doglavnik g. Marko Došen.

³ Napad su vršili partizani iz Ljubova i okolice.

Prema napried iznietom danas u 16 sati, uputio sam se sa zapovjednikom 2 bojne 12 pješačke pukovnije iz Gospića g. Antunom Pihlerom i zapovjednikom Ustaško-redarstvene bojne iz Gospića g. Viljarom (Ovaj potonji govori perfektno talijanski) kod zapovjednika 2 talijanske pješačke pukovnije u Gospiću pukovnika g. Soddu-a, sam tom prilikom intervenirao po prednjim točkama, a rezultat je sliedeći:

Pukovnik g. Soddu dao mi je preporuku da Hrvatske oružnike ne držim na sadanjim mjestima kao što je Bunić, Podlapac i Medak, gdje su opkoljeni sa svih strana ž teljima grčkoistočne vjere, te četnicima, nego najbolje da ih povučem iz tih mjesta, jer će mi ih četnici sve pobiti.

Prema ovome preduzeo sam da zaista oružn'ke postaje Bunić, koji su i tako već silom prilika danas napustili postaju, skoncentrišem na oružničkoj postaji Široka Kula, a oružnici sa postaje Podlapac i Medak da ostanu i dalje na svojim mjestima.

Nadalje pukovnik g. Soddu izvjestio me, da stanovništvo grčkoistočne vjere u Medku i Vrebcu izjavljuje, da će biti mirno, ali da ne želi vidjeti u Medku Hrvatsko oružništvo i domobranstvo.

U koliko se odnosi intervencija povodom postaje Udbina, pukovnik g. Soddu rekao mi je, u punoj tajnosti mogu da šaljem novac za Udbinu, kao i poštu po talijansk m sprovednikom samovoza-vojnikom. Poštu ću običnu slati, a tajnu kao i novac ne mogu na ovaj način slati.

Pukovnik g. Soddu ovom prilikom a između ostalog razgovora rekao je, da će on prvo rasčistiti sa četnicima u ravnici, a pošto tu završi, vršiti će čišćenja u planinama. Tako isto napomenuo je, da ovo sadašnje stanje na području ovog krila je reakcija rada naših ljudi, t. j. sada se četnici i ostali ž telji grčko-istočne vjere osvećuju nad Hrvatima, a za učinjenu nepravdu i izvršena ubijstva njihovih bližih, jer da su Hrvati na području ovog krila odnosno ciele Like pobili oko 80.000 Srba, a u cijeloj Hrvatskoj da je pobijeno oko 300.000.

S privatne strane a ne provjerene saznao sam, da talijanske trupe, odnosno pojedini vojnici od posade Perušić, odlaze do okolnih sela kao do Pazar šta i interesuju se, gdje je mjesto gdje su ubijeni četnici i komunisti, kao i gdje je Jadovno, odnosno rupa (bezdan) gdje su bacani leševi navodno ubijenih četnika i komunista.⁵

Danas u 21 sat izvješten sam da su 4 teretna samovoza tal'janske vojske upućena iz Perušića za Lički Osik i Široku Kulu s ciljem uništenja četnika, koji su se pojavili večeras u okol'ci Široke Kule. Tako isto upućeno je od strane 2. bojne 12. pješačke pukovnije iz Gospića jedan vod naših domobrana za Lički Osik i Široku Kulu.

⁵SeloPrijebojnapadalisupartizaniizkotaraKorenica.

Prema usmenom izvješću zapovjednika Ustaške redarstvene bojne iz Gospića g. Vilhara, 2. ovog mjeseca napali su četnici u selu Barlete, kotara Gospić, žetelice koje su vršile žetvu na napuštenim imanjima, te tom prilikom stradala su životom 4 čuvara žetelica, t. j. 4 člana ustaško-redarstvene bojne.⁶ Isti su danas uz veliko učešće građanstva sahranjeni na ovdašnjem groblju.

Zapaženo je da talijanske vojne vlasti, ne učestvuju u pogrebnim povorkama ubijenih članova ustaških formacija.

Dostavlja se prednje na znanje. Zapovjedio sam da se ovaj, a i u buduće izvješća dostave i Općem upravnom povjereništvu kod II. talijanske Armate.

Dostavljeno:

8. EX. 1941.

Zapovjednik, pukovnik:

Canić

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

BR. 155

IZVJEŠTAJ KOTARSKO OBLASTI VRGIN MOST OD 3 RUJNA 1941 GOD. O RUŠENJU TELEFONSKO TELEGRAFSKIH STUPOVA NA PUTU VRGIN MOST—VOJNIĆ

KOTARSKA OBLAST VRGINMOST

Broj Pr. 558/41

Vrginmost 3. IX. 1941

Predmet: Vojnić kolodvor rušenje
b. b. linije ceste i nalaz
komunističkih letaka.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB

Noću od 1—2. listopada o. g. porušeno je uz državnu cestu Vrginmost—Vojnić na samoj međi ovih kotareva u neposrednoj blizini Vojnić kolodvora oko 40 brzojavno brzoglasnih stupova a žica je prekinuta tako da je prekinuta ova brzoglasna i brzojavna pruga.¹ —

⁶ Napad na ustaške povjerenike za žito izvršili su partizani iz sela Barleta, Ostrvice, Široke Kule i Ljubova.

¹ Diverziju su izvršili partizani odreda Perna, koji je formiran koncem srpnja u jačini oko 20 partizana

Osim toga zapaljen je drveni tunel šumskih željeznica koji ide ispod državne ceste na istome mjestu te se cesta urušila zato je i na njoj promet prekinut no taj je u sadašnjim ovdašnjim prilikama beznačajan.

Oružnička patrola koja je izašla na lice mjesta našla je na samoj cesti 6 komada letaka dviju vrsta od kojih je jedan datiran u Zagrebu 5. IX. o. g. i potpisan po centralnom komitetu komunističke partije hrvatske² a drugi u Kordunu 19. IX. 41 i potpisani delegati partizana radnika, seljaka i intelektualaca narodno oslobodilačkog pokreta Korduna i Banije.³ —

Letci su pisani i umnoženi na stroju kopiranjem i šapiro grafom.

Počinitelji ovih djela su komunisti četnici Srbi koji se kriju u tamošnjima šumama. —

Letci su dostavljeni Ravnateljstvu za javni red i sigurnost velike župe Gora u Petrinji. —

Za Dom spreman!

(M.P.)

Upravitelj kotara:

(potpis nečitak)

BR. 156

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE BRLOG OD
3 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ORUŽNIČKU
POSTAJU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

VRHOVNO

ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

Broj 2638/J. S.

Primljeno 4. IX. 1941.

Napad četnika na oruž-
ničku postaju Brlog.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O« —

ZAGREB

Zagreb, 4. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Brlog dostavio je 3. rujna 1941.
u 21.45 brzoglasno izvješće u sljedećem:

¹ Vidi dok. br. 19.

^{*} Vidi dok. br. 37.

»Danas oko 21 h izvršen je napad na oružničku postaju Brlog.¹ Napadača je bilo oko 15 a naoružani su bili puškama i revolverima. Ranjen je oružnički razvodnik Silvestar Jagar.nac u podlakticu desne ruke. Na postaji su bila svega 2 oružnika a 2 su u službi. Napadači su se razbjegli. Izvještaj krilu i vodu dostavljen.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:
Mizler

(M. P.)

DOSTAVLJENO:
Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva:
»Predsjedništvo O« i (Glavni Stožer)
te Ravnateljstvu za javni red i sig.

BR. 157

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE SIBINJ O DIVERZIJI PARTIZANA NA PRUZI SIBINJ—ORIOVAC 5 RUJNA 1941 GODINE

HRVATSKE DRŽAVNE ŽELJEZNICE
ODIO ZA ŽELJEZNIČKI PROMET
U ZAGREBU

Broj Taj 263/41 H.

Dana 12. rujna 1941.

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA

ZAGREB.

Od strane postaje Sibinj i sekcije za održavanje pruge iz Nove Gradiške primili smo sljedeću prijavu:

»Dne 5. IX. 1941. u 22 h. i 12', u km 233 5/6 između postaje Sibinj i Oriovca ispod prolazećeg vlaka 78/11. eksplodirao eksploziv ispod desne šinje na desnom kolosjeku na 2 m udaljeno od putnog prelaza.¹

Tko je istog podmetnuo do sada je nepoznato, a oružništvo istražuje i traga za krivcem. Ustanovilo se ophodnjom pruge po oružničkom satniku i nadstojniku ove sekcije, da je pruga bila čuvana po seljacima (pomoćnom oružništvu) i to: od Broda do Sibinja sa

¹ Napad je izvršila grupa partizana iz kotara Brinja i Otočca.

¹ Diverziju su izvršili diverzanti iz Slavenskog Broda Ivo Lovinčić i Grga Sesar.

29 ljudi, a od Sibirja do Starog Slatinika 12 ljudi, vrijeme jasno, mjesecina, pa se zaključuje, da je neki prolaznik iskoristivši trenutno nezaposjednutu prugu prošavši preko prelaza iskoristio priliku i podmetnuo eksploziv.

Naš ophodar izvršio je propisno ophod, dok sa civilnim čuvarima vodi izvide oružničko zapovjedništvo.

Pruga osposobljena u 0 h 37'. —«

Službeno uporabe radi molimo nam saopćiti konačni rezultat rješenja.

Polit.

UPRAVITELJ:
potpis nečitak

BR. 158

IZVJEŠTAJ NADZORNOG ČASNIKA PRVE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 6 RUJNA 1911 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U JUŽNOJ LICI I OKOLINI BJELOVARA

ZAGREB

8,20 sati

Nadzorni častnik 1. oružničke pukovnije nadporučnik Zastavnik javlja:

Danas 6 rujna u 16 sati oružnici postaje Nova Rača i Veliki Grđevac uz pomoć ustaša iz Bjelovara pod vodstvom satnika Homove vodili su borbu sa poznatim razbojnikom Stevom Panićem, Đurom Klajićem i Jovom Pancilovićem u selu Bačkovići, občina Severin, kotar Bjelovar. Ubijeni su razbojnik Pavić i Klajid, Pancilović pobjegao. Jedan ustaša poginuo, 1 općinski stražar i 2 ustaša teško ranjeni. Kod oružnika nema gubitaka.¹

Oružnička postaja Široka Kula izvještava pismom: 5 rujna po podne četnici zauzeli Podove i Kuzmanovaču.²

Oružnička postaja Lovinac javlja: 4 i 5 rujna četnici* su vršili u tri maha napad na selo Barčice,⁴ kotar Gračac. Napadaj razbijen.

Oružnička postaja Plitvička Jezera javlja: 5 rujna u 0,30 i 4 sata četnici napali puščanom vatrom s. Priboj.⁵ Napadaj odbijen.

¹ Borbu sa ustašama vodili su partizani iz Bilogorskog odreda, pod rukovodstvom Gece Bogdanovića. •

² Ova sela su zauzeli partizani: Ljubova i okolice, pod rukovodstvom narodnog heroja Staniše Opsenice.

³ Napad su vršili partizani iz kotara Gračac i okolice.

⁴ Vjerojatno: Ričice.

⁵ Selo Prijeboj napadali su partizani iz kotara Korenica.

U Čudinom klancu kotara Korenica na putu Vrhovina—Plitvička Jezera četnici vrše kontrolu putnika, zaustavljajući sve prolazn ke.⁶

Oružnička postaja Široka Kula javlja:

6. rujna u 9 sati prošlo je kroz Široku Kulu 6 teretnih talijanskih samovoza iz Gospića u pravcu Kunića sa talijanskom vojskom. Po saznanju bili su kod Ljubova, kotar Gospić. Tamo su vrš li pregovore sa četnicima nepoznate sadržine. Pri povratku zaustavili su se kod oružničke postaje u Široka Kula i zapovjedili zapovjedn ku postaje, da izda proglas stanovništvu svoga područja, da svi stanovnici Hrvati i Srbi do zaključno 8 ov. mj. imaju predati svo oružje oružničkoj postaji u Širokoj Kuli.

Oružnička postaja Medak javlja: 5 i 6 rujna četnici⁷ koji su sada u slobodi u s. Medaku poručili su zapovjedniku oružničke postaje u Medaku, da sa oružnicima odmah napusti selo, jer će ih u protivnom napasti i pobiti, a postaju zapaliti.

Zapovjednik postaje obratio se je na zapovjedništvo talijanske postaje u Medaku s pitanjem, da li će ih uzeti u zaštitu i da li se mogu skloniti u njihovu vojarnu, ako ih četnici napadnu.

Zapovjednik talijanske posade ovo je odbio.

Danas 6 rujna u 16 sati primljen je izvještaj, da je selo Barlete, kotara Gospić po četnicima zapaljeno i da gori oko 25 zgrada, da ima mrtvih i ranjenih od izvršenog napada četnika.⁸ Napadnuto je i selo Bilaj kotara Gospić.⁹

Danas talijanska vojska raztura proglas u Gospiću i okolici sa sličnom sadržinom, kojeg su izdale naše vojne vlasti t. j. o preuzimanju vojne vlati i razoružanju naroda.

Vodno oružničko zapovjedništvo Gračac izvještava:

U toku 5 i 6 rujna talijansko posadno zapovjedništvo u Gračacu pozvalo je četnike, da se vrate svojim kućama i da predaju oružje talijanskoj komandi u Gračacu sa rokom do 7. ov. mjeseca.

Žitelji grčko stočne vjere, koji se vraćaju u Gračac, neće da predaju oružje, izgovarajući se da ga nemaju. Od tamošnjih Hrvata traže stvari i robu i štogod nađu, uzimaju, navodeći, da je to njihovo. Tu dolazi do sukoba između Srba i Hrvata.

Od povratn ka se saznaje, da su vođe ciele pobune mahom biv. jugoslavenski oficiri, podoficiri, oružnici, šumari, učitelji i drugi državni službenici.

⁶ Kontrolu na putu Vrhovine—Plitvička Jezera vršili su partizani iz kotara Korenice.

⁷ Odnosi se na partizane iz kotara Gospić.

⁸ U selu Barlete partizani iz kotara Gospić zapalili su nekoliko kuća istaknutih ustaša.

Naše oružništvo u Gračacu vrši službu u zajednici sa talijanskim oružništvom s time, što službu raspoređuje zapovjednik talijanskog oružništva.

5 rujna mnogi Hrvati pobjegli su u pravcu Zagreba.

Zapovjednik talijanske posade u Gračacu tražio je spisak ustaša, koji su bili u Gračacu. Nije im predat.

Primio boжник **Pozder Milan**

BR. 159

**IZVJEŠTAJ RAVNATELJSTVA ZA JAVNI RED I SIGURNOST
VELIKE ŽUPE GOSPIĆ OD 6 RUJNA 1941 GOD. O ŠIRENJU
USTANKA U LICI**

Bez broja: 6. rujna
1941.

Izvještaj o prilikama u Lici i Bosni.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST VELIKE ŽUPE
GOSPIĆ I IZVJEŠTAJ O PRILIKAMA PRILIKOM PREUZIMANJA
VOJNE VLASTI PO II. ARMATI 6. RUJNA 1941. •

Pobunjenici vraćaju se iz Velebita i iz šuma, te se grupiraju u veće skupine, — dobro naoružane. — Zauzeli su sela Trebac, Medak, Počitelj, Čitluk, Divoselo, Ornice, i ostala pravoslavna sela prema Gračacu, gdje oni vrše absolutnu vlast. Imaju glavni stan u Medaku¹. Kotar Gračac sasvim u njihovim rukama osim mjesta Gračaca, gdje je do 1. rujna bilo 1500 domobrana, i mjesta Lovinac. 1. rujna general Lukić povukao sve domobranske odrede. Talijani nisu zauzeli spomenute položaje. U kotlini Udbine zauzeta sva sela samo u Udbini ostalo 60 ustaša i domobrana — obkoljeno — veza s Udbinom prekinuta². Pobuna se širi u kotaru Perušić i Otočac prema Jezeranima. Domobrani 30. VIII. povučeni iz Žute Lokve. Hrvatska sela u cijeloj župi prepuštena sudbini stalno uznemireni od četnika. Talijanske vojne vlasti bi morale preuzeti zaštitu, ali traže da se razoruža hrvatsko pučanstvo, a ne razoruža pobunjenike koji su dobro naoružani.

¹ Sva ova sela su oslobođena u ustanku od strane partizana Gospićkog kotara i kasnije stalno branjena. Stab partizanskog bataljona »Velebit« nalazio se tada u Vrebcu.

• Sela kotara Udbina oslobođena su u ustanku, a napad na Udbinu nije se mogao poduzeti, jer se tada u njoj nalazilo oko 1200 Talijana.

BR. 160

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA PRVE HRVATSKE ORUŽNIČKE
PUKOVNIJE O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U VREMENU
OD 27 KOLOVOZA DO 6 RUJNA 1941 GODINE**

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Taj. J. S. Br. 652
Doglasno izvješće sa
područja ove pukovnije

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB

U Zagrebu, dne 9. rujna 1941.

Na temelju zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. Br. 320 J. S. od 31. srpnja 1941. a prema prikupljenim podacima predlažem izvješće o prilikama javne sigurnosti na području ove pukovnije, za vrijeme minulih posljednjih 10 dana.

I. OBICA UNUTARNJA SITUACIJA

2. — Četnička akcija: na području krila Gospić u stalnom je porastu, svaki dan su agresivniji i zauzimaju čitave prostore tako da se već pojavljuju po svim selima sjeverno od željezničke pruge Zagreb—Split, stigli preko Vrhovina ka Brinju, Brlogu i Žutoj Lokvi¹. Od strane naših vlasti zadnjih 8 dana skoro nikakve akcije nepoduzimaju se osobito od 1. ov. mj. u savezu sa ugovorom između naše države i Italije.

Na području krila Petrinja četnici iz šume šamarice naoružani upadaju u pojedina sela i pljačkaju od seljaka novac, živežne namirnice, odijelo, obuću pa čak i konje i kola.

2. rujna o. g. došao je u selo Konopovinu², občine Mečenčani, kotar Kostajnica, obč. povjerenik iz Mečenčana Marko Stanić sa školsk'm nadzornikom Novoselac, da preuzmu školu od učitelja Miloša Mrazovca. U školi ih je obkolilo 6 naoružanih četnika i od Stanića oduzeli jedan fcamokres 6.35 zatim otišli u pravcu šume Šamarice.

3. rujna o. g. oko 11 sati u selu Crevarska Strana, opć. i kotara Vrg'nmost, iz zasjede teže su ranjeni ustaše Ivan Kuludžić i Stjepan Berto. Napadaj učinjen od četnika Ljubana Crevara' iz Cre-

¹ Na ovom sektoru nalazili su se partizani iz Škara, Brinja i Dabra.

• Komogovina

² Nije bio četnik, jer je cijelo selo bilo partizansko.

varske strane i još jednog nepoznatog, naoružani građanskim puškama i pobjegli u pravcu Petrove Gore.

5. rujna o. g. u selu Majske Poljane občine Jukinac, kotara Glina izboden je noževima mesar Jozo Zinč⁴ iz Gline koji je od ozliede i umro. Napadači su četnici Milan Bunčić iz Vel. šušnjara, obč. Kraljevčani, kotara Glina i još jedan nepoznati, naoružani vojničkim puškama nakon čega su pobjegli.

5.—6. rujna o. g. u selu Begovićima, obč. Jabukovac, kotar Glina⁵ od strane četnika iz Šamarice ubijen je jedan ustaša i drugi ranjen". Dalji podatci manjkaju.

5. rujna o. g. četnici iz Šamarice poslali su poruku Evici Martinović, obč. Mali Gradac, kotar Glina, da više nesme držati u svojoj kući ustaške straže, jer će biti zapaljena. Tako se prijete i ostalim seljanima ako im nedaju živežnih namirnica.

Na području krila Ogulin u kotar Slunj, Vojnić, dolazi stalno do sukoba između četnika, domobrana i oružnika.

27. kolovoza 1941. četnici su napali oružničku stražu kod gradnje pruge u Krnjaku, na istu ispalili 4 hitca, ali nitko nije ranjen.

29. kolovoza o. g. oko 10 sati zaustavili su kod sela Zečiji varoš⁷ kotar Slunj, 8 konjskih kola natovarenih šećerom. Samo su tražili oružja od kirijaša, raspitali za oružnike i ustaše, nakon čega su otišli.

29. kolovoza o. g. oružnička obhodnja od 6 oružnika iduć od Slunja u Primišlje napadnuta je kod sela Zečiji Varoš od četnika. Borba se vodila od 13.30 sati do kasno u noć. Ranjenih kod oružnika nije bilo, a kod četnika navodno 4 su ubijena i više njih ranjeno.

29. kolovoza t. g. četnici su napali pušćanom vatrom obhodu od 8 oružnika postaje Primišlje kod Čičinog mosta na rijeci Mrežnici i tom zgodom ubili oruž. vodnika Tomu Burić. Ostali oružnici su se pred jačom snagom četnika bez daljih gubitaka povukli⁸.

31. kolovoza o. g. u 5 sati napali su četnici oružničku postaju u Perjasici, u vojarnu bacili jednu bombu i ranili oružničkog vodnika Franju Zupančica u obe noge. Četnika je bilo preko 200 naoružani sa puškama i pucali na vojarnu, našto su se oružnici morali povući, jer je zgrada drvena. Isti četnici napali su i istomjesnu općinu te spalili su arhivu⁹.

⁴ Ustaški koljač, učesnik u pokolju u glinskoj crkvi, ubijen od partizana Glinskog odreda.

⁵ Selo Begovići spada u kotar Petrinja.

⁶ Napad na ustaše izvršila su dva partizana iz Glinskog odreda. \ Ubijeni ustaša je poznati zlikovac Luka Mazalović.

⁷ Zečeva Varoš

⁸ Napad su izvršili partizani Zbješkog odreda.

⁹ Vidi dok. br. 35. akcije Prvog rajona, gdje je ovaj napad naveden pod datumom 30. VIII.

Povodom ovoga napadaja pojačane su postaje Primišlje i Perjasica, pa ima dosta pobijenih četnika i malo se stišali.

Na području ostalih krila po cvoj točki od zadnjeg izvješća važnijih promjena nije bilo.

3. — **O** komunistima: Na području krila Gospić su sve aktivniji jer im sve više ide u prilog sadanje pomirljivo držanje talijanskih vojnih vlasti prema četniku a to komunisti obilno koriste i pod ovim okriljem nesmetano rade.

Na području krila Petrinja, 29. kolovoza o. g. Jela Predović, rodom iz Lešća, kotar Metlika radnica u tvornici u Dugojresu, donijela je iz Karlovca komunističku brošuru »Okružna broj 2«¹⁰, pisana mašinom na 6 stranica. Brošura joj je po straži oduzeta i predana po poručniku Kraljiću vojnim vlastima, a Predovića pobjegla.

Koncem kolovoza o. g. uhićen je u Zivaj', obč. Dubica, kotara Kostajnica bivši poštanski činovnik Đuro Mitrović, koji je pisao i poštom na razne strane razasiljao komunističke letke.

Noću 30.—31. kolovoza o. g. uhićen je u Donjoj Mlinogi, obč. Jabukovac, kotar Petrinja komunist i četnik Miloš Peškir kod kojeg je nađen razni promidžbeni komunistički materijal. Predan je ustaškom redarstvu u Zagreb.

Neustanovljenog dana mjeseca srpnja t. g. radnik Ivan Zugalj iz sela Stejapanovaca,¹¹ kotar Našice rekao je pred više ljudi, »Da sad kad je ova vlada zavladała nema brašna, pa bi bilo bolje kad bi komunizam zavladao i Rusija pobjedila.« Predan je kotarskoj oblasti u Našice.

Na području krila Bjelovar. Noću 5. 6. rujna o. g. 12 nepoznatih ljudi obučanih u građanskom odjelu' naoružanih vojničkim puškama, napali su na željezničku postaju u Trojstvu, kotar Bjelovar, polupali vrata i prozore, uzeli iz kase 300 kuna i od jednog stražara seljaka pušku sa 10 nabojā, pijukom srušili dva brzoglasna stuba, nacrtali na zidu željez. zgrade srp i čekić i nestali¹². Potraga se za istima vodi.

Na **području krila Ogulin:** komunisti ima kotaru Deln'ce gdje su već mnogi uhićeni, ali se njihov jači rad opaža, na području kotara Slunj i Vojnić, gdje sursđuju sa četnicima.

Na području krila Brod n/s. Noću 29.—30. kolovoza o. g. komunisti su u selu **Sibinju**, ubili ustaškog tabornika štivić Matu¹³

¹⁰ Redakcija ne posjeduje ovaj dokumenat.

¹¹ Stipanovci

¹² Napad su izvršili partizani Bjelogorske grupe, pod rukovodstvom Okružnog komiteta KPH Bjelovar.

¹³ Brod na Sav: (Slavonski Brod)

¹⁴ Ustaškog tabornika Matu Stivića ubili su diverzanti iz Slobodnice: Ivan Senjuk, Vasilje Kus-Stric, Stjepan Funarić-Jotaj i Juco Vukelić-Šogor iz Gromačnika.

bacili dve bombe pred mlin Martinovića Mate¹⁶ u selu St. Slatnflru, ubili Fligić Božu u selu Slobodnici, a ranili ustašu Domankušić Božu, svi kotara Brod n.-s. ova djela počinili su Fumarić Stjepan¹⁷, Senjuk Ivan¹⁷ i Babić Nikola¹⁸ svi iz Sibirja, kotara Brod n.-s.

Na želj. pruži između Banove Jaruge i Lipovljana, nepoznati počinitelji podmetnuli su eksploziv pod tračnice¹⁹. Eksploziv je pro-nađen i uklonjen.

Jake obhodnje su u potrazi za ovim zlikovcima.

Na području krila Vinkovci: 31. 8. o. g. u vlaku Beograd—Zagreb nađeno je 3 klgr. komunističkih letaka.

Obćenito se opaža da se rad komun'lista sakriva iza četnika.

Na području ostalih krila po ovoj točki ove pukovnije težih do-goāaja nije bilo.

4. — Akcija sumnjivih, tuđinskih i antidržavnih elemenata: 22. kolovoza o. g. pronjeli su glas po mjestu Donji Miholjac, obč. i ko-tara istog, tamošnji seljaci Mato Kovačević i Nikola Mikić, da Italija istupila iz trojnog pakta i da će sada Hrvati stradati. Isti su uhićeni predani kotarskoj oblasti Donji Miholjac.

U mjesecu lipnju ove g. pred više svjedoka u selu Stjepanov-cima, kotara Našice, rekla je tamošnja seljakinja Ana Bublik, da je ovo »Popišana država«, prijavljena je kotarskoj oblasti u Nar-šicama.

Drugih važnijih događaja po ovoj točki od zadnjeg, izvješća nije bilo.

5. — O stranoj propagandi u narodu: Mađari neprestano uba-cuju vijesti, da će zaposjesti našu državu sve do Save, kako je stari tok Drave nekadašnja granica Hrvatske i Mađarske. Da su Hrvati nesposobni za samostalni život.

i». i8 Diverzant; Ivo Lovinčić-Rođo i Grga Sesar-Kum, sa nekoliko omladinaca iz s. St. Slatnika, izvršili su napad na mlin ustaše Mate Martinovića. Bačene su dvije bombe, koje su sami ovi diverzanti napra-vili; mlin je bio oštećen. Zadatak su dobili od narodnog heroja Stjepana Sekulića-Jucka, tada člana Mjesnog komiteta KPH Slavonski Brod (ubi-jen iz zasjede na pruži Zagreb—Sisak 13 ožujka 1944 godine). 3 rujna, u Slobodnici, seoske ustaše su napali zapadnu diverzantsku grupu. Borba je trajala 15 minuta; jedan ustaša je ubijen i jedan ranjen. Tada se ovoj grupi pridružio Nikola Babić iz Slobodnice, student agronomije, član KPJ od 1940 god'ne. Nakon nekoliko dana uhvaćen je u Brodu pri održavanju veze sa Mjesnim komitetom KPH Brod i strijeljan u Za-grebu 19 listopada 1941 godine.

¹⁶ Stjepan Funarić

¹⁷ Narodni heroj, poginuo kao komandant Dvanaeste udarne bri-gade u jurišu kod Grubišnjog Polja 22 augusta 1944 godine.

¹⁹ Eksploziv su podmetnuli 5 partizana iz Banove Jaruge, koji su početkom listopada ušli u sastav odreda »Matija Gubec«.

24. kolovoza o. g. u selu Novom Gracu^{5*} kotar Virovitica, održali su govor mađarskoj manjini Ivan Fridrich, Vinko Kiš, Fabijan Novak, Lajoš Horvat i Laslo Doboš pripadnici mađarskih strelast h kruževa. Govorili su protiv mađarskih Židova i grofova.

Opasna propaganda pojavljuje se iz Srbije nu poduzet'm mje-rama to se sprečava. Inače četnici sa komunistima Londonski i Moskovski krugoval, sve to vrši promidžbu koja Hrvate neosvaja, ali Srbi sa ostalim element'ma sa zanosom ovo prihvaćaju i šire.

Pogibeljnih događaja u ovom smjeru kako je to ovdje pod točkama 3—5 navedeno od zadnjeg izvješća na području ove pukovnije nije bilo.

Od strane Zapovjedništva ove pukovnije izdane su potrebne zapovjedi za sve slučajeve da se nepronadjeni krivci pronađu, kao i potrebne upute za snalaženje i postupak u pojedinim slučajevima.

6. — Prilike prehrane i prometa: prehranbene prilike na području krila Gospić i Ogulin slabe su osobito u područjima gdje se vrše četničke akcije, pasivni su to krajevi a skupoća svaki dan raste. Na ostalom području ove pukovnije uz nadzor i štednju prehrana je osigurana. Opaža se tu i tamo zabrinutost radi male kol čine živežnih namirnica određenih po osobi.

Promet funkcionira svukud, osim na području krila Gospić, gdje se radi četničko-komunističke akcije ne može normalizirati.

7. — O odnošajima vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima: Dobri su.

8. — Odnosi sa savezničkim vojskama čiji se dijelovi nalaze u našoj zemlji: Dobri su. Iz Zemuna je Njemačka kreis-komanda odselila u čačak.

II. STANJE U ORUŽNICTVU

1. — Raspoloženje duh i disciplina u oružnictvu na dostojnoj su visini i predano vrši svoju dužnost.

2. — Incidenata i nereda od zadnjeg izvješća nije bilo.

3. — Uticaj strane izvještajne službe i neprijateljske promidžbe nije primjećen.

4. — Bjegstva nije bilo.

5. — Ponašanje častn.ka, dočasnika i oružnika u službi i van ove odgovara propisima.

III. VANJSKA SITUACIJA:

1. — U Srbiji će navodno Košta Pećanac postrojiti sigurnosnu stražu od 50.000 četnika i 20.000 stražara za borbu protiv komunizma. Obrazovanje nove vlade Nedić, proširili su se glasovi, da će

** Novi Gradac

Srbi dobiti sve do Vinkovaca. Vladu podupiraju imućniji krugovi i svećenstvo. Neke vijesti tvrde, da se četnici neće pokoriti novoj vladi. Zandarmi se sada u Srbiji zovu straže, koja je slabo plaćena, stoga nezadovoljna. Oružničkih postaja nema, jer su sve razorene. Obćenito vlada nered.

Na području krila Gospić i Ogulin, prilike u pograničnoj zoni bez v dnijih su promjena. Raspoloženje hrvatskog stanovništva prema susjedima, vrlo je slabo, dočim grčko-istočnački živalj ispoljava simpatije prema istima.

U pograničnim mjestima Mađarske zapaženo je, da je jedan Mađarski vojni zbor u drugoj polovini mjeseca kolovoza o. g., održavao manevre koji su bili upravljani prema unutrašnjosti Mađarske. Mađarsko seljaštvo navodno je neraspoloženo radi rekvizicije žita, a za hranu ostavljeno je 200 klgr. po muškoj i 150 klgr. po ženskoj osobi.

Naš je živalj u Mađarskoj pod pritiskom mađariziranja i opaža se tendenca, da Mađari žele Hrvate prebaciti u Hrvatsku. Činovnici Hrvati odpuštaju se iz službe, a svećenike nagone da polože prisegu Mađarskoj.

Duž naše granice opaža se kretanje mađarske vojske. Na području ispod Kaniže²¹ vrše se vojne vježbe sa pričuvnicima, ostrim pušćanim i strojopušćanim pucanjem. Pojaćane su posade tako, da je u Prelogu 1150 vojnika i 25 mitraljeza i 12 topova, u Ćakovcu oko 3000 vojnika i raznih rodova oruđa, u Ljegradu— 200 pješaka i 15 mitraljeza. Na ostalom djelu granice od Ćekeneša do Barća, opaćaju se manji pokreti vojske. Mađari navode da se ovo vježbaju pričuvnici za ruski front.

U selu Baćkom Brijegu naloćeno je Hrvatima i Njemcima od mađarskih vlasti, da izvjeće mađarske zastave, a ovi to nisu htjeli, već su izvjesili svaki svoju zastavu. Navodno su izjavili, da ako doće do plebiscita, da će glasati za Hrvate.

2. — Strani vojni bjegunci nijesu primjećeni.

3. — Na granici prema Italiji opaća se jaka težnja za švercovanjem koje se vrši konjima i ostalom stokom, te živećnim namirnicama jer se ovo u Italji skupo plaća. Za suzbijanje ove ilegalne trgovine ulaću se sve sile, ali ipak radi pomanjkanja dovoljno službenika, sasma ovo sprijećiti, dvojbeno je.

4. — Odnosaji sa pogranićnim vlastima susjednih država: Dobri su.

Veći promjena po ovim toćkama od zadnjeg izvješća na području ove pukovnije nije bilo.

¹¹ Velika Kanića

²³ Legradu

rv. OBCI ZAKLJUČAK

Na području krila Gospić, Ogulin i Petrinja, potrebno je što prije energično pristupiti likvidaciji četničkih i komunističkih bandi, što će mnogo doprinijeti ugledu naših i talijanskih vlasti. Bilo bi dobro da se na stanovništvo koje je po šumama izda proglas, da se vrati svojim kućama, a koji to neće, da će mu biti zaplijenjena imovina i tome slično.

Održanje zakonitog reda i sigurnosti, siguran je zalog napredka a time i doglasne službe.

(M.P.)

Zapovjednik, pukovnik:
Canic

DOSTAVLJENO:

Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu
i Zapovjedništvu 2. 3. 4. oružničke
pukovnije.

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE OTOČAC OD
8 RUJNA 1941 GOD. O UNIŠTENJU POŠTANSKOG AUTOBUSA
NA PUTU OGULIN—SENJ

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2813/J. S.

Primljeno 9. IX. 1941.
Autobus Ogulin—Senj
po četnicima uništen.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»Predsjedništvo O«

ZAGREB.

Zapovjednik oružničke postaje Otočac sa brojem 711 od 8 rujna t. g. brzoglasno javlja:

»Poštanski autobus, koji saobraća Ogul'n—Senj, 8. rujna t. g. u 6 sati na Kapeli po četnicima uništen¹. Dva putnika u šumi odve-

¹ Napad su izvršili partizani iz kotara Brinje. Dvojica ustaša su odvedena i strijeljana.

dena po četnicima. Brzoglasna linija uništena. Drugih žrtava nije bilo. Talijanska komanda izvještena.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

ZAPOVJEDNIK, GENERAL:

(M.P.)

Mizler

RAZASLATO:

Min'starstvu Hrvatskog Domobranstva:

»Predsjedništvo O« i (Glavni Stožer)

te Ravnateljst. za javni red i sigur.

BR. 162

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE U KNINU O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U DALMACIJI U VREMENU OD 31 SRPNJA DO 9 RUJNA 1941 GODINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO

2. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Taj. Br. 321/J. S.

Izvještajna služba,
izvješće za posljed-
njih 10 dana.

ZAPOVJEDNIŠTVU 4 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

SARAJEVO

Knin, 9. rujna 1941.

Prema privremenom Uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i Zapovijedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. Br. 320/J. S. od 31. srpnja 1941. podnosim slijedeće izvješće za posljednjih 10 dana.

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.) Raspoloženje naroda obzirom na vanjske i unutarnje prilike i događaje.

* Raspoloženje velikog djela hrvatskog naroda prema Državi i Poglavniku je vrlo dobro. Izuzetak od ovoga čine pojedinci, koji su ili filokomunisti ili veliki jugosloveni, ali se njihov uticaj i ne osjeća. Među Hrvatima je veliku zabunu i potištenost proizvela vojnička okupacija ovih krajeva od strane Italije. Pod utisc'ma strane promičbe koja se podržava i širi najviše preko neprijatelja hrvatskog

naroda u narodu vlada uvjerenje da je vojnička okupacija ovih krajeva tek prvi korak preuzimanju civilne vlasti i konačnom pripojenju svih ovih krajeva Italiji. Izvor ove promičbe je izgleda u Splitu gdje je na okupu veliki broj izbjeglih Židova, Jugoslovena i komunista. Ovu promičbu vrše u velikoj mjeri i pravoslavci jer im to ide u prilog pošto smatraju da bi pod talijanskim vlastima bili zaštićeni kako u ličnoj tako i u imovinskoj sigurnosti. Uslijed ovoga kod hrvatskog djela naroda opaža se opća potištenost i strah. Ovaj strah i potištenost kod naroda učvršćuje činjenica što je željeznička pruga Knin—Gračac već preko mjesec dana u prekidu i što je to pogodilo narod vrlo osjetljivo u ekonomskom pogledu. Međutim narod vidi i zna da je pruga već preko 15 dana opravljena, a saobraćaj se ne uspostavlja, te se to tumači kao namjera Talijana da se narod još više ekonomski upropasti i onesposobi za ma kakovu borbu, te se ovo kod naroda smatra kao siguran znak konačnog zaposjedanja ovih krajeva po Talijanima.

Osobito je teško kod naroda odjeknula vijest da se i naša vojska mora povući sa teritorije zauzete od Talijana. Veliki broj talijanske vojske u svima mjestima i stalno novo pridolaženje izaziva još veći strah i potištenost. Ovo stanje pogoršano je još i time što je cijeli hrvatski živalj oko Knina morao pred akcijom četnika napustiti svoje domove i povući se u Knin i to upravo u času kad je trebalo sabirati poljske plodove i pripremati se za zimu. Ljetina je za 80% upropašćena i narod sa strahom gleda u budućnost. U Kninu je bilo i do 2000 izbjeglica sa okolnih sela, koji se sada postepeno vraćaju kućama gdje često nailaze na samu pustoš.

Vjerovatno je da se i od strane Talijana vrši makar i od neodgovornih elemenata izvjesna propaganda u smislu konačnog zaposjedanja ovih krajeva po Talijanima.

Srpski živalj u cjelosti je veliki protivnik sadanjeg stanja i poredka u N.D.H. Nema nikakove razlike u mišljenju onih koji su u četnicima i onih koji su kod kuća. Ovo neraspoloženje je u posljednje vrijeme još pojačano, jer se veliki broj izbjeglica vraća u Knin i okolinu gdje nailazi na potpuno opustošene domove i saznaje za svoje nestale i sve to pojačava njihovo neraspoloženje prema N.D.H. U javnosti ovo ne pokazuju i drže se posve povučeno. Opaža se da pravoslavci uživaju za sada izvjesnu naklonost talijanskih vlasti.

Koncentracioni logori u koliko ih je bilo na ovom području su likvidirani intervencijom talijanskih vlasti.

2.) četnička akcija i preduzete protimjere:

Cijeli pravoslavni živalj sjeverno od Knina i neka sela istočno i južno od Knina nalaze se u četnicima. Izuzetak su samo pravoslavna sela na Kosovu, koja još nisu otvoreno istupila, ali na sve načine pomažu akciju četnika.

Glavni rad četnika sastoji se u tome što su oni potpuno opkolili Knin na udaljenosti negdje ne više 1 km¹. Svaki saobraćaj sa Kninom i iz Kn na nemogućan je bez njihove kontrole. Na svima izlazi i putevima imaju četnici svoje straže. Donos na pijacu životnih namirnica potpuno su onemogućili. Radi toga i vlada u gradu opća nestašica svih životnih namirnica što građane i izbjeglice vrlo teško pogađa. Česti su slučajevi odvođenja pojedinih lica Hrvata od strane četnika koja se malo udalje iz grada. Ove straže onemogućavaju dolazak radnika iz obližnjih sela, a vrše teror nad onima pravoslavcima iz sela, koji bi htjeli što u grad pronjeti ili ići na rad.

Talijani se posve slobodno kreću u svim pravcima i njima se ne čine nikakve smetnje. Oni u obližnjim selima gdje su ustanovljeni izvjesni dani koji su kao pazarni kupuju sve što im treba jeftino.

Zaklana stoka gotovo se svakodnevno izvozi u Split i Šibenik, kao i ostala mjesta gdje ima talijanske vojske, a u gradu je nemoguće često po više dana dobiti uopće mesa i to po cijeni od 60—70 kuna kg.

Talijani se odnose prema četnicima posve pomirljivo i nadaju se da će se sada poslije izdatog proglasa narodu ovo pitanje za nekoliko dana riješiti. Proglas je izdat 7. ov. mjes. i u njemu se narod poziva da se vrati kućama, da odloži oružje i da će svakom biti jamčena sigurnost.

Rezultat izdatog proglasa nije se do ovoga časa mogao utvrditi jer je prekratko vrijeme. Opće je mišljenje, da će se 80% pravoslavnog življa vratiti kućama, a samo oni mlađi i koji imaju kakvo djelo na duši će ostati u šumi kao neka naoružana rezerva i zaštita onih koji će se vratiti kućama i predati oružje. Vjeruje se da će se oružja vrlo malo predati, nego da će ga četnici posakrivati u planinama, kako bi ga u slučaju potrebe opet imali.

Hrvati slabo vjeruju da će ih Talijani moći potpuno zaštititi pred četnicima i pred onim koji se vrata kućama. Ovaj se strah pojavljuje najviše kod onih čije su kuće usamljene ili se nalaze u pravoslavnom selu.

Oružničke postaje koje su u početku pobune povučene nisu još uspostavljene i tako je cijeli taj kraj bez ikakove kontrole i naše vlasti. Očekuje se da će se kroz neko vrijeme postaje moći uspostaviti u zajednici sa Talijanima.

Svaka protumjera protiv četnika i njihova rada onemogućeno je od strane Talijana, a niti je do sada bilo dovoljno snage da bi se mogla preduzeti.

Jevreja ima vrlo malo na reonu i njihovo je raspoloženje kao i kod pravoslavaca. Svi oni vjeruju u pobjedu Engleske i Rusije i čekaju čas osvete.

Od posljednjeg izvještaja do sada desili su se ovi slučajevi:

25. VIII. 1941. satnija domobrana koja je bila u Berkoviću, kotara Stolac povukla se je prema Nevesinju. Sa ovom satnijom od oko 200 domobrana povukli su se i oružnici postaje Berković te izvjestan broj građana muslimana. Odmah po izlasku iz Berkovića napadnuti su po četnicima i prisiljeni na predaju. Četnici su domobrane razoružali i pustili prema Nevesinju, a građane muslimane su pobili. Također su strijeljali 5 uhvaćenih oružnika. Jedna satnija iz Nevesinja kasnije je ponova zauzela Berković. Oružnička postaja je uspostavljena ponovo.

28. VIII. 1941 održana je liturgija u pravoslavnoj crkvi u Kninu poslije 3 mjeseca. Liturgiju su držala dva popa koji su u Knin stigli iz izbjeglištva autom u pratnji talijanskih častnika. Službi u crkvi su prisustvovala i 2 talijanska častnika.

U vrijeme 23—24. VIII. 1941. na više mjesta oko Knina istaknute su od strane četnika talijanske zastave i to na uzvisitijim mjestima. Zastave su istaknute po nagovoru talijana koji su ih i dali.

1. IX. 1941. na granici reona postaja Kiseljak i Hadžići sukobila se jedna oružnička patrola pojačana ustašama sa 10 četnika i u borbu su 2 naoružana četnika ubijena, a ostali su se razbjegli u šume. Po traga se vodi.

1. IX. 1941. u blizini D. Vakufa napali su četnici putnički vlak. Uz borbu su se četnici povukli prema Janju. Žrtava sa naše strane nije bilo.

3. IX. 1941. 5 žena porodice šimić iz sela Golubića otišle su iz Knina, gdje su bile kao izbjeglece svojim kućama u Golubić. Četnici su ih uhvatili i zatvorili, ali su ih poslije 2 dana pustili na intervenciju talijana.

7—9. četnici su uhvatili Franu Šimića gostioničara iz Knina u Vrbniku, selu u neposrednoj blizini Knina. šimić je bio pošao u Šibenik da kupi vino. Kod sebe je imao oko 60.000 kuna. Do sada se nezna što je sa njim.

Kako se vidi akcija četnika je vrlo ograničena s'm slučaja kod Berkovića. Ulaskom Talijana u ove krajeve prestala je i aktivnost četnika i po svemu sudeći ona će na području zaposjednutom od Talijana prestati posve za koji dan. Talijani su u stalnom dodiru sa predstavnicima četnika, ali o čemu se vode pregovori nije se moglo do sada utvrditi. Hrvati vrlo sumnjivo i s nepovjerenjem prate i suviše pomirljivu akciju Talijana prema četnicima i trepe pred budućošću.

3.) O kćerima:

Akcija komunista koja je nedavno bila uzela zamaha gdje su oružane skupine komunista najviše iz okoline Splita i Šibenika stupale u borbu što je iznijeto u prošlom izvješću energičnom akcijom naših snaga i Talijana presječena je i ugušena. Do otvorene borbe

sa komunistima ponovno nije dolazilo i ako i sada imaju pojedine manje skupine raspršenih komunista koje lutaju po planinama u težnji da se prebace u reon Drvara i priključe tamošnjim komunistima i četnicima.

Stupanjem komunista u otvorenu borbu onemogućeno je da se otkriju njihove organizacije i jataci, kao i da se bolje upoznaju sva lica koja su dosada prikriveno bili komunisti ili ove pomagali. Istaknutiji su pohapšeni, a nad ostalim se vodi strogi nadzor. Na taj način je komunistima vrlo otežano snabdjevanje i prikupljanje vijesti o kretanju naših i talijanskih snaga.

Cijela akcija komunista vođena je iz Splita i Šibenika.

26. VIII. 1941. državni sud N. D. H. u Sinju osudio je na smrt 24 u borbi uhvaćena komunista- i presuda je izvršena strijeljanjem. Veći broj komunista zadržan je u zatvoru zbog mjera javne sigurnosti.

Komunista i filokomunista ima dosta osobito u većim mjestima oko Makarske i Omiša. Svi su oni uvjereni u konačnu pobjedu Rusije i Engleske, a preko toga i u konačnu pobjedu komunizma.

23. VIII. 1941. rasturani su u okolici Vrlike i Kijeva komunistički letci. U jednom letku koji je umnožen na pisaćem stroju i počinje sa »Drugovi Hrvati«, a završava »Centralni komitet komunističke partije Hrvatske« poziva se, da se Hrvati ujedine i vode borbu protivu plaćenika i kapitalističkih ugnjetača, te da ne slušaju Hitlera, Musolinija, Poglavnika, Budaka, Kvaternika i druge.

U drugom letku koji je također pisan na pisaćem stroju pod naslovom »Drugovi na frontu i u pozadini, narode Srpski i Hrvatski« a završava »štab Gerilskih odreda za Srb i okolinu«, na pogrdan način napadaju se ustaše kao i sam Poglavnik, zatim napada se Italija i fašizam.

U trećem letku koji nosi naslov »Proleter i sviju zemalja ujedinite se. Hrvatski i Srpski narode Knina i okoline« a završava se »Komunistička partija Hrvatske — akcioni odbor« i također pisan na pisaćem stroju i umnožen. U ovom letku napadaju se Ustaše koji su na stotine lica poklali, a napada se i sam Poglavnik.

18. kolovoza 1941. više sela Makra, namjestu zv. Martinov grob, kotara Makarska, ispod same litice visoko oko 50 metara, nađen je leš Luke Bakić, obučara iz Makarske, u potpuno raspalom stanju. — Istragom je ustanovljeno, da je po srijedi nesretni slučaj. — Bakić je bio poznati komunista, koji oko 1. kolovoza ov. g. pobjegao od kuće u namjeri da pobjegne u Split.

15. VIII. 1941. iz sela R barića, kotar Sinj pobjeglo je u planinu 17 seljaka komunista³ od kojih su se 3 vratila svojim kućama.

² Odnos: se na borbe Splitskog i Solinskog partizanskog odreda. Vidi dok. br. 131 i dok. br. 143.

³ Odnosi se na partizane Sinjskog odreda.

Od ovih je 13 Hrvata, a 4 pravoslavca. Oni su se nalazili u planini Ubija gdje ih je bilo oko 50. Naoružani su i imaju 2 puškomitraljeza. Vođa im je Vice Buljan iz Splita i još jedan kojemu se nezna ime, a učestvovao je u španjolskom ratu. Oni su se vjerovatno prebacili u okolinu Drvara.

2. IX. 1941. ophodnja postaje Domanović pronašla je u selu Oplićići kotar Stolac istaknutu na jednom jablanu crvenu zastavu. Pritvoreno je 12 lica pravoslavaca pod sumnjom da su imali veze sa ovim djelom. Zastava je skinuta, a krivci predati vlasti.

4.) O akciji, radu i kretanju sumnjivih osoba, tuđinskih neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata.

Kako je u uvodu rečeno na području kotara Kninskog i prema Lici i Drvaru četnici se nesmetano kreću, pričaju da Rusi pobjeđuju, pa čak da su došli i u Hrvatsku, a narod jer nema veze sa vlastima to vjeruje. Komunisti čine to isto. Prisutnost stranih agenata n'je primjećeno.

5.) O stranoj propagandi u narodu.

Putem krugovalnika neprijateljskih stanica šire se najrazličitije vijesti u cilju prikazivanja nekih Ruskih pobjeda nad Njemcima i uspostavljenju Jugoslavije poslije rata.

Mnogo lica iz šibenika, Kaštela, Trogira i Splita a gdje se nalazi i veći broj izbjeglica, Židova i grčkoistočnjaka koja su naklonjena Italiji šire svakodnevno vijesti kako će ovi krajevi koje je sada vojnički preuzela Italija biti konačno pripojena Italiji. Ove vijesti vrlo se brzo šire, te narod sa strahom gleda u budućnost i velikim nepovjerenjem u svaki rad Talijana. Tamo se ubjedljivo govori da Hrvatska više ne postoji, da je Poglavnik ubijen ili pobjegao, pa su neki putnici iznenađeni kad dođu na naše područje i vide da još postoje naše vlasti.

6.) O prilikama prehrane i prometa.

Prehrambene prilike u cijelom području Knina su vrlo teške. Pošto je nemogućan svaki dovoz ma čega u Knin već više od mjesec dana to se u varoši nemože uopće dobiti ništa osim malo zelja. Masti, Ulja, šećera, riža, brašna, sapuna, soli, drva i ostalo u opće nema. Meso je kad ga ima po 60—70 kuna kg. Narod je u vrlo teškom položaju. Ako u pravcu Gračaca ne proradi za normalan saobraćaj prilike će biti očajne. U Mostar je došlo nekoliko vagona brašna za Knin, ali radi slabe organizacije oko prevoza i nedostatka prevoznih sredstava ovaj rad ide vrlo sporo. Postoji istina prehranbeni odbor, ali je od njega dosta slaba korist i njegov dosadanji rad i preduzimljivost ne uliva nikakovo povjerenje narodu.

Ljetina je i ako je bila dosta dobra propala i veliki broj izbjeglica ostao je bez sredstava za život zimus.

Rekvirirani automobili koji bi služili za prenos hrane iz Mostara neracionalnom upotrebom od ranijih ustaških vlasti su upropašćeni i slabo sposobni za veći put. Za njihovu opravku niko se ne stara. Pored toga nafte i benzina uopće nema.

Narod neće da prodaje namirnice za novac nego traži zamjenu u stvarima koje njemu trebaju. U sve ovo veliku je pometnju uniјelo i naglo povlačenje dinara od 100 i 50 dinara i to upravo u času kad uslijed prekida saobraćaja nisu dolazile novne i svijet nije pravovrijemeno o tome obavješten. Liferanti mesa za Talijane uzimaju od naroda dinare, koji nije mogao zamjeniti za kune i sa tim novcem kupuju stoku po selima, koja su u vlasti četnika, jer četnici kune neće da primaju.

Ako se za koji dan ne onemogući snabdjevanje Knina i okolice vlakom imaće presudnih posljedica.

Prehranbene prilike na reonima ostalih krila bolje su, ali i tamo samo po varošima, dok sela ostaju isto bez najpotrebnijih namirnica.

Na raspoloženje naroda utječe negativno i to što trgovci dižu cijene robe po volji, a maksimiranje cijena imalo bi za posljedicu da se u opće ništa nebi dobilo radi oskudnog i teškog dovoza.

7.) O odnosima vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:

Odnosi sa savezničkom talijanskom vojskom su sada mnogo bolji nego prije. Na svakom koraku opaža se ta promjena i Talijani se pokazuju vrlo susretljivi u svemu. Naročite su dobri odnosi oružništva sa Talijanima.

Bilo je izvjesnih nesuglasica sa Talijanima- tako na pr. 25 kolovoza 1941. istaknut je na zgradi osnovne škole u Sumartinu, kotar Brač, od strane ustaškog rojnika oglas slijedeće sadržine: »Od strane ovog ustaškog roja zabranjuje se djevojkama-ženskinjama zajedničko kupanje sa vojnima na mjestu zvanom »Za Kopita« kraj Sumartina, a koja bi se u ovu zabranu ogriješila biće pozvana na odgovornost i za kaznu biće joj odrezana kosa⁴«. Zapovjednik talijanske vojske u Selcima je naredio da se ova tabla sa škole skine i da će ovo fotografirati i dostaviti svojim višim starešinama.

26. kolovoza ove god. seljak Politeo Vlado iz Novisela⁵, kotar Supetar, vraćao se oko 22 sata na svome magarcu kući. Usput je

⁴ Čim nakon okupacije Skojevci, napredni omladinci i drugi aktivisti NOP-a, rezali su kosu ženama, koje su išle s Talijanima i ustašama, te ih tako žigosali i kažnjavali. Ustaški zastupnici u selima na otoku Braču su samo zastrašivali žene ovom mjerom, ali nije poznato da su je provodili.

⁵ Novo Selo

sreo jednog talijanskog vojnika naoružanog ali u pripitom stanju, koji mu je nešto govorio i bezrazložno ga počeo napadati, ali pošto on ne razumije talijanski jezik, da je mislio da će ga tući i tako se sa magarca skinuo, vojnik u tom momentu opalio je iz svoje puške jedan naboj u vis, koji da mu je prošao mimo glave, i potom mu naredio da ide ispred njega nazad u Povije, držeći pušku stalno u stavu »sprem« i tek kada su došli do parobroda, pustio ga da se može vratiti svojoj kući.

Ovo nije doprinjelo promjeni ovoga stanja.

II. STANJE U VOJSCI:

1.) Moral i disciplina kod oružnika nisu još na željenoj visini. Moral je najviše poljuljan u času preokreta kada su mnogi oružnici stradali ni krivi ni dužni. Mnogima je propalo sve što su imali. U vremenu rasula bili su oružnici prepušteni duže vremena sami sebi i to sada dolazi do izražaja. U nedavnom ustanku četnika ponovno su mnogi izgubili sve što su imali, a to štetno utječe na njihovu raspoloženje. Disciplina je prosječno dobra.

Kod pomoćnih oružnika domobrana opaža se nemir i nezadovoljstvo jer već više mjeseci služe i pitanje njihova otpusta nije riješeno. Rad po tome je u toku. Neki domobrani u pričuvu bili su pozivani za vrijeme bivše Jugoslavije 4—6 puta na vježbu, pa im sada teško pada ovo služenje u vojsci, jer su im domovi i porodice prepuštene sami sebi. Pogibija 23 domobrana u nedavnim borbama sa četnicima također je negativno djelovala.

15 kolovoza 1941 oko 15 sati stožerni narednik 15 pješadijske pukovnije Šetina Alojz (Slovenac) udaljio se je biciklom iz Knina u pravcu sela Kovačića, koje je udaljeno od Knina 6 km. Pretpostavljalo se, da su ga na putu predusreli i zarobili četnici. Našom intervencijom uputile su talijanske vlasti četnicima zahtjev, da se stožerni narednik Šetina pusti u svoju jedinicu. Poslije 2 dana četnici su poslali odgovor talijanskoj vlasti u Knin i priložili vlastoručno pismo stožernog narednika Šetina u kome isti navodi, da nije zarobljen već se dragovoljno priključio četnicima. Provjeru kod izvjesnih seljaka pravoslavaca primljena su ista obavještenja, na ime, da se je stožerni narednik Šetina Alojz dragovoljno priključio četnicima.

Po izjavi njegovih starešina i dočasnika koji ga bliže poznaju, te obzirom da je oženjen i otac jednog djeteta koji od svojih beriva izdržava obitelj u Šibeniku, a u glavnom ostavio je sve svoje stvari u Kninu, otpada sumnja da se je namjerno priključio četnicima već je stvarno zarobljen. Njegovo vlastoručno pismo smatra se da su četnici iznudili.

Na moral oružnika utječe štetno i velika skupoća i nestašica namirnica, kao i to što većina ženjenih živi odvojeno od svoje poro-

diče, koje su mnogi u krajevima koji su pripali Italiji. Sa početkom školske godine pojavljuje se kod ženjenih oružnika briga za školovanje djece u srednjim školama, kao i opskrbe te djece.

Smještajne prilike osobito u krilu Knin su vrlo loše. I ako je popravku ovoga stanja preduzeto sve što se moglo pitanje je ostalo neriješeno. Mnogi oružnici nemaju ni po jedno čebe, nemaju plahta, Blamarica, kreveta, a mnogi imaju i vrlo slabo odijelo. Sve ovo štetno utječe na moral i duh oružnika. Također i pitanje njihova prijema i očekivanje rasporeda zadaje im dosta brige. O ovome je zasebno izvješteno.

2.) Incidenti, neredi i izgredi većeg značaja:

Nije bilo.

3.) Uticaj strane izvještajne službe i neprijateljske propagande: Nije primjećeno osim kako je naprijed navedeno.

4.) Bjegstva iz oružništva:

Bjegstva iz vojske osim navedenog slučaja nije bilo.

5.) Ponašanje častnika, dočasnika i momčadi ran vojarne I kruga:

Propisno. Razvodnik se postaje Srinj'ne Dalić Franjo otišao je u Split bez dozvole gdje je lumpovao i gdje je pri hapšenju od strane Talijana kod njega nađeno 13.000 dinara. Predpostavlja se da je ovaj novac bio namjenjen švercu. Istoga ću odmah predložiti za otpust iz službe kad se utvrdi pravo stanje.

Najviše nereda po postajama stvaraju leg'onari koji su došli iz Njemačke potpuno razuzdani i nepokorni. Preduzete su energične mjere da se nevaljalci uklone iz oružništva.

Kod vojnika u Kninu primjećuje se nezadovoljstvo radi slabih smještajnih prilika, pošto su Talijani sve vojarnje zaposjeli.

III. VANJSKA SITUACIJA:

1.) Nisu se mogli prikupiti nikakovi podatci. Zna se da narod u krajevima pripojenih Italiji također trpi od nestašice životnih namirnica, a osobito svijet po otocima.

2.) O stranim vojnim bjeguncima.

Nije bilo slučajeva.

3.) O nedozvoljenim prelazima na granici, švercu, i tome slično:

Pošto je pokretom talijanske vojske onemogućena našim organima kontrola granice to se nema podataka o tome. Osjeća se da se šverc u velike razmahao, ali je nemoguće suzbijati, radi ograničenja kretanja oružnicima i ostalim organima.

4.) Cdnosi sa pograničnim vlastima susjednih država.

Dobri su i incidenata nije bilo.

IV. OBCI ZAKLJUČAK:

Politička situacija je prilično nejasna. Stanje javne sigurnosti vrlo slabo u kotaru Kninskom inače je dobro.

Primjećuje se, da je obavještajna služba kod Talijana vrlo dobro razvijena i organizovana. «

(M.P.)

Zapovjednik pukovnik:
Boić

DOSTAVLJENO: Vrhovnom oružn. zapovjedništvu; Zapovjedn. Jadranskog i Bosanskog divizionskog područja; Zapovjedn. 1, 3 i 4 oružn. pukovnije i svim krilnim oružn. zapovjed. ove pukovnije. —

BR. 163

IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIŠTVA GOSPIĆ OD 10 RUJNA
1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA U SJEVERNOJ LICI

**ZAPOVJEDNIŠTVO I HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNJE**

Taj. Broj 664-J. S.

Izvješće o komunističko-četničkoj akciji na području krila Gospić.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNICTVU

ZAGREB.

Zagreb, 10. rujna 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije Taj. Broj 659-J. S. od 9. rujna 1941. dostavlja se naknadno prispjelo izvješće krila Gospić Taj. Br. 221 od 8. rujna 1941. u sljedećem:

»Oružnička postaja Jezerane izvijestila je: 8. rujna t. g. oko 6 sati, četnici su napali poštanski samovoz (autobus) koji saobraća na liniji Josipdol—Senj.¹ Napad je izvršen od strane 8 četnika u Velikoj Kapeli a između mjesta Modruš i Jezerane, kotar Ogulin, postavljanjem velikog drveta preko puta i paljbom iz pušaka. Tjerao

¹ Vidi dok. br. 161.

samovoza je pobjegao. Putnike su četnici pustili, a zadržali su poslužitelja kotarske oblasti Brinje Ivana Čanića, rodom iz Kaniže-, kotara Gospić, koji je putovao u Brinje, te jednoga putnika (nepoznatog imena) koji je putovao za Senj, a također su zadržali i svu poštu koja se nalazila u samovozu. Isto tako su ispresjecali gume na navedenom samovozu. Ovi četnici prekinuli su brzojavno-brzoglasni promet na liniji Jos pdol—Jezerane. O ovome su nadležni od strane postaje izvješćeni.

Dne 8. ov. mj. ova postaja dobila je zapovjed od talijanske oružničke postaje Križpolje, da se oružnička postaja Jezerane preseli u Križpolje, kotar Brinje.

Po ovome molim žurno intervenciju, jer nije logično da postaja bez naročite potrebe napušta svoje sjedište i time stvori paniku kod tamošnjeg stanovništva.

Oružnička postaja Lovinac izvijestila je: Talijanska komanda na željezničkoj postaji Lovinac, usmeno je zapoviedila ovoj postaji, da primljeno oružje od razoružanog hrvatskog stanovništva preda talijanskoj vojnoj vlasti.

Kako se ovo događa na cijelom području ovog krila, što se vidi i iz samog proglasa II. talijanske armate, to po ovome molim izdati potrebnu zapovied.

Vodni oružnički zapovjednik u Senju izvijestio je: Zapovjednik naše vojne posade u Otočcu, svakodnevno traži izvješće o prilikama na području voda. Buduć već postaje izvješćuju nadležne vlasti i krilno zapovjedništvo, molim da se od davanja izvješća zapovjedniku posade oslobodim.

Po prednjem molim da se zapovjedniku naše vojne posade u Otočcu izda potrebna zapovied.

Oružnička postaja Široka Kula izvijestila je: Prema saznanju od naših izbjeglica sa područja oružničke postaje Bunić, četnici su na mnogo mjesta prekopali put široka Kula—Bunić, a ovo potvrđuju i sami talijanski vojnici sa posade široka Kula.³

Oružnička postaja Gospić izvijestila je: 6. ov. mj. bivši čuvar željezničke pruge u Sv. Barbari Ante Canić iz Kanže, kotar Gospić, prije 5 dana napustio je svoje mjesto službovanja i pobjegao u Zagreb, jer da nije mogao više izdržati teror talijanskih okupatorskih vlasti, kao i da se nije mogao izdržavati sa plaćom primljenom od Talijana, a koja plaća za željezničko osoblje iznosi od 450 do 700 lira mjesečno. Isti je izjavio, da talijanske željezničke vlasti sva željeznička postrojenja koja se nalaze u Sušaku i na području bivše Jugoslavije demontiraju i odvoze u Italiju.

* Gosp. Kaniža

³ Cestu su prekopavali partizani iz kotara Korenca.

Danas je stigao u krilnu stojbinu pokusni oružnik ovoga krila sa postaje Srb, Martin Miletić, koji je U početku komunističko-četničke akcije pri napadu na postaju Srb pobjegao u Kulen Vakuf gdje je bio na službi. Njegovu izjavu o napadu na oružničku postaju Srb, dostaviti ću naknadno.

Dostavlja se prednje na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

BR. 164

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE VRHOVINE OD 11 RUJNA
1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA NA PRUZI RUDOPOLJE-
JAVORNIK

ZAPOVJEDNICTVO I. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE .
Broj 2647/J. S.

Postavljanje dinamita na
željezničku prugu između
postaja Rudopolje—Javornik.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB.

Zagreb, dne 17. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Vrhovine sa dopisom Br. 1009 od 11. rujna 1941. — javlja sljedeće:

»Dne 9. rujna 1941. — oko 18 sati na željezničkoj pruzi, između željezničke postaje Rudopolje—Javornik, udaljeno od željez. stražare br. 33 oko 400 metara, kotara Otočac, prigodom prolaza osobnog vlaka br. 10C9, koji je išao od Gospića u smjeru Zagreba, eksplodirale su dvije postavljene dinamične patrone pod kotačima vlaka. — Pri-

godom ove eksplozije nije pričinjena nikakova materijalna šteta na vlaku i željezničkim tračnicama i vlak je bez zaprieke prosljedio dalje prema Zagrebu.

Dinamitne patrone postavljene su u nasipu, koji je na ovom mjestu zidan, te je isti prigodom eksplozije dinamita porušen u dužini 6 u širini 2 metra. Jedna dinamitna patrona nije eksplodirala.

Istodobno i na istom mjestu odrezano je sa p.lom 5 stubova od brzojavno-brzoglasne linije i žice potrgane.

Istog dana popravljen je porušeni nasip i uspostavljena brzojavno-brzoglasna linija, tako da redovan promet nije bio prekinut.

Ovo djelo poč nila je četničko-komunistička banda, koja već nekoliko dana krstari po okolnim šumama, oko same željezničke pruge.¹

Na licu mjesta nisu se mogli pronaći nikakovi tragovi iza počinitelja ovog djela, po kojima bi se isti mogli ustanoviti, jer je teren kamenit i šumovit.

Obližnje željezničko osoblje ispitano izjavljuje, da nije za vrijeme vršenja službe prije i posije ovog događaja n'koga vidjelo na pruži i oko iste u neposrednoj blizini, jer je samo mjesto zamačno i nije vidljivo, pošto je pruga krivuljava i predjeo oko nje šumovit.

Vođenim izvidima u suradnji sa italijanskim vojnim vlastima, do sada se n'je uspjelo ući u trag počiniteljima ovog djela, ali se za istima i dalje energično traga u svim pravcima.

Po ovome je dostavljeno izvješće Obćem povjereniku kod 2. Armate talijanske vojske u Karlovcu i kotarskoj oblasti u Otočcu.«

Dostavlja se prednje na znanje. Izdao sam zapovjed, da se počinitelji ovog djela bezuvjetno pronađu, pohvataju ili unište. Željezničku prugu na ovom djelu osigurava talijanska vojska.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
potpis neč.tak

¹ Diverzije je izvršila grupa partizana iz kotara Otočac.

BK. 165

IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE CAPRAG OD 12 RUJNA
1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA NA PRUZI CAPRAG—
BLINJSKI KUT

HRVATSKE DRŽAVNE ŽELJEZNICE
ODIO. ZA ŽELJEZNICKI PROMET
U ZAGREBU

Broj Taj. 268/41. II.

Dana 12. rujna 1941.

MINISTARSTVU DOMOBRANSTVA,

ZAGREB.

Postaja Caprag podnijela nam je sljedeću prijavu:

»Javlja se, da je u noći u 22.06 dana 10. IX. 1941 god. ispred vlaka 62/11. eksplodirao pakleni stroj između Capraga i Blinjskog kuta u km 368.34 i otkinuo je komad sinje u duljini od 56 cm¹. Cijeli vlak je prešao preko toga neoštećen i nitko nije stradao, poč nitelj nepoznat, radi toga su kasnili vlakovi. Vlak 15 je kasnio 120', a vlak 7 kasnio 90', vi. 45 kasnio 229', vi. 47 je kasnio 230'. Pruga je popravljena u 1.05. —«

Službene uporabe radi molimo nam saopćiti konačni rezultat rješenja.

Upravitelj:
potpis nečitak

¹ Diverziju izvršili diverzanti sa dotičnog terena, pod rukovodstvom Juraja Kalca.

BR. 166

**IZVJEŠTAJ GRUPE GENERALA LUKIČA OD 14 LISTOPADA
1941 GOD. O ODNOSIMA IZMEĐU TALIJANSKIH I USTAŠKIH
VOJNIH VLASTI I TAKTICI PARTIZANA U BORBI PROTIV
NJIH**

RELACIJA ZA RUJAN

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRUPA GENERALA LUKIČA**

V. T. Br. 464

Karlovac dne 14-X 1941

Predmet:

Vojna relacija za mjesec
rujan 1941. godine. —

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
Glavni stožer/.

Savezno zapoviedi Op. Br. 131 od 4. IX. 1941. godine dostavljam
OBČU VOJNU RELACIJU za mjesec rujan ove godine za akcije vr-
šene na području generala Lukiča:

1. — Od 1 rujna ove godine preuzele su na sebe talijanske vojne
vlasti dužnost i prava održavanje reda i zaštićivanje našeg stanov-
ništva u demilitariziranoj zoni u kojoj je dotle operirala samo naša
vojska. —

Naša vojska i oružništvo podpalo je u operativnom pogledu pod
zapovjedništvo talijanske vojske i nije imalo pravo vršiti nikakve sa-
mostalne akcije.

2. — Talijanske vojne vlasti u cilju smirivanja i održavanje
reda imaju svoju posebnu taktiku prema četnicima, koja se u glav-
nom sastoji:

A. — POLITIČKA PRIPREMA PRIJE PRIJEMA DUŽNOSTI.

— Politička priprema: Politički pripremiti sve da do borbenih
akcija u obće ne dođe (ova politička djelatnost vršena je dosta prije
nego što su talijanske vojne vlasti primile na sebe dužnost održavanje
reda i mira) i sastojala se je:

— u pregovorima sa pobunjenicima da se ne napadaju (na pr.
u Vel. Popini, Gračacu itd.

— javnim negodovanjem postupaka naših upravnih i vojnih
vlasti, a naročito prema postupcima ustaških divljih (formacija) na
pr. u Gračacu, Gospiću itd.);

— zaštićivanje grčko-istočnog življa koje se je ogledalo u:

Odvažanje grčko-istočnog stanovništva sa naše prostorije u njihovu prostoriju ili najpr. je u njihove logore, a potom na njihovu prostoriju (na pr. Gospić);

Odvažanje nepokretne imovine grčko-istočnog stanovništva (na pr. u Gospiću);

Javnim sažaljevanjem nad žrtvama pobunjenika, fotografiranje istih i obećavanjem da će oni popraviti nepravdu učinjenu grčko-istočnom stanovništvu (na pr. oko Vel. Popina, Srba, Gračaca itd.);

Nasilnim oduzimanjem uhvaćenog grčko-istočnog življa od naših vlasti i puštanje istih na slobodu (na pr. u Gračacu itd.);

Ne zaštićivanjem našeg življa kad je isto pobjeglo talijanskoj vojsci i molilo zaštitu na pr. Korenica);

Vjerovatnim pregovorima s emigriranim pobunjeničkim prvacima na teritoriji — Zadra i Splita (o ovome se je javno govorilo ali nemamo dokaz).

Po ovakvoj političkoj pripremi talijanske vojne jedinice slobodno su se kretale kroz sve svoje pobunjeničke prostorije no stim da su na pojedinim samovozilima morale biti vidljivo istaknute velike talijanske zastave, a kod vojničkih odjela vidljivo nošenje talijanske zastave.

POLITIČKA PRIPREMA PO PRIJEMU DUŽNOSTI.

Po prijemu dužnosti održavanje reda produženo je politički:

— zauzimanje za povraćanje izbjeglica, da im se vrate oduzete stvari itd.;

— istraživanjem slučajeva žrtava pobunjenika;

— istraživanje grobova žrtava pobunjenika;

— saslušanjem žalbi grčko-istočnog življa;

— smjenjivanjem hrvatskih oružnika po pritužbama grčko-istočnog stanovništva da su (bili ustaše ili sarađivali sa ustašama);

— rasformiranjem cijelokupne oružničke postaje u grčko-istočnim mjestima.

Sve ovo rađeno je javno i grčko-istočnom življu jasno davano na znanje da su talijanske s'mpatije i na njihovoj strani.

B. — VOJNIČKI POSTOTCI SASSTOJALI SU SE IZ:

Zaposjedanja gradova i komunikacije;

Zaposjedanje oružničkih postaja:

— u hrvatskim mjestima ili mjestima mješanim hrvatskim i grčko-istočnim, u zajednici s našim oružnicima;

u mjestima naseljenim čisto grčko-istočnim življem, samo s talijanskim, oružnicima.

Krstarenjem jačih odjela po komunikacijama s tim da je to krstarenje barem u pojedinim slučajevima na pr. u Buniću i Vrebcu (bilo avizirano grčko-istočno življe).

Ranjene četnike (od naših vojnih vlasti) drže i liječe u bolnicama (na pr. Gračacu gdje se sada još na liječenju nalazi 6 ranjenih četnika).

Oduzimanjem oružja od hrvatskog i grčko-istočnog stanovništva, ali po najprije od hrvatskog življa. Prvi koji je strijeljan zbog ne predaje oružja bio je Hrvat.

Srbi su 99% držali oružje (i sada ga drže) po šumama, ali tamo talijani nisu išli na prikupljanje oružja.

U slučaju napada i zauzimanja hrvatskih, sela od strane pobunjenika — u vremenu od kada su oni preduzeli vlast — njihove akcije bile su vrlo slabe ili nikakove t. j. ne uspijevaju da zaštićuju naš živalj (na pr. s. Podlapac).

Sve navedeno imalo je za cilj da se konflikti s četnicima izbjegnu.

Veće akcije vam puteva. po šumama ne vrše ili ih vrše vrlo rijetko i na kraće daljine.

3. — AKCIJE CETNICKO-KOMUNISTICKE.

I ako je četnicima i komunistima isti cilj ipak se oni razlikuju u svojim postupcima. Na pr. komunisti nisu tako krvoločni kao četnici; Četnicima je glavni cilj ubijanje, a komunistima rušenje i uzneimavanje.

Komunisti su bez kompromisa i ne priznaju nikakvih sporazuma s talijanima.

Iz sviju proglasa koji izdaju pobunjenici jasno se vidi da su u posljednje vrijeme (u mjesecu rujnu) vodstvo promičbe uzeli komunisti. U većini proglasa je potpuno jasno napisano a u manjem broju se to da pročitati između redaka.

Po ovakvoj promičbi izgleda da komunisti danomice dobivaju na terenu i da kod četnika postepeno preuzimaju vodstvo.

Radi ovoga nastupile su zajedničke komunističko-četničke akcije¹ sa zadaćom i vršenjem

- a. — rušenje: brzoglasnih-brzoglasnih stubova;
- rušenje željezničke pruge;
- rušenje mostova i propusta;
- prekapanja puteva;
- ne dozvoljavanje stanovništvu da dovaža životne namirnice u gradove;
- ne dozvoljavanje hrvatskom stanovništvu da ide po drva u šumu i mlinove za mljevenje brašna.

¹ Nikakve zajedničke akcije nisu vršene. Akcije su vršili partizani a četnika tada nije bilo kao oružane formacije.

- b. — Napadima na:
  - oružničke postaje;
  - na radnike koji opravljaju porušene objekte i na vojničku zaštitu koja zaštićava radnike;
  - na manje odjele i straže.

Cilj ovih napada je prvenstveno:

a) Domaći se oružja i odijela na pr. razoružaju i svaku stražu i potom puste vojnike);

b) Promičba — nagovaraju pušteije vojnike da se više ne vraćaju u svoje jedinice, da bježe u šumu i sakrivaju se ako već neće da se priključe k njima uvjeravajući ih da su Rusi blizu, da će se Hrvatska država raspasti u roku od 10 do 14 dana itd.

Negodovanjem prema talijanskim vlastima, jer da su prevareni od Talijana (jer i njima oduzimaju oružje);

c) Represalija na talijanske vlasti koje se ogledaju u:

— odvođenju našeg življa i ubijanje istog kao odgovor na streljanje njihovih (četnika)

— zarobljivanje talijanskih časnika i vojnika sa istim ciljem;

— paljenje naših sela — kao reakcijom — ako naše ili talijanske vlasti zapale koju pobunjeničku kuću.

Prema ovakom načinu rada: U mjesecu rujnu talijanske vojne vlasti ne mogu se više nesmetano kretati kao što su to mogle u mjesecu kolovozu, jer komunisti — koji su preuzeli maha — ne priznaju ranije sporazume- (nesmetano kretanje samo ako imaju talijansku zastavu).

Ovakva komunistička akcija ima za reakciju da talijanske vojne vlasti za rušenje pruge i napade na njihove vojnike uzimaju taoce i pale pojed na sela s tim da predhodno evakuiraju stanovništvo (na pr. u s. Založnici,® občine Vrhovina).

NAČELA PRIPREMA I VOĐENJA AKCIJA KOD POBUNJENIKA

Za vojne akcije:

Pobunjenici imaju uređene stožere i zapovjedništva. Glavni stožer izdaje zapoviedi i objašnjava:

a) Cilj borbe: (poslije na pr. ulaska SSSR u rat porasle su nade u oslobođenje svijetu potlačenih naroda okupiranih po fašističkim režimima. U svim tim zemljama treba dići ustanak u cilju nacionalnog oslobođenja. Poslije prve faze ustanka — djelomičnog otpora prema vlasti došla je druga faza koja već predstavlja obći ustanak sa zadatcima:)

⁵ Partizanske vojne komande nisu sklapale nikakve sporazume sa Talijanima.

³ Založnica

- b) napadati što prije dok vojne vlasti nisu još potpuno naoružane;
- c) napadati tamo gdje se protivnik najmanje nada zadavajući mu osjetljive udarce;
- d) u akcijama biti najuže povezan sa narodom;
- e) držati inicijativu u svojim rukama i stalnim napadima — uznemiravati protivnika;
- f) svakoj akciji da bude osim uznemiravanja glavni cilj — domaći se oružja i opreme;
- g) pri izvođenju akcija — izvježbati i disciplinirati ljudstvo (naročito onih koji nisu služili vojsku) a autoritet naročito nižih starješina dići na potrebnu visinu;
- h) organizirati vježbanja ne samo jednog odreda već odreda međusobno;
- i) naredbe izdavati p'smeno;
- j) logori da nebudu rasštrkani po mjestima već skupljeni po šumama;
- k) izrađivanje zemunice za zimsko stanovanje;
- l) prikupljati hranu i oružje i odjeću za zimsko ratovanje;
- m) održavanje što tješnije veze između pobunjenika;
- n) što intenzivnije izviđanje protivnika i saznanje o mjestu i pravcu pokreta;
- o) što prije sprovesti sanitetsku službu tako da u svakom odredu bude bar jedan bolničar.
- p) svi članovi pioraju položiti zakletvu.

Za političke akcije:

- a) provoditi što jaću promičbu kako među stanovništvo tako i među samim odredima i o tome izvještavati viša zapovjedništva;
  - b) uspostaviti što tesniju vezu s hrvatskim selima i uvlačiti ih u svoje kolo;
  - c) u prom čbi pokloniti veću pažnju ženama i omladini i nastojati privući ih za sebe za prikupljanje materijala za zimu, obavještajnu službu i kurire;
  - d) ne kolebati se i ustezati napadajima na talijane i promičbom objasniti potrebu napadaja i razoružanja Talijana;
  - e) po selima organizirati straže i obavještajnu službu;
  - f) hranu po potrebi racionizirati i brinuti se za one kojima su kuće popaljene;
  - g) promičbom ubjeđivati da je protivnik slab, da se ne usuđuje napadati u šumama van komunikacije itd.;
- Ovakve upute daju se rezolucijama na održanim konferencijama običnim letima itd. — vidi prilog 3.⁴

* Nikakvi prilozi nisu sačuvani.

IZVOĐENJE AKCIJA OD STRANE POBUNJENIKA SASTOJI SE:
t

- Iz akcija iz zasjede: i
- Iz organiziranih napadaja.

Iz zasjeda:

Pobunjenici zauzimaju zasjede na naročito pogodnim mjestima i napadaju puškama i bombama samovoze ili manje odjele.

Ta mjesta biraju tamo odakle mogu napad izvršiti iz blizine, gdje je napadnuti nespreman da primi borbu, a gdje napadač može lako, brzo i pod zaklonom odstupiti.

Organizirani napadaji:

Napadi vrše se manjim grupama u cilju uznemiravanja i sa većim grupama u cilju zauzimanja prostora (hrvatskih sela itd.). Ovi napadi organizirani su tako, da se sastoji iz više stotina pobunjenika.

U svemu ostalom akcije izvode prema iznetom u VTBr. 229 od 16. IX. 1941. godine.

4. — OPERACIJE I AKCIJE S NASE STRANE:

Kao što je u toč. 1. navedeno, talijanske vlasti preuzele su prava i dužnost izvođenja akcija. U koliko su pojedine akcije izvođene, vršene su po dozvoli ili u suradnji sa talijanskim vojnim vlastima. Akcije su u glavnom vođene hrvatskim oružnicima, jer je Ministarstvo hrvatskog domobranstva povuklo većinu trupa iz obalne zone. Izvršene akcije vide se iz priloga 1 i 2.

5. ISKUSTVA:

(Osim iskustva navedenih u VTBr. 229 od 16. IX. t. g.

Pobunjenici se služe ženama i djecama u cilju obavješćavanja i državanja veze. Zato, svako ko se ne nađe u svojoj kući sumljiv je kao jatak i treba ga onemogućiti do svršetka operacije —;

U svakom mjestu imaju postavljene straže koje ih obavješćavaju o dolasku naših snaga. Zbog toga naše akcije moraju biti iznenadne i vrlo brze.

Akcije pobunjenika povećale su se i mnogobrojnije su. Ni jedan korak iz garnizona ne smije se vršiti bez osiguranja.

Straže moraju biti stalno budne i na oprezi jer se pobunjenici iznenadno prikradu i napadaju. Predhodno šalju u izviđanje naoružane ili ne naoružane ljude ili djecu da izvide stepen opreznost⁵.

Stanovanje straže u naseljenim mjestima ili kućama nije pogodno. Bolje je stanovanje na fortifikacijskim uređenim položajima pogodnim za blisku borbu.

Pobunjenici nisu dobro naoružani pa se vojska s dobrim naoružanjem ne treba plašiti.

NEDOSTATCI I GREŠKE:

Komunisti su razvijali jaku veliku promičbu dok se naša promičba po selima i ne osjeća.

I ako talijani raspolažu s mnogo snaga ipak ne odgovaraju na udare četnika i time ih bodre na daljnje uspjehe.

Smenjivanje hrvatskih oružnika na zahtjev grčko-istočnog stanovništva — škodi ugledu hrvatske države.

Puštanje na slobodu sumljivih lica koji se pritvore po zapoviedi naših političkih vlasti, škodi ugledu i autoritetu naših vlasti.

Na pokušaj da se otklone ovakvi nedostaci s talijanske strane, odgovara se, da se cni brinu za red, ugled i autoritet hrvatske države i da je to njima povjereno.

Gubitci:

Našh: Poginulih 10, ranjeno 3, nestalo 8 (po podacima od oruž. krila)

Neprijateljskih: nisu se mogli ustanoviti ali nisu veliki.

Naročito se u toku mjeseca rujna nije niko istakao.

Zapovjednik
general
Lukie

BR. 167

OGLAS FELDK.OMANDANTURE U ZAGREBU OD 14 RUJNA
1941 GOD. O NAPADU NA NJEMAČKE VOJNIKE¹

ZLOČINAČKI NAPADAJ NA NJEMAČKE VOJNIKE

ZAGREB, 14. rujna za našu javnost izdan je ovaj oglas:

GRAĐANI! HRVATI!

Dana 12. rujna 1941. oko 22,35 sati izvršen je prepad na autobus koji vrši saobraćaj između munjovozne stanice na uglu Zvonimirove i Harambašićeve ulice i to 30 do 40 m daleko od polazne stanice.

U kolima su se nalazili samo njemački vojnici

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 213 od 15 rujna 1941 godine.

⁵ Tramvajske

VA

iečno vr-
adaje na
kojstu
Abasueiru
na, Bom-
ji i skla-
ksandriji,
sjevernog
Tobruku
vršilo je
bomba-
istočnom
jemačkog
samo na
puteve u
neprija-
u vrda, i
skva. U
rakoplov-
i zraklo-
otičkih
strebili)

NO

NJE

UTEM

Amerika
za sebe.
e tu radi
ba ra'nt
na Nje-
znati, da

u
slo, da
u voda-
va'ima
ameri'ke
stehnuti,
s'oro u
ta vrže
da sa-
s'ova
tu

ZLOČINAČKI NAPADAJ NA NJEMAČKE VOJNIKE

ZAGREB, 14. rujna Za našu javnost izdan je ovaj oglas:

GRADJANI! HRVATI!

Dana 12. rujna 1941 oko 22.35 sati izvršen je prepada na auto-
bus koji vrši saobraćaj između munjovozne stanice na uglu Zvo-
nimirove i Hrambašićeve ulice i to 30 do 40 m daleko od polazne
stanice.

U KOLIMA SU SE NALAZILI SAMO NJEMAČKI VOJNICI.

Pri tom su ranjena dva zrakoplovna dočasnika. Nepoznati su
počinitelji prepada bacili dvije jačaste ručne granate, a osim toga
ispaljeno je nekoliko hitaca iz samokresa ili puške, koji su pogodili
munjovozna kola.

Vjerojatno se radi o napadu, koga su izvršili komunisti.

Pozivaju se svi građani Hrvati, da sa svoje strane pomognu
pronaći počinitelja prepada.

Tko zna počinitelje napada?

Tko može dati podatke:

1. o sumnjivim osobama, koje su se oko 22 sata nalazile u tom
kraju?

2. o ljudima, koji imaju ručne granate u posjedu i onima, koji
posjeduju oružje bez dozvole?

3. o osobama, koje bi bile sumnjive po svojim izjavama?

Imena prijavitelja držat će se u tajnosti.

Prijave se primaju kod: Feldkomandature u Zagrebu, Gajeva
ul. 30a i to kod:

1. Odjela Poliskog oružništva,

2. Ratnog suda.

Za stvarne podatke, koji će služiti za pronalazak počinitelja,
određujem nagradu od Kn 10.000, koja će se svota isplatiti izvan
pravnog postupka.

ZAGREB, 14. rujna 1941.

Poljski zapovjednik

REICHERT, v. r.,

pukovnik i upravitelj Ratnog suda

Na želju Poljskog zapovjednika, g. pukovnika Reicherta, stav-
lja se gornje javnosti do znanja.

ZAGREB, 14. rujna 1941.

Ravnatelj redarstva

Dr. Vragović, v. r.

Važni gospodarski pregovori HRVATSKE I BUGARSKE

SOFIJA, 14. rujna. Ravnateljstvo
za vanjsku trgovinu javlja, da će
se tokom o. m. u Sofiji održati važ-
ni gospodarski pregovori s predstavi-
telima Italije, Hrvatske i Slovačke.
radi sklapanja novih trgovačkih
sporazuma. Poljska delegacija

ska prispjeti 21. o. m. Krajem mje-
seca stiže slovačko izaslanstvo. U
ovdajm privrednim krugovima
vlada naročito zanimanje za prego-
vore s Hrvatskom, jer se smatra, da
postoje svi preduvjeti za živu izmje-
nu dobara između obiju zemalja.

Pri tom su ranjena dva zrakoplovna dočasnika. Nepoznati su počinitelji prepada bacili dvije jajaste ručne granate, a osim toga ispaljeno je nekoliko hitaca iz samokresa ili puške, koji su pogodili munjovozna kola.

Vjerojatno se radi o napadu koga su izvršili komunisti³.

Pozivaju se građani Hrvati, da sa svoje strane pomognu pronaći počinitelja prepada.

Tko zna počinitelje napada?

Tko može dati podatke:

1. o sumnjivim osobama, koje su se oko 22 sata nalazile u tom kraju?

2. o ljudima, koji imaju ručne granate u posjedu i onima, koji posjeduju oružje bez dozvole?

3. o osobama, koje bi bile sumnjive po svojim izjavama?

Imena prijavitelja držat će se u tajnosti.

Prijave se primaju kod: Feldkomandanture u Zagrebu, Gajeva ul. 30 a i to kod:

1. Odjela Poljskog oružništva,

2. Ratnog suda.

Za stvarne podatke, koji će služiti za pronalazak počinitelja, određujem nagradu od Kn 10.000, koja će se svota isplatiti izvan pravnog postupka.

Zagreb, 14. rujna 1941.

Poljski zapovjednik⁴

Reichert, v. r.

pukovnik i upravitelj Ratnog suda

Na želju Poljskog zapovjednika, g. pukovnika Reicherta, itavlja se gornje javnosti do znanja.

Zagreb, 14. rujna 1941.

Ravnatelj redarstva

Dr. Vragović, v. r.

⁵ Ovaj napad izvršila je udarna grupa na čehi s Ivanom Siblom.

* Odnosi se na zapovjednika poljskog oružništva

BR. 168

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 15 RUJNA 1941 GOD. O ATENTATIMA NA TALIJANSKE VOJNIKE I KARABINJERE U SPLITU

Dešifrirao
otvoreno

Primljeni telegram
iz Splita
N 809

Šef
Odjeljenja
šifre

Šalje: Komanda 6-og armij. korpusa

15. IX. 41 u 11 č.

Zadar, dne 16. IX. 41 u 20 č.

Komanda 2-e armije
r. z. Guverneratu Dalmacije

Predmet:

Oružani napad na vojnike i kr. karab.
Strijeljanje Jeninčića i Juretića.

Oznaka: Jav. bezbjednost
Na uvid: kab. kv. karab.

Putem:
Kom. trupa
Zadar

5373/op. Dana 14 ov. m. oko 20,30 časova kod kasarne »Roma«
bačena je ručna bomba protiv jedne grupe vojnika koji su se vraćali
sa slobodnog izlaza. Pet je vojnika lako ranjeno.

U isti čas na drugom mjestu, dva su mladića ispalila hitce iz
revolvera i bacila ručnu bombu na patrole karabinjera, koji su, ranjeni, reagovali vatrom. Jedan je karabinier jutros umro, drugi je sklonjen.

Prilikom sukoba jedna gospođa na prolazu bila je ranjena, ali ne teško.

Jučer u 17 časova izvršena je smrtna kazna protiv Jeninčić Boža i Juretić Iva, koja je izrečena postupajući prema proglasu.

General Dalmazzo

BR. 169

OBAVIJEST MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 15
RUJNA 1911 GOD. O EKSPLOZIJI U ZGRADI RAVNATELJSTVA
POŠTA¹

ZLOČINI TERORISTIČKIH KOMUNISTA U ZAGREBU

Obavijest ministarstva unutrašnjih poslova

ZAGREB, 15. rujna. Izdana je ova obavijest:

Dana 14. rujna o. g. u vremenu od 12.30 sati i 13 sati prasnula su u zgradi Ravnateljstva pošta, brzojava i brzoglasa u brzoglasnom odjelu 4 paklena stroja. Tom prilikom ranjeno je osam osoba, među njima 2 njemačka vojnika i 1 časnik, te nekoliko članova redarstvenog izaslanstva. Redarstveni pristav Ivan Škunca podlegao je zado-bivenim ranama.

Istoga dana u 15 sati i 45 min. bačene su u Vrbanićevoj ulici dvije bombe na odjel ustaške vojnice, kojom prilikom je ranjeno 12 ustaša.

U oba slučaja radi se o komunističk'm terorističkim pothvatima.

U vezi stim zločinima proveden je izvjestan broj uhićenja.

Istraga ukazuje na veze, koje su komunistički zločinci podržavali sa engleskim agent'ma, koji su — kako je utvrđeno nedavnim otkri-ćima u američkom konzulatu — u prostorijama engleskog konzulata u Zagrebu imali veliko skladište eksploziva.²

Zagreb, 15. rujna 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
Br. 31605/41 Pr. M. U. P.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 214.

² Nijedan od komunista u zemlji, pa ni partijske organizacije u Zagrebu, nisu nikada imali nikakve veze s predstavnicima stran'h ze-malja. Ovu tobožnju vezu ustaše su izmislili da bi prikazali komuniste kao tuđe plaćenike.

BR. 170

IZVJEŠTAJ KOTARSKE OBLASTI U VRGIN MOSTU OD 15 RUJNA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽELJEZNIČKU STANICU
VOJNIĆ

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST KOD VELIKE ZUPE
GORA PETRINJA

Prs. Broj: 515.

U Petrinji, dne 16 rujna 1941.

Predmet: Vojnić, kolodvor
napadaj. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB.

Savezno sa brzoglasnim izvješćem od 14. IX. 1941. Prs. broj 590. predlaže se izvješće kotarske oblasti u Vrginmostu od 15. IX. 1941. Prs. broj 523/41. koje glasi:

Dana 14. rujna 1941. u samu zoru napadnut je po četnicima kolodvor Vojnić¹ koji se nalazi na području ovoga kotara. Prema iskazima očevidaca kolodvor je napala jedna grupa od 150—200 ljudi koja je bila kompletna ali ih je bilo i više koji su bili zauzeli okoliš postaje. Napadači su zapalili postajnu zgradu 1 susjednu zgradu pilane, koje su posvema izgorile. Sama željeznička pruga nije bila prekinuta. Do sada nije utvrđeno da bi itko životom stradao. Sudbina 7 domobrana koji su čuvali postaju ovdje nije poznata navodno su bili po napadačima samo razoružani ali je moguće da su i pobjegli.

Četnici prema dobivenim obavještenjima nisu vršili druge pljačke osim što su oteli 2 radioaparata kod tamošnjih stanovnika.

Po izvršenom napadaju četnici su se povukli u obližnje šume na području kotara Vojnić.

Na lice mjesta istog dana poslije podne izašla je ovdašnja ustaška posada, te jedan odred domobrana iz Karlovca ali od napadača u to doba na području više nikoga nije bilo. Potjera za napadačima n je izvršena.

Podvečer istoga dana ustaše kada su se vraćali zapalili su u obližnjem selu Slavsko Polje grčko-istočnu drvenu crkvicu i nekoliko seljačkih kuća, koje su vjerovatno u to doba bile napuštene, jer je

¹ Napad na željezničku stanicu Vojnić izvršili su partizani Prvog rajona. Vidi dok. br. 35.

tamošnje seljačko srpsko stanovništvo po običaju, ako se u blizini što događa napustilo svoje domove, i posakrivalo se. Te su kuće gorjele do kasno u poć.

Željeznički promet uslijed ovoga događaja bio je toga dana prekinut a i željezničko osoblje ovdašnje postaje iz bojazni da se ne ponove napadaji napustilo je želj. postaju Vrginmost koja je napuštena ćuvanju 10 domobranaca.

Za dom spreman!

Zamjenik upravitelja:
Potpis nećitak.

(M. P.²)

BR. 171

OBAVIJEST O PRESUDI PRIJEKOG SUDA U OSIJEKU OD 16
RUJNA 1941 GODINE¹

OSUDE PRIJEKOG SUDA U OSIJEKU

OSIJEK, 16. rujna. Jućer poslije podne i danas do podne nastavljene su rasprave pred pokrijetnim prijekim sudom u Osijeku. Rasprave su se vodile protiv ovih osoba: Srđana Petrova, 35. g. starog, grko-istoćne vjere, strojobravara državnih željeznica, iz Uljma u Banatu, sa stanom u Osijeku, Nikole Vetnić a, 31 g. starog, grćko-istoćne vjere, ćetkarskog pomoćnika, iz Miošića, kotar Knin, sa stanom u Osijeku, Miroslava Bauera, 24 g. starog, izraelićanske vjere iz Retfale sa stanom u Osijeku, koji su bili optućeni zbog komunistićke promidćbe, te Stanka Teš anovića, 74 g. starog, grkoistoćne vjere, iz Markovca kotar Vinkovci, sa stanom u Vranovima kotar Brod na Savi, optućenog da je unatoć opetovanim pozivima vlasti za predaju vatrenog i hladnog orućja pod prijetnjom najstroće kazne, držao kod sebe sakriven jedan vojnićki državni karabin, 45 komada oštrih naboja u 9 šarćera, nadalje dvije bombe za navalu i jednu za odbranu. Svi su optućeni osućeni po pokretnom prijekom sudu u Osijeku na kaznu smrti strijeljanjem, koje se imalo izvršiti u zakonski odrećenom roku od 3 sata poslije proglašćenja osude. Ova je osuda izvršena danas poslije podne.

³ Okrugli pečat: Nezavisna Drćava Hrvatska Ravnateljstvo za javni red i sigurnost Velika Zupa Gora, Petrinja.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 215.

BR. 172

**OGLAS RAVNATELJSTVA ZA JAVNI RED I SIGURNOST NDH
OD 17 RUJNA 1941 GOD. STANOVNIŠTVU ZAGREBA POVODOM
IZVRŠENE SABOTAŽE NA GLAVNOJ POŠTI**

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Ravnateljstvo za javni red i sigurnost Nezavisne države Hrvatske

Predmet: ČULJAT JOSIP i dr. — tjeralica.

OGLAS

U vezi istrage zbog postavljanja paklenih strojeva u brzoglasnoj i brzojavnoj središnjici u Zagrebu, određuje ovo Ravnateljstvo svestranu tjeralicu za sljedećim osobama:

- fotografija
1. JOSIP ČULJAT, poštanski činovnički vježbenik, star 20 godina, rođen u Zagrebu, sin Josipa i Ljubice r. Jakopčić, neoženjen, rkt., zadnji stan u Zagrebu. Omiška 9.
  2. SLAVKO MARKON, poštanski tehničar, star 21 godinu, rođen u Slat. Drenovcu, kotar Slatina, sin Petra i Marije, r. Hova, rkt., neoženjen, zadnji stan u Zagrebu, Derenčinova 27.
  - „ 3. VILIM GALJER, poštanski činovnik, star 30 godina rođen u Prugovcu, kotar Gjurgjevac, sin Franje i Ane r. Herak, oženjen sa Nadom r. Kafka, rkt., zadnji stan u Zagrebu, Gajdekova 34.
  - „ 4. NADA GALJER r. KAFKA, poštanska činovnica. stara 21 godinu, rođena u Zagrebu, kći Mirka i Marije r. Kafka, udata za Vilima Galjera, rkt., zadnji stan u Zagrebu, Gajdekova 34.

Poziva se svatko, koji znade, gdje se isti sada nalaze ili tko imade podatke o njihovom sadanjem vjerojatnom boravku, da o tome obavijesti smjesta najbližu redarstvenu odnosno upravnu oblast ili organe.

Ona osoba, koja bude dala takve podatke, da se na temelju istih gore navedeni mogu pronaći ili koja bi ih sama pronašla, dobiti će nagradu u iznošu od Kuna 100.000.— slovima sto hiljada

Ona pak osoba, koja bi gore navedenima pružila ma kakvu pomoć ili bi namjerno propustila, da obavijesti oblasti o podacima sa kojima raspolaže, smatrati će se sukrivcem zločina zbog kojeg se

isti traže, te će u smislu postojećeg zakona biti predana nadležnom Pokretnom priekom sudu na postupak.

Fotografije gore imenovanih snimljene su na ovom oglasu uz naznaku njihovih imena.

Zagreb, 17. rujna 1941.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova
Ravnateljstva za javni red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske
Broj 31188/41.

BR. 173

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ ŽELJEZNIČKE STANICE GLINA
OD 19 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMO-
BRANSKU PATROLU

Hrvatske državne železnice

Brzjavka

Pr'mljeno od st

na vodu br. . . . kotur

Stanica Glina

Br

19. IX. 1941 god.

Primio:

od . . . br. 611

Otpremio:

Vrsta Reći

Primljen

Predat

Službene primedbe

dan sat min. dan sat min.

10 20

M. Un. P. M. Dom____M. Pr. Drž. Taj.

Pom Ravn II II 2voj.

Jučer 18. IX napadnuta je vojnička patrola na pruzi u kim 32 t. j. između postaje Glina i Banski Grabovac.¹ U puščanoj vatri poginuo je jedan domobran, oduzeto mu je zatim municija i puška. Vlak 2912 bio je ugrčžen i usled ovoga zaustavljen na otvorenoj pruzi, pretrpio je zakašnjeenje od 60 minuta. Noćas po brdima i šumi u neposrednoj blizini postaje Glina bili su noćas po četnicima davani svjetlosni signali i čuo se žamor za napadaj.²

¹ Krajiški Grabovac

² Napad su izvršili partizani Glinskog odreda. Sutradan, 19 rujna 1941 god., grupa partizana Petrinjskog odreda napala je blizu sela Kuruzari, kotar Kostajnica, jednu ustašku patrolu; ubijena su dva ustaše i zaplijenjene dvije puške.

Pošto su koliko upravne toliko i vojne vlasti u Glini nedovoljne da pruže veću pomoć za obranu postaje i državne imovine to se moli da se hitno zaštiti ova postaja i predusretne uništenje.

Nadstoj. postaje
Staroevlć

BR. 174

IZVJEŠTAJ VODNOG ORUŽNIČKOG ZAPOV JEDNIŠTVA U SISKU
O OPKOLJAVANJU ŠUMA ZALUKINJE, BREZOVICE I BUKOVICE
OD 19 DO 21 RUJNA 1941 GOD. RADI UNIŠTENJA
PARTIZANA

zapovjedništvo i. hrvatske
oružničke pukovnije
Taj. Broj 760/J. S.

Izvješće o komunističko-
četničkoj akciji na području voda Sisak.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB.
Đorđićeva 4

Zagreb, 27. rujna 1941.

Savezno sa izvješćem ove pukovnije Broj 2664/J. S. od 23. rujna 1 Br. 2910 od 26. rujna 1941. dostavlja se naknadno prispjelo izvješće vodnog oružničkog zapovjedništva u Sisku Taj. Broj 177 od 24. rujna 1941. u slijedećem:

»Zbog pojave komun'stičkih bandi u velikim i gustim šumama na području ovoga voda, odnosno na području kotarske oblasti Sisak, kotarski predstojnik u sporazumu sa ustaškim stanom, zatražio je preko Velike župe Gora u Petrinji, da se poduzme jedna akcija sa jačim snagama u svrhu čišćenja područja od ovih komunističkih bandi.

Od strane Ravnateljstva za javni red i sigurnost poslate su u noći od 19. na 20. rujna jače snage vojske i ustaša u Sisak pod vodstvom ustaškog satnika g. Moskova. Došle su ove noći dvije satnije vojske i jedna satnija ustaša Poglavnikove bojnice te jedan odio konjice od 20 konjanika. K ovima su se priključile ustaške postrojbe iz Siska, Petrinje i Sunje. Ukupno je bilo oko 650 momčadi, što iz Zagreba, što iz okolice Siska.

Dne 20. rujna ov. g. u rano jutro izvršeno je plansko opkoljavanje šuma »Zalukinja, Brezovice i Bukovice«, koje se nalaze na području postaja Sisak i Gušće, u kojima su komunisti imali, prema prikupljenim podacima svoje logore.¹ Poslije opkoljavanja izvršeno je oko 8 sati bombardovanje mjesta u šumama, gdje bi se po prilici komunisti nalazili. Ovo bombardovanje izvršilo je 5 naših zrakoplova. Poslije ovog bombardovanja nastupile su postrojbe vojske i ustaša sa pretraživanjem šume. Pretraživanje započelo je u šumi »Zalukinja« u pravcu šume »Bukovica i Brezovica«, dok su druge postrojbe koje su opkolile šumu sa svih strana, čekale eventualno bježanje komunista iz šume. Do 4 sata poslije podne, ništa nije primjećeno ni u šumi ni oko šuma. Poslije ovoga vremena, u samo predvečerje, osjetilo se je da su postrojbe na tragu komunista. Vojnici koji su čekali na rubu šume primjetili su, navodno, 3—4 naoružane osobe u šumi i na njih su pripucali, ali su se izgubili. Postrojbe koje su pretraživale šumu, naišle su na logor u šumi »Bukovica«, ali tamo komunista nije bilo. Tamo je nađeno ognjište i još goruća žeravica, riba spremljena za pečenje i pečenih kukuruza; zatim dva pisača stroja, koja su komunističke bande dne 13. ov. mj. odniele iz općine Palanek i Topolovac.² jedna bomba, jedne ženske gaćice, jedan civilni kaput i jedan ovek sanduk pun komun'stičke literature, promidžbenog materijala spremljenog za umnožavanje i raspačavanje, jedan šapirograf i pisarničkog materijala. Osim ovog materijala, koji je važan za istragu, pronađen je jedan dnevnik i jedan arak papira na kome su zabilježke organizacionog plana i rada ovih komunista u vezi sa komunistima u Sisku. Ovaj dnevnik i zabilježke... a iz

¹ Na ovom području nalazio se Sisački partizanski odred, opkoljen od ustaško-domobranskih jedinica. Ustaše su u streljačkom stroju nastupale na logor. Poslije sukoba sa neprijateljskom prethodnicom odred se povukao u šumu i tu zauzeo obrambeni položaj. Ustaše su se bojale da se dublje zavlače u šumu. Zadržavši se do noći na tom položaju, odred se povukao u pravcu Siska, kuda su se ustaše najmanje nadale. Odred je neopaženo prošao između ustaških položaja i prebacio se preko Save. U ovom napadu odred nije imao gubitaka, sve oružje, kao i važnije stvari, bilo je preneseno. Iste noći odred je krenuo za Baniju i stigao u s. Moštanicu 21. septembra i dok je odred nosio 25 rezervnih pušaka i sanduk municije kao dar partizanima Srbima, još je bjesnilo ustaško čišćenje šuma Zalukinja, Bukovice i Leklan, gdje više nije bilo nijednog partizana. Prolazak naoružanih partizana, među kojima je bilo i žena, kroz srpska sela Banije bio je dirljiv. Narod je iznosio sve što je imao da nahrani i daruje partizane Hrvate. 21. septembra krenuo je odred u šumu Samarica, gdje se spojio sa banijskim partizanima.

³ Da bi se došlo do oružja i uništile neprijateljske ustanove, Stab sisačkog odreda je organizirao napad na općine u s. Palanek i u s. Topolovac. Poslije dobre pripreme odred je 12. rujna izvršio napad na ove općine. Tada je u s. Palanek ubijen jedan ustaša i tri zarobljena, zapaljena općinska arhiva, zaplijenjeno nekoliko pisanih mašina, pet pušaka i drugog materijala, a u općini s. Topolovac zaplijenjeno je 30 pušaka i sanduk municije sa oko 3000 metaka. Poslije ovog napada odred se prebacio u šumu Leklan.

tih zabilježki razabire se da je sa njima i Židovka iz Siska dr. Karabeia.³

Prema tragovima u tom logoru, drži se da ih je moglo biti oko 50 do 60 komunista, a njihov vođa dotični ing. Knebl. Pošto ima mnogo odbjeglih komunista sa područja kotara Sisak, drži se da su svi oni mahom iz okolice Siska prikupili se u šumi.

Pošto je, kako je prednavedeno nastupila noć, nije se moglo vršiti dalje pretraživanje guste šume. Vođa akcije g. Moskov je navodno, imao namjeru da drži šumu opkoljenu cijelu noć. Međutim, pošto nije bila dobra veza, ustaške postrojbe iz Petrinje i Sunje, bili su nestrpljivi i sa njihove strane, navodno, dat je trubom znak za povlačenje. Zbog toga je i satnik g. Moskov izdao zapovjed za povlačenje ostalim postrojbama i sve snage vratile su se u Sisak istog dana oko 22 sata.

Sutradan 21. rujna o.g. satnik g. Moskov je sa vojskom i ustašama iz Zagreba poduzeo ponovno pretraživanje dotičnih šuma, bez onih snaga iz Petrinje i Sunje, koje su bile u akciji prvog dana. Ali ni ovaj drugi dan nije se uspjelo uhititi ni uništiti ni jednog komunista, unatoč pretraživanju do 4 sata poslije podne.

Pošto se odbjegliim komunistima nije moglo ući u trag, vođa akcije satnik g. Moskov, povukao je svoje snage sa terena i vratio se u Sisak u namjeri da se vrati u Zagreb. Dok su se u Sisku vršile pripreme za polazak postrojbi u Zagreb, najednom je primljena vijest da su dotični komunisti prešli preko rijeke Save kod sela Crnac, kotara Sisak, i prebacili se na područje kotara Petrinja. Ovu vijest donio je navodno neki seljak iz Crnca, Pavičić Tomo, a saopćio je jednom ustaši iz Siska, koji je o tome izvijestio ustaškog logornika, a ovaj vođu akcije satnika g. Moskova. Zbog te vijesti, na brzu ruku primljene i neprovjerene, uputio se satnik g. Moskov sa vojnicima i ustašama u Dravcu Crnca u svrhu potjere, ali ni sa ovim nije ništa postignuto, niti je potvrđena vijest da su komunisti prešli preko Save. Ni oružničke ophodnje koje su u tom pravcu upućene, nisu mogle ništa konkretnog saznati. U ovom momentu akcije, bilo je najviše zbrke, jer su kružile razne nepouzidane i neprovjerene vijesti. Ovom prilikom bilo je uhićeno i nekoliko osoba iz Crnca, za koje se držalo da su pomogli komunistima prelaz ili znali o tome a n'su izvjestili. Preslušavanjem ovih nije se došlo do pozitivnog rezultata.

Dne 21. rujna ov. g. oko 21. sat, satnik g. Moskov sa svojom momčadi i domobranima vratio se u Zagreb.

Kao što se iz izloženog vidi, ova akcija uspjela je samo djelomično. Pronađen je materijal važan za istragu protiv komunista, ali nijedan komunista nije uhićen niti uništen. Plan je bio dobar, snaga je bilo dovoljno, šuma dobro opkoljena, a i veza u toku akcije nije

³ Arabela Vajs, simpatizerka NOP-a strijeljana od ustaša 1941 godine.

bila dobra. I to je imalo za posljedicu povlačenje djelova akcije bez naloga vođe akcije. Komunisti su iskoristili noćnu pauzu i našli izlaz. Ili su se povukli na već pretraženi dio šume, ili su prešli u šumu »Lipovica«, preko Lonje na područje oružničke postaje Popovača (ovo je manje vjerojatno, jer je i oružnička postaja od strane potpisnog izvješćena o ovoj akciji, te je sa ustašama čuvana obala Lonje i preko cijele noći), ili su pak prešli preko rijeke Save i otišli u pravcu Bijelnika. Ovo posljednje je najvjerojatnije, ... pod datumom 19. rujna o. g. zapisano, da se toga dana pripremaju za »šamaricu« (veliki kompleks) šuma na području oružničke postaje Mali Gradac, vodno zapovjedništvo Petrinja). Prema tome nije izključeno, da su ovi komunisti još prije nego je započela akcija u noći od 19. na 20. ov. mj. počeli sa prebacivanjem iz svojih logora.

Stvari i materijal o kojemu je riječ u ovom spisu, odnosno koji je nađan u šumi, odnio je sa sobom vođa akcije satnik g. Moskov, osim dva pisača stroja, koja su vraćena občinama ... koje terete veći broj osoba u Sisku, da su bile u vezi sa ovim komun. stima u šumi. Na temelju ovih zabilježki poduzeto je odmah u noći od 21. na 22. ov. mj. uhićenje većeg broja osoba iz Siska. Do sada je uhićeno oko 40 osoba što muških što ženskih a između ovih i odvjetnik Dr. Matija šipuš. Ovdje je upleten i priličan broj gimnazijalaca i gimnazijalki.

Prije ove akcije, poslije napada komun. stičkih bandi na obćine Palanek i Topolovac. uhićeno je u gradu Sisku oko 80 osoba, a sa područja kotara Sisak oko 100 osoba, između kojih su oni, za koje se sumnja, da su podržavali komunističke bande i koji su komunistički simpatizeri. Zbog posla oko preslušavanja ovako velikog broja osoba, kotarski predstojnik u sporazumu sa potpisanim, ustašk. m logor. nikom i predstojnikom gradskog redarstva zatražio je preko nadležnih 4 detektiva iz Zagreba.

Komunistički materijal, kojeg je odnio sobom satn. k g. Moskov, predstavlja po izjavi njegovoj, materijal od velike važnosti za Ravateljstvo za javni rod i sigurnost u otkrivanju komunističkih organizacija i metoda nj. hovog rada, pa ga je zbog toga i odnio u Ravateljstvo.

Napominjem da su u Sisku, ali prije ove akcije vojske i ustaša, uhićeni pod sumnjom da su u vezi sa komunistima, poručnik vojske Josip Ogulinac rod. iz sela Zabno, kotara Sisak, častnički namjestnik Nikola Vrančić i domobran Franjo Bogdanić⁴ oba iz Siska. Sva ova trojica su na službi kod stožera 11. pješačke pukovnije u Sisku. Poručnik Ogulinac imao je još tri brata. Jedan je strijeljan, pošto je bio odsuđen od pokretnog pr. jekog suda zbog komunističke akcije, jedan je ubijen u šumi 20. srpnja ov. g., pošto se naoružan odmetnuo

⁴ Provalio je Sisačku partijsku organizaciju, na osnovu čega je uhapšeno oko 100 ljudi. Nakon toga ustaše su ga ubili u logoru Jasenovac.

u šumu kao komunista, a jedan (Franjo Ogulinac) sada je u bjegstvu kao istaknuti komunista, jer je sudjelovao i u španskom ratu na strani crvenih.

Oružništvo u ovoj akciji vojske i ustaša sudjelovalo je toliko, koliko se je samo interesiralo za ovaj slučaj. Potpisani uopće nije bio izvješćen o tome, kada se ima akcija započeti. Plan je sastavljen u ustaškom stanu a da n sam bio ni pozvan. Akcija je započela a da nisam bio izvješćen ni ja ni zapovjednik postaje Sisak. Na moje pitanje, zašto nisam bio izvješćen, odgovoreno mi je, da je plan morao biti sastavljen kao i sve ostalo tajno. Ja sam se, pošto je akcija otpočela, ipak uputio sa ophodnjama postaje Sisak na teren i sudjelovao utrpavajući se nepozvan radio ondje gdje sam mogao. Izdao sam zapovjed postaji Gušće, Sisak i Lekenik, da zajednički sa ustašama dođu u vezu sa vođama akcije. Postaju Popovača izvjestio sam također brzoglasno, da i ona pripazi osobito na područje uz rijeku Lonju. Postaji Sunja i Gušće izdao sam zapovjed, da i oni provjeravaju, gdje su se komunisti poslije ove akcije sklonili i da o zapaženom odmah izvjestite».

Prednje se dostavlja na znanje.

Dostavljano
Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost Nezavisne Države Hr-
vatske i Vrhovnom oružničkom
zapovjedništvu.

Zastupa
zapovjednika pukovnik:
Oljača

BR. 175

OBAVIJEST MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA OD 22
RUJNA 1941 GOD. O STRIJELJANJU 50 LICA POVODOM EKS-
PLOZIJE U ZGRADI RAVNATELJSTVA POŠTA¹

STRIJELJANJE INTELEKTUALNIH ZAČETNIKA ZLOČINA
U ZGRADI RAVNATELJSTVA POŠTA

Pokrijetni prijeki sud osudio je na smrt 50 Židova i komunista

ZAGREB, 22. rujna. Ministarstvo unutrašnjih poslova, ravnateljstvo za javni red i sigurnost objavilo je ovaj

OGLAS

Kao intelektualni začetnici zločina postavljanja paklenih strojeva u zgradi Ravnateljstva pošta, brzojava i brzoglasa u Zagrebu i vršenja komunističke promičbe uglavljeno je 50 Židova i komunista.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 221.

i javlja:
na sred-
ta 21. o.
sabirali-
e. Bolj-
e. Izgu-
g mate-
a. Dom-
a zrako-
de i ra-
koplova,
štećeno
ada po-
sog zra-
četa. U
jemački
ta polj-
i sabi-
e i po-
vrđjava
našeg
ešaštvu
lebit)
BUN-
RADA
javlja:
postava
na jed-
jednu
ljevič
pješaci
to i u
i dalj-
šle su
i ste-

garskoj, da želi napasti Tursku, označuje se ovdje kao laž, a isto tako i tvrdnja da je Bugarska s Italijom htjela inscenirati neku tobožnju trgovinu kako bi prevezla brodove

onim, na što britanski krugovi aludira, tako da se opravdano može pitati, ne bavi li se možda protivna strana onim namjerama, koje se želo pripisati Njemačkoj.

Lechner — Jovanović — Antošković — Picec
Cimermančić — Wolf — Pavletić — Monsider («Concordia»)
Pričuve su: Želej Duh iz «HAŠK-», Monsider («Concordia») i Kokotović («Građanski»).

Strijeljanje intelektualnih začetnika zločina u zgradi Ravnateljstva pošta

Pokretni prijevki sud osudio je na smrt 50 Židova i komunista

ZAGREB, 22. rujna. Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo za javni red i sigurnost objavilo je ovaj
O G L A S

Kao intelektualni začetnici zločina postavljanja paklenih strojeva u zgradi Ravnateljstva pošta, brzojava i brzoglasi u Zagrebu i vršenja komunističke promičbe uglavljeno je 50 Židova i komunista.

Iste je senat pokretnog prijevskog suda u Zagrebu dana 19. rujna 1941. osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je strijeljanjem.

ZAGREB, 22. rujna 1941.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova
Ravnateljstva za javni red i sigurnost
Broj 32906-41.

STRIJELJANJE DIVLJIH USTAŠA

ZAGREB, 22. rujna. — Ministarstvo unutarnjih poslova Ravnateljstvo za javni red i sigurnost izdalo je ovaj
O G L A S

Redarstvenim izvidima ustanovljeno je, da su divlji ustaše:

1. Smajil Jusić, musliman, star 37 godina, zemljoradnik, rodom iz Luparke, živi u Capragu.
  2. Ivan Gržanić, rimokatolik, star 20 godina, stolarski pomoćnik, rodom iz Senja, živio u Capragu, na području Velike Župe Gora samovoljno ubijali grčko-istočnjake, te iste pijačkali.
- Gore navedeni predani su Pokretnom prijevkom sudu u Zagrebu, koji ih je nakon provedene rasprave osudio dana 20. rujna 1941. na smrt. Osuda nad istima izvršena je strijeljanjem dana 21. rujna 1941. Zagreb, 22. rujna 1941.

Iz Ministarstva unutarnjih poslova
Ravnateljstva za javni red i sigurnost
Broj 32907-41.

klm za
le. Jec
1.500
blizini
noći u
čno ov
le na
više e

D
nije 2
din

BERL
Nakon
vanjskih
pokloni
woodski
Rooseve
ma savi
nosti U
je dapač
krugova
vodom
da privi
zamraču
tlo sloba

— Ravnatelj i glavni urednik: Matija KOVACIĆ, Zagreb, Preradovićev trg 2. — Politički urednik: Daniel UVANOVIC, Zagreb, Preradovićev trg 2. — Odgovorni urednik: Tias MORT
— Glavni urednik: 18-32 — 18-33 — 18-34. — Za upravu odgovara: Vjekoslav Turčin, Zagreb, Preradovićev trg 2. — Brzoglasi uprave: 63-42 i 76-72. — Mjesečna preplata:
— 16.—. — Ako si sam isti list u upravi: 16.—. — Državni časopis i distribucija: Postava putna razmnožila: 41.—. — Ako si sam isti list u upravi: 16.—. — POKRAJ
— 16.—. — INOZEMSTVO: 16.—. — Razlike mjesečne: 16.—. — POKRAJ: 16.—. — Preplata plaća se unaprijed. — Plativo i utisive u Zagrebu. — Sva listovna
— 16.—. — Broj 32906-41. — Broj 32907-41. — Preplata i uprava nalaze se na Preradovićevom trgu 2. — Tisk: «TIPOGRAFIJE» d. d. Zagreb, Preradovićev trg

Iste je senat pokretnog prijekog suda u Zagrebu dana 19. rujna 1941. osudio na smrt.

Osuda nad njima izvršena je strijeljanjem.

Zagreb, 22. rujna 1941.

Iz Ministarstva unutrašnjih poslova
ravnateljstva za javni red i sigurnost
Broj 32906-41.

BR. 176

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ KRALJEVSKE PREFEKTURE U
SPLITU OD 25 RUJNA 1941 GOD. O DEMONSTRACIJAMA
SREDNJOŠKOLSKJE OMLADINE U SPLITU¹

Dešifrano od	Primljeni telegram	šef odjeljenja šifre
SR.		Prizia
Prefektura Split		
		25. 9. 41 sati 21
	Zadar	26. 9. 41 sati 12
Guvernatorat Dalmacije		
Glavni inspektorat J. B.		Antiitalijanska studentska manifestacija.
J. B.		
Pov — Kab. Kr. Krarab.		

04805 — J. B. Jutros oko 9 sati došlo je preko stotinu studenata kod d rektora mjesnih škola tražeći da im se izdaju odmah svjedočanstva. Pošto su direktori kazali da im je nemoguće odmah to učiniti, studenti su zahtijevali da im se povrate upisnice koje su prethodno ispunili. Tražili su, prije odlaska, da se spomenuta svjedočanstva napisu samo na hrvatskom jeziku, da im se dokumenti predadu u roku od 3 dana i da se ukine upisivanje u omladinske fašističke organizacije.

Hitnom intervencijom Javne bezbjednosti dāci su rastjerani, od kojih neki i uhapšeni.

Naređen je oprezan nadzor za vrijeme trajanja istrage radi pronalazjenja i hapšenja potstrekača.

Naknadno ću javiti novosti.

Prefekt Zerbino

¹ Vidi dok. br. 79.

BR. 177

OGLAS VELIKE ŽUPE PRIGORJE OD 25 RUJNA 1941 GOD. O
DODJELJIVANJU NAGRADE ZA OTKRIVANJE IZVRŠIOCA
DIVERZIJE U TVORNICI »CROATIA«¹

RASPISANA TJERALICA

ZAGREB, 25. rujna. — Velika Župa Prigorje izdala je ovaj oglas:

»Nezavisna Država Hrvatska — Velika Župa Prigorje«

Predmet : Sabotaža u tvornici cementa u Podsusedu², — tjeralica za zločincima.

OGLAS

U cilju izazivanja poremećaja i zastoja u proizvodnji cementa u tvornici »Croatia« u Podsusedu, pokušani su u toj tvornici staviti akti sabotaže u toku mjeseca rujna o. g. Dne 12. rujna 1941. oko 22.15 dogodila se je u toj tvornici cementa eksplozija, koja je nastala od eksploziva zlonamjerno postavljenog.

Ljudskih žrtava nije bilo, a niti je eksplozija imala štetni učinak nad postrojem tvornice.

Oblasti su o ovom slučaju povele najhitnije i najsvestranije izvide, te su već u tragu zločincima.

Ovom prigodom je uprava tvornice Portlandcimenta d. d. Croatia odredila iznos od Kuna 20.000.— kao nagradu za onog, tko uhvati ili otkrije krivce, odnosno iste prokaže oblastima.

Ova će se nagrada isplatiti također i onome, ko vlastima pruži takve podatke, na temelju koji će krivci nedvojbeno biti ustanovljeni i pohvatani.

Prednje se obznanjuje stime, da sve podatke po ovom predmetu treba dostaviti izravno Kotarskoj oblasti Zagreb ili Redarstvu Zagreb, odnosno najbližoj redarstvenoj ili oružničkoj postaji.

Svaki onaj, tko otkrije počinitelja navedenog zločina odnosno propusti namjerno pružiti oblastima potrebne podatke, bit će smatran sudionikom izvršenog zločina i predan pokretnom prijemkom sudu.

Veliki Župan:
Dr. Marko LAMEŠIĆ, v. r.
(Velebit)

¹ Preštamoano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 224.

² Zagrebačka partijska organizacija organizirala je rušenje postrojenja, čime je napravljena neprijatelju velika materijalna šteta.

ER. 178

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA U OGULINU
OD 26 RUJNA 1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA HA PRUZI
RISJAK—KUPJAK

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo
i hrvatske oružničke i-jkoviije
ZAGREB

Broj 2826/J. S.

Pojava četn'ka i udar na
željezničku prugu između
tunela Risjak i Kupljak¹.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Zagreb, dne 29. rujna 1941.

ZAGREB.
Đorđićeva br. 4

Zapovjednik oružničkog krila iz Ogulina sa dopisom br. 4792
cd 26. rujna 1941. — javlja slijedeće:

»Dne 19. rujna 1941. — između 12 i 14 sati u šumi Široka Draga«, područje postaje Mrkopalj, kotara Delnice, zapažena je jedna grupa od 30 četnika naoružanih sa puškama². Istog dana naveče između tunela Risjak i Kupljak, podmetnut je eksploziv na željezničku prugu, koji je u 22.30 eksplodirao pril kom prolaza teretnog vlaka. Ovom zgodom otrgnut je komad šinje i 14 vagona iskočilo je iz koloseka.³ Ljudskih žrtava nije bilo. Poduzeta je opravka pruge i vlak je nastavio put.

Pomenutu prugu os'guravaju Italijanske vojne vlasti. Počinitelji ovog udara do sada su nepoznati. Istraga se vodi sporazumno ea italijanskim vojnim vlastima.

Postoji vjerovatnoća, da su ovaj udar učinili četnici, koji se u posljednje vrijeme na području kotara Delnice češće pojavljuju. Opsežnija akcija za uništavanje četnika na tom području ne može se poduzeti, jer su postaje oslabljene zbog povlačenja oružnika na po-

¹ Kupjak

³ Odnosi se na partizane Bribirske čete.

* Diverziju su izvršili partizani iz Delničke čete.

dručje kotara Slunj, a od Italijanskih vlasti do sada u ovom pogledu nije ništa poduzeto.«

Dostavlja se prednje na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske
i — Vrhovnom oružničkom zapovjednicstvu.

Zastupa zapovjednika,
Pukovnik:
Oljača

BR. 179

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA U PETRI-
NJI OD 27 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ORUŽ-
NIČKE POSTAJE GORNJI KLASNIĆ I MALI GRADAC

nezavisna država hrvatska
velika zupa gora
petrinja

Petrinja, dne 27. rujna 1941

Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
Br. Prs. 782. 1941.
Predmet: Mali Gradac i Gornji
Klasnić — kotar Glina napadaj
jx) četnicima. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB.

Savezno sa jučerašnjim brzojavnim izvještajima broj 778. i 779. prema podacima koje je ovo ravnateljstvo primilo od zapovjedništva oružničkog krila u Petrinji od 27. rujna 1941. broj 4291. izvješćuje se:

26. rujna o. g. oko 4 sata u jutro oko 100 četnika napalo je vojničkim puškama, strojnim puškama i bombama oružničku postaju Gornji Klasnić kotar Glina¹. Napad je trajao do 6 sati u jutro, kad su ustaše stigle u pomoć. Vojarna je sa svim stvarima izgorjela. Jedan ustaša iz sela Maje kotar Glina je poginuo i u vojarni oružničkoj

¹ Napad na žandarmerijsku stanicu Gornji Klasnić izvršili su partizani Glinskog odreda pod rukovodstvom narodnog heroja Vasilja Gaćeše. Istog dana partizanska zasjeda u Ljeskovcu ubila je jednog žandara.

izgorio, dvojica ustaša i trojica domobrana su ranjeni, a jedan domobran je kasnije uslijed ozlijeda umro. Općinska zgrada je demolirana i iz blagajne novac odnesen.

26. rujna oko 4 i pol sata u jutro oko 150 četnika napalo je oružničku postaju Mali Gradac kotar Glina, pa je napad trajao do bi zu 9 sati kad su domobrani stigli u pomoć. Vojarna je sva demolirana. 1 oružnik je poginuo, a 5 su ranjeni. Od četnika su ubijena trojica od kojih se jedan zove Jovan Grobnjak iz sela Mlinoge kotar Petrinja, a jedan Stjepan Bezuh iz sela Grede kotar Sisak.

Oružnic ma a niti obim postajama od oružja i municije nije oduzeto ništa.

Četnici su se povukli u planinu šamaricu, a iz ovih sela se je pučanstvo razbježalo.

Oružnički satnik zapovjednik krila na lcu mjesta je izdao naredbu, da se od preostalih oružnika formira odmah nova oružnička postaja i to u selu Maja, kotar Glina, pa je ova odmah sa uredovanjem započela.

Dostavljajući prednji izveštaj do sada provedenim izvidima sa strane ovoga ravnateljstva ustanovljeno je da predleže gotovo sigurna indicija da su se četnici odnosno komunisti prigodom akcije u šumama Hrastelnica i Brezovica u kotaru Sisak provukli ipak u Šamaricu, pa sada uslijed njihovog dolaska započela je jača akcija u šumi Šamarici, pa se ovo gibanje opaža na svim podnožjima šamarice, tako u Dvoru na Uni poginuo je jučer jedan oružnik koji je bio u pratnji kotarskog predstojnika i to u selu Rujevcu istoga kotara. Nadalje u gradskoj šumi Kotar ozlijeđen je iz lovačke puške danas u pol 4 sata u jutro na službi gradski lugar Jakopović, pa predleži temelj ta sumnja, da je i to počinio koji od bande koja se skriva u šamarici.

Sve ove pojave upotpunjuju ovostrani prijedlog od 26. IX. 1941. Prs. 773, pa se moli za žurno posredovanje, da se konačno pristupi energičnom čišćenju Šamarice sa potrebno jakim postrojbama bilo domobrana ili ustaške vojn'ce.

Umoljava se ovo izvješće primiti do znanja i gornji prijedlog žurno uvažiti. — .

Za dom spreman!
(M.P.)

Zamjenik upravitelja:
' Potpis nečitak.

Napad na žandarmerijsku stanicu Mali Gradac izvršili su partizani Petrinjskog i Sisačkog odreda, pod rukovodstvom Vlade Janlčacape. Poslije ovih akcija u G. Klasniću u M. Gradcu nisu više uspostavljene žandarmerijske stanice. Ova i okolna sela predstavljaju prvi oslobođeni teritorij na Baniji, gdje su se odmah formirali narodnooslobodilački odbori. Nakon ovih akcija, u kojima su poginuli dva Hrvata i jedan Srbin, odredi su u šumi svečano položili zakletvu. Ove zajedničke akcije i politički rad kovalе su bratstvo i jedinstvo Srba i Hrvata.

BR. 166

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA OD
27. RUJNA 1941. GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH VEZA

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE

Odio pošta, brzjava i brzoglasa
Zagreb

Prs. broj 207/1941.
27. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. linija uslijed
sabotaže.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB.

Obavješćuje se naslov o^stanju oštećenih linija-.

Na području b. b. upraviteljstva Zagreb na dan 27. ov. mj.

1.) Linije 1237, 1214, 3493, 4922, 5043 na potezima D. Lapac—Srb, D. Lapac—Udbina, D. Lapac—K. Vakuf, Korenica—Bun é, Veljun—Perjasica nepromienjeno u prekidu¹.

2.) Linije 3428 i 1221 na potezu Tušilović—Vojnić od 27. ov. mj. 4 h zbog posjećenih 25 kom. stupova u prekidu².

3.) Lin'ja 3492 Krnjak—Veljun od 27. o. mj. 4 h uslijed sabotaže u prekidu³.

4.) Linije 3428, 1221 na potezu Vrginmost—Vojnić od 17. o. mj. 4 h prekinute su uzrok je jošte nepoznat.

5.) Linije 3060, 3812, 1308, 224, 255, 215, 3089, 1321 N. Klj. 4922, 3584, 3828 na potezu Banja Luka—Jajce, Bos. Krupa—Bhać Banja Luka—Sitnica, Ripač—Krnjeuša—Petrovac—Kulen Vakuf, Ključ—Petrovac nepromienjene su u prekidu.

Prema obaviesti b. b. grad. ureda Banja Luka linija 3060 u prekidu je na potezu Banja Luka—Jajce, pošto se tamo vode borbe.

6.) Linije-3440 i 1234 bile su u prekidu od 24. IX. 12 h do 26. IX. 8 h na potezu Lckve—Mrkopalj.

Uslijed sabotaže bili su porušeni stupovi 90—94 i uništena vodna žica.

¹ Ovaj su teritorij oslobodili lički i kordunaški partizani, pa je prekid veza bio trajan.

² Ovu diverziju izvršili su partizani iz Prvog rajona

³ Ovu vezu prekinuli su partizani iz Prvog rajona.

Na području pbb. ravnateljstva Sarajevo:
 Prema brzojavu od 27. o. mj.
 Linije 3035 i 3060 nepromijenjene su poremećene na potezu Crna Rijeka—Banja Luka.
 Linija 5004 Ulog—Kalinovnik popravljena je 26. o. mj.
 Linija 3055 pokvarena je od noćas na potezu Ljubinja—Stolac.
 Linije 1154 i 3581 popravljene su između Bileća i Kesita⁴, te se popravak nastavlja pod pratnjom Talijanske vojske prema Gackom.
 Stanje ostalih linija je nepromijenjeno.
 Dopis istoga sadržaja odaslan je M n. Hrv. Domobranstva Ministarstvu unutarnjih poslova, ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Ustaškom redarstvu i Zapovjedništvu Hrv. oružništva.

Odjelni predstojnik:
 potpis nečitak

BR. 181

IZVJEŠTAJ OPĆEG UPRAVNOG POVJERENIŠTVA U SUŠAK, U
 OD 28 RUJNA 1941 GOD. O NAPADIMA PARTIZANA NA TALIJANE U LICI

T. br. 535. od 6. X. 1941.

„ „ 536. „ „ „ ČETNICI NAPALI TALIJANSKE ČETE

Obće upravno povjereništvo Sušak

Prs. br. 788. od 28. IX. javlja:

Brzopisni izvještaj Velike Zupe Senj:

Banditi zaustavili 27. IX. talijanski teretni samovoz u Stalku, cesta Novi—Ogulin zarobili 2 talijanska časnika i 8 vojnika, oduzeli samovoz sa hranom. Vojsku nakon jednog dana pustili¹.

28. X. došlo je do talijanske terenske akcije, jer neki zarobljeni talijanski vojnici nisu bili vraćeni (kod Vrhovine).

Bilo je ranjenih kod Talijana.

O istoj akciji javlja Ob. upr. povj. (T. br. 536.-0. U. P. Prs. br. 889. od 1. X.) da se radilo o napadaju četničko-komunističke bande u selu Crnoj Vlasti, obč. Vrhovne, kotar Otočac, razvila se cijela borba s Talijanima.² Suradnja s našim oružnicima, uhapšeni sumnjivi ljudi (14 navodnih jataka).

Računa se s napadajem na Vrhovine, a Talijani poduzeli su mjere za obranu. Početak: 25. IX. zarobljuje 2 talijanska vojnika i

⁴ Vjerojatno se misli na mjesto Korita.

¹ Vidi dok. br. 185.

² Borbu protiv Talijana u Crnoj Vlasti vodili su partizani iz Vrhovine i okoline. Vidi dok. br. 47.

jednog ubili. 25. IX. bio je napadaj na oružničku postaju Ličke Jesenice³, dva napadača uhvaćena. 27. IX. talijanski preki sud u Vrhovinama osudio i strijeljao dva odmetnika (izgleda oba uhvaćena napadača iz Ličke Jesenice).

BR. 182

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 28 RUJNA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
TALIJANSKI KAMION NA PUTU NOVI—JASENAK

Prilog br. 308

KOPIJA OTPREMLJENOG PISANOG TELEGRAMA
OD KOMANDE V. ARMIJSKOG KORPUSA

KOMANDI 2-e ARMIIJE

6659 Op. Juče, 27-og, poslije podne oko 18 sat', na putu Novi—Jasenak, u blizini Stalaka (karta J. 1 :100.000 An-Z), na mjestu gdje put zavija u vrlo gustu šumu, kamion 74-og pješadijskog, putujući iz Novog u Jasenak i noseći sljedovanje hrane tom garnizonu, morao se zaustaviti usljed prepreka od debala na putu. Bio je nenadno napadnut od šezdesetak moruž¹.nih ljudi¹ tako da ljudstvo sa kamiona, nije moglo da se odupre. Od ljudstva koje je bilo na kamionu zadržana su dva oficira. Jutros, 28-og, povraćeni su, pošto im oduzeto oružje i municija, jedan podofcir i sedam vojnika. Došli su u dodir sa našima u 6 sati. Hrana je zaplijenjena. Kamion su makli s puta i zapalili. Prva lica koja su prikupljena radi istrage koja je već započela pretpostavljaju da se radi o komunističkoj akciji. Vojnicima je rečeno da ih puštaju na slobodu jer su neodgovorni. Tek jutros smo dobili točnije vijesti o sudbini kamiona i ljudstva, pošto traganje, koje je započeto 27 kasno uveče iz Jasenka, budući da nije u određeno vrijeme stigla hrana i koje je produženo u noć. nije imalo pozitivnog rezultata s obzirom da je kamion zapaljen na

³ Napad na žandarmerijsku stan'cu Ličke Jesenice izvršila je grupa partizana iz kotara Otočac, Brinje i Korenica.

¹ Napad su izvršili partizani iz Bribirske čete. Vidi dok. br. 135.

mjestu udaljenom od puta i nevidljivom sa puta, naročito noću. U toku je čišćenje zone. Okolni garnizoni obaviješten.. Uhapšeni rođaci sumnjivih lica. Peti armijski korpus.

Za tačnost prepisa
Pukovnik Načelnik štaba
Glemente Primieri

(M.P.²)

BR. 183

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE VELJUN OD 29 RUJNA 1941
GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U KOTARU SLUNJ

ZAPOVJEDNIŠTVO I. HRVATSKE
ORUŽNICKE PUKOVNIJE
Broj 2798 — J. S.

Matijević šime pokusni
oružnik i drugovi u bor-
bi sa četn cima poginuli,
i mrtvi pronađeni.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

• ZAGREB

Zagreb, dne 29. rujna 1941.

Zapovjednik odreda u Veljunu pričuvni sttnik Josip Lončarić sa dopisom oružničke postaje u Veljuni broj 833 od 20. rujna 1941. dostavlja sljedeće:

»Dne 19. rujna 1941. preduzeta je jedna akc'ja na terenu za četnicima i odmetnicima, koji su se dne 17. rujna 1941. upustili u borbu sa jednim manjim odjelom domobrana i oružnika, koje je predvodio pričuvni poručnik g. Ivan Knapić u mjestu šlivnjaku, kotara Slunj'.

Odjel sastojeći se od 4 častnika sa 112 momaka, imao je i 2 teške i 7 lakih strojnih pušaka, krenuo je iz postaje Veljun istoga dana u 7 h, a kretao se u tri pravca i to:

* Okrugli pečat: Komanda teritorijalnog armijskog korpusa Trst

¹ Borba je vođena protiv partizana odreda Sljivnjak.

Odjel, kojeg je predvodio nadporučnik Mirko Kos, kretao se pravcem od Veljuna na kotu 334, zatim istočno od šljivjaka na selo Lapovac. Odjel kojeg je predvodio nadporučnik Stjepan Ilić, kretao se pravcem od Veljunske crkve, na selo Ponorac i Sparenjak i uhvatio vezu istočno od Šljivjaka sa odjelom nadporučnika Mirka Kos. Odjel kojeg je predvodio poručnik Dragutin Tučkar, kretao se je pravcem od veljunske crkve, na selo Tomići, tako da je područje mjesta Šljivjak bilo okruženo.

Istočno od sela Ponorac između sela Mračaja, na jednoj uzvisici, nađeno je uređeno sklonište izrađeno na samoj ivici toga brda iskopano u dubinu oko 3 metra i jakim balvanima postavljen krov, koji je pokriven debelim slojem zemlje, a zatim maskiran travom. U ovo skrovište moglo se je skloniti oko 20 osoba. Unutarnji dio bio je napunjen slamom, na kojoj se je vidjelo da su četnici duže vremena unutra ležali. Ovo skrovište razoreno je jednom bombom i spaljeno da ga odmetnici više nebi mogli koristiti.

U selu Barinjaku² uhićen je Petrović Simo, koji je bio sakriven u kući pod krevetom. Isti je izjavio, da su njegovi ostali seljani također otišli sa četnicima dne 17. ov. mj. i da su se četnici duže vremena hranili po kućama u njegovom i okolnim selima, a da ih predvodi čanica Opačić i neki oficiri bivše jugoslavenske vojske, kojima on ime ne zna. Drugih podataka o broju a niti pravac kretanja četnik, nije htio odati.

U mjestu šljivjaku, gdje je 17. ov. mj. vođena borba, od samog mjesta borbe na oko 50 m pronađena je lješina pokusnog oružnika Matijević Sime, a od toga mjesta na oko 150 m lješina domobrana Bajd Konrada. Obe lješine bile su zakopane i pokrivene vrlo tankim slojem zemlje.

Lješina pokusnog onpžnika Matijević Šime je unakažena ubodima noža i to; na lijevoj strani prsa jedan i na glavi 2 uboda, a na leđima lješine povrede od udaraca sigurno kundakom, dočim lješina domobrana Bajd Konrada, nije b la toliko iznakažena, pošto je isti pogođen hitcem iz puške tačno u srce. Obadvije lješine su zakopane po četnicima samo u košuljama i gaćama.

Lješina oražnika Balen Nikole, nije mogla biti pronađena, pa se sumnja, da su ga četnici bacili u ponor. Isto tako nije pronađen ni domobran Juričak Lovro, za koga se sumnja da su ga četnici sobom odveli.

Lješevi četn ka, a tako ni ranjenih nisu se mogli nigdje pronaći. od stanovništva nije se moglo dobiti nikakovih podataka, jer po selima u opće i nije nitko zatečen, već su svi ranije nekamo pobjegli. Domobran Vuković Franjo koga su četnici zarobili, a poslije pustili, kaže da je od odmetnika i četnika bilo oko 10 mrtvih i veći

² Sparenjak

broj ranjenih. Uhićeni seljak Petrović Simo izjavio je da je od četnika bilo oko 30 ranjenih.

Lješevi poginulih su danas 20. o. mj. sahranjeni u Rimokatoličkom groblju u Hrvatskom Blagaju.«

Prednje se dostavlja na znanje.

Prilog: Zap'snik u priepisu.

DOSTAVLJENO:
Ravnateljstvu za javni red i sigurnost N. D. H. i Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zastupa zapovjednika,
Pukovnik,
Ojjača

BR. 184

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI U OGULINU OD 30 RUJNA 1941 GOD. O PREKIDU TELEGRAFSKE VEZE IZMEĐU DREZNICE I ZRNICA 19 RUJNA

KOTARSKA OBLAST U OGULINU.

Broj: 9079/41.

Ogulin, 30. rujna 1941.

Predmet: Brzoglasna linija kod Dreznice porušena.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB.

Dne 19. rujna 1941. između 1 i 5 sati prekinuta je brzoglasna linija između mjesta Dreznice i Zrnica¹. Ta linija spaja Drežnicu sa Jezeranima, kotar Br nje.

Djelo su počinili nepoznati počinitelji, koji su prerezali brzoglasne stupove u duljini od 750 metara. Porušeno je 15 stupova tako, da su u visini jednog metra pcdrezani, a žicu su također ispresjecali sa klješ'tma.

Nepoznati počinitelji su sigurne osobe, koje su pobjegle od kuće i koje se nalaze po šumama, pa vrše razna djela sabotaze.

Brzoglasna linija je uspostavljena po talijanskoj vojsci, koja vodi istragu.

Ovo se izvješćuje izvoljnog znanja radi.

Za dom spreman!

(M. P.)

Kotarski predstojnik:
potpis nečitak

¹ Diverziju su izvršili partizani iz Dreznice i kotara Brinje.

BR. 185

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE JASENAK
OD 30 RUJNA 1941 GOD. O NAPADIMA PARTIZANA NA TALIJANE U GORSKOM KOTARU

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo oružničkog krila
ogulin

Taj. Broj 297

Napad na Talijansku
vojsku izvršen javlja

GRUPI GENERALA LUKIĆA

KARLOVAC

Ogulin 7 listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Jasenak sa Taj. brojem 119. od 30. rujna 1941. dostavio je si edeće:

»Dne 27. rujna 1941 oko 19 sati na mjestu zvanom »Stalak« na granici kotareva Novi i Ogulin na području ove postaje izvršen je napad od strane oko 60 četnika na talijanski teretni samovoz koji je vozio .z Novog obskrbu za talijansku vojsku u Jasenak, kao i beriva časnika koji se nalaze u Jasenku¹. Napadači su bili oboružani sa strojnim puškama. Samovoz su prevrnuli sa puta u šumu i poništili, dva časnika odvel. su sobom i sav novac i hranu oduzeli, vojnike koji su se na samovozu nalazili razoružali su nahranili i pustili ih gologlave da se jave u Jasenak svom zapovjedništvu.

Dne 29. rujna 1941. napadnuta ji i razoružana i odvedena jedna talijanska vojnička straža od 7 vojnika koja je bila naoružana strojnom puškom na mjestu zvanom »Ruka« na raskršću puteva Jasenak- Novi-Drežnica odaljeno od sela Jasenka 3 km.² Napadači kada su stražu razoružali odvjeli su istu u šumu, tamo im dali jesti sira i kruha, pa su ih potom razoružane pustili i ovi su se vratili u Jasenak svom zapovjedništvu.

Na osnovi ovih slučajeva odmah su određene od strane talijanske vojske potjere za napadačima, ali do danas nije se moglo ni uspjelo nijednog od napadača uhvatiti pa se za njima i dalje traga.

Dne 29. rujna 1941 kada su talijanske vojne vlasti tragale za napadačima po gornjim slučajevima, jedna je vojnička ophodnja srela šumskog manipulanta sa pilane Abramović Josipa Maravčića Savu koji je rodom iz sela Drežnice, te od istoga zahtjevala propustnicu i kada se je ovaj iskazao sa valjanom propustnicom straža ga je pustila,

¹ Napad na kamion izvršili su partizani Bribirske čete.

² Napad na stražu izvršili su partizani Drežničkog odreda.

kod takozvanog mjesta »Vrtline« udaljeno od sela Jasenka za 2y₂ km. ali je u to vr.eme naišao jedan talijanski samovoz, i kada je sreo Maravića iskočio je iz samovoza jedan časnik uperio pištolj Maraviću u prsa i naredio mu da sjedne u samovoz, što je ovaj i učinio, te su ga vozili do mjesta zvano »Ruke« raskršće puta Jasenak, Novi-Drežnica, tu su ga skinuli i iz pušaka ubili, a to zato jer je kcd njega bio nađen jedan nožić, te nešto malo hrane u putnoj torbi koju je hranu isti nosio od svoje kuće .z Drežnice u Jasenak na pilanu gdje je bio zaposlen. On je uvijek tako radio da je sebi nosio hranu od kuće kada mu je sva ponestala. #

Na licu gdje su Talijani ubili Maravića bio je i talijanski časnik za pravne poslove i ljekar, pa je Maravičev leš na tom jestu i pokopan.

Prednje dostavljam, s molbom na mjerodavnost.

Dostavljeno:
1 Hrvatskoj oruž. pukovniji
Velikoj župi Modruš

Zapovjednik, satnik:
potpis nečitak

BR. 186

IZVJEŠTAJ STOŽERA SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA OD
1 LISTOPADA 1941 GOD O ATENTATU NA NJEMAČKE VOJ-
NIKE U ZAGREBU

STOŽER
savskog divizijskog područja
hrvatske vojske

Op. Br. 16/tajno

1. listopada 1911 godine
U Zagrebu

Izvještaj o napadū na
njemačke vojnike

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA —
GLAVNI STOŽER
(Operativni odjel)

Danas, 1. listopada ove godine u 7.50 sati primljen je brzoglasom od domobranskog mjesnog zapovjednika u Zagrebu izvještaj sliedeće sadržine:

»Izvjeste sam od strane redarstvenog ravnateljstva u Zagrebu
o ovom događaju:

Noćas, 30. rujna u 21.30 sati, napadnuti su na uglu Zvonimirove ulice i Vrbanićeve ul. njemački vojnici od strane građanskih lica¹. Napad je izvršen na taj način što su ova građanska lica pustila ove vojnike da prođu, a zatim ih napali iza leđa.

Tom prilikom jedan njemački vojnik je ubijen, jedan teže i jedan lakše ranjen, dok je četvrti ostao nepovrijeđen.

Jedan od napadača pokušao je pobjeći prema Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva, ali je od strane redarstva ranjen i uhićen. Ostali napadači također su uhićeni.

Podrobniji podatci poslati će se kasnije.

Predlažem ovaj izvještaj radi znanja.

Zapovjednik:
Balley

BR. 187

IZVJEŠTAJ GENERALA LUKIĆA OD 2 LISTOPADA 1941 GOD.
O AKCIJAMA PARTIZANA PROTIV TALIJANA NA PROSTORIJI
OGULIN—GOSPIĆ

1 GRUPA GENERALA LUKIĆA

STANJE 2. LISTOPADA U 8. SATI:

Primjećuje se u posljednim danima jača aktivnost četnika u demilitarizovanoj zoni, osobito na prostorijski Ogulin—Gospić. Četnici napadaju talijansku vojsku u svakoj prilici¹. Tako:

— prekopali su dio ceste Otočac—Vrhovine. Pri pokušaju Talijana da cestu poprave, četnici su pucali na njih-. Kao represaliju Talijani zapalili selo Zalužnicu (istočno od Otočca);

— u Jasenku razoružali su jedan kamion talijanskih vojnika, oduzeli im hranu i novac i sve odveli u šumu³;

— na raskrsnici puta Novi-Drežnica-Jasenak razoružali su talijansku stražu i oduzeli im strojnu pušku⁴;

¹ Napad na grupu njemačkih avijatičara izvršili su Ivan Šibi, Nikola Perković i Lazo Vračarčić. Od njih nitko nije uhvaćen. U vezi sa izvršenim napadom, u Zagrebu je uhapšen veći broj antifašista.

² Napade na pruzi Ogulin—Gospić vršili su partizani iz Plaškog, Dabra, Škara i Brinja.

³ Cestu između Zalužnice i Vrhovine prekopali su partizani iz Škara. Tu su Talijani dočekani i napadnuti. Uхваćena su dva živa Talijana i ubijen je jedan ustaški povjerenik. Za osvetu, Talijani su zapalili pola sela Zalužnice. Vidi dok. br. 50.

⁴ Talijanski kamion napali su partizani iz Drežnice.

⁵ Vidi dok. br. 185.

— napali su oružničku postaju Ličke Jasenice⁵;
— u Ogulinu postavili pored zgrade kotara paklenu mašinu⁶.
Ima još ovakvih incidenata.
Izgleda, da se je stanje u ovoj oblasti pogoršalo cd kad su Talijani preuzeli vlast.

Glavar glavnog stožera
general-poručnik
Marić

(M. P.⁷)

BR. 188

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA OD
2 LISTOPADA 1941 GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH VEZA**

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
ZAGREB

Prs. broj 207/1941.
2. X. 1941.

Predmet: Sabotaže na bb. linijama.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB

Dostavlja se naslovu pregled stanja sabotazom oštećenih b. b. linija:

Na području p. b. b. ravnateljstva u Zagrebu na dan 30. IX. i 1. X. o. g.

1.) Prekid linija 1237, 1214, 3493, 4922, 5043 na potezima D. Lapac—Srb, D. Lapac—Udbina, D. Lapac—K. Vakuf, Korenica—Bunić, Veljun—Perjas.ca, L. Petrovoselo—Korenica traje.¹

⁵ Napad na Ličke Jesenice izvršili su partizani iz kotara Otočac, Brinje i Korenica.

⁶ Paklenu mašinu postavila je diverzantska grupa iz Ogulina.

⁷ Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska Ministarstvo Hrvatskog Domobranstva Glavni stožer.

¹ Odnosi se na teritorij oslobođen od strane ličkih i kordunaških partizana.

2.) Prekid linija 218, 1213, 3061 nastao je 29. IX. usljed srušenih 18 stupova na potezu Otočac—Vrhovine i traje.-

3.) Prekid linija 3433 i 1214 nastao je 30. IX. 2h na potezu Priboj³—Plitvice zbog porušenih 8 stupova.⁴

4.) Prekid linija 3035, i 3060 na potezu linija Dobrljin trajao je od 29. IX. 7^h—29. IX. 11h- a linija 3055 ponovno je u prekidu na istom potezu od 1. X. 7^h

5.) Prekid linija 3401, 3424 i 1226 na potezu Prečec—Ivanić grad radi sabotaze, presječenih žica trajao je od 30. IX. 1^h—30. IX. 11h 15.

6.) Prekid linija 215, 224, 255, 3584, 1321, 1329 N. Ključ, 3C35. 3060, 371-, 1308, 3089, 4922, 3828 na potezima Banja Luka—Skender Vakuf, Banja Luka—Sitnica, Sitnica—V. Vakuf, Banja Luka—Jajce, Sitnica—Ključ, Petrovac—Knin, Bos. Krupa—Bihać, Drvar, Ripač—Krnjeuša—Ključ—Petrovac traje dalje.

Na području p. b. i b. ravnateljstva Sarajevo: Prema brzjavu od 29. IX. o. g. i 30. IX. o. g.

1.) Linije 3806, 3585, 4910, 5015, 4921, 5021 i 3033 bile su poremećene zbog posječena 3 kom stupa kod Blažnja* na pruži Sarajevo—Mostar i to od 28. IX. 3h—28. IX. 14^h 15. Linije 223, 242, 222 i 256 prekinute su bile od 29. IX. 5i<—29. IX. 11h 15 na istom mjestu uslijed pucnjave. Nakon popravka ponovno su 30. IX. u 6^h na istom mjestu prekinute.

2.) Linije 3035 i 3060, koje su na potezu Crna rijeka—Banja Luka u prekidu od 25. IX. prekinute su od 30. IX. 6^h i na potezu Blažuj—Kiseljak.

U toku noći pojavili su se četnici 8 km daleko od Mostara u pravcu Sarajeva na Bjelom Polju.

3.) Linija 5004 ponovno je poremećena na potezu Kalinovnik—Ulog i to od 28. IX. 2h, a linija 4909 na potezu Kalinovnik—Foča i to od 28. IX. 11h zbog porušenih 15 stupova.

Stanje ostal'h linija ostalo je nepromijenjeno.

Na području p. b. i b. ravnateljstva Split prema brzjavu od 30. IX. U prekidu je i nadalje linija 3055, dočim su svi ostali glavni radovi u radu.

Dopis stoga sadržaja odaslan je Ministarstvu Hrv. Domobranstva Ministarstvu unutarnj'h poslova, ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Ustaškom redarstvu i zapovjedništvu Hrv. oružništva.

(M. P.)

Odjelni predstojnik:
potpis nečitak

* Dve-rru su izvršili partizani iz kotara Otočac.

³ Prijeboj

⁴ Ovu diverziju izvršili su partizani iz kotara Korenica.

⁵ Blažuj

BR. 189

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE VRHOVINE OD 3 LISTOPADA
1941 GOD. O UNIŠTENJU SELA KORENIČKO VRELO OD STRANE
TALIJANA

nezavisna država hrvatska
oružnička postaja
vrhovine
Broj 1209

Selo Koreničko vrelo
zapaljeno javlja.

OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIŠTVU KOD II TALIJANSKE
ARMATE —

KARLOVAC

Vrhovine 3 listopada 1941

Dne 2 listopada 1911 god. ustanovio je niže potpisati od talijanske vojne vlasti u mjestu Vrhovine da je selo Koreničko Vrelo općine i kotara Korenica, zapaljeno sve do jedne kuće i škole, tako da su ostavili samo jednu kuću i školu u cjelom selu dočim drugo je sve izgorjelo. —

Razlog paljenja ovog sela po talijanskoj vojnoj vlasti bio je taj što su četnici-komunisti napali talijanske vojnike u mjestu odnosno selu Koreničko vrelo, općine i kotara Korenica, gdje je 4 talijanska vojnika na mjestu poginula i jedan teže povređen:¹ —

Nadalje je ustanovljeno da talijanska vojna vlast i dalje pali ovdašnja sela općine i kotara Korenica, sve dotle dok četnici-komunisti nepredaju se i nepredaju sakriveno oružje. —

Ova postaja u punoj mjeri sarađuje sa talijanskom vojnom vlasti i vrše zajedničku službu, sva druga eventualna opažanja izvesti će se odmah. —

Zapovjednik postaje
narednik:
Mato Vujnović

¹ Oko 23 partizana iz kotara Otočac 1 Korenica izvršilo je napad na kolonu talijanskih kamiona na Pogledalu kod sela Koreničko Vrelo. Kao represalija, Talijani su zapalili selo Koreničko Vrelo.

BR. 190

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE VRGIN
MOST OD 2 LISTOPADA 1941 GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-
TELEGRAFSKIH VEZA NA PUTU VOJNIĆ—VRGIN 310ST

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 3660 J. S.

Primljeno 3. X. 1941.
Na putu Vojnić—Vrgin
most 41. komad brzo-
glasnih" stupova po-
četnicima oštećeno.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB

Zagreb, 3. listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Vrgin Most, sa brojem 1142 od 2. listopada 1941. dostavio je brzojavno izvješće u sljedećem:

»2. listopada 1941. oko 1h u povećem broju četnika-komunista naoružanih na putu Vojnić—Vrgin Most, u području Petrove Gore, područja ove postaje, i djelimično postaje Vojnić, podrezano je 41 komad telegrafskih-brzoglasnih stupova i žice presječene.¹

Ujedno željeznički tunel šumske manipulacije Vojnić kolodvor, koji vodi ispod iste ceste srušen i zapaljen, zbog čega je na ovoj cesti direktni promet spriječen.

Opravki brzoglasne linije pristupljeno.

Oružničko krilo Petrinja izvješteno.»

Prednje dostavljam s molbom na znanje. —

Zamjenjuje zapovjednika,
general:
Tartaglia

(M. P.)

Razaslato:
Ministarstvu hrvatskog domo-
branstva »Predsjedništvo O« i
(Glavnom stožeru) te Ravnateljstvu
za javni red i sigurnost N. D. H.

¹ Diverziju su izvršili partizani Prvog rajona, uz pomoć seljaka. Pored rušenja telefonsko-telegrafskih stupova, razarali su i cestu Vojnić—Vrgin Most.

BK. 191

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE GORA U PETRINJI OD 4 LISTOPADA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ORUŽNIČKU POSTAJU
GORNJI KLASNIĆ

nezavisna država hrvatska
velika zupa gora
petrinja

Petrinja, dne 4. listopada 1941.

Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
BR. Prs. 846 1941.

Predmet: Napad na oružničku vojarnu
Gor. Klasnić izvještaj.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB. —

Savezno sa ovostranim izvješćem od 20. IX. 1941. Prs. broj 777 predlaže se izvješće Oružničke postaje Gornji Klasnić koje glasi:

26 rujna 1941 godine u 4.30 sati izvršen je napad od strane četničko-komunističke¹ bande na oružničku vojarnu Gor. Klasnić, na sledeći način:

1.) Vojarna je bila obkoljena od gore navedenih bandita kojih je bilo oko 200 stotine, sa 5 strojnih pušaka oko 50 bomb', a ostalo sa vojnim i građanskim puškama, straža od 5 domobrana koja se je nalazila oko vojarne na stražarskim mjestima, na dati znak vođe bandita sa pištaljkom otvorena je paljba iz strojnih i vojnih pušaka, na sve strane vojarne, te su u toj vatri ranjena 2 stražara a ostala 3. trojica od strašne eksplozije bombi povukli su se u vojarnu. Ostalo ljudstvo koje se je u vojarni odmaralo i spavalo odmah se je diglo i počelo da se bori iz pušaka sa banditima iznutra jer nije moglo izaći iz vojarne pošto je ista bila obkoljena sa sviju strana otpor je davan sve dok su se banditi nalazili oko vojarne. Paljenje vojarne nastalo je na taj način što' su navedeni banditi privukli se pod prozore te bacali zapalito seno i slamu u vojarnu kroz prozore, jer su sa jakim eksplozivom isterali ljudstvo iz soba u kuhinju, tavan i hodnik, od kuda su davali otpor sve dok se banditi nisu povukli oko ovog zapaljenja vojarne služili su se petrijolom, sporedna vrata zapalili su sipanjem petrijola po istima, a u spavaćim sobama nalazilo se seno po podu na kome su spavali ustaše i domobrani koji su bili na ovoj vojarni kao pomoć.

¹ Vidi dok, br. 179.

Od jakog eksploziva bombi koje su bačene u sobe oružnika poginuo je jedan ustaša a tri domobrana i tri ustaše ranjeni, ostali ustaše, domobrani i oružnici povukli su se u Scuhinju, tavan i hodnik. Kad je primećena vatra u pisarni i sobama oružnika ista je 2 puta sprečena ali pošto su počeli da sipaju petrijol nije se više mogla vatra poništiti, niti se moglo više od jakoga učina bombi koje su istodobno bacali u prostorije vojarne, radi čega je sva državna i privatna sprema i materijal izgoreo:

2.) Od nabojā koliko je ko od ustaša i domobrana utrošio ne može se ustanoviti jer je izdata sva rezerva municija koja se je nalazila na postaji, od oružnika koliko je koji utrošio je sledeća: vodnik Ivan Tomić utrošio je 40 nabojā, oružnik Vrkljan Stjepan ispalio je 60 nabojā, Vilko Trstenjak 60 nabojā.

3.) Od državnih stvari sa kojima je postaja bila zadužena sve su izgorjele i upropaštene.

4.) Od gospodarstvenih stvari sve je upropašteno i izgorjelo. Za molbom na znanje.

Za Dom Spreman!
(M. P.)

Zamjenik upravitelja:
Potpis nečitak.

BR. 192

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJI ZA 4 I 5 LISTOPAD 1941 GOD. O
AKCIJAMA PARTIZANA U LICI, BANIJI I SLAVONIJI

3. — Krilo Ogulin javlja:

5. ov. mj. u 4 sata napadnuta je želj. postaja D. Dubrava.¹ Razoružana je straža od 3 domobrana iz 3. p. p. Talijanski vojnici bersaljeri koji tamo vrše službu bili su odsutni¹. Jedan domobran teže ranjen kao i pretstojnik postaje. — Sa postaje nije ništa odnešeno niti razbito. —

Vojnici svučeni su goli i odnešeno im je oružje i odjelo.

Primio: bojniki Dits

¹ Napad su izvršili partizani: Dubravskog odreda, pod rukovodstvom Rade Janjanina (umro od tifusa 1913 god) i partizani odreda Perjasica, pod rukovodstvom komandira Milutina Karasa (poginuo 1944 god. u s. Kuoč'ni kod Karlovca) i političkog komesara/ Izidora Sfcroke, (borac španske republikanske vojske).

Zagreb

17.40

Oružničko zapovjedništvo Zagreb preko službujućeg časnika brzoglasom javlja:

1) Vodno oružničko zapovjedništvo Koprivnica u 16.30 javlja:

Danas u 12.30 sati pokušao je atentat bombom na poštu u Koprivnici, ali nije uspio. Bomba je pala na cestu, eksplodirala i ranila 2 građanska lica.

Atentatori Marinković Franjo đak poljoprivredne škole u Križevcima i Gustav Benda" đak VIII razreda gimnazije u Zagrebu uhvaćeni su i nalaze se u zatvoru redarstva u Koprivnici. Prilikom hvatanja atentator Benda sa tavana jedne kuće ranio je jednog građana iz revólvera i pokušao samoubistvo prostrijeliv lubanju, ali je ostao u životu. Atentatori su bili oboružani bombama i revolverima. Navodno pripadaju grupi komunista koji operiraju oko Kalnika, kotara Krževačkog, odakle su juče po podne i pošli i danas stigli u Koprivnicu sa namjerom da izvrše atentate prilikom proslave dana Ustaške omladine u Koprivnici. Istraga se nastavlja.

Primio: bojnič Ćurlica

Zagreb

18.35

Oružničko zapovjedništvo Zagreb preko službujućeg časnika javlja:

1) 4 listopada u 19.45 sati izvršen je atentat eksplozivom na željezničku prugu L. Jesenice—Javornik kotara Ogulin koju osiguravaju talijanski vojnici, pred sami talijanski vlak 100. šest vagona bačena iz tračnica. Žrtava nije bilo. Pruga nije još popravljena. Istraga se vodi.

2) 5-X. u 0.15 sati teretni vlak od Sušaka prema Delnicama na udaljenju 300 m. od postaje Fužne naišao na eksploziv. Jedan vagon bačen u grabu, a drugi iskliznut. Ljudskih žrtava nije bilo.'

3) 5-X. u 0.18 sati iz šume Pogledić od četnika puščanom paljbom napadnuto je mjesto Glina.¹ Odmah zatim sa sve četiri strane napadnuta je željeznička postaja Gradani.⁵ Domobran Mumin Gavranović ranjen. Oko 1 sat oko 150 četnika drveni most na cesti

⁵ August Perl-Benda, komandir Bjelovarskog odreda, 1 Franjo Marinković samoinicijativno su poduzeli ovu akciju koja im nije uspjela. Oni su tada uhvaćeni a zatim strijeljani.

⁵ Diverziju je izvršila grupa partizana iz Bribirske čete.

* Napad na Glinu izvršili su partizani Prvog banijskog odreda, zauzeli predgrađe i željezničku stanicu, zaplijenili 1 puškomitraljez i nekoliko pušaka.

⁶ Napad su izvršili partizani iz Prvog banijskog odreda.

Maja—Glina posuli petroleumom i zapalili." Na željezničkoj pruži km 36 i 37 Glina—Maja četnici sa pilom porezali 10 telegrafskih stubova i pretrgali žice.⁷ Na pruži pomakli dvije šine. Četnici otišli: jedna grupa pravac Bović, druga pravac šamarica. Željeznička veza uspostavljena, vlak prolazi. Među oružnicima nema žrtava. Na strani napadača isto.

4) 4. X. oko 22 sata prilikom proslave kr žarskog dana i govora Duglavnika Lesića ubačena je ofanzivna bomba pred župn'm uredom u Derventuu skupine građana od kojih su trojica lakše ozleđeni. Istraga se vodi. Izvješće slijedi.

Primio: bojnik Čurlica

BR. 193

IZVJEŠTAJ GENERALA LUKIĆA O DIVERZIJAMA PARTIZANA
U GORSKOM KOTARU U VREMENU OD 2 DO 5 LISTOPADA
1941 GODINE

• ..viTji'i f . ;'
nezavisna država hrvatska
grupa generala lukica

V. T. Br. 521

Karlovac dne 14-X-41 -VP".

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer)

Na dan 3. listopada ove godine vlak teretni koji je vozio iz Ogulna prema Sušaku, naišao je na km. 4,54 između Kupijaka¹ i Delnice na podmetnuti eksploziv. Tračnica je razorena za 2 metara. Vlakovođa Bujanić Franjo izbačen je bio iz voza i na mjestu je ostao mrtav. Prednji dio stroja i dva vagona su u manjoj mjeri oštećeni.² Pruga je opravljena i saobraćaj uspostavljen.

Na dan 5. listopada 1941. godine oko 1.05 sati osobni vlak naišao je na eksploziju između Zlobina i Drivenika na km. 622.100. Tračnica je oko 1 m. potrgana te stroj manje oštećen. Vlak je produžio put tek u 8 sati ujutro. Žrtava nije bilo.³

Na dan 5. listopada 1941. godine u 0.15 sati naišao je teretni vlak na eksploziv od postaje Fužine 300 metara prema Vratima, kotar

•• ⁷ Ove diverzije izvršili su partizani iz Prvog banijskog odreda.

¹ Kupjak

² Diverziju su izvršili partizani iz Delničke čete.

* Diverziju je izvršila grupa diverzanata iz Fužina

Delnice, gdje je procijenjena šteta za oko 60.000 kuna. Pruga je opravljena i saobraćaj uspostavljen. Za ovo djelo osumnjičen je strojovbravar Bujanj Andrija, koji je označenog dana nestao a koji je inače naklonjen komunizmu.

Ovaj je rodom iz Fužine, kotara Delnice. Za imenovan m se traga.

Na dan 2. listopada 1941. godine blizu sela Zlobina na brdu Gorica naišao je ratar Kružić Jure iz Zlobina oko 6 ljudi odjeveni u građanskom odjelu, od kojih je jedan mu prišao s rečima »Zdravo brate« i sa njime se rukovao. O^aj se je kod ratara informirao o talijanskoj vojsci gdje se nalazi i u kojem broju. U daljem razgovoru isto lice izjavilo je da imaju namjeru napasti talijane i otjerati iz hrvatske.

O ovcme je obavješten jedan talijanski časnik u s. Zlobinu, ali talijani n su na to i\išta preduzeli.

Prednji izvještaj dostavlja se s mo'pom radi znanja.

ZAPOVIEDNIK

26. X. očv. taj

general
Lukić

j

BR. 194

UPUTSTVO KOMANDE PETOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 5
LISTOPADA 1941 GOD. O NAČINU KRETANJA TRUPA I TRAN-
SPORTA KROZ POŠUMLJENE KRAJEVE

KOPIJA

KOMANDA V ARMISKOG KORPUSA

Operacisko odjeljenje

Br. 7060 Op. poverlj. prot.

V. P. 41, 5. oktobra 1941-XIX

PREDMET: Pokreti u šumama

KOMANDI PJEŠADISKE DIVIZIJE »RE« V. P.

KOMANDI PJEŠADISKE DIVIZIJE »LOMBARDIA« V. P.

KOMANDI KORPUSNE ARTILERIJE V. P.

i na znanje:

KOMANDI 1. BRZE DIVIZIJE V. P.

KOMANDI 2. BRZE DIVIZIJE V. P.

Objašnjavam:

Kretanje malih snaga kroz pošumljene zone gdje se nalaze bande treba potpuno obustaviti; svaki pokret treba da ima karakter snažno praćenog konvoja koji će se kretati između dva garnizona tako da se pratnja, koja mora uvijek biti veoma jaka, vrlo snažna i spremna, smijeni na polovini puta između njih.

Konvoji se moraju kretati veoma sporo, u skokovima, kako bi zaštita mogla prethodno izvidjeti opasne pravce i obezbijediti prelaz kroz njih. Ovo važi za automobilske transporte.

Međutim, kad god je moguće, bolje je da se na manje sigurnim prolazima vrši kretanje komora opkoljenih zbijenim i neprekidnim krugom trupa koje pretresaju šumu svuda naokolo. I ovaj način se nalazi među načinima sa kojima je pre više godina upoznat V arm. korpus putem poznatog uputa za akcije u šumama.

GENERAL ARMISKOGR KORPUSA
komandant
Riccardo Balocco s. r.

Overava prepis
MAJOR, NAČELNIK ODJELJENJA
(S. Palombarini)
Palombarini

BR. 195

TELEFONSKI IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA PARTIZANA U LICI,
GORSKOM KOTARU I HRVATSKOM PRIMORJU U VREMENU
OD 30 RUJNA DO 6 LISTOPADA 1941 GODINE

Karlovac
0945

Grupa generala Lukića — podpukovnik Redelstein
javlja:

1) 3. listopada između postaje Zlobin i Drivenik teretni vlak naišao na eksploz.v. Tračnice u dužini 60 cm. potrgane.¹

2) 3. listopada 74 talijanska pukovnija sa 60 samo-voza i 4 tenka ušla u Jasenak kod Ogulina. Napadnuta

¹ Eksploziv su podmetnuli partizani iz bataljona »Matija Gubec«

bacanjem bombi od bandita. Nekoliko vojnika i motociklista ranjeno.²

3) 30. rujna u s. Saborski kod L. Jesenice nađeno naših 6 vojnika koji su bili negdje od četnika razoružani. Izjavili su, da su došli iz Sl. Požege na Plitvička jezera njih oko 40. Bili su smješteni po kućama. 25 rujna napalo ih je 200 četnika sa 2 teške strojnice. Zarobili ih i svukli. Nisu ih zlostavljali. Za ostale ne znaju gdje su sada. Kod bandita vidjeli 1 radioaparatus i 2 pisaae mašine.³

4) 5. listopada na pruzi L. Jesenice—Javornik postavljen eksploziv. 6 vagona iskočilo. Oštećena pruga 70 m.⁴

5) Talijanska brza divizija čiji je štab u Karlovcu posjeda demarkacionu zonu između Njemačke i Italije svojedobnu do zaključno linije ka istoku Vrgin most—Topusko. Istočno odatle posjeda divizija Lombardija sa sjedištem štaba u Bihaću, kamo će stići u toku današnjeg dana iz Delnica, ako neće biti borbom zadržana. Do sada se još nije saznalo o nikakvom otporu.

6) 6. listopada između Skrada i Brod Moravice eksplozirala je paklena mašina i tom prilikom iskočio je stroj i 1 osobna kola. Pruga je oštećena u dužini od 130 m. 5 osoba lakše ranjeno. Pruga će biti 24 sata zatvorena za teretni promet. Osobni promet \ifšit će se prelaženjem.'

Primio: Prelogović v. r.

* Napad su izvršili partizani iz bataljona »Matija Gubec« u momentu kada su Talijani vršili koncentraciju snaga u Jasenku radi napada na Drežnicu, u kojoj su tada bili partizani.

³ Napad na Plitvička Jezera, gdje su razoružani domobrani, izvršili su partizani iz Koreničkog i Udbinskog kotara.

⁴ Ovu diverziju je izvršila grupa partizana iz kotara Korenica, Otočac : Brinje.

⁵ Vidi dok. br. 201.

BR. 196

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE CETINA OD 7 LISTOPADA 1941 GOD.
O ATENTATU NA IZDAJNIK! LUKU CULIĆA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ZUPA CETINA

Broj: Pov. 498/41.

^a
Predmet: Pokušaj umorstva u Splitu. —

Oma, 7. X. 1941.

I

OPCE-UPRAVNOM POVJERENIČTVU
KOD DRUGE TALIJANSKE ARMATE

u) SUŠAKU

Dana 1. listopada 1941. u Splitu, između 21.15 i 21.30 sati, nepoznati su izvršili atentat na onamošnjeg predsjednika H. R. S.-a Luku Čulića,¹ dok je on sa kćerkom sjedio u kući za večerom.

Ispaljeno je nekoliko metaka kroz otvoreni prozor i oboje su ranjeni. Predsjedniku je metak prošao kroz obraze, a kćer mu je ozleđena na prsima i leže u bolnici. —

Nakon uč'na, sudeći po koracima, računa se da su bila 2—3 napadača, i izgleda, da su razorni elementi u Splitu zaključili, da operiraju u trojkama proti pojedinim licima.

Za Dom spreman!

Zamjenik Velikog Župana

Podžupan:

(M. P.=)

Potpis nečitak

¹ Vidi dok. br. 15.

^s Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska Velika Zupa Cetina,
Klis.

BR. 197

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA MJESTA OD 31 LISTOPADA 1941
GOD. O NAPADU USTANIKA NA DOMOBRANE NA CESTI
SINJ—KNIN**

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo mjesta

V. T. Br. 383

Knin, 31. listopada 1941.
Izvješće o napadaju
četnika na samovoze
s novacima 8-X-1941.

ZAPOVJEDNIKU I. VOJNOG ZBORA.

Po završenom izviđanju, povodom napadaja četnika¹ na samovoze sa novacima sinjskog popunidbenog okružja prilikom prevoženja iz Sinja za Knin, na mjestu zvanom Mal.-bug- u klancu Krčića, udaljeno 7 km od Knina, kojom prilikom su poginula 6 novaka i 1 domobran, a teže ranjeno 3 novaka i 1 pričuvnik, dostavlja se sljedeće izvješće:

Novaci Sinjskog popunidbenog okružja krenuli su iz Sinja dne 8 listopada 1941 u 9 sati u dva samovoza za Kninsku doknadnu bojnu, u prvom 35, a u drugom 25 novaka. Glavni sprovednik je bio pričuvni vodnik Uvodić Frane iz Kninske doknadne bojne.

Vožnja od Sinja do Vrlike i dalje izvršena je bez smetnje sve do mjesta Mali-bug u klancu Krčića 7 km pred Kninom, gdje je od strane četnika izvršen napadaj u 11.30 sati, na prvi samovoz, pucajući iz pušaka i bacanjem kamenja sa okolišnih klisura.

Odmah od prvih metaka ranjen je teže šofer samovoza pričuvnik, te je uslijed rane zaustavio samovoz, dočim je pomoćni šofer domobran Sučić odmah poginuo te nisu mogli nastaviti dalje sa vožnjom čim je samovoz stao, sprovednik vodnik Uvodić, odmah je zapovjedio da novaci iskoče iz samovoza i trčeći krenu za Knin, dočim je on sam zauzeo zaklon i stupio u borbu sa četnicima te ih prisilio da se nemogu približiti samovozu i iz bliza ubijaju nevine žrtve. Kada je ostao svega sa tri metka (ispucao je oko 60 metaka)

¹ Napad na domobrane izvršili su ustanici iz s. Kovačića (Topolje), a ne četnici Momčila Đujića i Paje Popovića, na koje su ustaše neosnovano posumnjali. <

¹ Mali Buk

povukao se je i on u pravcu Knina. Iz ovoga samovoza ubijena su 5 novaka i 1 domobran-šofer, a teže ranjena 2 novaka i šofer pričuwnik.

Odmah iza napadnutog samovoza sa novacima, na nekih 5—10 minuta naišao je putnički samovoz pun putnika, koji saobraća redovno na prugi Sinj—Knin, te kada je došao na mjesto napadaja, zaustavio se uzeo teže ranjene novake i šofera i dovezao ih u Knin i odmah obavjestili talijanske i naše vlasti. Na ovaj putnički samovoz nije od strane četnika vršen napadaj niti za vrijeme vožnje, niti kada se je zaustavio i uzeo ranjenike.

Razbjegli novaci stigli su u mjesto Topolje udaljeno 2—3 kim od mjesta napadaja za nekih 20 minuta, gdje su našli talijansku stražu kojoj su ispričali o napadaju na njih, no isti nisu ništa preduzeli, već su jedino uputili ozleđene i lakše ranjene u obližnju vojarnu »Preparandija«, gdje im je pružena prva pomoć i pušteni za Knin.

Drugi samovoz sa novacima, uslied kvara gume na točku, zadržao se na ulazu u klanac Krčića, te je na mjesto, gdje je napadnut prvi samovoz stigao oko 12.45 sati. Kada je ovaj samovoz unišao u klanac Krčića izvršen je napadaj i na njega, pucnjavom sa okol šnih klisura, no zahvaljujući prisebnosti šofera, koji je odmah dao najveću brzinu motoru i zato kroz pucnjavu četnika jurio najvećom brzinom izbjegao je većim žrtvama. U ovome samovozu ubijen je jedan novak i teže ranjen jedan. Kada je ovaj samovoz došao na mjesto gdje je napadnut prvi samovoz, uslijed velike brzine udario je u njega i odgurnuo ga u stranu. Ovom prilikom iskočila su dva pričuwna ka iz samovoza i sakrila se pored puta gdje su sačekali pomoć koja je u brzo stigla. Prema iskazu ovih pričuwnika, četnici koji su izvršili ovaj napadaj, kretali su se slobodno kroz klanac Htčića, a jedan se dapače vozio koturom³.

Prema tome, kako su se desili događaji dade se zaključiti sljedeće:

1. — Napadaj na novake pripremljen je ranije od strane četnika, jer su saznali za dan prevoza istih od Sinja za Knin, i u koliko se samovoza prevoze. Ovo se dokazuje činjenicom, što su poslije izvršenog napadaja na prvi samovoz čekali jedan sat dok je došao drugi samovoz sa novacima, da i njega napadnu, jer razumljivo bilo da odmah poslije prvog napadaja pobjegnu u šumu računajući, da će doći pomoć napadnutima i potjera za njima, međutim oni su pobjegli poslije izvršenog napadaja na obadva samovoza.

Prema dobivenim vjerodostojnim podacima viđeni su toga dana u jutro u selu Topolju i okolini vođe ovdašnjih četnika pop Đujić⁴ i četnik Paja Popović, prvi iz Strumice⁵ a drugi iz Biškupije,⁶ te pada

» Biciklom

* Ratni zločinac Momčilo Dujić.

⁶ Strmice

" Biškupije

opravdana sumnja na njih, da su oni organizirali ovaj napadaj. Zatim su došli u Knin oko 10 sati i otišli u stožer italijanske divizije gdje su se zadržali sve do 12.30 sati, kada se je već saznalo za napadai na novake, i tada su jednim talijanskim samovozom uz pratnju jednog časnika odveseni.

Po ovome izvještene su talijanske vojne vlasti. Ove odbijaju navode, da su pop Đujić i četnik Popović organizatori ovoga napada, i ako i dalje ostajem pri tvrdnji, da su stvarno oni pripremili napf. daj. Ovo dokazujem time što je pop Đujić toga jutra viđen oko 8 sati u selu Topolju od jednog ovdašnjeg mještana i ako on nije i2 toga sela. Od jednog časnika viđen je pop Đujić i četnik Popović oko 10 sati da idu iz pravca sela Topolja prema Kninu. Pored toga potpisani pozitivno zna, da su obojica oko 11 sati bili u ovdašnjem zapovjedništvu talijanske divizije sa kojim boravkom su svakako nameravali dokazati svoju neumešanost u cijeli slučaj.

Također je ovo zapovjedništvo izvjestilo talijansku diviziju za pasivno držanje straže u Topolju prema ovome napadaju. Po tome dobijen je odgovor da ova straža nije mogla da suzbije napadača, obzirom na prirodu njihove službe u Topolju.

Dalje je traženo od zapovjednika talijanske divizije da se poboljša javna bezbjednost i Srbi da se u potpunosti razoružaju. Odgovoreno je da je po tome sa njihove strane sve učinjeno.

2. — Razbježali novaci iz prvoga samovoza stigli su u mjesto Topolje trčeći za nepunih 20 minuta i tu odmah ispričali taljanskoj straži o napadu na njih i da ima mrtvih i ranjenih. Da je ova straža odmah pošla u pomoć napadnutima, nebi mogli četnici da napadnu drugi samovoz, jer bi ista došla prije na mjesto napada nego drugi samovoz sa novacima. Oni su se zadovoljili samo time, što su lakše ranjenima pružili prvu pomoć, i cstali i dalje u razgovoru sa seljacima, koji su svi pravoslavni i koji su se smijali.

3. — Kada je stigla vijest u Kn n da je izvršen napadaj na samovoz sa novacima i da ima mrtvih i ranjenih, mjestne talijanske vlasti odredile su jedan odred tenkova u potjeru za napadačima, dočim su odbile da ide jedna naša satnija. Nijedan od napadača-četnika do danas nije uhvaćen niti uhapšen, i ako se je kod seljaka i okolišnih sela našlo oružja i municije.

4. — Sprovednik novaka pričuvni vodnik Uvodić Frane iz Klisa svojim junačkim držanjem, stupivši u borbu sam sa četnicima, sprečio je iste da se približe samovozu i tako iz najbl že blizine ubijaju nevine žrtve, te bi ga trebalo za ovo dolično nagraditi.

Kada je ovo zapovjedništvo saznalo za napadaj određeno je odmah povjerenstvo koje je upućeno na lice mje&ta. Rezultat rada povjerenstva prilaže se spisu. Sutra dan izvršena je sahrana pogtnulih tako da su novaci koji su rodом iz mjesta Kijeva, Vrlike i Sinja

preveženi samovozom u njihova mjesta i tamo sahranjeni. Pog'nuli domobran šofer Sušć koji je rodom iz Sinja, sahranjen je u Kninu. Sve ostale formalnosti oko pogreba, zaostalih stvari poginulih i ranjenih obavljene su po propisu.

Prilog spis i izviđanja.

O ovom nesretnom slučaju bilo je u svoje vrijeme izvešteno zapovjedništvu Jadranskog divizijskog područja i Ministarstvo domobranstva.

Zbog preformiranja i prijelaza ovog zapovjedništva pod zapovjedništvo toga zbora šalje se ovo izvješće tome zboru.

Zapovjednik, potpukovnik
Potpis nečitak

BR. 198

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE CETINGRAD OD 9 LISTOPADA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU KRSTINJE OD STRANE PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
ZAGREB

S870/J. S.

Primljeno 9. X. 1941.
Krstinja, kotar Vojnić
po četnicima zauzeta.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer)

ZAGREB

Zagreb, 9. listopada 1941.

Oružnička postaja Cetingrad, krila Ogulin, brzojavno javlja:
»Dana 8. listopada 1941. od 11 do 12 sati zauzeli su četnici Krstinju,¹ kotar Vojnić, zauzeli općinu, razlupali blagajnu i iz nje odnijeli 65.000 u novcu i oko 200.000 u papirima. Molim pojačanje jer je Cetingradu od navale četnika, po dobivenim podacima, potrebna pomoć pošto prijeti opasnost od navale četnika.«

¹ Krstinju su oslobodili partizan: Drugog rajona i presjekli komunikaciju Vojnić—Kiaduša.

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje. Na postaji Cetingrad ima svega 40 oružnika, koji je broj dovoljan za odbijanje četničke navale, a k tomu nema na raspolaganju oružnika za odbijanje četničke navale, a k tomu nema na raspolaganju oružnika za pojačanje ove postaje, te joj prema tome nije moguće ni poslati pomoć koju traži.

Zamjenik zapovjednika,
general:
Tartaglia

(M. P.)

RAZASLATO:
Ministarstvu hrvatskog domobranstva
»Predsjedništvo O« i (Glavni stožer)
te Ravnateljstvu za jav. red i sigur. •

9/X Očv. taj.

BR. 199

IZVJEŠTAJ STOŽERA ČETVORTE BOJNE TREĆE PJEŠAČKE PUKOVNIJE OD 10 LISTOPADA 1911 GOD. O IZNURENOSTI I NESPOSOBNOSTI BOJNE ZA DALJE VOĐENJE BORBI

STOŽER
IV. BOJNE 3. PJES. PUKOVNIJE
10/10 1941.
V. T. Br

koncept

Capardi — (Brezik)
Moli zamjenu Bojne.

ZAPOVJEDNIKU SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA

ZAGREB

Molim, da se najžurnije uputi zamjena za ovu bojnu a bojna uputi u posadu Karlovac, radi otpusta svojim kućama iz slijedećih razloga:

- 1.) Bojna se nalazi u neprekidnim akcijama od 19. VIII do danas bez zamjene i popune.
- 2.) Za vrijeme ovih akcija ljudstvo je toliko fizički i duševno iscrpljeno, da je uopće nesposobno za svaku dalju akciju.

Razlog ovome je:

- a.) Smještaj pod vedrim nebom
- b.) nespavanje (zbog akcija i zasjeda, koje je vršeno pod stalnom borbom protiv odmetnika.

c.) jesenje hladno i vlažno vrijeme i nedostatak u odjeći, koji je doveo do obolenja: pluća, crijeva, reumatizma zglobova.

d.) Svakodnevno naporno pješaćenje, a često put pod borbom pod planinskom zemlj štu, usljed čega svaki pojedinac ima žuljeve na nogama pa čak i krvave

e.) Nehigijenske prilike koje prouzrokuju takove okolnosti, da se ljudstvo nemože po više dana umiti, brijati mijenjati veš (do sada su mjenjali veš u vremenu ovih akcija 3 puta.

f.) Nепrekidne ogorčene borbe sa odmetnicima.

g.) veliki broj mrtvih i ranjenih.

h.) Neredovna ishrana (zbog nedovoza hrane u planinu) i nemogućnost ishrane i podjela hrane pod borbom. Nedostatak pijaće vode u planinskom zemljištu.

3.) Brojno stanje ljudstva u bojni smanjilo se na:

4.) 20%o ljudstva nalazi se preko 4 mjeseca na vježbi.

30% „ „ se preko 3 mjeseca na

vježbi.

50% „ „ se preko 2 mjeseca na

vježbi.

Uzrok svemu iznijetom u ovom spisu jeste negodovanje ljudstva, tim prije: što su njihovi drugovi po posadama u garnizonu bili svega 2 mjeseca na vježbi, pod najpovoljnijim prilikama, što u sezoni seljačkog rada nalaze se na vježb', te nisu u stanju spremati si zimmnicu, radi osiguranja prehrane svoje porodice. Pored svih uputa, savjeta i pouka i obećanjem da će se skoro pustiti domovima tako je bezuspješno.

Dopust je nemoguće davati zbog malog brojnog stanja i svakodnevnih akcija.

5.) Bojna osim dvojice djelatnih časnika sve je pričuva.

6.) Opažaju se svakodnevne brzopjavne poruke od domobranskih roditelja u kojima se poručuje, teško stanje bolest i smrtni slučajevi ob telji, dok se isti nemogu pustiti svojim kućama koje je iznijeto u toč. 3 ovoga sp'sa, što u veliko upliviše na moral.

Iz naprijed iznijetog uvjeren sam, da ova bojna nije u stanju, da najkraće vrijeme izdrže u uspješnim akcijama, već je jed ni moguć izlaz, da se bojna u cijelosti izvuče iz akcije, a ljudstvo pusti kućama.

Molim ovo uzeti kao najozbiljnije i vrlo žurno, jer neću biti u mogućnosti da snosim eventualne posljedice.

7.) Nesposobnost u oružju: 3 strojnice, 4 strojne puške i nekoliko pušaka pokvarene, uzrok ovome, duža upotreba u akcijama, a nemanje stručnog lica za popravak istih.

Zapovjednik podpukovn k
Potpis nečitak.

BR. 200

**IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG VODNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U
SLUNJU OD 10 LISTOPADA 1941. GOD. O RUŠENJU TELEFON-
SKO-TELEGRAFSKIH STUBOVA NA PRUZI SLUNJ—RAKOVICA
I NAPADU PARTIZANA NA ZANDARME**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
I. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
ZAGREB
Broj 3507/J. S.

Komunističko-četnički napad
na oružnike, izvještava.

RAVNATELJSTVU ZA JAV. RED I SIGURNOST N. D. H.

ZAGREB.

U Zagrebu 23. listopada 1941.

Oružničko vodno zapovjedništvo Slunj sa dopisom broj 1357 od 10. listopada 1941. — .zvještava slijedeće:

Noću između 8. i 9. listopada 1941. kod sela Slušnice na pruzi Slunj—Rakovica prepilano je 20. stubova b. b. pruge.

Istog dana izišlo je poštansko tehničko osoblje sa 15. oružnika postaje Slunj na mjestu učina radi popravka pruge. Kad su došli na mjesto, sa svih strana iz šuma zapucalo je iz pušaka¹. Oko kola na kojima je vožen materijal za popravak pruge nalazilo se je 5. oružnika, na koje je osobito bio jak napad. U kolima &e je nalazio potreban materijal za opravku, 1. poljski brzoglasni aparat, 1. ranac sa 9 okvira i 180. naboja za strojnicu ŠOŠA.— Sve su ovo četnici odnijeli. — Oružnici koji su bili u neposrednoj blizini kola, zauzeli su položaj i stupili u borbu, ali su sa bokova obasuti pušcanom vatrom radi čega su se morali povući. — Pri ovom je teže ranjen u lijevu ruku i desno rame oružnik Mile Zanić, oružnik Abid Velić pri padu uganuo ruku, a Rožman Petar pri padu povredio dlan lijeve ruke. — Potonje dvojice oružnika povrede su neznatne naravi i kroz koji dan će zacijeliti, dokim povrede Zanića teže su i upućen je u bolnicu u Karlovac.

Istog dana sa većim odjelom oružnika izišao sam na mjesto učina i dao se u potjeru za napadačima, ali se sa njima nije moglo doći u dodir za borbu već su pojedinačno pucali na nas sa velikog odstojanja — preko 1500 metara.

¹ Rušenje stupova i napad na žandare izvršili su odred Mašvina i odred Močila.

Na ovom mjestu su također 17. IX. tg. napadnuti samovozi bojnika Vindakijevića. Prošlih dana je općina Slunj otpočela da siječe ovu šumu i već se je dva dana sjekla. Vjerovatno je, da su okolni četnici ovog dana bili pripremili da izvrše napad na radnike i nj hovu pratnju.

Pri ovom napadu čuli su se zapovjedi kako pištaljkom tako riječju: »Prekini paljbu«. — Ovo je zapovjedao jedan u oružničkoj odori — Jugoslavenskoj.

U potjeri za četnicima, nađeno je u jednoj kolibi jedan krvav vojnički šinjel — kabanica, nekoliko bodeža na dugim štapovima i ostale robe.

Predlažem prednje na znanje. Narredio sam po ovome istragu.

Predloženo:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
Nezavisne Države Hrvatske i Vrhovnom
oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik.pukovnik:
potpis neč.tak

BR. 201

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE BROD. MORAVICE OD 7 LISTOPADA 1941 GOD. O DIVERZIJI PARTIZANA NA PRUZI
SUŠAK—ZAGREB

EKSPLOZIV NA PRUGU STAVILI ČETNICI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO ORUŽNIČKOG KRILA
OGULIN
Broj 5453

Atentat na željezničku
prugu, kod Brod-Moravica javlja.

o

GRUPI GENERALA LUKIČA

KARLOVAC

Ogulin 13. listopada 1941.

Zapovjednik, oružničke postaje Brod Moravica sa brojem 662 od 7. listopada 1941. dostavio je sljedeće:

»Dana 6. listopada 1941, naišao je brzi vlak broj 303, Sušak—Zagreb na kilometru 573 između željezničke stražare broj 372—373 na području općine Brod Moravice, kotara Delnice na eksploziv koji

je tom prilikom eksplodirao te je usljed toga stroj i 7 putničkih vagona iskliznulo sa tračnica i prugu uštetilo u dužini od 130 metara.

Ljudskih žrtava nije bilo sem što je lakše ranjeno 5 ljudi koja su se u tom vlaku vozila i to: 1 talijanski časnik porezao se na staklo, i jedan talijanski vojnik također se porezao na staklo, 2 željezničara i jedna ženska koji su se ranili prilikom velikog potresa vagona kod iskliznuća.

Saobraćaj je bio obustavljen 24 sata nakon kojeg vrijeme je pruga popravljena i stavljena u promet.

Na mjestu eksplozije bila je tračnica prekinuta i iskopana jama od eksplozije.

Ovo djelo izvršili su četnici i komunisti koji su u posljednje vrijeme izvršili više sličnih atentata na željezničke pruge¹. Za ovim atentaticima traga se sporazumno sa talijanskim karabinijerima ali im se do sada nije moglo doći u trag.

Prednje dostavljam s molbom radi znanja.

Dostavljeno:

1 Hrvatskoj oruž. pukovnji.
Velikoj župi Modruš.

Zapovjednik, satnik:
Potpis nečitak

BR. 202

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE VRGIN
MOST OD 13 LISTOPADA 1941 GOD. O PARTIZANSKIM LOGO-
RIMA U PETROVOJ GORI

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo
i. hrvatske oružničke pukovnije
zagreb

Taj. Broj 871/J. S.

U Petrovoj Gori postoje
četnički logori, izvješće
dostavlja.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB:

Zagreb, 16. listopada 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Vrginmost, sa dopisom Taj. broj
181 od 13. listopada t. g. dostavlja slijedeće:

¹ Diverziju su izvršili diverzanti iz Srpskih Moravica.

»Dne 12. Tstopađa t. g. doznao je potpisati slijedeće:

U šumi Petrovoj Gori postoji šest četničkih logora¹. U svakom logoru ima od najmanje po 200 četnika. Ovi četnici prema saznanju, naoružani su dobro i to: sa vojničkim puškama većim djelom, a manjim djelom se civilnim puškama, mitraljezima i bombama, municije za oružje imaju dosta.

Spomenut: broj četnika sačinjavaju skupljeni sa raznih strana, a knjima su se priključili i u većem broju odmetnuti seljaci iz sela Pecke, Perne, Crni Potok i Maličke. Sva ova sela pripadaju kotarskoj oblasti Vrg nmost.

Nadalje je doznato da četnici u spomenutoj šumi imadu barake koje su sami izradili, da drže svoju stražu na mjestima za svoju odbranu. Među njima ima žena i djece. Sa hranom su se os.gurali, pomoću njima pridošlih seljaka iz gore spomenutih sela.

Ovi četnici kada kreću u svrhu namjeravanih četničkih akcija idu u jačini od nekoliko stotina njih, te su uvijek spremni za napad ili otpor.

Prema izjavama pojedinih seljaka, od strane četnika prijeti opasnost onim kućama i obiteljima koje su prešle na Katoličku vjeru«.

Prednje se dostavlja na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sig.
Nezavisne Države Hrvatske i
Vrhovnom oruž. zapovjedništvu.

Zapovjednik pukovnik:
čanić

¹ Odnosi se na partizanske odrede Prvog rajona.

BR. 203

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA U OGU-
LINU OD 14 LISTOPADA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
SELO GLINICU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO ORUŽNIČKOG KRILA
OGULIN

Broj 5507.

Komunističko-četnički
napad na selo Glinicu
javlja.

GRUPI GENERALA LUKIČA

KARLOVAC

Ogul'n 14. listopada 1941.

Zapovjednik oružničkog voda u Slunju sa brojem 1353 od 8. listopada 1941. dostavio je sjedeće:

»Dne 7. listopada 1941. oko 7 sati jedna veća grupa četnika-komunista naoružana vatrenim oružjem napala je selo Glinicu, kotara Slunj¹.

Istoga dana bilo je upućeno jedno jače odeljenje oružnika sa postaje Cetingrad⁵, a drugo sa Slunja, koje je na mjestu učina utvrdilo da je napad izvršen na sledeći način:

»U jutro oko 7 sati sa svih strana začulo se je pucanje oko sela i vikanje »URA! URA! NAPRED!« Seljaci sela Glinice su odmah stali bježati u šume, ali su mnogi bili na bježanju zaustavljeni pušćanom vatrom.

Ovom prilikom poginuli su Cindrić Mijat, Vrbanić Ivan, Cindrić Šime, i Kat'č Mile, svi iz sela Glinice, a ranjeni su: Cindrić Janko, Cindrić Mika, Cindrić Joso. Kaužljar Jure i Cindrić Tina, svi iz Glinice, a zapaljena je kuća Obrovca Jose. U Glinici kod seljaka bilo je 11 vojničkih pušaka, koje su sve sačuvane, ali nisu postigli sa njima nikakvog uspjeha protiv četnika.

Kod tog napadaja četnici su djelili po selu letke, koji se u priepisu prilaže.«

DOSTAVLJENO:

1 Hrvatskoj oruž. pukovniji.
Velikoj župi Modruš.

Zapovjednik, satnik:
Potpis nečitak

¹ Napad su izvršili partizani iz Prvog i Drugog rajona, kojom prilikom su ustaše protjerani iz sela Glinice.

* Cetin Grad

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRUPA GENERAJLA LUKICA

V. T. Br. 592

Sušak dne 17. X. 1941

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(Glavni stožer)

Šaljem ovaj izvještaj koji smatram značajnim u pogledu nebrige i nesposobnosti naših naoružanih seljaka u obrani svoga sela: bez straže, bez znakova za zbieg i bez ikakove vojne pripreme. Na viku band ta bieže u šumu i bez odpora ginu.

Glede letka imao bi napomenuti da bi naša promičbena služba morala po selima vršiti također protiv-promičbe, no ne zvanično već više zaleđnu preko privatnih osoba. Sa došaptavanjem i tajnovitošću, naši ljudi mnogo se lakše osokole i ohrabre, nego izravnim nagovorom zvaničnih dužnosnika. Treba spretno reagirati na letke, koji su po selima razdijeljeni.

Zapovjednik, general
Lukić
(Lukić)

BR. 204

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA O
PREKIDU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH VEZA U VREMENU
OD 11 DO 14 LISTOPADA 1941 GODINE

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE

Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Zagreb

Prs. broj 207 — 1941.
15. X. 1941.

Predmet: Sabotažom oštećeni b.b. vodovi.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB

Obavješćuje se naslov o stanju oštećenih b. b. vodova:
Na području p. b. b. ravnateljstva Zagreb na dan 11—14. X.
1941.

1.) Prekid vodova 1214, 3493, 4922, 3433 na putevima D. Lapac—Udbina, D. Lapac—K. Vakuf, Korenica—Bunić, D. Lapac—Srb, Korenica—Udbina, Priboj—Plitvice traje¹.

2.) Prekid voda 3089 na potezu Topusko—V. Kladuša trajao je zbog porušenih 33 kom. stupova od 7. X. 7 h — 13. X. 16 h.

3.) Prekid vodova 3492, 1214, 125 trajao je od 9. X. 7 h — 13. X. 17 h na potezu Rakovica—Slunj zbog porušenih 20 kom. stupova³.

4.) Prekid vodova 3492, 1214, 1215 na potezu Drcžnik⁴ Petrovoselo⁵ traje od 10. X. 7 h zbog porušenih 33 kom. stupova.

5.) Prekid voda 3492 na potezu Krnjak—Veljun trajao je zbog porušenih 2 kom. stupova od 13. X. 7 h — 13. X. 11 h.

6.) Prekid vodova 3415 i 3430 trajao je na potezu Zvečaj Gen. Stol" a voda 3483 na potezu Gen. Stol—G. Dubrave od 12. X. 7 h — 12. X. 10 h zbog puškaranja.

7.) Prekid vodova 3057, 3037, 3006, 3307, 3C36, 6412, 6407, 3256, 3004, 3058, 3038, 5095, 3090, 5097, 3009, na potezu Zemunik Polje—Zemun Novigrad trajao je usljed presječenih žica od 11. X. 19 h 30 — 12. X. 10 h.

8.) Prekid voda 3531 i 1236 na potezu Gospić—Karlobag trajao je od 10. X. 23 h — 11. X. 15 h zbog prepiljena 3 stupn.

9.) Prekid vodova 215, 224, 255, 3584, 1329, 1321, N. Ključ, 3089, 4922, 3959, 3812, 1308, 3035, 3060, 3S40, 3584 na potezima Banja Luka—Skender Vakuf, Sitnica—V. Vakuf, B. Luka—Sitnica, Bihać—Drvar, Sitnica—Ključ, Ključ—Petrovac, Petrovac—Oštrelj, Ripač—Krnjeuša—Petrovac—Kulen Vakuf, Bihać—B. Krupa, B. Luka—Travnik, Dubica—Kostajnica traje.

Na području p. b. i b. ravnateljstva Sarajevo:

Stanje prema brzojavi od 11. o. mj.

Vod 3585 bio je u prekidu kod Blažnja od 10. X. 7 h 30 — 8 h 30 usljed pucnjave, stanje ostalih vodova ostalo je nepromijenjeno.

Na području p. b. i b. ravnateljstva Split prema brzojavi od 13. o. mj.

Stanje svih glavnih vodova osim voda 3035 je ispravno.

Dopis istoga sadržaja odaslan je na Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvu Hrv. Domobranstva, ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Ustaškom redarstvu i zapovjedništvu Hrv. oružništva.

(M. P.)

Pročelnik odjela:
potpis nečitak

¹ Ovo je bio teritorij koji su oslobodili lički partizani, i ovdje se nisu mogle uspostaviti normalne telefonske i telegrafske veze.

² Diverziju su izvršili partizani iz Prvog rajona.

³ Ove stupove posjekli su partizani iz Trećeg rajona.

⁴ Drežnik Grad

⁵ L'čko Petrovo Selo

⁶ Generalski Stol

BR. 205

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNIČKOG KRILA T GOSPIĆU
OD 15 LISTOPADA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA
DABAR

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo oružničkog krila
gospić

Taj. broj 374

OPĆEM UPRAVNOM POVJERENIČTVU KOD II. TALIJANSKE
ARMATE

KARLOVAC

Gospić, 15. listopada 1941. godine.

Na temelju zapoviedi Ličkog Zdruga V. T. Broj 118/41. i zapoviedi I. Hrvatske oružničke pukovnije V. T. Broj 640/41. godine vojno-politička situacija u vezi sa komunističko-četničkom akcijom na području ovog krila od pisljednijeg izvješća do danas bila je sljedeća:

Zapovjednik oružničke postaje Dabar izvijestio je: 7. listopada 1941. godine došlo je u selo Dabar oko 40—50 četnika¹, te iz zaseoka Zapolje, kotara Otočac, odveli u šumu seljaka Milu Rajkovića, V istog sela oko 7 sati ujutro u gaćama i košulji. Kada je njegov otac išao za njima imolio ih da mu puste sina, četnici su ga sa puškama istukli i zapovjedili mu da ide u kuću, a sina mu Milu odveli u šumu Malu Kapelu, gdje navodno imaju svoj logor, krugovalni prijemnik, dvije pisane mašine i schapirograph za umnožavanje letaka. Ovi četnici se svako večer slobodno kreću u selima Bobići, Zapolje i Ljuštine, kotara Otočac, gdje se snabdjevaju hranom.

Sa područja občine Dabar, kotar Otočac do sada se je odmetnulo u šumu oko 40—45 osoba.

8. listopada o. g. oko 22 sata došlo je u zaseok Lug, občine Dabar, kotara Otočac oko 30 četnika-komunista² i po kućama i drveću rasturali komunističke letke od kojih se jedan primjerak u priepisu prilaže.³

9. listopada 1941. godine oko 23 sata jedna skupina četnika-komunista napala je občinsku zgradu u Dabru, kotara Otočac, te nasilnim putem provalila u občinsku zgradu, pokupila sve važnija dokumenta, spise i novčana dokumenta sa celom vojnom prepiskom, te

¹ Odnosi se na partizane iz Dabra, kojih je bilo oko 20, pod komandom Steve Cuturila, koga su 1942 god. četnici uhvatili i ubili sa cijelim štabom Plaščanskog odreda.

² To su bili partizani iz Dabra, koji su sa političkim radnicima upadali u sela i rasturali letke.

³ Ovaj prilog nije sačuvan.

odniela od obćine udaljeno oko 10 metara i zapalila. Tako isto ova banda izniela je sliku Poglavnika pred obćinsku zgradu, gdje su pucali u nju samokresima, a zatim je zapalili, te sve ostalo u obćinskoj zgradi su uniřtili sem biblioteke.

Noću 9 na 10. listopada 1941. godine komunistiĉko-ĉetnĉka banda uřla je kroz prozor u puĉku řkolu u Dabru, te uniřtila razne stvari u istoj, pretrařila cielu zgradu, te su neke manje vriedne stvari odnieli. Na vratima obćine Dabar, komunisti i ĉetnici su napisali da je Njemaĉka sva satrvena, jer da ju je napalo 100.000 ruskih, engleskih i amerikanskih zrakoplova, te da se narod treba da prikljuĉ. k njima koji mu donose spas.⁴

Oruřniĉka postaja Peruřiĉ izviestila je: U selo Malo Polje, kotara Peruřiĉ, povratio se je svojoj kući, Ugarkoviĉ Stipe, po zanimanju baĉvar, a inaĉe poznati komunista, koji je do sada boravio u Zagrebu te da je isti tamošnjim seljacima govorio: »Gdje su vam Talijani i kada ĉete ih otjerati, neĉe vam oni pomoći, visit ĉe vaře koře na drveću«. Za istim traga oruřniĉka postaja Peruřiĉ, ali se krije po řumama.

Oruřniĉka postaja řiroka Kula izviestila je: 10. listopada 1941. godine oko 12 sati na mjestu zv. »Staric«, kotara Gospiĉ, podruĉje oruřniĉke postaje řir. Kula, oko 15—20 ĉetnika naoruřani sa vojniĉkim puřkama napali su na seljaka Filipa ĉaĉiĉa, iz řiroke Kule, kotara Gospiĉ i tom prilikom na istog ispalili oko 20—30 naboja bez da su ga povriedili, na koju pucnjavu je Filip ĉaĉiĉ uzvratio iz svoje vojniĉke puře i na mjestu ubio bivřeg obćinskog pandura Milu Serdara i teřko ranio seljaka Jovu Serdara, oba iz řiroke Kule, obćine Liĉki Osik, kotara Gospiĉ. Filip ĉaĉiĉ izjavio je, da su mu 9. listopada t. g. ĉetn'ci odagnali 2 krave, koje je krave iřao trařiti kcd ubijenog ĉetnika Mile Serdara, te su ga tom prilikom napali. Kod ubijenog Mile Serdara da je nařao 2 pisma u kojima vođa ĉetnika Stojan Serdar piře zapoviedniku ĉetnika u Mogor'ĉ, kotara Gospiĉ, da mu řalje 3 krave, a on njemu da pořalje 3 puře jer da je slabo naoruřan i ne moře da se bori sa neprijateljem.

Oruřniĉka postaja Lovinac brzoglasno izviestila je danas:

Noću 14. na 15. listopada 1941. godine iz sela Rudopolja, kotara Graĉac, hrvatsko puĉanstvo pobjeglo je u selo Smokriĉ i Lovinac, kotara Graĉac, ispred napada ĉetnika,⁵ 3 do 4 osobe su navodno ubijene. Nekoliko mjeřtana iz pomenutog sela zadrřano po ĉetnicima da pokopaju ove ubijene. Ovo je izjavio seljak Pavao Baviĉiĉ iz Smokriĉa.

⁴ Napad su izvrřili partizani iz Dabra i Plařkog. Dabar je oslobođen. Napadana je zandarmerijska stanica; řandari su uspjeli pobjeći u Otoĉac: u borbi je ubijeno nekoliko mjesnih ustala.

⁵ Partizani iz kotara Graĉac uřli su u selo Rudopolje i razoruřali ustařku seosku stražu.

Marija Kaluđer, koja je izbjegla iz Rudopolja, kotara Gračac, izjavila je, da četn.ka ima mnogo, naoružani su vojničkim puškama i strojnim puškama, govore da će preko sela Mekinjara, kotara Udbina, napasti Gornju Ploču, Lovinac i okolinu hrvatskih sela. Ovo da će izvršiti u toku 15. i 16. o. mj.

<

Danas je stigao sa dopusta iz Knina, bivši zapovjednik oružničke postaje Zrmanja Vrelo, narednik Josip Tomičić, koji je dao svoju izjavu o četničko-komunističkoj akciji, u Zrmanji i okolici, te se zapisnik njegove izjave prilaže.⁰

Drugih važnijih događaja od posljednjeg izvješća do danas na području krila nije bilo.

Sa 2 priloga.

Zamjenjuje zapovjednika
poručnik
Bošković

BR. 206

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKE PREFEKTURE U SPLITU OD 15
LISTOPADA 1941 COD. O PRESUDI ČLANOVIMA SKOJ-a U
SPLITU

KR. PREFEKTURA U SPLITU

Br. 03341 P. S. Split, 15. oktobar 1941 — XIX

Predmet: Savez Komunističke
omladine Jugoslavije (S. K. O. J.)

Opšta registracija
prijema
21. oktobra 1941 — XIX
10420

(M. P.) GUVERNATORU DALMACIJE

Kabinet

Zadar

GUVERNATORATU DALMACIJE

GLAVNOM INSPEKTORU JAVNE BEZBJEDNOSTI

Ministarstvu unutrašnjih poslova

Zadar

Kabinet

Rim

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavnoj direkciji javne bezbjednosti

. Rim

U vezi s izvještajima ove ustanove pod istim brojem od 21. i 31. avgusta i 10. i 12. t. m. koji se odnose na Savez komunističke

• Redakcija nije mogla pronaći ovaj zapisnik.

R. PREFETTURA DI SPALATO

N. 03341 Div. P.S.

SPALATO, 15 ottobre 1941

REGISTRAZIONE GENERALE
IN ARRIVO
Reg. N. 21011 1941
10420

COSETTO:
Federazione Gioventù Comunista
Jugoslava (S.K.O.J.).

AL GOVERNO DELLA DALMAZIA
Gabinetto

AL GOVERNO DELLA DALMAZIA
Ispektorato Generale della P.S.

MINISTERO DELL'INTERNO
Gabinetto

MINISTERO DELL'INTERNO
Direzione Generale della P.S.

Z A R A

Z A R A

R O M A

R O M A

In relazione alle segnalazioni di questo ufficio di egual numero in data 21 e 31 agosto, 10 e 12 corrente relative alla Federazione Gioventù Comunista Jugoslava (S.K.O.J.) ed al telegramma di ieri, 14 andante numero 04360/03341, si comunica che nella ore antimeridiane di ieri, avanti il Tribunale Straordinario per la Dalmazia, istituito con recente bando di questo Governo, è stato celebrato il processo contro HARBIC Kusanin di Giovanni ed altri 20 imputati di appartenenza ad associazioni comuniste.

Il Tribunale ha pronunciato sentenza di condanna a morte contro i seguenti imputati:

- 1°) Krotulovic Simeone fu Gaio
- 2°) Vidiak Rodolfo di Monte
- 3°) Matkovic Davor di Paolo
- 4°) Perderter Edoardo di Edoardo
- 5°) Golun Matteo di Natale
- 6°) Cantini Massimiliano di Simeone
- 7°) Barac Milivoja di Giuseppe
- 8°) Ainspiller Milorad di Giuseppe
- 9°) Baric Francesco di Ernesto

detenuti

latitanti

omladine Jugoslavije (S. K. O. J.) i u vezi s jučerašnjim telegsamom br. 04360—03341 od 14. t. m., javlja se da je juče u poslijepodnevnom časovima, pred Izvanrednim sudom za Dalmaciju, obrazovanim nedavnim proglasom toga guvernerata, vođen proces protiv Barbića Kuzmana Jovanovog i drugih 20 optuženih zbog pripadanja komunističkim udruženjima.¹

Sud je izrekao presudu, kaznivši smrću sljedeće okrivljene:

1.) Krstulovića Simeona, pok. Kaja	
2.) Vidjaka Rudolfa, Santeovog	uhapšen ¹
3.) Matkovića Davora, Pavlovog	
4.) Ferderbera Eduarda, Eduardovog	
5.) Golem Matiju, Natalovog	
6.) Santini Maksimilijana, ² Simeonovog	
7.) Barać Milivoje, ³ Josipovog	
8.) Ajnspilera Milorada ⁴ Josipovog	u bjegstvu
9.) Barića Ivana Ernestovog	
10.) Senjanovića Germana, ⁵ Pavlovog	u bjegstvu
11.) Doležal Adolfa, Jovanovog	

Osuđeni su na robiju onoliko godina koliko je naznačeno pored svačijeg imena:

12.) Pavela Ranko pok. Josipa	uhapšen	20 godina
13.) Dumančić Anton pok. Petra	„	20
14.) Levi Josip Mas novog	u bjegstvu	20
15.) Jung Klara Maseova	„	20
16.) Volačević Aleksije Aleksijev	uhapšen	15
17.) Čulić Vladimir pok. Stevana	„	15
18.) Draganić Stevan pok. Matije	„	10
19.) Buj Vladimir Vladimirov	„	5
20.) Aleksejev Dušan Aleksandrov	„	5
21.) Barbić Kuzman Ivanov	„	3

Prefekt
Paola Zerbino

¹ Grupu radničke i srednjoškolske omladine Talijani su postepeno hapsili: i dijelom strijeljali u znak represalija za prve akcije izvršene u Splitu.

² Bio tada u bjegstvu; poginuo kod Aržana listopada 1943 god., u borbi protiv ustaša, kao omladinski rukovodilac čete.

³ Bio tada u bjegstvu; poginuo 1944 god., u borbi protiv ustaša, kao politički komesar bataljona.

⁴ Nalazio se u bjegstvu.

⁵ Nalazio se tada u bjegstvu; poginuo 1942 god., u borbi protiv ustaša, kao politički radnik Kotarskog komiteta KPH Solin.

• Bio tada u bjegstvu; poginuo koncem 1941 god., u borbi protiv Talijana, kao politički radnik Kotarskog komiteta KPH Solin.

BR. 207

IZVJEŠTAJ KRALJEVSKE PREFEKTURE U SPLITU OD 15
LISTOPADA 1941 GOD. O PRESUDI TRIDESETPETORICI KOMU-
NISTA U SPLITU

Dešifrirao	Primljeni telegram	Šef Odjeljenja šifre
A. P.	iz Splita	
	N 1324	Prizia

Šalje: Prefektura Split
Min. unutr. poslova — Jav. sigur.

dne 14 X. 41 u 24 č.

Guvernatorat Dalmacije —	Zadar 15 X. 41 u 10 č.
G'av. insp. Jav. sigur.	
Oznaka: Jav. sigur.	,
Na uvid: Kabinetu — Pov. kr. karab.	Predmet:
	Osude i smrtne kazne u
	Splitu

04860/03341. A 715 Jav. Sigur. od 6 ov. mjeseca.

U izvršenju jučerašnje naredbe Guvernerata, jutros 14. ov. mj. Vanredni Sud za Dalmaciju osudio je 35 lica odgovornih zbog organizovanja komunista i pripadnosti komunističkom udruženju, među kojima su nad 26 uhapšenih i 9 koji se kriju izrečene sljedeće kazne: smrtna kazna nad 19 optuženih, od kojih je 12 uhapšenih, a 7 se krije; razne kazne od 3 do 20 godina zatvora nad 15 optuženih. Samo jedan okrivljenik bio je oslobođen radi nedovoljnih dokaza. Smrtna kazna protiv 12-orice osuđenih na smrt. izvršena je danas poslije podne

Nema incidenata. Naređeno je stanje pripravnosti. Naknadno će se potanje izvijestiti.

Perfekt Zerbino

SAOPĆENJE O PRESUDI NJEMAČKOG RATNOG SUDA U ZAGREBU NIKOLI PERKOVIĆU OD 14 LISTOPADA 1941 GODINE¹

UBOJICA NJEMAČKIH VOJNIKA OSUĐEN NA SMRT
RATNI SUD U ZAGREBU PROVEO JE U UTORAK RASPRAVU
PROTIV NIKOLE PERKOVIĆA, KOJI JE UBIO DVOJICU NJE-
MAČKAH VOJNIKA, A JEDNOG TEŠKO RANIO

Zagreb, 14. listopada.

Danas u 10 sati održana je glavna kaznena rasprava protiv Nikole Perkovića pred njemačkim ratnim sudom.

Nikola Perković, rođen je u Jastrebarskom god. 1911., zavičajan u Jezeranima, a optužen je, da je na 30. IX. o. god., na večer pucao s još dva sudionika na uglu Zvonimirove ulice u Zagrebu s nakanom, da ubije njemačke vojnike. Sa 6 do 8 hitaca iz revolvera, koji su zajednički iz zasjede opalili sva tri sudionika, ubijen je odmah jedan njemački vojnik, a dvojica su ranjena od kojih je jedan podlegao ranama.

Optuženi je u istrazi priznao čin, a to priznanje potvrđeno je i drugim dokazalima, među inim i saslušanjem svedoka.

Optuženi je priznao i sve, čin ubojstva i svoje pripadništvo komunističkoj stranci i zlu nakanu, koja je išla za ubijanjem njemačkih vojnika i ustaša.

Pošto je predsjednik ratnog suda zaprisegao članove suda, počela je rasprava u prisuću zastupnika optužbe i branitelja. (I predsjednik suda i državni odvjetnik i branitelj su pravnici sa sudskom praksom). Najprije su uzeti osobni podatci optuženog, a zatim je zastupnik optužbe pročitao optužbu. Slijedilo je preslušanje optuženog, koje je bilo vrlo točno. Nastojalo se u prvom redu točno utvrditi činjenično stanje i pronaći materijalnu istinu te dokazati krivnju optuženom. Optuženi je priznao opetovano i potpuno svoj zločin i svoju krivnju. Predsjednik suda išao je još dalje te je to priznanje podkrijepio drugim dokazalima i ispitivanjem optuženika u pojednostima. Tako je ustanovljen predživot optuženika, njegov dogovor s drugim sudionicima, od kojih je jedan bio neke vrste vođa i izdavao se za zapovjednika, dokazano je pripadništvo ilegalnoj komunističkoj stranci i razlozi pristupa toj organizaciji. Ispitano je koje su njegove prijašnje kazne. Optuženi je govorio dobro njemački pa je davao jasne odgovore, a pri koncu se htio ispričati time, da je bio zaveden od glavnog začetnika.

¹ Preitampano iz drugog izdanja glasila «Hrvatski narod» br. 243.

Iskazi optuženog u istrazi dovedeni su u sklad sa sadašnjim izjavama i priznanjima, tako da je dokaz, nakon što su pročitani zapisnici svjedoka, koji su se našli u blizini mjesta zločina, bio nedvojbena. Dokazano je, da je okrivljeni pucao i pogodio njemačke vojne, a dokazano je prije svega i to, da se je promišljeno dogovorio o ubijanju njemačkih vojnika, da je bio na to pripravan i da je svoju zlu nakanu izvršio.

Predsjednik ratnog suda bio je vrlo točan u utvrđivanju istine i krivnje po njemačkom ratnom kaznenom postupniku, koji je jednak u glavnom građanskom kaznenom postupku.

Nakon preslušanja optuženog stavio je zastupnik optužbe svoj konačni prijedlog, a taj je glasio: tri put smrtna kazna, zbog dva umorstva jednog pokušaja umorstva te osim toga zbog zločina nedozvoljenog nošenja oružja nasilja protiv njemačkim vojnicima prema § 4. Posebno odredbe o ratnom sudovanju u ratu i prema naredbi vrhovnog zapovjednika vojske.

Branitelj je utvrdio, da je činjenično stanje ustanovilo objektivnu i subjektivnu krivnju optuženog, da ne predstoje okolnosti koje bi mogle uzdrmati optužbu, da postoji puno priznanje i drugi dokazi, a iznio je u korist optuženog neke ublažujuće okolnosti, u prvom redu puno priznanje, manjkavi odgoji, zatim da je neporočan i da je zaveden od glavnog začetnika.

Poslije dokončanja rasprave povukao se senat suda na vijećanje pa je nakon toga proglašena osuda: tri put smrtna kazna radi umorstva i pokušaja umorstva i gubitak građanskih prava. Protiv optužbe nema pravnoga lijeka. Ona postaje pravomoćna nakon potvrde zapovjedajućeg generala.

Optuženi je pozvan da stavi svoje primjedbe na osudu eventualne prijedloge. On je izjavio da je sve razumjeo. Dan mu je rok od dva dana za podnošenje molbe za milost. On je u svemu poučen.

Ta je rasprava bila vrlo poučna kao dokaz, na kako visokom stupnju stoji njemačko ratno sudovanje i s kojom se točnošću sve ispituje.

Žalosno je, da su pala dva vrijedna i dobra njemačka vojnika kao žrtve komunističkih urotnika, koji se ne žacaju u našoj sredini izvršavati gnjušna zlodjela protiv vojske našeg prijatelja i saveznika.

BR. 209

OBAVIJEST MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDH
OD 15 LISTOPADA 1941 GOD. O HAPŠENJIMA KOMUNISTA I
RODOLJUBA U ZAGREBU¹

UHVAĆENI SUKRIVCI ZLOČINAČKOG NAPADAJA NA
NJEMAČKE ZRAKOPLOVCE

NADALJE JE USTAŠKO REDARSTVO UZ POMOĆ REDARSTVE-
NOG RAVNATELJSTVA OTKRILO I DRUGU KOMUNISTIČKU
BANDU, KOJA JE SPREMALA NOVE ATENTATE NA NJE-
MAČKE VOJNIKE I USTAŠE

ZAGREB, 15. listopada. U savezu s napadajem na njemačke
zrakoplovce dne 30. rujna 1941. u Zvonimirovoj ulici uhitilo je ustaško
redarstvo u saradnji s redarstvenim ravnateljstvom u Zagrebu tri-
najest osoba, za koje je utvrđeno, da su ili izvršitelji ili bliži i dalji
pomagači toga zločinstva. Ove su osobe predane nadležnom sudu na
postupak.

Osim toga je ustaško redarstvo uz pomoć redarstvenog ravnateljstva u Zagrebu u noći od 8. na 9. listopada uspjelo otkriti jednu drugu komunističku bandu, kod koje je pronađena velika množina oružja kao i eksploziva djelomično engleskog porijekla i dvije tiskare od kojih je jedna teška 700 kg. Ustanovljeno je, da je ta skupina komunista imala nalog ovih dana izvršiti atentate na njemačke vojnike i ustaše.

(Iz Ministarstva unutrašnjih poslova)

BR. 210

IZVJEŠTAJ VANREDNOG SUDA ZA DALMACIJU OD 20 LISTOPADA 1941 GOD. O DRŽANJU KOMUNISTA NA STRIJELJANJU

VANREDNI SUD ZA DALMACIJU

Zadar, 20 oktobra 1941 XIX

NJ. EKSCSEL. GUVERNERU DALMACIJE

ZADAR

U svojstvu javnog drž. tužioca kod Vanrednog suda za Dalmaciju, koji je osnovala Vaša Ekscelencija odlukom od 11. oktobra

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 244 od 16 Listopada 1941 godine.

1941. XIX, vršim dužnost, na udovoljenje Vašem traženju, da Vas obavijestim o izvršenju smrtnih presuda koje je taj Sud dosudio na sud. pretresima održanim dana 13 i 14. ov. mj. u Šibeniku i u Splitu.

Osuđenici, koji su za pretresa imali pasivno držanje, pretvarajući se kao da ne znaju talijanski jezik i tvrdeći da nikada nisu pripadali komunističkoj partiji niti da su kada slijedili tu nauku, te da se međusobom ne poznaju, saslušali su čitanje presude s očitim i razmetljivim cinizmom i zatim, nakon što su izjavili na talijanskom jeziku svoje želje okrivljenim drugovima koji su osuđeni kaznom zatvora, izmijenili su među sobom tople pozdrave bez ikakva uzbuđenja.

Prilikom prevoza na mjesto izvršenja smrtne kazne započelo je da pjevaju internacionalu, ali su učutkani energičnom i brzom intervencijom karabinjera koji su bili u pratnji, bilo što su kamioni u kojima su bili prolazili pored stanovnika u gradovima, bilo zbog shvatljivih razloga moralnog reda. To pjevanje ponovilo se je u čeliji kule u Trogiru, gdje su splitski osuđenici u prvom momentu držani da zatim budu zvedeni jedan po jedan pred vod za strijeljanje.

Jedan od šibeničkih osuđenika, silazeći iz kamiona, kad je opazio sekretara mjesnog borbenog Fašia, upravo mu je riječi: »danas meni, sutra tebi«.

Svi su, osim jednoga od šestorice iz Šibenika i četvorice od dvanaestorice iz Splita, prezirno odbili posljednje vjerske utjehe grdeći kapelane koji su htjeli da im ih pruže.

Pred vodom za strijeljanje, oni koji su imali slobodne ruke izmijenili su komunistički pozdrav pružajući ruku stisnutom pesnicom i svi su klicali, sve dok ih plotuni nisu oborili: »Živio komunizam, živio Lenjin, živio Staljin, smrt Musoliniju, smrt Hitleru«.

Javni drž. tužilac pri Vanrednom sudu
za Dalmaciju

S. C. M. Centonze dr. Francesco s. r.

BR. 211

IZVJEŠTAJ POŠTANSKOG UREDA OTOČAC OD 21 LISTOPADA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA POŠTU BRLOG

RAVNATELJSTVO POŠTA, BRZOJAVA I BRZOGLASA ZAGREB

Broj: 65641/1911.

21/X. — 1941.

Predmet: Brlog štacija — napadaj
na pošt. zgradu.

MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
predsjednički ured

ZAGREB

Pošta Otočac izvješćuje brzojavno:

»Pošta Brlog štacija u noći od 20. na 21. ov. mj. sa svim namještajem vrijednosnicama i novcem izgorila zapaljena po četničko komunističkoj bandi;¹ vlasnik zgrade Banić zaklan, sin Franjo voditelj pošte pobjegao u oružničku postaju odkuda se sa oružnicima borio cijelu noć sa napadačima kojih je bilo dvije stotine borba vođena bombama i puškama u zoru četničko komunistička banda se razbjegla talijanske okupatorske vlasti usmeno zamoljene da li se promet mora se pošt. samovozom vršiti na potezu Otočac—Senj izjavljeno i naređeno da četnika nema promet mora se obavljati oni će poslije podne u izvide samovoz krenuo u 10 sati u Senj moli se poduzeti mjere radi osiguranja žurno.«

S molbom radi znanja i daljnjeg uredovanja.

Upravitelj:
Potpis nečitak

¹ Napad na Brlog izvršili su oko 25 partizana iz Škara. Bili su netačno obaviješteni da je teže zauzeti poštu nego žandarmerijsku stanicu, pa je veći dio napao na poštu i zauzeo je, a žandarmerijsku stanica nije zauzeta, jer je njena obrana bila jača.

BR. 212

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE VOJNIĆ OD 22 LISTOPADA
1941 GOD. O BORBAMA TALIJANA PROTIV PARTIZANA U
KOTARU VOJNIĆ

nezavisna država hrvatska
zapovjedništvo
i. hrvatske oružničke pukovnije
zagreb

Taj. Broj 910/J. S.

Napadaj četničko-komunističke bande na samovoze sa talijanskom vojskom u Miholjskom.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB

U Zagrebu, dne 25. listopada 1941.

Oružnička postaja Vojnić sa Taj. Br. 244 od 22. listopada 1941. javlja:

»Dne 20. listopada 1941. oko 8 sati na putu između sela Miholjsko i Kuplensko, kotara Vojnić, napala je sa bombama četničko-komunistička¹ banda 2 teretna samovoza sa talijanskom vojskom. Tom prilikom poginulo je 1 častnik (vojni svećenik), 1 dočastnik i tri vojnika, a ranjeno je 10 vojnika. Obadva samovoza onesposobljena su za pogon, četnici su oduzeli jednu strojnicu i 6 pušaka, a sa mrtvih vojnika svukli odoru. Ostali vojnici razbježali se te nakon par sati vratili se bez samovoza u Vojnić.

Istoga dana oko 11 sati i na istom mjestu napadnut je ponovo jedan samovoz sa talijanskim vojnicima po četničko-komunističkoj² bandi. Tom prilikom ranjeno je 5 vojn.ka. Dalji napadaj odbijen je.

Toga dana oko 12 sati povedena je akcija⁵ od strane talijanske vojske na četničko-komunističku bandu u selu Miholjskom, sa konjicom, topovima, tenkovima, lakim i teškim strojnicama. Prema saznanju u ovoj akciji četo-komunisti dali su jak otpor iz pušaka i teških strojnica.

¹ Prva veća akcija koju su izvršili partizanski odredi Drugog rajona protiv Talijana, pod rukovodstvom Roberta Domanija.

⁵ Talijani su, sa jačim snagama, vodili cijeli dan borbu protiv dijelova partizanskih odreda Prvog rajona i odreda Debela Kosa.

U ovoj akciji u koliko se je moglo saznati poubijano je oko 100 bandita, a u selu Miholjskom i Kuplensko, porušeno sa topovima i popaljeno oko 50—60 kuća.

Koliko imade žrtava s jedne i s druge strane nije se moglo doznati. Kada će se pravo stanje utvrditi, naknadno će se dostaviti izvješće.«

Dostavlja se prednje radi znanja.

Zapovjednik pukovnik
Čanić

DOSTAVLJENO:

Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost i vrhovnom oružničkom
zapovjedništvu.

BR. 213

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE VRGIN MOST OD 22 LISTO-
PADA 1941 GOD. O PREPADU PARTIZANA NA TALIJANE KOD
SELA PODGORJA

nezavisna država hrvatska
vrhovno
oružničko zapovjedništvo

Broj 4288/J. S.

Primljeno 22. X. 1941.
Napad četnika na kuću
u kojoj je smještena
talijanska vojska.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

(Glavni stožer)

ZAGREB

Zagreb, 22. listopada 1941.

Oružnička postaja Vrginmost brzojavno sa brojem 1305 od danas javlja:

»Dne 21. listopada 1941. u 22 sata ispod sela Podgorja sa južne strane Vrginmosta, otvorili su četnici pušcanu vatru prema kući u kojoj je smještena talijanska vojska.¹ Talijanska vojska odmah je počela napadaj suzbijati sa pušcanom i strojo-pušcanom vatrom i bacanjem bombi. Ovo međusobno puškanje trajalo je do 22. ov. mjeseca do 0.30 sati. Za vrijeme puškanja sa zapadne strane Vrgin-

¹ Prepad na Talijane izvršili su partizani Prvog rajona.

mosta pojavljivala su se neka svjetla kao četnička signalizacija. Od strane talijanskih vojnika niko povređen ni ranjen nije, a od strane četnika nezna se, jer još nije pretražen teren. Oružničko krilo u Petrinji izvješteno.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

Zapovjednik, general:
Mizler

(M. P.)

RAZASLANO:

Ministarstvu hrvatskog domobranstva
»Predsjedništvo O« i Glavni stožer,
te Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost N. D. H.

BR. 214

IZVJEŠTAJ KOMESARIJATA JAVNE SIGURNOSTI U ŠIBENIKU
OD 24 LISTOPADA 1941 GOD. O POLITIČKOJ I EKONOMSKOJ
SITUACIJI U ŠIBENIKU

KRT. KOMESARIJATA JAVNE SIGURNOSTI ŠIBENIK

Šibenik, 24. X. 41 —.XIX

A 081/prot.

Odgovor na akt od 22 ov. mj. br. 06472

Prilozi —

Predmet: Političko-ekonomska
situacija.

KR. KVESTURI — ZADAR

IzjeStava se da u toku ovog mjeseca nije bilo u ovom gradu nekog pogoršanja u aktivnosti ustan ka, koja se manifestovala u natpisima i komunističkim znakovima pisanim najviše olovkom po zidovima sporednih ili periferiskih ulica. Ponovno oživljenje aktivnosti kulminiralo je u poznatom ubijstvu mladoga Scotton Antuna,¹ koji je bio poznat zbog svojih talijanskih osjećaja. Energične mjere

¹ Atc-ntat je izvršio Baranović-Cenčulo; poginuo u borbama protiv neprijatelja.

i odredbe vlasti odmah su obuzdale i ugušile takove ispade. Vanredni sud započeo je da djeluje odmah nakon Scottonova ubijstva osudivši na smrt strijeljanjem šest komunista i na teške kazne zatvorom još sedam.

Kao neposredna posljedica pomenutih odredaba sada vlada relativni mir i staloženost.

U javnom mišljenju mjesnog stanovništva odražava se neka zbunjenost, nama neprijateljska, usljed energičnog reagovanja vlasti na događaje prošlih dana. Slovenski elementi nemaju nikako povjerenja u Italiju i zakopčani su u šutljivom pomirenju sa sudbinom, ali držeći se vani, uglavnom, disciplinovano i poslušno prema vlastima.

Svećenstvo u ovom periodu nije dalo povoda ni3r0čitim zamjerkama.

Javni poredak je normalan.

Ekonomska situacija gotovo je nepromijenjena.

Nema promjena koje bi bilo vrijedno zabljježiti u periodu koji se odnosi na ovaj izvještaj. Pojačan je nadzor na tržištu i nad javnim radnjama osnivanjem dvaju dnevnih odreda od agenata, karabinjera i gradskih stražara.

Često se optužuju prekršaji zbog neodržanja maksimiranih cijena ili zbog neizlaganja javne robe koja se nalazi u radnjama, sve to u smislu zakona bivše Jugoslavije koji je još na snazi u pogledu živež. namirnica, zakona koji sam lično pronašao i proučio.

Prekršitelji tih naredaba, na osnovu poznate naredbe guvernerata, bivaju optuženi ratnom sudu ostajući na slobodi.

Obustava prodaje nekih namirnica stvorila je tegoba, ali nije prouzrokovala nikakav incident.

Komesar javne sigurnosti
potpis nečitljiv.

BR. 215

IZVJEŠTAJ KOMANDE DOBROVOLJNE MILICIJE ZA NACIONALNU SIGURNOST OD 27 LISTOPADA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKE VOJNIKE KOD VODICA

Strogo poverljivo
Političko-.stražno
odjeljenje

Dobrovoljna milicija za nacionalnu
sigurnost (M. V. S. N.)
Komanda 107-e legije cr. košulja »Francesco
Rismondo«

Političko istražno odjeljenje   Zadar, 27 oktobra 1941-XIX.
N 1470/B/6 protokola.

Predmet: Teroristička djela u Vodice.

Ekscelenciji Guverneru Dalmacije

Opšta registracija
prijema
Reg. 29 okt. 1941-XEX
11256

Zadar

Kao što je već poznato Vašoj Ekscelenciji, noću 25 ov. mj. oko 22.30 časova pet vojnika garnizona u Vodicama (Šibenik), na službi Čuvanja duge telefonske pruge, vraćajući se sa pretraživanja, bilo je napadnuto pušcanom vatrom u blizini mjesta od nepoznatih lica skrivenih do samog puta. Dva vojnika patrole bila su ubijena, treći je ranjen.¹

Pukovnik kr. karab. Sestilli odmah je naredio da na lice mjesta krenu karabinieri pod komandom jednog kapetana i nekoliko cr. košulja iz voda raspoređenog u Šibeniku pod komandom odnosnog oficira. Kapetan karabiniera u saradnji sa poručnikom milicije, koji je također bio tumač, izvršio je preslušavanje dvaju obavještajaca

¹ Napad su izvršili partizani iz Vodica i okoline. Iste noći Talijani su izvršili reDresalije sa vojskom prebačenom iz Šibenika. Usput su palili kuće i ubijali ljude po ulicama. Slijedećeg je dana u Vodicama 14 ljudi osuđeno na smrt. Dvojici osuđenika uspjelo je da istrgnu ruke iz okova i pobjegnu uoči strijeljanja, dok je 12 osuđenika 29 listopada strijeljano.

stanice kr. karabiniera. Na osnovu primljenih obavještenja odmah je u mjestu uhapšeno tridesetak prevratničkih elemenata koji su bili jako osumnjičeni da su imali udjela u ubijstvu vojnika. Patrola cr. košulja, pod komandom oficira, pošla je na mjesto ubistva, gdje je doznala da je pomenutim vojnicima spremljena zasjeda od grupe četvorice koji sigurno pripadaju komunistima Vodica i okolice i koji su se odmetnuli u šumu pred nekoliko mjeseci, a čija je prisutnost često zapažena u zoni. Ta su lica u zasjedi iza z. da opalila dvanaestak hitaca iz vatrenog oružja. Pored leša jednog vojnika nađena je bomba jugoslovenske proizvodnje. Kad se patrola cr. košulja povratila u Vodice, dobila je naređenje da krene u Zaton da izvrši hapšenje četiri komunista i dovede ih u Vodice. Tu je uhapšeno sedam lica, sa glavarom sela, koja su predvedena u Vodice radi preslušanja. Dvojica od njih, pod sumnjom, bila su zadržana u tamnici.

Zatim je potpisana optužnica koja sadržava tačke optužbe za 26 lica, većim d. jelom nastanjenih u Vodicama, Srimi i Zatonu i ova je optužnica prosljeđena vanrednom vojnom sudu.

Jedan podoficir u sastavu patrola cr. košulja koja je upućena u Vodice — koje su se od jutra nalazile formalno u opsadnom stanju — opazio je na periferiji mjesta, na putu, komunistički znak, srp i čekić, nacrtan na zemlji. Opazivši da iz jedne obližnje kuće neko lice uhodi s prozora, naredio mu je da siđe. Budući da je taj pokušao da bježi, vođa patrola pogodio ga je hicem iz karabina. Istodobno još jedno lice pokušalo je da bježi, ali je ubijeno bodežom.

Druga sumnjiva lica koja su pokušala da bježe bila su pogođena i četvorica od t h ubijena od vojnika 52-og pješ. puka, čija se četa našla na mjestu.

Oko 17 časova potpukovnik kr. karabiniera, u pratnji oficira milicije, vratio se u Šibenik, gdje su malo docn. je stigle i crne košulje.

U međuvremenu druga patrola cr. košulja, određena na službu u Bilicama, u sadejstvu kr. karab., iznenadila je, zarobila i odmah strijeljala jedno lice kod kojeg je nađen d. namit sakriven u kaputu i koje je pokušalo da pobjegne. Još jedna patrola cr. košulja uhapsila je čovjeka u njegovoj kući koja se nalazi petnaestak kilometara od Šibenika gdje je nađena lovačka puška koju nije prijavio. Ta ista patrola našla je u bliz ni dug fitilj i nešto eksploziva.

Grupa fašista iz Šibenika, vođena od inspektora Colò i od sekretara Fascia, otputovala je parobrodom u Vodice 26 ov. mj. poslije podne. Oni su zapalili oko pola tuceta kuća, dijelom u Vodicama i dijelom u Srimi, među kojima glavnu krčmu u Vodicama, gdje je nađeno dinamita, i kuću seoskog glavara mjesta, poznatog buntovnika. Vrativši se u Šibenik, prisiliše građanstvo, koje se našlo na trgu u momentu spuštanja zastave, da stane i da se ne udaljava, kao što je dosada u tom momentu radilo. Pritom su fašistima dale uspješnu pomoć crne košulje.

Vrativši se jutros iz Splita, kamo sam pošao po službenoj potrebi, zadržao sam se u Šibeniku, da se uvjerim o uspješnoj službi koju obavljaju cr. košulje. Tom prilikom izvijestio me komandant voda cr. košulja o gornjem. Dodajem da sam odmah došao u vezu sa vojnim i političkim vlastima u mjestu. Te su mi vlasti izjavile svoje potpuno i savršeno zadovoljstvo držanjem cr. košulja, tamo raspoređenih, u svim službama koje obavljaju.

(M. P.-)

Konsul,³ Načelnik Političko-
istražnog odjeljenja
Ivan Scalchi
Ivan Scalchi, s. r.

BR. 216

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA U PETRINJI
O BORBAMA PROTIV PARTIZANA U PLANINI ŠAMARICA 21
I 22 LISTOPADA 1941 GODINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
I. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNJE
ZAGREB

Taj. Broj 937/J. S.

Rezultat pretraživanja
planine Šamarica.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

ZAGREB
Đorđićeva br. 4.

Zagreb, 27. listopada 1941.

Zapovjednik oružničkog krila iz Petrinje sa dopisom Taj. Br. 434 od 25. listopada 1941. — javlja sljedeće:

»Dne 21. i 22. listopada 1941. — postrojbe domobranaca i ustaša vršile su pretraživanje planine Šamarica u kotaru Petrinjskom u cilju pronalaska i uništenja četničko-komunističke bande.

- Okrugli pečat: Komanda 107 legije Dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost.

³ Fašistički oficirski čin, odgovara činu pukovnika.

Po podacima u plan'ni Šamarica nalazio se logor četnika pod zapovjedništvom Vasilija Gaćeše,¹ zemljoradnika iz sela Vlahovići,² kotara Glina, i logor komunista Hrvata iz kotara Sisačkog i Petrinjskog.³ Njihova zajednička snaga iznosila je po prilici 400 naoružanih vojn čkim puškama i strojnicama i oko 200 naoružanih lovačkim puškama, samokresima i kuburama.

Vođa Hrvata-komunista je bivši poreski činovnik iz Petrinje Turkulin Dragan.⁴

Logor Gaćešin nalazio se na južnom djelu šamarice blizu bosaanske granice, a Turkulinov na sjevernom dielu iznad rijeke Sunje — južno od sela Begovići.

Šamarica je velika i šumom obrasla planina, a opkoljena grčko-istočnim selima, te pruža povoljan položaj za zadržavanje i skrivanje četničko-komunističkih bandi.

Planom izrađenim kod Vojskovođe bilo je predviđeno, da jedne postrojbe vrše pretraživanje od sjevera prema jugu, a druge da zatvaraju prolaze prema jugu, istoku i zapadu.

Bojna ustaške vojnice pod zapovjedn čtvom ustaškog pukovnika g. Juce Rukavine vršila je pretraživanje šume.

21. listopada⁵ o. g. u jutro iz sela Tremušnjaka, kotara Petrinja, iz 2 topa najprije je ispaljeno oko 60 granata na oba logora, a zatim se pristup lo pretresu.

Prigodom pretresa nađeno je mnogo osamljenih ili u grupama koliba, u nekim i hrane, što je sve spaljeno.

Južna grupa pod, zapovjedništvom bojnika g. Moškova, zapovjednika tjelesne bojne Poglavnikeve .mala je vodiča, koji se nedavno vratio iz Šamarice i koji je znao za oba logora, te je ova grupa pro-našla i uništila logor Gaćešin i Turkulinov.

Gaćešin logor nalazio se je u gustoj šumi blizu tromede glinskog, petrinjskog i dvorskog kotara, sjeverno od sela Čavić Brdo do kote 574 (na karti 1:100.000 kod slova »S« od šamarice).

¹ Odnosi - se na Prvi banijski partizanski odred, pod komandom narodnog heroja Vasilja Gaćeše.

² Vlaović

³ Misli se na grupe partizana iz Siska i Petrinje koji su bili u sastavu Prvog banijskog partizanskog o-dreda.

⁴ Umro koncem 1944 god. u beogradskoj bolnici.

⁵ Ovog dana Banijski partizanski odred pripremio je napad sa dvije grupe na ustaško-žandarmerijske posade u s. Vlaović, kotar Glina i s. Zrin, kotar Dvor na Uni. Baš u trenutku kada su partizani polazili u neposredan napad na Zrin u njihovoj pozadini oko sela Jabukovca, Lovča, Mečenčana i u Anđelinoj Kosi (zapadne padine Šamarice) pojavile su se jake ustaške snage. Odred se u toku noći pred samim Zrinom sukobio sa jednom ustaškom bojnicom, gdje je poginuo jedan partizan. Jedna desetina partizana upala je u s. Zrin, ali se cio odred morao povući nazad, jer je neprijatelj prodirao u pravcu Šamarice u tri kolone: jednom iz pravca Kostajnice, drugom iz Dvora i trećom iz Petrinje.

Turkulinov logor nalazio se nad rijekom Sunjom zapadno od brda Pavlovac (na karti 1:100.000 kod posljednj^a slova »a« od Šamarice).

Gaćešin logor sastojao se od 80 baraka. U njemu su nađene posteljne stvari, žita, rakije, vina, stoke, suhog mesa, 2 kace mesa usoljenog, tambure za cio tamburaški orkestar, 3 bale kože, vojničkog, oružničkog i ustaškog odijela, strojopis, šapirograf, papira, arhiva, pilana, mlin, krojačka i postolarska radiona. Osim arhive i stoke sve je zapaljeno i uništeno od naših snaga. Nađena su i 3 Srbina i komunistkinja iz Petrinje Smilja Borojević. Sve je ovo pobijeno.

Turkulinov logor sastojao se od 7 velikih šatora, od kojih je nekoliko već bilo spakovano. U njemu je nađeno gunjeva, streljiva, arhiva, 1 kaca kupusa, oko 15 kgr. masti, graha, krumpira, kestena, kruha, 7 kokoši, ženskih cipela i preobuke i 1 strojopis. Tu je bilo zaostalo oko 15 naoružanih komunista, koji su primili borbu, te ih je većina izginula, dok je stanoviti dio pobjegao.

Prigodom ove akcije pobijeno je oko 40 što muških što ženskih osoba zatečenih u planini, a od naših su lakše ranjeni 3 ustaša.

Prema dobivenim podatcima Gaćeša je sa jednim dijelom četnika napustio logor još 20. listopada na večer, kada je bio obavješćen o pokretu naših snaga, a ostali na 21. listopada kada je počelo pucati topništvo. I četnici i komunisti su se povukli prema Bosni u područje kotara Dvor na Uni, a manji dio se posakrio po gudurama u Šamarici.

Iako su borbu izbjegli, ipak je postignut dobar rezultat u tome, što su ostali bez svojih logora, bez stvari i životnih namirnica, što su raspršeni i što su od svoje moralne snage mnogo izgubili u očima naroda.

Arhiva iz Gaćešinog logora nalazi se kod ovog krila radi vođenja istrage, a arhivu iz Turkulinovog logora odnio je sobom u Zagreb boin k g. Moškov.

Poslije jednodnevne borbe neprijatelj je prodro u Šamaricu gdje je naišao na dva napuštena logora i spalio ih. U borbama koje su se vodile za obranu ovih logora poginula su 2 ranjena partizana i jedna bolničarka koju su ustaše našli u logoru. Ustaška ofenziva na Šamaricu trajala je više od tri dana i završila se bezuspješno.

U to je vrijeme u Šamarici bio veliki broj izbjeglica iz kotareva Petrinja, Glina, Kostajnica i Dvor na Uni. Narod je podigao u šumi, kolibe, tako da su bila stvorena cijela naselja. U logorima su se svake večeri održavali skupovi pri logorskim vatrama, gdje su održavana politička i kulturno-prosvjetna predavanja. Seljaci iz okolnih sela slali su partizanima i narodu žito, stoku i ostale potrebe. U logoru su svakodnevno izdavani radio-izvještaji o događajima sa frontova u zemlji i svijetu. Za vrijeme boravka u logoru partizani su se učili rukovanju oružjem i pripremali za daljnje šire akcije.

U ovoj akciji sudjelovao sam sa krstarećim odjelom oružničke postaje Kraljevčani«.

Prednje se dostavlja u savezu sa izvješćima ove pukovnije J. S. Br. 3735 i J. S. Br. 3497 od danas.

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Nezavisne Države Hrvatske i —
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
Čanić

BR. 217

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG ISTRAŽNOG ODJELJENJA 107 LEGIJE
CRNIH KOŠULJA OD 31 LISTOPADA 1941 GOD. O NAPADU NA
TALIJANSKI KAMION U ŠIBENIKU

3 novemb. 1941 — XX

Strogo povjerljivo
Politi, istražno odjeljenje

DOBOVOLJNA MILICIJA JAVNE SIGURNOSTI
KOMANDA 107e LEGIJE CRNIH KO ULJA
»FRANCESCO RISSMONDO«

Političko istražno odjeljenje
N 1473/B/6 prot.

Predmet: Teroristička djela u
Šibeniku.

Opšta registracija
prijema
Reg. 31 oktob. 1941 — XX
11489

Ekscelenciji Guverneru Dalmacije

Zadar

Dostavljam Vašoj Ekscelenciji pojedinosti o terorističkim djelima izvršenim u Šibeniku 27 ov. mj. navečer.

U 19.40 časova desile su se dvije eksplozije¹ ručnih bombi jugoslav. proizvodnje protiv vojnog kamiona koji je bio zaustavljen na

¹ Napad je izvršio Ziki Bu[^]at sa svojom udarnom grupom.

putu koji ide oko grada, pri ulazu na tržnicu, od kojih su parčad lako ranila dva ili tri vojnika. Bile su to dvije ručne defanzivne bombe jugoslav. proizvodnje, koje su prouzrokovale velik plamen i jaku eksploziju sa vazдушnim pritiskom. Te dvije eksplozije nastale su u razmaku od nekoliko sekunada. One prouzrokovala strašnu paniku među građanstvom koje se vraćalo kući, jer se približavao policijski čas. Naoružane patrole odmah su reagovale. Crne košulje, pod komandom podoficira, odmah su sa kr. karab. stale da pretražuju zonu vršeći zaustavljanja i hapšenja svih sumnjivih lica.

Pretražene su sve kuće u rejonu gdje je eksplozija nastala.

Dok je milicija blokirala sve uličice koje su se stjecale na mjesto atentata, iz jedne od tih uličica pojavio se čovjek, koji se na poziv da stane dao u bijeg i tako dao povoda jednoj crnoj košulji da interveniše i usmrti ga hicem iz karabina. Saobraćaj je obustavljen skoro za jedan čas, uz prekinuto puškaranje i prasak bombi od strane naših patrola. Po naređenju komandanta bataljona kr. karab. formirane su mješovite patrole od cr. košulja, karabinijera i vojnika koje su pratile do njihovih stanova mnoštvo građana, većim dijelom žena, koje su nagrnule u javne lokale u momentu eksplozije. Zona je ponovno pretražena i uhapšeno je mnogo sumnjivih lica, oko pedesetak, među kojima su kod nekih nađene bombe i dinamit. Uzevši u obzir okolnosti pod kojima je izvršen atentat, shvatljivo je da treba pretpostaviti da je izvršen od građanskih elemenata koje treba potražiti među gorljivijim pristalicama hrvatskog nacionalnog pokreta u Šibeniku. Takova pretpostavka potkrijepljena je mjestom gdje je izvršen atentat, koje se može smatrati centrom grada, kao i vremenom kad je izvršen.

Povodom tih događaja policijski čas je određen ranije, u 18 časova. Situacija je ponovno postala normalna i mirna. Opravdano se vjeruje da je to terorističko djelo imalo demonstrativni cilj remećenja javnog poretka pred 28-im oktobra.

Odrad cr. košulja sada rad. u uskoj saradnji sa kr. karab. oko održavanja javnog poretka. Patrola cr. košulja, pod komandom podoficira, sčražarila je u noći između 27-og i 28-og ov. mj. oko tvornice »Dalmatienne«, gdje je navečer pokušano da se ošteti kićenje i ometu pripreme za svečanu proslavu godišnjice Pohoda na Rim. Oko 19.30 časova u jednoj lučkoj gostionici pojavila su se na ulazu jedno ili dva lica koja su pucala. Nekoliko vojnika mornar, milicije odvratilo je vatrom. Očito je da se htjelo gađati u crne košulje koje obično pohađaju tu gostionicu.

(M. P.-)

* Okrugli pečat: Komanda 107 legije Dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost

BR. 231

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG ISTRAŽNOG ODJELJENJA 107 LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 31 LISTOPADA 1941 GOD. O PRI-
PREMAMA GARNIZONA U ŠIBENIKU ZA BORBU PROTIV
PARTIZANA NA TERENU TRIBUNJA

Zadar, 31 oktobra 1941 — XX

107-ma legija crn'h košulja

POLITIČKO ISTRAŽNO
10/B/6

Strogo povjerljivo
U. P. I.¹

Povjerljiva Obavijest

EKSELEN. GUVERNERU DALMACIJE —

ZADAR

Dajem do znanja Vašoj Ekselenciji da će, prema primljenim povjerljivim informacijama, noćas Garnizon u Šibeniku izvršiti operaciju čišćenja u zoni Tribunj gdje izgleda da se nalaze naoružana protivitalijanska lica, koja bi pokušala izvršiti terorističke akcije na garnizon Vodice." Izgleda da ova naoružana lica pripadaju djelimično bjeguncima osuđenim na posljednjim procesima i djelomično elementima iz drugih mjesta koji su se sakupili u mjestu Tribunj da bi se organizovali.

Pripisuje se bjeguncima (smatra se da se radi o gore spomenutim licima) i događaj koji se je des'o 30-og naveče u jednoj kući u Bilicama, kad su šest ljudi naoružanih puškom i sa šljemovima provalili u kuću na kojoj je bila izvješena nacionalna zastava radi proslave »28 oktobra«, istu skinuli i odnijeli zajedno sa slikama kralja imperatora i Dučea, preteći smrću stanovnicima kuće ako ponovno izvjesje zastavu⁵.

(M. P.⁴)

Konzul Šef Političkog istražnog
odjeljenja
(Ivan Scalchi)
Ivan Scalchi

¹ Političko istražno odjeljenje

² Odnosi se na partizane iz Vodica i okoline.

³ Redakcija nije mogla ustanoviti tko je to učinio.

* Okrugli pečat: Komanda 107 legije Dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost

BR. 219

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA OD
31. LISTOPADA 1941. GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-TELE-
GRAFSKIH VEZA**

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Z A G R E B

Prs. broj 207-1941.
31. X. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. vodova uslied
sabotaže.

USTAŠKO REDARSTVO

ZAGREB

Na području p. b. b. ravnateljstva u Zagrebu:

- 1.) Prekid vodova 1214, 4922, 1237, 5043, na potezu D. Lapac—Udbina, D. Lapac—Kul. Vakuf, D. Lapac—Srb, Korenica—Udbina, Veljun—Perjasica traje¹.
- 2.) Prekid vodova 1213, 218 i 3061 nastao je 28. X. 7 h na potezu Javornik—Jesenice uslied sabotažom porušenih 15 kom. stupova, i trajao je do 29. X. 12 h.
- 3.) Prekid voda 3492 između Krnjaka i Veljuna nastao je zbog porušenih 57 kom. stupova 26. X. 7 h i trajao je do 29. X. 16 h.
- 4.) Smetnja voda 3472 trajala je zbog nabačene žice na potezu Sibirj—Oriovac od 30. X. 7 h — 9 h.
- 5.) Prekid vodova 3068, 3006, 3004, 3007, 3058, 3038, 3037, 3057, 6406, 3036, 3256, 3008, 3009, 3211, 1056, 3528, 5098, 6001, 6002, 5094, 5095, 3090, 6004, 5097, 6407, 2 rez. voda, 219, ž. 8002, 8406, 205, 8001, 206, 4, 2 rez. voda nastao je uslied prerezanih žica na dva mjesta na potezu Zemunsko Polje Batajnica dne 30. X. 0 h 30. Smetnje odstranjene su 30. X. do 12 h.
- 6.) Prekid vodova 215, 224, 255, 3584, 1329, 1321, N. Klj. 3089, 4922, 3035, 3060, 3959, 3584, 3840, 3995, na potezu Banja Luka—Skender Vakuf Sitnica—Varcar Vakuf, Banja Luka—Sitnica, Bihać—

¹ Ovo je bio teritorij oslobođen od strane ličkih i kordunaških partizana, zato su veze bile trajno oštećene.

² Ove telefonske i telegrafske stupove presjekli su partizani iz Drugog rajona.

Drvar, Ripač-Krnjeuša-Petrovac-Kulen Vakuf, Banja Luka—Travnik, Lušci Palanka Bos. Dubica—Bos. Kostajnica, St. Majdan—Budinska Japra³, Slatina traje.

7.) Popravljen je vod 1321, N. Klj. na potezu Ključ—Petrovac, Petrovac Oštrelj, Sitnica—Ključ dana 28. X. u 17 h.

8.) Prekid voda 3428 i 3492 trajao je na potezu Karlovac—Tušilović zbog presječenih 40 stupova od 29. X. 7 h — 30. X. 17 h.⁴

Stanje na području p. b. i b. ravnateljstva Sarajevo bilo je sljedeće:

Prema brzojavu od 27. X. o. g. presječeno je na trasi Alipašin most Trnovo oko 150 kom. stupova, pristup k toj trasi je nemoguć. Stanje trase Trnovo—Kalinovnik je nepoznato.

Prema brzojavu od 28. X. o. g. bio je vod 5015 prekinut uslijed pucnjave na dielu Blažuj—Parasić⁵.

Vodovi 3804, 3803, 3833, 1319 i 402 prekinuti su 28. X. 5 h 30 na potezu Sarajevo—Ljubogošća zbog posječen h 12 kom. stupova.

Prema brzojavu od 29. X. o. g. popravljeni su vodovi 3804, 3803, 3833, 1310 i 402 dana 28. X. u 14 h. Vod 1317 bio je prekinut uslijed pucnjave na potezu Podlugovi—Breza 28. X. od 11 h 30 — 17 h.

Stanje ostalih vodova je nepromijenjeno.

Potpis istoga sadržaja otpremljen je ustaškom redarstvu, Ravnateljstvu za javni red i sigurnost i Zapovjedništvu hrv. oružništva.

(M. P.) V. d. pročelnika odjela:
potpis nečitak

³ Budimlić Japra

⁴ Diverziju su izvršili partizani iz Prvog rajona.

⁵ Pazarić

podaci o unutrašnjim prilikama
i međusobnim odnosima
talijana, ustaša i domobrana

BR. 220

PROGLASI KVATERNIKA I MAČEKA POVODOM PROGLAŠENJA
NDH 10 TRAVNJA 1941 GODINE¹

PROGLAŠENA JE NEZAVISNA HRVATSKA DRŽAVA

Zamjenik Poglavnika i vrhovni zapovjednik cjelokupne vojne sile Slavko Kvaternik održao je preko radija govor u kome je upravio hrvatskom narodu riječi, koje znače

USKRS HRVATSKE DRŽAVE:

HRVATSKI NARODE!

Božja providnost i volja našeg saveznika te mukotrpna višestoljetna borba hrvatskog naroda i velika požrtvornost našeg poglavnika dra Ante Pavelića, te ustaškog pokreta u zemlji i inozemstvu :

Odredili su da danas pred dan uskrsnuća Božjeg Sina uskrsne i naša nezavisna Hrvatska Država.

Pozivam sve Hrvate u kojem god mjestu oni bili, a naročito sve časnike, podčasnike i momčad cjelokupne oružane snage i javne sigurnosti, da drže najveći red i da svi smjesta prijave zapovjedništvu oružane snage u Zagrebu mjesto gdje se sada nalaze, te da cijela oružana snaga smjesta položi zakletvu vjernosti nezavisnoj državi Hrvatskoj i njenom Poglavniku.

Cjelokupnu vlast i zapovjedništvo cjelokupne oružane snage preuzeo sam danas kao opunomoćenik Poglavnika.

Bog i Hrvati! Za dom spremni!

PROGLAS DRA MAČKA

ZAGREB, 10. IV. Desetak minuta poslije proglasa g. S l a v k a K v a t e r n i k a dao je proglas putem radia i presjednik HSS dr. V. M a č e k.

j Preštampano iz posebnog izdanja glasila »Hrvatski narod«.

U svom proglasu dr. Maček konstatirao je, da je današnjim danom g. Slavko Kvaternik proglasio nezavisnu Hrvatsku državu sa svojim historijskim granicama. Poziva sve pristaše HSS da se pokoravaju vlastima. Ujedno je pozvao sve kotarske predstojnike i činovnike, koji su u službi, da lojalno i iskreno surađuju s novim vlastima.

BR. 221

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA DRUGE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
U SPLITU OD 2 SVIBNJA 1941 GOD. O PREUZIMANJU VLASTI
OD STRANE TALIJANA U DALMACIJI I RAZORUŽAVANJU
USTAŠKIH ZANDARMERIJSKIH STANICA

ZAPOVJEDNIŠTVO
HRVATSKOG ORUŽNIŠTVA
Taj. J. S. Br. 18

Izvješće o radu Italijanskih okupatorskih vlasti i situaciji na teritoriji pukovnije.

ZAPOVJEDNIKU ORUŽANE SNAGE I MINISTRU
DOMOBRANSTVA

Z A G R E B

Zagreb, 2 svibnja 1941.

Zapovjednik 2 oružničke¹ pukovnije u Splitu podnio mi je slijedeće izvješće:

»Poslije sloma biv. Jugoslavenske vojske i proglasa Hrvatske Države, naišla je iz Zadra na teritorij ove pukovnije talijanska okupatorska vojska. Njen dolazak bio je smatran kao nadolazak savezničke vojske za koju se u prv'm danima mislilo da će na ovome području ostati samo izvjesni kontigenti, a veći dio da će biti samo na prolasku. Nije se mislilo niti pretpostavljalo da će se uzimati u svoje ruke kako vojnu tako i civilnu vlast. Prema situaciji kako sada stoji, vjerovatno je, da je Italijanska okupatorska vlast došla na područje ove pukovnije sa već unaprijed utvrđen m planom u pogledu preuzimanja sveukupne vlasti i prisajedinjenja Dalmacije Italiji.

Italijanske okupatorske vlasti odmah po dolasku na područje ove pukovnije počele su raditi postepeno na preuzimanju pojedinih vlasti kako vojnih tako i civilnih, koje su postojale poslije progla-

¹ Zandarmerijske

šenja nezavisne Države Hrvatske. Neke oružničke starješine bile su zarobljavane odnosno internirane, kao što je to slučaj sa krilnim i vodnim oružničkim zapovjednikom u Benkovcu i vodnim oružničkim zapovjednicima u Biogradu n-M. i Preku, — a postepeno su italijanski vojnici i karabinjeri zauzimali pojedine oružničke postaje: sa nekih oružnike internirali ili ih upućivali svojim kućama, pošto su ih prethodno razoružali, a državnu spremu, oružje i municiju zaplijenili i odnijeli. Imade slučajeva da su na pojedinim oružničkim postajama oduzimali ne samo državnu opremu, oružje i municiju, već su odnijeli i privatne stvari oružnika, kao što je to slučaj sa oružničkom postajom Zemunik, Diklo i Obrovac. U Drnišu i okolici nalazili su se krilni magazini iz kojih su spremu odnijeli.

Na nekim postajama zadržati su oružnici i razoružani vrše službu sa italijanskim karabinjerima. U Drnišu su karabinjeri uselili u oružničku postaju, a oružnike deložirali da si traže drugi stan.

U Splitu i Šibeniku otpočelo se sa formiranjem naših vojnih jedinica, ali je to od italijanske vojne vlasti obustavljeno i zabranjeno.

U samom mjestu Splitu, Italijanske okupatorske vlasti preuzele su u svoje ruke bivšu Ispostavu banske uprave, zatim policisku upravnu vlast, sve ostale javne urede kao i novčane zavode.

Ovim postupcima dovedeno je do toga, da je oružništvo na teritoriji krilnog zapovjedništva Benkovac i Šibenik upotpunoj dezorganizaciji, pošto je ljudstvo sa oružničkih postaja djelom bilo zarobljeno, ili se većim djelom razbježalo, a ono što je ostalo na postajama u krajnjoj je neizvjesnosti i nemogućnosti da vrši službu, jer je ometano u svakom pogledu od strane Italijanske vojske i karabinjera. Negdje su ostavljeni u civilu ili bez oružja i potpuno su pod komandom Italijanskih karabinjera.

Kriminalni tipovi i anacionalni elementi, naročito oni sa kojima su oružnici imali posla, ismijavaju se oružnicima radi sadanjeg teškog položaja i ubijaju u njima i posljednji ponos i dovode do zdvojnosti. Neki oružnici u Diklu denuncirani su i odvedeni vezani u Zadar u neizvjesnost.

Oružnici se u glavnom upotrebljuju za oduzimanje oružja od naroda, čime se izlažu mržnji naroda, jer se oružje predaje italijanskim vlastima što znatno otežava ovaj postupak, jer među narodom vlada veliko ogorčenje i neraspoloženje prema italijanskim vlastima. Da isto oružje prikupljavaju od naroda samo oružnici i da se oduzeto oružje ostavlja u korist Države Hrvatske, postupak bi bio daleko uspješniji i mnogo lakši. Nije isključena mogućnost da kod naroda dođe do protivstajanja i nereda, jer kod istoga imade prikrivenog oružja, pa su oružnici u vrlo teškom položaju jer rade protiv svog naroda.

O vršenju službe javne sigurnosti po reonima nemože biti ni govora.

Sa krilom u Benkovcu u-opće nemogu zapovjedati, jer tamo nema zapovjednika ni časnika, sve su uzeli u svoje ruke i prekinuli mi svaku vezu sa postajama. Tako je i sa vodom u Kninu.

Poručnik g. Skuk vodni zapovjednik u Sinju žalio mi se da je karabinjerski potporučnik prema njemu bio jako netaktičan, drzak i uvredlj.v.

Uticaj italijanske okupatorske vlasti ne zasjeca u preuzimanje svekolike vlasti već pojedini postupci italijanske vojske omalovažavaju i ponižavaju oružnike u nacionalnom pogledu. Italijanski vojnici i karabinjeri zahtjevaju od oružnika da skidaju sa kapa i rukava nacionalnu Hrvatsku trobojku i na više mjesta zahtjevaju da nose na mjesto Hrvatske, Italijansku trobojku. Isto tako su na pojedinim oružn čkim postajama² gdje je bila izvješena Hrvatska zastava, istu skinuli i stavili italijansku. Po mjestima su naredili da se skinu Hrvatske zastave, a i sami su ih sk dali i kidali.

Kretanje oružništva bez dozvole italijanske vojne vlasti je apsolutno onemogućeno. Ovo potpuno ograničenje kretanja ne odnosi se samo na slučaj privatnog putovanja već i na službena putovanja kako oružnika, tako i oružničk h časnika. Tako je biv. krilnom oružničkom zapovjedniku u Livnu oružničkom satniku³ H. kl. g. Švobi Vilimu, koji je naredbom oružničkog zapovjedništva dodijeljen za krilnog oružničkog zapovjednika u Bos. Petrovac, onemogućeno putovanje iz Livna za Bos. Petrovac, jer mu italijanske vlasti neće da izdadu vizu. Pobočn k ove pukovnije oružnički satnik I. kl. g. Mate Dubravčić po nalogu oružničkog zapovjedništva imao je ovih dana da putuje u Zagreb radi izuzimanja novca za beriva oružništva što je onemogućeno, jer mu mjesne italijanske vojne vlasti neće da izdadu vizu za Zagreb. Kad sam tražio vizu za donošenje novca rečeno mi je, da italijanskoj vojnoj vlasti podnesem molbu, pa da će ona dati ovom zapovjedništvu novac koliko je potrebno za beriva oružništva. Izgleda, da italijanska vojna vlast ovim putem želi zadobiti pravo u pogledu potpune podređenosti oružničke snage ove pukovnije za svoju korist i u svoje ciljeve.

Iz istih razloga skoro je nemoguće popunjavati raspršene postaje i raspoređivati oružnike koji pritiču sa svih strana iz rasturenih jedinica i ostalih pukova izvan naše Države.

Bez obzira na činjenicu, što je italijanska okupatorska vlast preuzela cjelokupnu kako vojnu tako i građansku vlast u svoje ruke,, nadalje što je svojim postupkom rasturanjem oružničkih postaja, razoružavanje oružnika, ograničenjem kretanja oružnika i oružničkih časnika, koji mogu da vrše službu samo [po] njihovoj dozvoli i naredenijima, onemogućila je ne samo samostalno već i sporazumno vršenje službe oružnika sa karabinjerima, a isto tako apsolutno onemogućila

• Zandarmeirijsklm stanicama

³ Kapetanu

oružničkim starješinama izdavanjem potrebnih upustava i zapovjedi potčinjenima u pogledu vršenja službe. Iste italijanske okupatorske vlasti traže od oružničkih starješina, da se red i mir ima održati po svaku cijenu i da za svaki eventualni incident koji bi se desio, odgovara oružnički starješ na svojim životom. Tako sam jedne noći sa Ravnateljem redarstva pozvat u talijansko mjesno zapovjedništvo[^] gdje nam je saopćeno, da će u slučaju kakvog nereda prvo odlijetiti naše glave.

Danas su italijanske vlasti vršile pretres stana kod krilnog oružničkog zapovjednika u Šibeniku oružničkog satnika g. Zvonimira Šporčića kod nekih oružnika i komandanta Ustaške vojske-potpukovnika g. Elbingera. Detalj mi još nije poznat.

Prema radu i pokazatom postupku od strane italijanske okupatorske vlasti, kao i prema propagandi koja se vrši iz Italije putem radija očito je da italijanske okupatorne vlasti stoje na stanovištu da je Dalmacija sada jednom za svagda prisjedinjena Italiji, i da Dalmacija neće biti nikada u sastavu nezavisne Države Hrvatske. U više slučajeva moglo se čuti od italijanskih časnika, vojnika i fašista gdje govore, da ovdje Hrvatska Država ne postoji, već da postoji Jugoslavija, koja je propala, a Dalmacija da pripada Italiji. Ovom propagandom ide se za tim da se Srbijanski živalj koji je nezadovoljan sa sadanjim stanjem i zapostavljen u Hrvatskoj što više ogorči prema Hrvatskom Narodu i da se stavi u njihov front prema Hrvatima; Ovakov postupak najbolje se ogleda u tome što su italijanske okupatorne vlasti u Sinju u svojoj kancelariji stavile ranije skinutu sliku Kralja Petra.

U Sukošanu⁴ je neki fašista održao govor u kojem je među ostalom rekao, da će svaki koji bude govorio o samostalnoj Hrvatskoj dobiti kuglu u čelo.

Masu vojnika naših državljana koji su se u uniformi vraćali kući, talijanske vlasti pohvatale i odvele u zarobljeništvo. Iz Splita je bila poslata jedna satnija Ustaša u Metković, da bi pomogla našim, borcima protiv četnika u okolini Gabele. Kad su se vraćali u Split neki su od njih zajedno sa šoferom Lovir Antonom pohvatani i odvedeni u zarobljeništvo. Intervencije kod italijanskih vlasti nisu pomogle.

Prema sadašnjem stanju stvari i situaciji koja vlada na teritoriji pukovnije ne postoji nikakva vjerovatnoća da će se situacija bilo u kome pogledu poboljšati, već na protiv da će naš položaj bivati sve teži i da će biti nemoguće preuzeti ma što u pogledu organizacije pravilnog i normalnog rada i funkcionisanja oružništva. Mišljenja sam, da bi časništvo i oružništvo ove pukovnije trebalo povući i uputiti ga u Zagreb, Travnik i Mostar na daljnu raspoložbu, gdje

* SukaSan

bi se sačekalo rješenje granica i preuzimanje civilne vlasti u Dalmaciji.

Intervenirao sam 28 travnja 1941. u štabu italijanske armije, da se omogući organizacija i funkcionisanje oružništva, pa mi je rečeno da ću biti obavješten, međutim nisam o ničemu obavješten, jer izgleda da je njima u interesu naše raspadanje a neće da nam otvoreno kažu da možemo da idemo. Ili hoće da nas još drže dok mi još šta možemo pomoći dok se oni ne srede. A naša pomoć njima ide na štetu povjerenja koje uživamo u narodu.

Ustaško povjerenstvo u Splitu rastureno je. Postavljene ličnosti otišle su u Zagreb, tako da ovdje ne postoji nijedna naša vlast koja bi štitila interese našega naroda i pružila zaštitu. Izgleda da ni u Zadru ne postoji takva naša vlast. Dok je Jugoslavija tamo imala svoj konzulat. Trebalo bi hitno u Splitu i Zadru postaviti neko povjerenstvo naše Države koje bi obavljalo diplomatske funkcije.

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i eventualno posredovanje kod italijanske vlasti. U pogledu povlačenja oružničkih časnika i momčadi iz Dalmacije u Zagreb, Travnik i Mostar molim za daljne direktive.

ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Zapovjednik generalmajor:
Mizler

BR. 222

NAREDBA STOŽERA SAVSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA OD
3 SVIBNJA 1941 GOD. ZA PREDAJU ORUŽJA¹

NAREDBA VOJSKE O PREDAJI ORUŽJA

Rok predaje cjelokupnog materijala traje 48 sati

/ ZAGREB, 3. svibnja. Stožer Savskog divizijskog područja hrvatske vojske izdao je ovu vojnu naredbu:

I ako je do sada više puta naređeno, da se sve oružje, kao i cjelokupni materijal mora bez uvjetno predati vojnim vlastima, ima izvještaja, da se kod pučanstva još uvijek nalazi dosta oružja, a isto tako, da ima još dosta vojnog materijala, koji nije prikupljen i predan vlastima.

¹ Preštampano iz glasila »Hrvatski narod« broj 81 od 4 svibnja 1941 godina

Posljednji put se poziva pučanstvo, da cjelokupno oružje, kao i sav ratni materijal u roku od 48 sati predadu i to:

— oni iz mjesta, u kojima se nalaze posade Hrvatske vojske najbližim posadnim, oružnim ili drugim vojničkim skladištima, a

— drugi, seoskim poglavarima, predsjednicima općina ili kotarskim glavarima.

Glavari sela, općinske i kotarske vlasti pozivaju se, da sve oružje i materijal prikupe, uloživši u ovaj posao krajnju energiju, a zatim da najdalje do 10. svibnja zaključno izvijeste nadležne popunidbena Zapovjedništva u Zagrebu, Varaždinu, Bjelovaru i Karlovcu ili ovaj stožer, koji se nalazi u Zagrebu, kasarna »Zrinjskog« u Ljubljanskoj ulici br. 2, I. kat (telefon broj 61-22).

Obavijesti poslati po kuririma pismeno, telegrafski ili telefonski.

Ako se poslije 10. svibnja kod nekoga, koji nema ispravnu dozvolu, nađe oružje ili kakav vojnički materijal, odgovarat će po odredbama vojno-krivičnog zakonika. Isto tako, a pošto se nalazimo u iznimnom stanju, odgovarat će po istom zakonu i svi glavari sela, predsjednici općina, gradonačelnici i kotarske vlasti, za neizvršenje ove naredbe u njihovom području.

Sve patriotske i viteške organizacije pozivaju se da seoskim, općinskim i kotarskim vlastima pruže svoju punu pomoć u ovoj akciji.

Oružništvo i redarstveni organi moraju potpuno u ovome učestvovati.

Gdje će se i na koji način oružje i materijal poslati, naredit će se kasnije. .

BR. 223

»NOVI LIST« O SAOPĆENJU AGENCIJE HAVAS OD 10 SVIBNJA
1941 GOD. O PREKIDU DIPLOMATSKIH ODNOSA SSSR-a SA
JUGOSLAVENSKOM IZBJEGLIČKOM VLADOM¹

SOVJETSKA VLADA NE PRIZNAJE VIŠE JUGOSLAVENSKOG
POSLANIKA, JER JUGOSLAVIJA VIŠE NE POSTOJI

Dr. Gavrilović se sprema napustiti Moskvu

V i c h u, 10. svibnja.

Havas javlja iz Moskve, da je sovjetska vlada bivšem poslaniku Jugoslavije u Moskvi Gavriloviću saopćila, da njegovu misiju kod sovjetske vlade smatra završenom, jer Jugoslavija više ne postoji. Osoblje jugoslavenskog poslanstva u Moskvi spremno je da napusti Moskvu. (HDNU).

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Novi list« br. 13 od 11 svibnja 1941 godiae.

BR. 224

UGOVOR OD 18 SVIBNJA 1941 GOD. O SURADNJI IZMEĐU
»NDH« I FAŠISTIČKE ITALIJE

UGOVOR
O JAMSTVU I SURADNJI IZMEĐU KRALJEVINE
ITALIJE I KRALJEVINE
HRVATSKE¹

Talijanska vlada i Hrvatska vlada,

— smatrajući da je sporazumom o dvjema zajedničkim granicama stvoren između Italije i Hrvatske siguran temelj za uzajamnu tijesnu suradnju,

— smatrajući da Kraljevina Hrvatska postaje članom novog evropskog poretka i da Italija kani potpomagati i podupirati svim sredstvima njezin politički razvoj i njezin napredak,

— želeći učvrstiti veze uskoga prijateljstva i suradnje i unaprediti prosperitet obaju naroda,

— sporazumjele su se u sljedećem:

Član 1.

Italija preuzima jamstvo za političku nezavisnost Kraljevine Hrvatske i za njezinu teritorijalnu cjel'nu u granicama koje će se odrediti u sporazumu sa zainteresovanim državama.

Član 2.

Hrvatska vlada neće preuzimati međunarodne obaveze koje bi se kosile s jamstvom ustanovljenim u prednjem članu i s duhom ovoga Ugovora.

Član 3.

Hrvatska Vlada će se poslužiti suradnjom talijanskih oružanih snaga u organizovanju i tehničkoj obuci svojih oružanih snaga te za pripremu vojn'čkih uređaja na svom području, gdje to bude smatrano za potrebno, u svrhu trajne suradnje.

član 4.

Talijanska vlada i Hrvatska vlada obavezuju se da će, čim se sredi ekonomsko stanje Hrvatske Države, uspostaviti opširnije i čvršće odnose carinske i valutne prirode.

¹ Duca di Spoleta, sin talijanskog kralja Vitorija Emanuela III, bio je tada proglašen za kralja »NDH«.

U tu svrhu obje Vlade obrazuju Stalnu komisiju za proučavanje i izvršenje prednjega.

Član 5.

Talijanska vlada i Hrvatska vlada obavezuju se zaključiti što skorije zasebne sporazume o željezničkom i pomorskom prometu, o određivanju postupka prema građanima jedne od dviju država na području druge, o kulturnim i pravnim odnosima između obaju zemalja, te o ostalim pitanjima zajedničkog interesa.

Član 6.

Ovaj ugovor stupa na snagu potpisom. Trajat će 25 godina. Na osnovu čega opunomoćenici su, sa potrebnim ovlašćenjima, potpisali ovaj Ugovor.

Sastavljeno u Rimu, u dva originala, 18 maja 1941 — XIX

Mussolini

Ante Pavelić

ZAKLJUČNI ZAPISNIK

Pristupajući potpisivanju ugovora o jamstvu i suradnji između Kraljevine Hrvatske i Kraljevine Italije, sklopljenoga danas, potpisani opunomoćenici dali su, u vezi čl. 5, sporazumnoga ugovora, slijedeću izjavu:

Do zaključenja novih sporazuma ostat će na snazi između Kraljevine Italije i Kraljevine Hrvatske, ukoliko budu primjenljivi, ugovori, koncencije i sporazumi zaključeni između Kraljevine Italije i bivše Kraljevine Jugoslavije.

Sastavljeno u Rimu, u dva originala, dne 18, maja 1941. — XIX —

Mussolini

Ante Pavelić

BR. 224

UGOVOR OD 18 SVIBNJA 1941 GOD. O SURADNJI IZMEĐU
»NDH« I FAŠISTIČKE ITALIJE

UGOVOR
O JAMSTVU I SURADNJI IZMEĐU KRALJEVINE
ITALIJE I KRALJEVINE
HRVATSKE¹

Talijanska vlada i Hrvatska vlada,

— smatrajući da je sporazumom o dvjema zajedničkim granicama stvoren između Italije i Hrvatske siguran temelj za uzajamnu tijesnu suradnju,

— smatrajući da Kraljevina Hrvatska postaje članom novog evropskog poretka i da Italija kani potpomagati i podupirati svim sredstvima njezin politički razvoj i njezin napredak,

— želeći učvrstiti veze uskoga prijateljstva i suradnje i unaprediti prosperitet obaju naroda,

— sporazumjele su se u sljedećem:

Član 1.

Italija preuzima jamstvo za političku nezavisnost Kraljevine Hrvatske i za njezinu teritorijalnu cjel'nu u granicama koje će se odrediti u sporazumu sa zainteresovanim državama.

Član 2.

Hrvatska vlada neće preuzimati međunarodne obaveze koje bi se kosile s jamstvom ustanovljenim u prednjem članu i s duhom ovoga Ugovora.

član 3.

Hrvatska Vlada će se poslužiti suradnjom talijanskih oružanih snaga u organizovanju i tehničkoj obuci svojih oružanih snaga te za pripremu vojnih uređaja na svom području, gdje to bude smatrano za potrebno, u svrhu trajne suradnje.

Član 4.

Talijanska vlada i Hrvatska vlada obavezuju se da će, čim se sredi ekonomsko stanje Hrvatske Države, uspostaviti opširnije i čvršće odnose carinske i valutne prirode.

¹ Duca di Spoleta, sin talijanskog kralja Vitorija Emanuela III, bio je tada proglašen za kralja »NDH«.

t

U tu svrhu obje Vlade obrazuju Stalnu komisiju za proučavanje i izvršenje prednjega.

Član 5.

Talijanska vlada i Hrvatska vlada obavezuju se zaključiti što skorije zasebne sporazume o željezničkom i pomorskom prometu, o određivanju postupka prema građanima jedne od dviju država na području druge, o kulturnim i pravnim odnosima između obaju zemalja, te o ostalim pitanjima zajedničkog interesa.

član 6.

Ovaj ugovor stupa na snagu potpisom. Trajat će 25 godina. Na osnovu čega opunomoćenici su, sa potrebnim ovlašćenjima, potpisali ovaj Ugovor.

Sastavljeno u Rimu, u dva originala, 18 maja 1941 — XIX

Mussolini

Ante Pavelić

ZAKLJUČNI ZAPISNIK

Pristupajući potpisivanju ugovora o jamstvu i suradnji između Kraljevine Hrvatske i Kraljevine Italije, sklopljenoga danas, potpisani opunomoćenici dali su, u vezi čl. 5, sporazumnoga ugovora, slijedeću izjavu:

Do zaključenja novih sporazuma ostat će na snazi između Kraljevine Italije i Kraljevine Hrvatske, ukoliko budu primjenljivi, ugovori, koncencije i sporazumi zaključeni između Kraljevine Italije i bivše Kraljevine Jugoslavije.

Sastavljeno u Rimu, u dva originala, dne 18, maja 1941. — XIX —

Mussolini

Ante Pavelić

BR. 225

**UGOVOR OD 18 SVIBNJA 1941 GOD. O ODREĐIVANJU GRANICA
IZMEĐU »NDH« I FAŠISTIČKE ITALIJE**

**UGOVOR
O ODREĐIVANJU GRANICA IZMEĐU KRALJEVINE HRVATSKE
I KRALJEVINE ITALIJE**

HRVATSKA VLADA I ITALIJANSKA VLADA

Želeći odrediti granice između Kraljevine Hrvatske i Kraljevine Italije, u zajednčkoj želji da ustanove teritorijalno uređenje koje bi bilo siguran temelj za tijesnu suradnju između obiju država, sporazumjele su se u sljedećem:

Član 1.

Priznaju se kao sastavni dijelovi Kraljevine Italije:

kotari Kastav, Sušak, Čabar, a od kotara Delnice jedan dio linijom koja polazi od kote 710 (Biljevina), ide grebenom Starčev Vrh, Velik Tomac, Oštrac, Rogozno i Brloško, stiže do administrativne granice kotara Sušak na vrhu Jelenčić (kota 1106) i s lazi zatim visovima brda Gorica, Meč te kotama 623, 424 i 252 na ipore kod Bakarca, ostavljajući na hrvatskom području općine Hreljin, Dol-Bakarcac i Kraljevicu (Kraljevica—Smrika) s istom lukom i raskrsnicom puteva koji tamo vode;

— otočić Sveti Marko, otoci Krk, Rab, i oni manji do u visini Jablanice;

— svi otoci zadarskog otočja;

— područje obuhvaćeno linijom koja polazi od rta Privlaka, dostiže planinski kanal, slijedi njegovu unutarnju trasu do Novigradskog Mora, nastavlja se uzduž gornje obale rečenoga mora, zahvaća Bukovicu i, stigavši do toka Krke ispod mjesta Padjene, silazi duž rijeke te se od nje odvaja tako da obuhvaća cijelo područje Šibenika i Trogira te grad Split uključivši predgrađa a isključivši otoke Brač i Hvar;

— otoci Čiovo, Driven'k, Šolta, Vis, Biševo, Sv. Andrija, Jabuka i ostali manji koji leže oko njih;

— otoci Korčula i Mljet;

— kotar koji obuhvata cijelu Boku Kotorsku linijom koja ostavlja obalu na jednoj točki između mjesta Cavtat i Vitaljine i ulazi prema sjeveroistoku, uključivši mjesto Gruđu i masiv planine Orjen, dok ne dostigne granicu s Crnom Gorom.

Radi jasnoće priložena je ovom Ugovoru karta¹ u mjerilu 1 : 750.000, čiji je ona sastavni dio u koju je unesen tok linije koja razgraničuje gore navedena područja.

Zaključit će se zasebna konvencija za administrativnu upravu grada Splita s predgrađima i Kaštelima, kao i za otok Korčulu.

Član 2.

Konrsija, sastavljena po pola od pretstavnika italijanske vlade i pretstavnika hrvatske vlade, pristupit će čim prije na terenu određivanju granica između Kraljevine Italije, uključivši pokrajinu Ljubljanu, i Kraljevine Hrvatske.

Konačno određivanje granica izvršit će se u duhu pravičnosti, vodeći računa o geografskim položajima, o potrebama ekonomske prirode i komunikacijama.

Član 3.

Ovaj ugovor stupa na snagu njegovim potp'som.

Na osnovu čega opunomoćenici su potpisali ovaj ugovor.

Sastavljeno u Rimu u dva primjerka, 18 maja 1941 — XIX —

Mussolini

Ante Pavelić

BR. 226

POZIV ZAPOVJEDNIŠTVA VOJSKE I MINISTARSTVA DOMOBRANSTVA OD 24 LIPNJA 1941 GOD. ZA STUPANJE STANOVNIŠTVA U POGRANIČNU SLUŽBU

ZAPOVJEDNIŠTVO
HRVATSKOG ORUŽNISTVA

T. Broj 284/pbč.

ZAPOVJEDNICIMA ORUŽNIČKIH PUKOVNIJA, TE KRILNIM, VODNIM I POSTAJNIM ZAPOVJEDNIŠTVIMA

Zapovjedništvo vojske i Ministarstvo domobranstva sa svojom zapovjedi broj 1323 od 24. lipnja t. g. dostavilo je slijedeći:

P R O G L A S :

»Pozivaju se svi čelični Hrvati, muslimanske i katoličke vjere, dobre prošlosti, bez ili sa malo zemlje, koji imaju djece ili bi se ože-

¹ Ova karta nije sačuvana.

nili, a nemaju dovoljno zemlje za familijaran život, da se smjesta jave kod svojih ORUŽNIČKIH POSTAJA, gdje će b.ti popisani.

Za kratko vrijeme dobit će poziv gdje se imaju javiti. Dužnost biće im, da služe kao hrvatski graničari dvije godine. Imaće hranu, stan, odijelo i dnevno 10 dinara odnosno kuna plaće. Nakon službe od 2 godine dobiće 15—20 jutara zemlje i kuću sa potrebnim sredstvima za obradu zemlje. Prije nego se zemlja pojedincu uruči dužnost mu je, da se oženi, ako već nije oženjen.

Svi koji budu primljeni u hrvatske graničare položiće propisnu Ustašku prisegu Poglavniku.

Natjecati se mogu samo zdravi ljudi, koji su odslužili vojsku do 45 godina života, a prednost imaju oni koji su do 10. IV. 1941. bili čelični i bezkompromisni Hrvati.

Oružničke postaje poslat će popise Ministarstvu domobranstva.

Pop si treba da sadrže, redni broj, ime i prezime, starost natjecatelja, kućni broj, mjesto sadašnjeg boravka, zanimanje, broj neopskrbljene djece, Opaska.

Popise treba poslati u roku od pet dana ekspres — preporučeno.«

Zapovjednici pukovnija, najžurnije će dostaviti ovo svim područnim oružničkim postajama — radi postupanja u smislu gornjeg naloga.

Zagreb, 25. lipnja 1941.

Za točnost, pobočnik
bojnik:

Potpis nečitak

Zapovjednik, general:
Milan Mizler v. r.

(M.P.)

BR. 227

NAREĐENJE VELIKE ŽUPE PRIGORJE OD 30 LIPNJA 1941
GOD. ZA PREDAVANJE ORUŽJA I MUNICIJE¹

TKO U ROKU OD TRI DANA
NE PREDA ORUŽJE I MUNICIJU

bit će predan pokretnom prijekom sudu.

ZAGREB, 30. lipnja. Veliki župan Velike župe Prigorje u Zagrebu dr. Marko Lamešić izdao je ovu okružnicu kotarskim oblastima i općinskim poglavarstvima.

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« broj 137 od 1 srpnja 1941 godine.

Zapovjednik svih kopnenih snaga Nezavisne Države Hrvatske proglasom od 13. travnja 1941. god. i raspisom od 19. travnja 1941. god. broj 282-1941. pozvao je sve oblasti i pučanstvo na predaju oružja, municije i vojničke spreme.

Međutim ustanovljeno je, da imade još i danas oružja, municije, eksploziva i vojničke spreme kod pojedinaca, koji isto neovlašćeno drže.

Poradi toga određuje se da Kotarske oblasti i Obćinska poglavarstva na području Velike župe Prigorje ponovno pozovu pučanstvo, da svaki onaj koji bez odobrenja oblasti drži oružje, municiju, bilo kakav eksploziv ili kakvu vojničku spremu istu preda uz potvrdu Obćinskom poglavarstvu, odnosno najbližoj oružničkoj postaji.

Rok za predaju određuje se za tri dana počam od 1. srpnja 1941. god.

Tko u tom roku ne preda oružje, municiju, eksploziv i vojničku spremu, koju drži neovlašćeno biti će predan Pokretnom prijekom sudu.

Za kažnjiva djela koja sudi Pokretni prijeki sud zakonskom odredbom o pokretnom prijekom sudu od 24. lipnja 1941. god. određena je kazna smrti strijeljanjem.

Obćinska poglavarstva imadu gornje odmah svestrano uobičajenim načinom proglasiti na cjelom svojem području i kroz 48 sati nekoliko puta bubnjanjem proglas ponoviti.

O provedenom Obćinska poglavarstva izvijestiti će Kotarsku oblast, a kotarske oblasti imadu izvješće Odmah predložiti Velikoj župi Prigorje u Zagrebu.

BR. 228

IZMJENE U ZAKONU O PRIJEKIM SUDOVIMA NDH OD 5 SRPNJA 1941 GODINE¹

PROMJENA ZAKONA O PRIJEKOM SUDU

Tko može biti stavljen pred prijeki sud odnosno pokretni prijeki sud

ZAGREB, 5. srpnja. Današnje »Narodne Novine« donose:

Na prijedlog ministarstva pravosuđa i bogoštovlja propisujem i proglašujem

¹ Preštampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« broj 142 od 6 srpnja 1941 godine.

ZAKONSKU ODREDBU

O promjeni zakonske odredbe o prijekom sudu i zakonske odredbe o pokretnom prijekom sudu

§ 1.

Pred prijeki sud odnosno pokretni prijeki sud bit će stavljen i onaj:

1. koji pisanjem, tiskanjem, izdavanjem ili širenjem knjiga, novina, proglasa, letaka ili slika ili na bilo koji drugi način vrši promičbu ili ide za tim, da stvori uvjerenje ili raspoloženje kod drugih, da se neki dio Nezavisne Države Hrvatske odcijepi iz cjeline, ili kao samostalna država, ili da se spoji s kojom drugom državom, ili da se promjeni današnje državno uređenje, ili da se promijeni politički ili društveni poredak u državi, ili da se uguši ustaški pokret;

2. koji pisanjem, tiskanjem ili širenjem letaka, slika, proglasa ili novina, ili inače iznosi ili pronosi lažne tvrdnje s namjerom, da izvrgne ruglu ili preziru državne ustanove ili društveni poredak u državi ili ustaški pokret ili ustaške postrojbe, ili koji na spomenuti način nešto iznosi i pronosi s namjerom, da stvori neraspoloženje protiv državnim ustanovama, zakonskim odredbama ili naredbama oblasti ili proti političkom ili društvenom poredku u državi ili proti ustaškom pokretu ili proti ustaškim postrojbama;

3. koji drži kod sebe letak, knjigu ili novine, koje svojim sadržajem vrše promičbu komunizma ili koje sadržavaju kakvo drugo kažnjivo djelo proti obstanku države i njezinu uređenju ili proti državnoj vlasti ili proti javnom miru i poredku ili proti Poglavniku ili proti onima, koji ga po ustavu zamjenjuju ili proti ustaškim postrojbama.

§ 2.

Za sva djela spomenuta u §-u 1. bit će kažnjen onaj, koji ih je učinio poslije 10. travnja 1941. godine.

§ 3

Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u Narodnim novinama.

U Zagrebu, dne 5. srpnja 1941.

Poglavnik

Nezavisne Države Hrvatske:

Dr. Ante Pavelić, v. r.

Broj CXXXIV-613-Z. p. — 1941.

Ministar pravosuđa i bogoštovlja:

Dr. Mirko Puk, v. r.

BR. 229

**IZVJEŠTAJ GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA
OD 15 SRPNJA 1941 GOD. O ZLOČINIMA USTAŠA U LICI**

TERITORIJALNA LEGIJA
KR. KARABINIJERA U ANCONI — GRUPA IZ ZADRA

NI/123 prot. Pov. od

Zadar, 15 jula 1941 XIX

Predmet: Vijesti s one strane granice. —

KR. GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet ZADAR

KR. PREFEKTURI

KR. GUVERNATORU — Glav. insp. jav. sigur.

KR. KVESTURI

i radi znanja:

KOMANDI KR. KARAB. GUVERNATORATA DALMACIJE

Karabinijeri iz Kistanja izvještavaju da se, uza sva naređenja Poglavnika, sve to više nastavljaju represalije ustaša protiv Srba u mjestima preko granice.

Izgleda da je centar te krvave aktivnosti općina Srb, gdje su se desili ovi događaji:

I) Dana 18 juna ustaše, nakon što su prisilili svećenika Spasu Lavrnju iz Suvaje da siđe iz poštanskog automobila, otjerali su ga u šumu i ubili.

II) Dana 19 juna ustaše su uhapsili Keća Soku, ženu Jovana Keća, Rađenović Milenu, ženu Stevana Rađenovića, bivšeg poslanika, Petra Rastovića, Branka Miljuša, Simu Vojvodića, Dušana Ugriću i Mila Desnicu i nakon što su ih zlostavljali ranili su bajonetima u noge Petra Rastovića i Branka Miljuša. Zatim, nakon što su ih još tukli, pustili su Keća Soku, Rađenović Milenu, Desnicu Mila i Ugriću Dušana, dok su zatvorili u tamnicu Petra Rastovića, Miljuša Branka i Simu Vojvodića, koji su zatim uspjeli da pobjegnu. Zatim su ponovo uhapsili Dušana Ugriću i izvevši ga u šumu zvanu »Kuk«, iznad Donjeg Lapca, nakon što su ga ubili, baciše ga u ponor.

III) Dana 30 juna ustaše su uhapsili Dana Batinicu, lugara u penziji, i njegovog sina Dušana, te su ih strašno tukli. Nakon toga pustili su na slobodu Dušana a nastavili da tuku oca, koji je od toga umro u ustaškoj komandi u Srbu. Lješ je potom zakopan u polju koje je vlasništvo Omćikus Milke, nedaleko od kasarne.

IV) Dana 26 juna, noću dok su spavali, bili su uhapšeni Drago Ožegović Bracin, Mile Grbić Jovanov, Milan Icitović, Ilija Škorić, Milan Vojvodić, Petar Žeželj, Stevan Rajak, Ilija Keća, Vojislav Mileusnić, Ilija Vojvodić, Dušan Ugrica, Stjevan Vještica, Sima Kolić, Dane Ognjenović, Petar Desnica Petrov i Duro Vojvodić Đurin koji su vezanih ruku i nogu žicom i lancima odneseni kamionom u šumu zvanu »Kuk«, povrh Donjeg Lapca, te zatim ubijeni i bačeni u ponor, osim Vojislava Mileusnića, Petra Desnice i Šime Kalinića, koji su uspjeli da pobjegnu.

V) Dana 27 juna ustaše su uhapsili Pilja Petra, Đuru Jovanića, Davida Medića i Duru Dinića, svi iz Metka, i druga lica čija su imena nepoznata. Odveli su ih kamionom u šumu zvanu »Kuk« i ubili.

VI) Dana 1 jula ustaše su zapalili selo Suvaja. U tom je požaru izgorjelo 25 kuća. U tom su selu ustaše ubili žene, djecu i ljude u ukupnom broju oko 300 lica, od svih je 170 zakopano u tri jame, a ostali su spaljeni.

Također u Suvaji, desilo se je i ovo: ženi svećenika Spase Lavrnja, koji je ranije bio ubijen, ustaše su rasporili trbuh izvukavši živo dijete koje su ubili.

Djevojci Angeli Keća zabili su noževe u grudi. Osim toga uhvatili su Zorku Keća koja je bježala iz zapaljene kuće i živu su je bacili u vatru. Od porodice Save Keća zaklato je i ubijeno 12 osoba, među kojima sedmoro djece.

VII) Dana 2 jula u selu Osredci ustaše su zapalili zapalj'vim bombama nekoliko kuća i magaza i ubili Radu Grbića, Jovana Grbića, Iliju Grbića, Dušana Grbića, Stevana, Nikolu i Đorđa Damnjanovića, Šimu Grbića, Bokan Danila, Zorić Jovana, Peić Smiljanu i Novaković Iliju.

Istoga dana u selu Kruškovača, kod Srba, bila je zaklana porodica Davida Desnice, od četiri člana, zatim žena i služavka Ante Perića kao i Milka Rađenović, Soka Rađenović, Jovanka Rađenović i sin Nikole Rađenovića.

Napokon ustaše su opljačkali sve dućane općine Srb i privatne stanove izbjeglih porodica, te su uzeli stoku.

Kapetan, priv. komandant grupe,
Umberto Buonassisi

(M.P.¹)

¹ Okrugli pečat: Grupa kraljevskih karabinjera, Zadar.

BR. 230

**IZVJEŠTAJ GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA IZ ZADRA
OD 28 SRPNJA 1941 GOD. O ZLOČINIMA USTAŠA U LICI**

**TERITORIJALNA LEGIJA KR. KARABINIERA U
ANCONI — ČETA ZADAR**

N 1/53 prot. Pov.

Zadar, 28 jula 1941 — XIX

Predmet: Vesti 3 one strane granice

KR. GUVERNATORU DALMACIJE — Kabnet ZADAR

KR. PREFEKTURI

KR. GUVERNATORU DALMACIJE — Glav. insp. jav. sig.

KR. KVESTURI

i radi znanja:

KOMANDI KR. KARAB. GUVERNATORA

KOMANDI GRUPE KR. KARAB.

*

Prema obavještenjima datim karabinierima u Kistanju od verodostojnih lica, represalije protiv pravoslavnih Srba izgleda da su postale još krvavije nakon odlaska talijanskih trupa iz Gračaca.

Po prilici 200 metara od kuće nekeg Marčetić Đorđa, trgovca, postoji rupa u kojoj izgleda da su lešev. muške i ženske djece, nekoliko desetina metara dalje izviruju noge i ruke zakopanih leševa.

Uvijek prema obavještenjima, dana 16 o. m. ustaše-muslimani izgleda da su zapalili selo Grab u općini Gračac i bodežom ubili dvije žene na ulici.

Dana 21 o. m. izgleda da su ustaše u Gračacu ubili bankovnog direktora Milana špiranovića odrubivši mu glavu i bacivši je kroz prozor.

Doznaje se iz verodostojnog izvora da je u Smiljany kod Gospića podignut koncentracioni logor gdje se nalazi oko 5000 pravoslavnih Srba. Tvrdi se da su uslovi života tako rđavi da nesumnjivo prouzrokuju polagano smrt onima koji se tu nalaze.

(M.P.¹)

Kapetan, Komandant čete
Umberto Buonassisi

¹ Okrugli pečat: Četa kraljevskih karabinjera, Zadar.

BR. 231

**ZAPOVIJEST ZAPOVJEDNIKA DRUGE TALIJANSKE PJEŠAČKE
PUKOVNIJE »RE« OD 4 RUJNA 1941. GOD. O DUŽNOSTIMA I
PRAVIMA VOJNIH I GRAĐANSKIH VLASTI »NDH« NA DIJELU
PRIMORJA I LIKE¹**

P R I J E V O D

izdate usmene zapoviedi od zapovjednika 2. talijanske pješačke pukov. »Re« od 4. rujna 1941. godine.

1.) Sve civilne vlasti preuzima komandant 2. Talijanske armate 6. septembra u 24 sata.

Sve civilne vlasti u obalnom pojasu su na raspolaganju dr. Kalčiću koji podpada potpunoma pod komandu 2. talijanske armate.

Sve vlasti unutrašnje uprave nemaju samostalnosti već kolaboriraju sa vojnim mjesnim talijanskim vlastima.

Administracija pojedinih uprava je slobodna u koliko nema veze sa javnom sigurnosti. U koliko nema saglasnosti u administrativnim pitanjima koja se tiču javne sigurnosti, riješava komesar u saglasnosti sa komandantom 2. talijanske armate.

2.) Pravda: Civilni delikti učinjeni po građanima riješava sud samostalno Delikte učinjene po Hrvatskim vojnicima riješava vojni Hrvatski sud.

Delikte počinjene po civilima u vezi sa javnom sigurnosti s vojničke naravi, sudi sud 2. Talijanske armate. Isti takvi delikti po vojnim licima počinjeni podpadaju pod Hrvatski vojni sud.

Milicija ustaše moraju se raspoređivati u zoni demilitarizovanoj do 5. IX. do 24 sata i ostati u svojem nadležnom mjestu. Ustaška mladež može postojati, ali mora imati dozvolu Komandanta 2. Talijanske Armate.

Vojska Hrvatska podpada pod zapovjedništvo 2. Talijanske Armate od 1. septembra 1941. godine.

Kretanje vojske dopušta se samo u koliko v. apušta zonu obalnog pojasa. U koliko su potrebni drugi pokreti u samoj zoni ili protiv pobunjenika ima tražiti odobrenje zapovjednika 2. Talijanske Armate putem zapovjednika. 2. Talijanske pješačke pukovnije »Re«.

Vojna stega² i izobrazba za Hrvatsku vojsku važe hrvatski propisi.

Prekršaj discipline počinjeni po hrvatskim vojnicima riješavaju u vlastitom djelokrugu njihove starješine.

¹ Redakcija posjeduje ustaški prijevod zapovijesti.

* Disciplina

Hrvatsko domobranstvo ostaje u svoj'm vojarnama. Za ishranu domobranstva brinu se hrvatske vojne vlasti.

Domobranstvo ne smije se upotrebliti za čuvanje željezničke pruge.

Uzajamni pozdravi moraju se podržavati.

Za upotrebu hrvatskih četa u obrani potrebna je dozvola zapovjednika 2. Talijanske pješačke pukovn je »RE«.

Preveo s Talijanskog na Hrvatski jezik
satnik Vilhar v. r.

Predao:
zapov ednik
2° REGG. FANTERIA »RE«
»cravate rosse di savoia«

Za točnost prepisa jamči:

Zapoviednik
general

BR. 232

ZAPISNIK SA SASTANKA PREDSTAVNIKA HRVATSKE SELJAČKE STRANKE, GOSPODARSKE SLOGE I DRUGIH ORGANIZACIJA OPĆINE BUSOVAČKE OD 7 RUJNA 1941 GOD. O PRISTUPANJU USTAŠKOM POKRETU

Z A P I S N I K

spisan u vijećnici općinskog poglavarstva u Busovaci na sastanku općinske organizacije biv. Hrvatske seljačke stranke. Gospodarske sloge. Seljačke sloge. Hrvatske seljačke zaštite i Podružnice Hrvatskog radničkog saveza.

Općinska organizacija H. S. S. u Busovaci sa svim Hrvatskim organizacijama i potrojbama dana 7. rujna 1941 godine, donosi jednodušan slijedeći

Z A K L J U Č A K :

Potpisani predstavnici općinskih organizacija Hrvatske seljačke stranke, Seljačke sloge, Hrvatske seljačke zaštite, Podružnice Hrvatskog radničkog saveza i Gospodarske sloge iz Busevace pristupaju jednodušno Ustasko oslobodilačkom pokretu kojemu na celu stoji Poglavlak Dr. Ante Pavelic, čijom je zaslugom oživotvorena ideja za koju su se pristase Hrvatske seljačke kroz dvadeset i vise

godina borili, a i dijelom pokazali prigodom proglašenja Nezavisne države Hrvatske, jer su jednodušno poradili na tome da u danima sreće i oduševljenja vlada red i mir, koji je u našoj općini održan na dostojnoj visini. — Ujedno ovdje izričemo zahvalnost našem Poglavniku Dr. Anti Pavelicu na njegovom velikom djelu, obnovi mile nam domovine Nezavisne države Hrvatske.

Donoseći gornji zaključak stavljamo se sa svim svojim umnim i tjelesnim snagama Poglavniku na raspoloženje, da pod njegovim vodstvom izgradimo našu dragu domovinu Nezavisnu državu Hrvatsku. —

Ujedno dajemo jednoglasnu slijedeću:

IZJAVU

Pridružujemo se izjavi narodnog zastupnika Janka Tortica i drugova danoj Poglavniku Nezavisne države Hrvatske u sabornici u Zagrebu dne 10. kolovoza 1941 god.

ZA DOM SPREMNI!

Predsjednik organizacije H. S. S. Bare — Lukin Nikola v. r.
Predsjednik mj. organizacije H. S. S. Sajtovici — Jure Prusac
T. r.
Predsjednik organizacije H. S. S. Krčevine — M'jo Releta v. r.
Predsjednik mj. organizacije H. S. S. Polje — Mate Susnja v. r.
Predsjednik mj. organizacije H. S. S. Selakovici — Markovic
Pero v. r.
Predsjednik mj. organizacije H. S. S. Bukovci — Relota Mate
v. r.
Predsjednik mj. organizacije H. S. S. Ravan — Bcsnjak Niko
v. r.
Predsjednik organizacije H. S. S. Buselji — Livaja Jrze uz v. r.
Predsjednik mj. org. H. S. S. Busovaca — Vrcan Marijan, taj-
nik v. r.
Povjerenik mj. org. H. S. S. Bare — Veite Marko v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Sajteveci — Vujica Franjo v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Krčevine — Lovric Jure v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Polje — Bošnjak Ante v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Selakovica — Cosic Pero v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Bukovci — Jozo Relota v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Ravan — Prusac Mate v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Buselji — Ivo Livaja v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Busovaca — Vrcan Marijan v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Lugovi — Osmancević At'f v. r.
Povjerenik Gospodarske sloge Mehurici — Catic Alija v. r.

ISPRED PODRUŽNICE H. R. S.-a:

Predsjednik podružnice H. R. S.-a u Busovaci — Bošnjak Niko
v. r.
Blagajnik podružnice H. R. S.-a Busovaca — Rajic Adolf v. r.

ISPRED SELJAČKE SLOGE

Prosvjetar za Bare — Marijan Grubesiv v. r.
Prosvjetar za Jazvine — Marko Veite v. r.
Prosvjetar za Ravan — Petrovic Jakesa v. r.
Prosvjetar za selo Caricu — Prusac Mate v. r.
Prosvjetar za Bukovce i Lugove — Jozo Relota v. r.
Prosvjetar za Nerizovice — Mjo Kristo v. r.
Prosvjetar za Buselje — Zovko Pero v. r.
Prosvjetar za Sajkovice — Jure Prusac v. r.
Prosvjetar za Krčevine — Mijo Relota v. r.

ISPRED HRVATSKE SELJAČKE ZAŠTITE:

Zamjenik satnika za općinu Busovac-u — Prusac Jure v. r.
Vodnik zaštite za Bare — Marko Veite v. r.
Rojnik zaštite za Bare — Marko Veite v. r.
Vodnik zaštite za Krčevine — Ivo Susnja v. r.
Rojn'k zast'te za Krčevine — Niko Šušnjara v. r.
Vodnik za Ravan — Niko Badrov v. r.
Rojnik za Ravan — Marjko Bošnjak v. r.
Vodnik za Buselje — Marko Markovic v. r.
Rojn'k za Buselje — Pero Milinovic v. r.
Vodnik za Polje — Jozo Cavara v. r.
Rojnik za Polje — Jozo Katava v. r.
Vodnik za Bukovce — Relota Ivo v. r.
Vodnik zaštite za Sajtevice — Pruzac Ivsim v. r.
Vodnik zaštite za Busovacu — Lastro Franjo v. r.
Predsjednik općinske organizacije H. S. S. u Busevaci Markovic
Pero,
Općinski povjerenik Gospodarsle sloge — Relota Jezo v. r.
Zamjenik Kotarskog povjerenika Gospodarsle sloge — Vrcan
Marijan.

Busovaca dne 7. rujna 1941 godine.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi i ovjerava:

Bilježnik:	(M.P.)	Načelnik općine
Potpis nečitljiv		Marijan Vrcan

BR. 233

USTAŠKI PROPIS OD 2 LISTOPADA 1941 GOD. O POSTUPKU
U SLUČAJU POGIBIJE NEKOG LICA KADA SE IZVRŠILAC NE
PRONAĐE¹

ZAKONSKA ODREDBA

o postupku kod komunističkih napadaja, kad se počinitelj ne pronade

Zagreb, 2. listopada.

Donesena je ova zakonska odredba:

§ 1.

Kad uslijed komunističkog napadaja na život ili imovinu pogine jedna ili više osoba, a za deset dana od počinjenog čina ne pronade se počinitelj, odredit će i izvršiti Ministarstvo Unutrašnjih poslova, Ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu, za svakog poginulog strijeljanje deset osoba iz redarstveno ustanovljenih prvaka komunista.

§ 2.

Ova zakonska odredba stupa na snagu danom proglašenja u »Narodnim Novinama«, a proteže se i na slučajeve, kod kojih nije još protekao rok od deset dana, određen u § 1. ove zakonske odredbe.

U Zagrebu, dne 2. listopada 1941.

Ministar unutrašnjih poslova
Dr. Andrija Artuković, v. r.

POGLAVNIK
Nezavisne Države Hrvatske
Dr. Ante Pavelić, v. r.

Ministar
pravosuđa i bogoštovlja
Dr. Mirko Puk, v. r.

Broj: CCCXXXI-1620-Z. p. 1941.

¹ Preitampano iz drugog izdanja glasila »Hrvatski narod« br. 231.

o postopku kod komunističkih napadaja, kad se počinitelj ne pronadje

Donesena je ova zakonska odredba:

§ 1.

Kad uslijed komunističkog napadaja na život ili imovinu pogine jedna ili više osoba, a za deset dana od počinjenog čina ne pronadje se počinitelj, odredit će i izvršiti Ministarstvo unutarnjih poslova, Ravnateljstvo za javni red i sigurnost u Zagrebu, za svakog poginulog strijeljanje deset osoba iz reda redarstveno ustanovljenih prvaka komunista.

§ 2.

Ova zakonska odredba stupa na snagu danom progla-

ženja u »Narodnim Novinama«, a proteže se i na slučajeve, kod kojih nije još protekao rok od deset dana, određen u § 1. ove zakonske odredbe.

U Zagrebu, dne 2. listopada 1941.

Ministar unutarnjih poslova: **Dr ANDRIJA ARTUKOVIĆ, v. r.**
Ministar: **Dr ANTE PAVELIĆ, v. r.**

Ministar
pravosudja i bogoštovlja:

Dr MIRKO PUK, v. r.

Broj: CCCXXI-1620-Z, p. 1941.

Ustaška je vlada posvršavala goleme poslove

TALIJANSKI NOVINAR ANGELO APPIOTTI ISTIČE RAD HRVATSKE VLADE I ODVAŽNOST USTAŠA, KOJI SLUŽBU DOMOVINI CIJENE VIŠE OD VLASTITOG ŽIVOTA

Zagreb 7. listopada | jima su urodila nastojanja hrvatske | pružanje pomoći siromašnima, za po- | nova i naših žena. To su ustaška na-
1. - za LA STAMPA* obave- | vlade. Appunti doslovno kaže: »U sa- | moć djece; osnigali se organizacije | čela, to je misliću smisao nova U-

Fotokopija dokumenta br. 233

B
izvj
pos
mec
te i
udri
ske
šića
hrva
viru
je v
ke,
velil
prili
hrva
risti
ske

IM